

המחיר 3 ש"ח
פרטים בעמוד 3

גיליון 335 • פרשת עקב תשפ"ו

לע"נ הרה"ג ר' בנימין זאב ב"ר שמוחה בונם שטיין זצ"ל

אוצר הפרשה

ממרנן ורבנן וראשי הישיבות זיע"א ושליט"א

הקרן עושה פירות ופירי פירות של בניו של מקום
מרנן ורבנן גדו"י התאספו במעונו של רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד
לנדו שליט"א להצלת ילדי קרן ההסעות.

ליל ט"ו באב ליל המאורסים הגדול ברינה של תורה – פרטים בגב האוצר

זמני הדלקת נרות: פרשת עקב

זמן פרישה ממלאכה כהוראת	ירושלים:	מודיעין עילית:	בני ברק:
מרן רה"י הגראי"ל שטינמן זצוק"ל:	19:01	19:10	19:16
לאופק ב"ב: 19:08			
ריבוע זה יכול לזכות! הנצח את יקירך לזכות ולע"נ – לפרטים: 055-760-0055			

לקבלת הקובץ במייל: a169258235@gmail.com

התלמוד תורה בנגד כלם

ותמכיה מאשר

נדרים * 6881

קיומנו ברתותנו

בסיעתא דשמיא

אבא ואמא יקרים!

בימים אלו שהנכם רוכשים את הנדרש עבור ילדיכם לקראת שנת הלימודים הבעל"ט, זכרו את מאות הילדים והילדות המשוועים לעזרתכם! ארגון "להנחילים" המאגד מחנכים ומחנכות מסייע מידי שנה למאות ילדים וילדות ממשפחות קושי ומצוקה - החולקים ממש את אותו שולחן לימודים עם ילדנו ברכישת ציוד לימודים בסיסי וביגוד ראוי כדי שיוכלו לצעוד לתלמודם במאור פנים.

כעת, לקראת שנת הלימודים הבעל"ט ישנם עדיין למעלה משלוש מאות ילדים וילדות שכל אחד מהם הוא עולם מלא! שנזקקים לעזרתכם!!!

מן הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א ומרן הגה"צ רבי מרדכי שמואל אידלשטיין שליט"א בקריאתם הנרגשת "הניפו ידכם למען מצווה מיוחדת זו שיש בה מן הצדקה והצלת נפשות וזכות לדורות של העמדת דורות"

אמצו כעת ילד בתרומת 70X12 ש"ח

או בכל תרומה שתוכלו לסייע

ותזכו מידה במידה לראות שנת נחת מצאצאיכם ולברכת גדו"י לבני,

חיי ומזוני!!!

יודגש כי מפאת רגישות העניין איננו עוסקים בהעברת ציוד משומש, אנו מעניקים שוברים לחנויות נבחרות המספקות לנו מחירים מסובסדים.

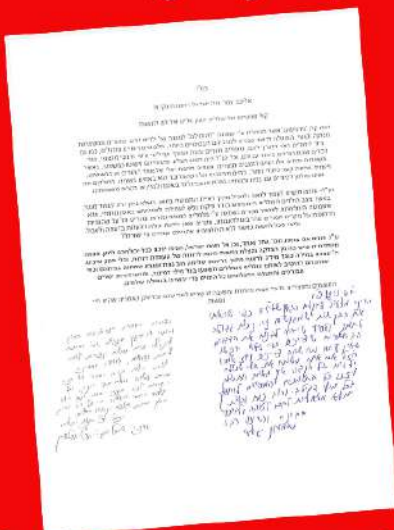
תרמו כעת:

בעמדות נדרים פלוס - בקופה ע"ש "להנחילים"

נדרים פון - 03-6305857 שוואה 10084

במענה אנושי - 0554011360

מכתב מרנן ורבנן גדו"י שליט"א

"יזכו כל התומכים והמסייעים להתברך בכל מיני דמיטב ורוב נחת וה' יתברך יאלא משאלות ליבם לאובה ולברכה"

במוצאי תשעה באב התאספו רבבות עמך בית ישראל בכלל קהילות הקודש והיכלי הישיבות ברחבי הארץ, למעמדות תפילה וזעקה כחוראת רשכבה"ג רבינו מרץ הגר"ד לגדו שליט"א להצלה מהגזירות שניחתו על עולם התורה.

עטרת תפארת

זמן פרישה ממלאכה
ב"ב 7:08

פרשת

עקב

◆◆◆

שנת

תשפ"ו

◆◆◆

גליון 359

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שבעי מהחברות הגרמ"י שניידר שליט"א

החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום

ברוכים הבאים ל"בין הזמנים"

בעבודת ה' בדרך כלל, כל שינוי תקופה, בא עם תקופת הסתגלות למעשה, זמן למחשבה... אך שונה הוא בין הזמנים אב, "שנותת" בעצמות, ומדליף את הזמנים. כך שבבת אחת עוברים ממצב של אכלת החורבן - תשעה באב, לתוך "מערבולת" בין הזמנים, על כל המשתמע...

הי אומר, הילדים בדרך ה' כן ירבו, חגגים על הראש, ותוכניות שונות ומשונות עלולות יורדות... (ובשנה זו זכינו לתוספת של נשיא ארה"ב... שנשלח משמים לתוסף בבלבול התוכניות...) ועומד האברך חקק, ומרגיש "פתאים" יציאה ממוכני "בית השם" למצב שאינו מצב... ומנסה לתפוס בחבלי בית המדרש, ולחשוב האף מתנהלים בכל זאת, גם במצב שכזה.

"תפילה"

וכמוכן דבר ראשון זה "תפילה", ועל דרך משי"ב בכתר ראש [אות ע"ג] וז"ל, תרופה לכעס ודברים בטלים ולשון הרע והסתכלות עריות ושיחתן, שיקדים תפילה לצרה, וקדם לכתו בדרך או בבורק השכם יאמר רבש"ע חנני חולך בנאי צלמות ומקום מסוכן, הישיעני מיוצרי ומחטאים ומעוררות ובפרט מעבירה פלגנית כר וכו', וירבה בזה מקורות לבבו וישיעני ד', עכ"ל.

ואולי גם זה נכלל "בחכמת התורה" שזכה השי"ת את דורנו, ביאוש על העדה, שהולך לפנינו בעמוד אש וענן... רשכבה"ג מרן הגר"ד לנר שליט"א, שהורה שבוע שעבר בכינוס רבני הקהילות באה"ק, לערוך עצרות תפילה ועקה, על כל המוצב "המרא" תרחני והנשמו.

להורות על "חסדו הגדול" עמנו

ותדלה לק, כאשר אנו, עני חלם נעשה ונשבע, ועם שכירת התענית, בטום תפילה "לחן" חבלות. נתקבצו ובאו רבבות יראי ה', ונערכו "מאות תפילות" ברחבי ארץ הקודש. וברא קל כבוד שומע תפילות ישראל, וישלח לנו פדות ורחמים.

והזכרת "החידות" לבוא עליהם, על שזכנו ביאב זקן, הנרשא בעל עולם התורה בפרטות, והציבור הורדי בכללות, כאשר ישא האומן את חזקתו, ובמסירות נפש תרד לקיום כל מוסדות התורה.

וידו רצון מלפני אבינו שבשמים לקיים בנו חכמו ישראל, דם נשדסם וכו' וכו', וזכה שזילכנו "במחנה" בבריאות אותה ותחורא מנעלא, לקראת משיח צדקנו בב"א.

העצה "היחידה" להחזיק את עצמו במקום...

ונראה בעודות להביא ממה שזכינו לשמוע ולראות אצל רבנו זצוק"ל, כדי להרוות צמאון כל צורב ועיבד ה'. בנוגע "לקיום ושימור" מעלת הבן תורה, גם בימים אלו.

ונפתח במה שאמר פעם לקראת בין הזמנים [אחרי שהדובב בביאור הסוגיא בכתובות (דף מ"ה ע"ב) דהוי פשיטא לחול ד' בשעריך" דיינו שער בית דין]. וז"ל: וא"כ העצה היחידה לאדם שנמצא בסביבה לא טובה, ואינו רוצה להתבטל לסביבה, הוא כשיש מקום שבו נשמרים כל דיני התורה בכל מדרגתם וקדושתם, דא אינם יכולים להתבטל ונשארים בטוהרתם וקדושתם, אבל כל שאר מקומות בטלים לעינינו.

ולכן בכל מצב שהאדם אינו רוצה להיות מושפע מסביבתו, אפי' כשהסביבה היא רעה ומשפיעה על כל האנשים, כגון שהם עכ"ם או שאינם שומרי תורה ומצוות, והכל בטלים אליהם, המקום היחיד שאינו בטל הוא, כשיש מקום מרכזי שבו נשמרים כל דיני התורה בכל מדרגתם ובכל קדושתם.

לא שייך בלי "מקום תורה"

ובימינו אין סנהדרין, והמקום המרכזי בשביל זה הוא "מקומות התורה", המקום תורה הוא מרכז את כל אלו שרוצים להתרכז שם, ורוצים להיות שייכים לה, להם מקום זה הוא מקום מופלט שלא להיות בטלים אל העכ"ם והחילוניים, ודין

מזה כל המקומות בטלים אלהם.

ולכן בימינו כל זמן שנמצאים בישיבה, יש בזה הצלה פורתא לכל הפחות שנמצאים במקום תורה. אך כשנגמר הזמן יש כבר סכנה כי עוזבים את כותלי הישיבה את המקום תורה, ואפי' שנמצאים בין יהודים כשרים וטובים, מ"מ אם זה לא "מקום תורה" - המקום המרכזי שנשמרת שם התורה בקדושתה, זה סכנת החילה חס כבר אינו נקרא בשערך.

להמשיך "חיבור למרכז התורה"

והעצה היחידה לזה היא: שימשיך תמיד את השייכות עם המרכז, והשייכות מתבטא בזה שיש לו קשר לכותלי הישיבה, וכל מי ששייך למרכז יש תקנה שלא יתבטל כנגד הריב נה ששורר מחוץ למרכז החילה חס. וזהו העצה היחידה, שבכל עת יהיה שייך למקום תורה, כמו באמצע הזמן כך גם בבין הזמנים.

וכמוכן שצריך לקבוע עתים לתורה וכו', אך העיקר שירגיש כל הזמן שהוא עדיין חלק מהמקום תורה, חלק מהמרכז התחני, דאז הוא נמצא עדיין בשערך...

ולכן אם ירגיש כל הזמן שהוא עדיין "בין ישיבה ובין תורה", וכל מוגמתו וכל השקפתו תורה על דרך זה, אז יש תקנה שלא יתבטל, ויכול להמשיך הלאה באחלה של תורה בדי אמות של הלכה, ורחוב לא ישיעני עליו.

לברוח "למדרג" - לישיבה

וכמו שאומרים בשם אחד מן הגדולים שנשאל, על מה שכתב הרמב"ם דכשרסביבה רעה צריך לברוח למדרגות, ואמר כי בזמן הזה המדבר שצריך לברוח לשם, זה הישיבות. וא"כ גם בבין הזמנים צריך שיהיה שייך למדרג זה. ויעזור הקב"ה שכל אחד ואחד לא יתק את עצמו מהישיבה וירגיש את השייכות לה. ועי"ז יעוררו הקב"ה שייכות תמיד להיות באחלה של תורה ולשמרה, ויהיה תלמוד חכם וירא שמו. ע"כ.

הימים הם בבחינת "מות - מצוה"

והרבה "מאור" השקיע רבנו על חובת לימוד התורה גם בימי "בין הזמנים", והי' סיבה חולך ברחבי הארץ, לחזק את בני התורה, שלא להפסיק מסדרי לימוד גם בימים אלו.

ולפני שיש עשרה שנים, אמר לי להרפ"ם קונטרס של הרבה דברי חזק ליימי בין הזמנים, ולהפציו חנם ברחבי הארץ.

ואחד מהדברים הובא שם, מה שאמר בנוגע ליימים אלו, וז"ל: אחרי תשעה באב בזמן שהלך גדול מכלל ישראל יוצאים מחמת עניני ריפוי, לצורך החלמות, כל אחד עושה בשביל הבריאות... אבל סף כל סף יש "ביטול תורה", ולכן צריך מאוד להתחזק.

ובזמן שכל כך הרבה אנשים בשביל סיבות שונות לא לומדים, לימוד התורה או הוא בגדר מות מצוה, כי בזמן שאין עוסקים במצוה, היא נקראת "מות מצוה", ולכן צריך מאוד להתחזק לנצל את הזמן לתורה ויראת שמים, ובכל מעשה המצוות מה ששייך לעשות, מי שיכול ללמוד, ומי שיכול לקיים מצוה, צריך לראות לעשות יותר מתמיד.

וכל אחד ואחד צריך לנצל את הזמן דוקא לעלות, כי אז הזמן הנכון לזכות בזמן שאחרים לא עושים, וזוהי מקבל שכר כולם, כי אם זה מות מצוה, אז הוא מקבל את השכר של כל אלה שלא יכולים ללמוד בזמנים חסם.

וכל אחד יראה לנצל את הזמן, ולעשות חזקתו בתורה, ביראת שמים, בתפילה, בכל הדברים האלה צריך מאוד להתחזק.

והקב"ה יעזור שכל אחד ואחד מאלה שיתחזק, יזכה באמת להרבה תועלת, להרבה השגה בתורה ויראת שמים, להרבה השגה בלימוד התורה, ויזכה כל אחד ואחד לכל טוב בכל המובנים, שהקב"ה יעזור לו ולכל המשפחה שלו בכל טוב סלה. [תמוז תשס"ו].

פרשת השבוע - ואכלת ושבעת וברכת

בתום זבחים (דף ב' ע"ב) ד"ה הא לשם פסח, שאלו [לפי סברת הגמ' שם בהויא שערין לא ידענו שכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה], ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכו' כל שעה יש לו לדבר. ובאילת השחר שם נסתפק וז"ל יל"ע לפי סברת תוס' דכשיחשב לשמה בתחילת עבודה, א"צ כבר לחשוב בכל העבודה, אם יש לזמות כן לגבי שאר דיני התורה כגון לגבי ברכת המזון, שאם נתכוין בברכה הראשונה לשם מצוה, סגי לכל חג ברכות שלא יהא צריך לחשוב לשם מצוה, או דילמא כל ברכה וברכה מצוה היא וצריכה כונה לעצמה.

אל תהי רשע בפני עצמך

עוד דר' מזהיר הרבה על "תפילה בציבור", וכך אמר: איתא באבות ואל תהי רשע בפני עצמך, ומפרש ר' חיים ואלאזניר זצ"ל ברוח היום, רצה לומר שלא תתפלל ביהדות בפני עצמו, כי אם תתפלל ביהדות יכול להיות שתהיה נקרא רשע חזק, כי התפילה בידו צריך כוונה יתירה ובאימה ויראה ומסירת נפש, ואם לא תפלתו נדחת לבר, וזה אינו מצוי [שיהא עם כל הפרטים האלו] בעונותיו הרבים בזמניו.

אבל עם הצבור אף שלא תהי כותב כ"כ בכוונה שלמה, עם כל זה אינה נמאסת כמיש בזה"ק פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם, כי ערער פי' יחיד כמו כערער בערבה, ר"ל שתפילת יחיד פונים אותה על כל צד בדקדוק וחיפוש בכל עולם ועולם דרך עליות אם היא ראויה לעלות אם לא חזק, פי' כי התפילה צריכה לעבור כל מיני עולמות, עד שבאה לפני הקב"ה להתקבל לפניו.

ועוברת כמה וכמה מעברים ובכל מעבר בדקדוק, כמו שרואים כיום למשל, שבשצריך לעבור ממקום למקום, בדקדוק ובדקדוק בכל מקום, כך התפילה שצריכה לבוא לפני הקב"ה, ביתיים בדקדוק אותה, אם התפילה בסדר או לא, וקשה מאד שתעבור את כל המעברים בשלום, ועל זה אמר התנא אל תהיה רשע "בפני עצמך", אבל כשהוא בצבור אין מדקדקין כל כך...

מדברים גם "ליהודי טוב"

הוסף רבנו ואמר, הנה התנא אומר אל תהי "רשע" בפני עצמך, וכשבדקס את מעשיו הוא נמצא רשע, ולכא' הרי לא מדובר ברשע דוקא, אלא גם יחיד טוב כשהוא להתפלל ביהדות, אומר לו התנא אל תהי רשע בפני עצמך. משמע גם יחיד טוב יכול להיות שימצאוהו רשע, והאזן יתבונן רואים וכשבדקס במעשיו, יתכן שכמעט כל אחד ימצאוהו רשע. והעצה היחידה היא להתפלל בציבור.

צריך ציבור לכה"פ "בדרגתו..."

אמנם ציבור שאמור, הרי בודאי אינו דומה ציבור לציבור, דאם יהיה חזק ציבור שכל אחד ואחד חלש בידישקו, האם זה נחשב ציבור? האם מעלת ציבור לחזק? אולי מעט מעלה יש בזה, אבל עדיין זה לא ציבור, דציבור צריך לכל הפחות שיתפללו בדרגה כמותו, והרי לא מדברים ברשע שמחלל שבת ואוכל נבלות. האם לאדם כזה אומרים שלא יתפלל יחיד... אלא התנא מדבר לאדם שומר תורה ומצוות, שומר שבת ואוכל כשר, ונזהר בכל המצוות, בכל זאת אם יתפלל ביהדות, היות וצריך באימה ויראה בכוונה יתירה ומסירת נפש, ואם לא תפילתו נדחת, ע"כ.

הרבה מזוודות עוברות בשקט...

וא"ה, נביא מושל חי מרמציאות כשהור רבנו ממוסעו הראשון עם יבולחט"א ב"ק האומרי' מגור שליט"א בסון תשנ"ה, יצאנו כמה מהמתלים בשדה התעופה לאסוף את המזוודות. והנה תוך כדי שכל א' הולך עם מזוודתו, נישא אלינו א' מהמתלים ומבקש שנביא לו את המזוודות, וכך אסף כעשרים מזוודות ויותר על עגלה גדולה, ובקש מאחד העובדים בשדה התעופה לקחת את העגלה החוצה למכנית [עבור תשלום].

ומתחילה לא הבנתי פשר הדבר, אך אחרי שיצאנו החוצה, הסבירו לי פשוט מאד, היות שיש במזוודות דברים... ואם ילכו עם מזוודה אחת או שתיים, עלולים אנשי המכס, לעצור לבדיקה... אך כרגע שזה עשרות מזוודות... לא עוצרים אותך, ונתנים לעבור בלי לבדוק, והנמשל מובן.

חסד של "אמת"

וכעת אשתף את חוקרים שידו בדבר אישי. כאשר נגלה אלי בשבוע האחרון - בחלום, גיסי החשוב הרח"צ ר' מיכאל ארי' ב"ר יוסף צבי שטייגל זצ"ל וטענתו בפיו "למה הפסקו לימוד משניות עבורי", ולא הי' לי מענה!

אך חשבתי שימים אלו בפרט, שהרבה נמצאים בדרכים ובמקומות שונים, והדבר הכי קל, להחזיק אצלו משניות קטן, ובכל רגע פניו לימוד משניות, לעיני נשמות הצמאות לכל מילה תורה. ונולדו ראינו את רשכב"ח מנח רח"י רבי גרשון ארלשטיין זצוק"ל שנהג כך, וכל רגע פניו ברכב וכו', החזיק משניות קטן ולמדו.

להרבה נשמות כאחד

וכפי שאמר רבנו, ניתן לימוד משנה אחת בשביל כמה נשמות, ודימה את זה ליששכר חבולין, שנקמו החור"א ועד גדולי עולם, שאין הלימוד כמספר כלום. וכן ה"נ נתן "פרשה" כל בוקר עבור "שש מליון" נשמות שנשפו בשוואתו. והרבה הי' מספר על הצדיק רבי אלי מגרידיין זצ"ל שעשה הרבה מאד בשביל זכות הנשמות, וזכה בזכות זה לדברים גדולים מאד. וזהו חסד עצום של אמת.

רוב האנשים "מוסכנים"

ופעם דיבר בדמעות... על צער הנשמות, ואמר [בידיש]: כמו בעולם הזה כשהוא צריך להזקק לבריות שיעזרוהו זה לא טוב, כך בעולם הבא, "אוי ואבוי" שבצריך לבריות שיעשו אחרים בשבילו.

אדם הולך לעולמו אומרים קדיש בשבילו וכו', זה הכל בכלל נצרך לבריות ולזה צדיק, "גיבעטלעך ברויט", הכל הוא מקבל מאחרים, בבריות "שנא"ר - נדבות - אומרים קדיש מצילים אותו, אומרים ברכו מצילים אותו, פרק משניות מצילים אותו, הכל מאחרים! כלום לא מעצמו, מסכן מסכן! זה לא טוב, זה לא טוב שבצריך להניח לאחרים.

מי יוכל להסתדר, סוף כל סוף רוב האנשים, כמעט כלם: עוברים בגיהנום, גיהנום כמו שצריך, אין א גוטער גיהנום... ואח"כ עם קצת קדיש ועוד קצת זכויות, נשאר לו קצת עולם הבא "משחר" עולם הבא. "אפיציעלע"...

אבל מה עם התכלית שבשבילו הוא נשלח לעולם הזה, ונברא בשבילה, יחידים, יחידים, ראיתי בני עליה חזק מועטין, ממש יחידים זוכים להגיע לתכלית שלום בעולם, רוב אנשים... תינה עברו את הגיהנום, התנן קצת שם, ואח"כ חזר...

"פאן נישט פשוט" זה לא פשוט, אנשים לא יודעים מה שנעשה, אם האנשים היו יודעים מה שנעשה בשמים, נורא! נורא! אני כבר לא מדבר על גיהנום עם כל העונשים, אבל מה יהיה לו אח"כ, מה יש לו? מה הוא יסא - אארעם מאן? אארעם מאן? עני ואביון.

בלימוד משניות רובש "מטען גדול מאד"

ובגדל מעלת לימוד המשניות, דיבר רבנו בשלושים להנאון הצדיק רבי חיים פרידלנדר זצ"ל בת"ת "תורת אמת" ב"ב ונכתב בשעתו ע"י המנהל החזק רבי מאיר הכהן מונק זצ"ל [וכך אמר: כל מי שלמד כאן משניות, נעשה בעל רכוש, גם אם שבת, יש בידו לשוב וללמוד, ואם ימשיך בלימוד המשנה "כל ימיו" הוא רובש לעצמו מטען גדול מאד, ואם יגיע לידי ידיעת כל המשנה בעל פה, על זה כתב בהגה"ה שעל ספר "יש נוחלין" [ס' יש נוחלין חובר מרבי אברהם חורובין אביו של השליח הקדוש, וההגהה היא מבנו ר' יעקב ז"ל] וז"ל "אכן עצמות לימוד (של המשניות) היא ללמד בעל פה, ואשרי מי שעשה כך, כי הוא דבר וסוללה נפלאה לטהרת הנשמה, ולהכריח הקליפות בהן כמותו, וזאת תורת העוליה להעלות הנשמה למעלה למעלה, ובתוך הליכתה לא יוכלו לעלותה בני עולה, רק תלך בדרך ישר וסוללה בדרך הקדש יקרא לה" (ע"כ).

אינו רואה פני גיהנום

ובצוואת הנאון ר' שטעטל בנו של בעל השלחן [הצוואה נדפסה בסוף ספר השלחן, וז"ל באות כ"ח] סדר הלימוד גמ' פי' תוס' הוא חוב כמו הנחת תפילין, לימוד כל המשניות, אשריכם אם תהי' תגלים בהם ובשמותיהם, וקבלה ביד שאין אדם רואה פני גיהנום מי שהוא בקי במשניות וכו'. וזה דבר גדול אם יכולים לבוא עם זכות של לימוד המשניות, ולזה זכינו בזכותו של אותו צדיק [הנפטר רבי חיים זצ"ל] שהכניס את לימוד המשניות וחזרתו.

ארבע משניות ביום...

אם כל אחד יחזור כל יום משניות ויתמיד בהם מושך כל חייו (לאוי"ט) גם אם ילמד רק "ארבע משניות" ביום, יגיע לקנין ככל ששת סדרי משנה.

בטורח מועט, ואחר שמתרגלים כבר אין זו טורח, אפשר לזכות למצוות גדולות וכו', מצוות כאלה מתגלגלות לעינינו ממש, וכמה על האדם לשמוח בשזוכה לעשות מצוה בין אדם למקום ובין שזה בין אדם לחבירו, או בחסד או תפילה או לימוד תורה, עניית אמן, כל הזכויות מתגלגלות לפנינו ממש, ע"כ.

עזב אותנו לאנחות...

הא גברא יקרא ממוענדי ומחזיק יחידות ברעננה, תרח"צ ר' בנימין זאב ב"ר שמוחה בונם שטיין זצ"ל.

המקום ירם את משפחתו הדגולה, ובפרט נר"ב הצדיקנית תבלחט"א שחלקה עצום בכל הנ"ל בעמדה איתנה על יסודות יחידות עשרות רבות בשנים, וכל בני המשפחה חוקרה שידו, בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

"אוהבים דבריה" - זהירות במפיות נייר

כתב המ"ב (סוף סי' ש"מ) ולקרוע מחדש דפין של הספרים שלא נחתכו מבעוד יום, יש בהן חיובא, ואפלו על ידי אינו יהודי אסור, פמ"ג. ובביאור הלכה הרחוב דהוי "מכה בפטיש". ועובדא הוי בשבת קודש שעבר, שהניחו מפיות נייר על השלחן, אך היו דבוקות כל אחד בקצוות, וזה ממש כדוגמת המ"ב הנ"ל, שיש בפתחת ההדבקה "מכה בפטיש".

וזה מצוי יותר בנייר "שישו", שנשאר מחובר נייר אחד לחבירו בקצה, וכשמושכו, הוא תולש אותו, וגם זה מכה בפטיש דאורייתא, וצריך זהירות גדולה בדברים אלו. השומר שבת הבן עם הבת, לקל ירצו כמנחה על מחבת.

לתרומות להפצת הגליון השבועי ולקבלת הגליון ניתן לפנות למס' 055-7600953 וכן בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" או למייל לאורי נלך s31626532@gmail.com וכן ניתן להשיג את הגליון מודפס ברש"י 14 קומה ב' ליד הדלת

לתועלת הרבים ניתן להאזין לדברים על פרשת השבוע מרבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה, ע"י יבדלה"ט החברותא שליט"א כמידי עש"ק בקו אילת השחר שמספרו 0799-555-555 שלוחה 6.

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

דבר ראשון – לא אוכלים ברחוב!!! שו"ת עם רביה"ק מרן זצוק"ל בחומרת אכילה בשוק

דברי ביזיון

א. אדם שאוכל גרעינים (פיצוחים) ברחוב, האם נפסל לעדות, דאמנא אינו אוכל פת (ולשיטת ר"ת אינו נפסל) אך זה מנהג הבזויים.
ב. אדם שאכל בביתו ויוצא מביתו כשפניו וידיו מלוכלכות מהמאכל שאכל, והוא בזיון גדול עוד יותר מלאכול בשוק. האם נאמר שיפסל לעדות כי לא שומר על כבודו או שאין לנו אלא מה שחז"ל אמרו שרק האוכל בשוק.
ג. אדם שקונה אוכל לכבוד שבת בשוק, ורוצה לאכול מעט מהאוכל כדי לבדוק אם טעמו ראוי ומשובח לשבת קודש, האם מותר לעשות כן או לא.
תשובה: **כל אלה הדברים של בזיון – זה לא יפה.**

אכילה על שפת הים

ש. האם נכונה השמועה מפי מרן החזו"א זצ"ל שאין לאכול על שפת הים משום דהוי כאוכל בשוק, דלא ראינו שמקפידים על כך.
תשובה: **נכון.**

מציצת סוכריה בשוק

ש. מרן שליט"א סיפר כמה פעמים שפעם יצא עם מרן החזו"א זצ"ל מהבית לרחוב והיה בפיו סוכריה, ואמר לו החזו"א שיוציא מהפה ויברך שוב (דהוי שינוי מקום). וצ"ע איך התיר להחזיר הסוכריה לפה – ואמאי לא חשש לאכילה בשוק.
תשובה: **זה לא נקרא אכילה בשוק, הוא לא אוכל.**

בדרך לים או בים

ש. מרן שליט"א סיפר שפעם הלך עם מרן החזו"א לים וקנה תירס, והוכיחו החזו"א – האוכל בשוק דומה לכלב. ורציתי לשאול ממרן שליט"א, איפה רצה לאכול את התירס, האם **בדרך לים** – והיינו באמצע הרחוב, או **בים** – ואז יש חידוש שים יש לו דין שוק ואין לאכול בו.
תשובה: **אין שום נפקא מינה.**

אכילה באוטובוס ציבורי

ש. שאלתי למרן שליט"א האם אכילה באוטובוס ציבורי, בנסיעה בין עירונית – כשרעב מאוד, אם יכול לאכול פת או שזה בכלל אוכל בשוק. והשיב מרן "כן". ונסתפקו בכוונתו האם "כן" שמותר, או "כן" שזה בכלל אוכל בשוק.
תשובה: **לא לאכול.**

ת"ח שאוכל במקרים שרק לת"ח זה גנאי

ש. האוכל בשוק פסול לעדות. ומצינו חילוקי דינים במקרים שרק לת"ח יחמיר על עצמו, אבל סתם אדם לא. ויל"ע בת"ח שעובר ואוכל בכה"ג שרק לת"ח זה גנאי, האם יפסל לעדות או לא, דסו"ס כלפי עצמו הרי מזלזל בעצמו, אך בייחס לכבוד המצוי – הרי זה דרך כבוד. האם יפסל או לא.
תשובה: **פסול.**

אחד שנראה כלפי חוץ שאוכל

ש. נסתפקתי באחד שכלפי חוץ נראה שאוכל בשוק, ועי"פ אמת לא אוכל בשוק, מי שרי לעשות כן או לא. דהנה ליפסל לעדות לכאוי לא מיפסיל, דסו"ס עי"פ אמת לא ביזה את עצמו ולא אכל בשוק בפועל, אבל את החלק שכתב הרמב"ם שלא יתגנה בפני אחרים, לכאורה שייך בזה. וכגון באדם שיושב בשוק עם חברו בשולחן אחד – וחברו אוכל בשוק, ומרחוק נראה שגם הוא אוכל עמו, מי שרי או לא.
יש לומר דעל ידי שיחשבו שאוכל בשוק, יבואו ללמוד ממנו ולהקל באכילה בשוק, וזוהי ג"כ סיבה לאסור הדבר. וגם דאולי על ידי זה יצא לעז עליו בשוק שהוא פסול לעדות, ואע"פ שבאמת לא אכל בשוק. מה דעת מרן שליט"א.
תשובה: **יזהר.**

עוד תשובות ממרן שליט"א בעניני אכילה בשוק שנדפסו בשאר ספרים

(והובאו בתוך הספר במקומו)

אכילה בבית ציבורי

ש. האם האיסור של אוכל בשוק שאמרו שהוא דומה לכלב ופסול לעדות, נוהג בתוך בית (ציבורי) כגון בחדר המתנה של קופת חולים.
תשובה: **עי' בכורות מ"ד ב'.** (שאלת רב כרך א', ח"א פ"א, תשובה ה').

[א.ה. גמ': אמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ותניא נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים. רש"י: דדרך תלמיד חכם להיות צנוע באכילה ובשתיה אבל להטיל מים לא ליהוי צנוע שמא ימתין ויסתכן]

הנה ביום האחרון של זמן קיץ, נשא מרן רבינו פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א דברי חיזוק והתעוררות לעשרות אברכי כולל 'בית דוד' בחולון, לקראת ימי בין הזמנים, בהם עורר רבינו על כמה נקודות נחוצות, בענין דרכי הנהגתו של בן תורה בימים אלו.

בדבריו פתח: "מה אומרים לפני בין הזמנים, מה צריך להתחזק? תשמעו יקירי... **בן תורה שלומד אצלנו, כשהולך ברחוב הוא ניכר. דבר ראשון, עם עדינות הנפש שלו.** מי שלומד פה, ברוך השם אצלנו, מה זה אצלנו? זה סלבודקא, בסלבודקא מחנכים ונוהגים שמדברים בדרך ארץ מאוד גדול, לא צועקים ברחובות, בל יראה ובל ימצא שכן ישיבה יצעק כמו חמור..., לא צועקים.

"דבר שני, המנהג אצלנו הוא, כבני ישיבה, **שבשעה שמעליבים אותנו, מוחלים על המקום**, ואומרים לו: 'תודה רבה על הערתך, ניקח את זה לתשומת ליבי', כך למדו אותנו בסלבודקא, שכך נוהג בן ישיבה.

"ויוצאים לרחוב בימי בין הזמנים, כל מי שרואה צריך לדעת, זה זרע שברך השם. איך? לא צועקים, זה דבר ראשון. **לא אוכלים ברחוב, לא אוכלים גלידה או מלקקים... בליקוק מלקקים... זה גם לא.**

"ועל כולם, אם מישחו מישחו מעליב אותנו, באים ואומרים לו "תסלח לי, אולי אתה צודק, נשתדל להבא", לזה קוראים קידוש השם, קידוש השם נורא ממש. ע"כ דבריו הקדושים.

נרצה להתמקד השבוע בגליון, בדברים מרבינו בעניני אכילה בשוק, כפי שהובא בספר ארחות אכילה של ידידנו הרה"ג רבי חיים מלין שליט"א מרבני המכון, העתיד לצאת לאור אי"ה בקרוב.

האם בזה"ז יש להקל

ש. בהא דאמרו האוכל בשוק פסול לעדות, האם בזמן הזה שרבים אוכלים ברחובות ובשווקים, יש להקל דאינו פסול לעדות דכבר אינו בושע כ"כ, או לא, ובכל אופן פסול.
תשובה: **לא אוכלים ברחוב.**

אדם שנמנע ברגע האחרון

ש. נסתפקו באדם שכמעט והתחיל לאכול בשוק, וברגע האחרון באו אליו ואמרו לו שהאוכל בשוק פסול לעדות, ונמנע ולא אכל, האם כשר לעדות או לא, דהרי חזינו שהוא מצד עצמו לא שומר על כבודו וכן היה אוכל, ורק שלא רצה להסתבך וליפסל לעדות, או שסוף סוף כיון שלא אכל כשר.
תשובה: **לא, הוא לא היה אשם בזה, הוא לא ידע**

אם יש איסור לבייש ביוש גדול את עצמו

ש. הנה מסקנת הסוגיא בב"ק דף צ"א ב' שמותר לאדם לבייש את עצמו ורק לחבול אסור, ושמעתי אומרים שמ"מ 'ביוש גדול' אסור (וכגון לאכול בשוק שיאסר לאכול גם משום שגורם לעצמו בושע גדולה מאוד), מה דעת מרן שליט"א בזה.
תשובה: **איסור – אין בזה.**

אם שמצווה את בנו לאכול בשוק

ש. אם אבא מצווה על בנו שיאכל בשוק והוא אינו רוצה, האם מותר לו לאכול בשוק או שלא ישמע לאביו (דאינו איסור דאורייתא, אך מאידך גם בדרבנן לא ישמע לאביו, אבל כאן אולי הוי רק הנהגת דרך ארץ).
תשובה: **שיסביר לאבא שלו שזה לא דרך ארץ.**

מוכר שאוכל בחנותו

ש. אדם שיש לו חנות בשוק והוא עומד כל היום ומוכר שם את סחורתו, וגם אוכל שם את סעודותיו וארוחותיו, האם נפסל לעדות כי אוכל בשוק או שכיון שזה מקומו כל היום אי"ז גנאי.
תשובה: **לא נפסל.**

עני מרוד שנמצא בשווקים וברחובות

ש. אדם שהוא עני מרוד ואין לו בית ונמצא כל היום בשווקים וברחובות ושם אוכל את סעודותיו וארוחותיו, האם נפסל לעדות – כי אוכל בשוק או שכיון שזה מקומו כל היום אי"ז גנאי.
תשובה: **זה בזיון.**

[בשו"ת המיוחד שידפס בספר בעז"ה מאת מרן פוסק הדור הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, כתב לי מרן הגר"י שליט"א בזה הלשון, על תשובה זו של מרן שר התורה שליט"א: "דברי הגר"ח ק שליט"א כולם קודש קדשים, והחולק עליו כחולק על השכינה"]

הגדרת שוק

ש. מה מוגדר שוק לענין שלא לאכול שם, האם רק רחובות ראשיים, או גם רחוב צדדי הוי שוק, שלפעמים עוברים שם.
תשובה: **בכל מקום שמצוי אנשים עוברים.** (דולה ומשקה עמוד ק"ז: ועמשי"כ בזה באות י"ד).

קטנים האוכלים בשוק

ש. הורים רבים מאכילים לילדיהם בימים שלפני פסח לחם ומאכלי חמץ ברחוב, האם שרי לעשות כן או אסור משום אוכל בשוק. והאם מותר להאכיל ילדים מגיל שמונה או תשע בגינה ציבורית או אסור משום אוכל בשוק.
תשובה: **אוכל בשוק אינו איסור רק אינו דרך ארץ, ויתכן שבקטנים לא שייך זה.** (שאלת רב כרך ב', ח"א פ"א, תשובה א': ועמשי"כ בזה באות מ"ב).

אוכל בחצירו ורואים אותו ברחוב

ש. יש להסתפק איך הדין כשאוכל בחצירו ורואים אותו ברחוב, אם נחשב זאת אוכל בשוק או לא.
תשובה: **מותר.** (גליון 'אליבא דהלכתא', גליון כ"ח, מדור שיח הלכה- עמ' כ"ד: ועמשי"כ בזה באות ל"ח).

תשובות ממרן זצוק"ל בעניני אכילה בשוק שמסר לן הג"ר אליעזר קרביץ שליט"א (מח"ס עזרת אליעזר- שו"ת ממרן זצוק"ל, וייש"כ)

נסיעה באוטובוס מיוחד לכולל

ש. האוכל בשוק דומה לכלב ופסול לעדות, כיצד הדין באברכים שנוסעים באוטובוס מיוחד לכולל ורוצה אברך לאכול בדרכו לכולל לחסוך בזמן, האם נחשב שאוכל בשוק.
תשובה: **זה לא שוק.**

אכילה בכניסה לחנות בשטח שלפני החנות

ש. יש חנות שמוכרים אוכל אבל אין מקום לאכול את המאכל בתוך החנות כי אם בכניסה לחנות בשטח שלפני החנות על המדרכה בפינה, אבל העוברים ושבים ברחוב יכולים לראות את האוכלים שם, האם יש בזה בעיה של אוכל בשוק, או מכיון שאוכלים בצד באופן צנוע ולא אוכלים באמצע רחוב, יותר קל ורשאים לאכול.
תשובה: **יש להיזהר.**

אכילה באוטובוס בלילה

כז) באופן שנוסעים באוטובוס בלילה ואף אחד לא רואה שאוכלים, האם לא נחשב כאוכל בשוק, כי עד כמה שלא רואים שאוכל, לא נחשב כמזלזל בעצמו ויהא רשאי לאכול.
תשובה: **אין נפק"מ.**

ברזי מים קרים לרווחת העוברים ושבים

ש. ליד אחד האולמות בבני ברק שנמצא סמוך לרחוב מרכזי בעיר, הניח בעל האולם שני ברזים עם מים קרים וכוסות לרווחת העוברים ושבים לעשות עמם חסד בעיקר בימות הקיץ ואחרי קניות שעושים בחנויות הסמוכות, האם

שו"ת מרביה"ק בעניני הפרשה, מתוך ספר שמחת מרדכי

ביאור ברכת מעין שלוש

בקדושה ובטהרה

שאלה. אנו אומרים 'בקדושה ובטהרה' מה הפירוש בזה, ומדוע רק בברכה מעין שלוש אומרים כן ולא בברכת המזון.

תשובה. **בברכת המזון שהוא מדאורייתא ממילא הוי בקדושה ובטהרה.**

ונאכל מפריה

שאלה. בברכת מעין שלוש אומרים 'ובנה ירושלים... והעלינו לתוכה ונאכל מפריה', היינו מפרי העיר, ולכאורה הרי אסור ליטע אילנות וא"כ איך יאכל מפירותיה.

תשובה. מגינת ורדים.

[כוונת רבינו דהנה אעפ"י שלא נוטעין גינות ועצי פרי בירושלים וכן אין מקיימים בירושלים אילנות וגנות, כמבואר בגמ' ב"ק (פ"ב ב) ע"ש, ומ"מ מפורש שהיו בירושלים גינות וורדים מימי נביאים הראשונים, וע"ש ברש"י שהיו צריכים אותם לקטורת ע"ש. וכן במעשרות (פ"ב מ"ה) מזכיר ענין גינת הורדים שהיתה בירושלים והיו תאנים נמכרות משלש ומארבע באיסר ע"ש, וממילא מפירות הללו שייך לברך ונאכל מפריה. וע"ע בשו"ת משנה הלכות ח"ה סי' ל"ט שהרחיב בקושיא זו].

ברכת מזל טוב שלוחה להגאון רבי אהרן גרנדש שליט"א מח"ס תשובות הגר"ח ומרבני המכון, לרגל אירוסיו בנו החתן הבה"ח משה יהושע ניי"ו, עם בת למשפחת קייטי, יה"ר שהבית הנבנה יהיה בית גדול לה' ולתורתו, דורות ישרים ומבורכים, בנין עד עד.

ס"ת בסכנה - קרעו שערי שמיים לרפואת המתמיד מרן הגאון האדיר רבי חיים בן רעשא רייזל ברמן שליט"א. קו תהילים לרפואתו: 02-588-0517

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

774

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • עקב תשפ"ו

ישראל שחטא ישראל הוא, כי מעלת 'ישראל' אינה מתבטלת, וגם פושעי ישראל הם יותר טובים מנביאי אומות העולם.

דרגות ישראל עם תורה וקרבן אלוקים

ויש עוד דרגה של ישראל עם 'תורה', שזו דרגה אחרת גבוהה מאד, כמו שכתוב (ויקרא כו, ג) אם בחוקתי תלכו ופירש רש"י: שתהיו עמלים בתורה, ואז זוכים לסייעתא דשמיא להצלחה שאין לשער, כפי שממשיכים הפסוקים שם ונתתי גשמיכם בעתם וגו' וישבתם לבטח בארצכם וגו' וכל ההבטחות האמורות בתורה.

ויש עוד דרגה שלישית של ישראל ותורה עם 'קודשא בריך הוא', וכמו שנאמר עוד בפסוקים שם והתהלכתי בתוכם, ופירש רש"י שאטיל עמכם בגן עדן ולא תהיו מזדעזעים ממני, וזה נקרא 'ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא', שזוכים גם לקרבן אלוקים.

וקרבן אלוקים היא השלמות, כמו שכתב המסילת ישרים בתחילת הספר "וכשתסתכל עוד בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך", והתורה והמצוות הם המביאים לקרבן אלוקים, ודוד המלך אמר בתהלים (עג, חח) "ואני קרבן אלוקים לי טוב", שזהו הטוב והשלמות, ולדרגה זו גם כן מגיעים רק על ידי תורה.

כשצריך ייסורים להביא לדרגות הגבוהות

גם בלי תורה ודבקות בהקב"ה יש דרגה פשוטה של 'ישראל' של כל אדם מישראל אף על פי שחטא, אבל כשיש חטאים יש תוכחה! וכפי שממשיכה התורה בפרשת בחוקתי ואם לא תשמעו לי וגו', והמטרה של

בעניינא דיומא

מדי שנה בימי בין הזמנים היה רבינו חרד על הצורך להגביר זכות התורה בימים אלו שלא מתקיימים סדרי הישיבות.

ובחג הפסח תשפ"ג כשנכנסו וסיפרו לו על המצב הביטחוני המסוכן, אמר: כי זה בין הזמנים! אין זכות התורה, זו הבעיה. יש ישיבות בין הזמנים אבל זה לא כמו כל הזמן. ודפק בידו על השולחן ואמר: צריך להוסיף לעסוק בתורה כמה שאפשר, מה שיותר, כל אחד ואחד, לעסוק בתורה, וגם בספרי מוסר, שהם התכלין הכי חזק ליצר הרע.

~ ~ ~

ובשיחה לפני בין הזמנים אב תשע"ג אמר:

הנה יש מקומות שמתארגנים קבוצות שלמות עם מסגרת ופיקוח של הנהלת הישיבה, שנוסעים יחד למקום אחר ועוסקים שם בתורה, ורק נחים קצת יותר מכל השנה לצורך חיזוק הבריאות, אבל בלי פריקת עול ובלי היסח הדעת מתורה. וכן יש שנוסעים עם כל המשפחה ביחד כדי להחליף את האוויר, וכידוע ששינוי המקום לפעמים מחזק ומוסיף בריאות, אלו הם צורות של נופש בלי פריקת עול.

אבל אם עושים תכניות ללכת לבד עם חברים, זו היא סכנה גדולה ברוחניות וגם בגשמיות, וידוע כמה דברים שהיו בימי בין הזמנים רחמנא ליציל, מפני שחסר את זכות התורה. בימים האלו צריכים הרבה זכויות להינצל מכל מיני דברים לא נעימים, וכבר היו מעשים בבחורים שהחזיקו מעמד בכל הבין הזמנים, אבל ביום האחרון החליטו שצריכים קצת לצאת להתאוויר, וקרה אסון, השי"ת ישמרנו.

~ ~ ~

ובבין הזמנים אב תשפ"ב: כבר דיברנו שבימי בין הזמנים בעבר היו אסונות רח"ל, מפני שחסר זכות התורה, ואמנם נראה כאילו שזה בדרך הטבע, אבל האמת היא שזה מפני שחסרה זכות התורה. ולכן כל אלו המתחזקים שעוסקים בתורה בבין הזמנים, הם מוכים את כל הציבור, ובזכותם יש סייעתא דשמיא והגנה על כל הציבור!

במשך למעלה מיובל שנים בחודש אב התקיימה בהיכל ישיבת פוניבז' 'ישיבת ירחי כלה', והיו נקבצים ובאים לגבעת הישיבה בעלי בתים מכל הארץ לשמוע שיעורים ושיחות מגדולי התורה. קרוב לעשרים שנה נשא רבינו את משא הפתיחה לאחר פטירת מרן הגרא"מ שך זללה"ה. להלן דבריו בפתיחת ירחי כלה אב תשס"ג.

שלושה מדרגות בכלל ישראל

יש מאמר ידוע מהזוהר (פרשת אחרל) "קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא", דברי הזוהר הם סודות התורה, דברים נסתרים, אבל יש בהם גם דברים פשוטים ומובנים. ומובא בזוהר שם שיש ג' דרגין, שלוש דרגות, קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל זה שלוש דרגות, ואינו מתקשרין דא בדא, כל הדרגות קשורים זה בזה.

והביאור הפשוט בזה, שיש דרגה של 'ישראל', כלל ישראל, מי שהוא ישראל ולא גוי יש לו דרגה ומעלה מיוחדת, דרגה של ישראל. ויש עוד דרגה של ישראל שקשור עם 'תורה', ישראל עולה בדרגה על ידי הקשר עם התורה. ויש עוד דרגה שלישית של ישראל ותורה עם 'קודשא בריך הוא', עם קרבן אלוקים, וזה שלוש דרגות בכלל ישראל.

המדרגה הפשוטה של כל אדם מישראל

וכל אחד מישראל יש לו דרגה שהוא ישראל ולא גוי, כמו שאמרו (סנהדרין מו, א) אף על פי שחטא ישראל הוא, ומצינו בגמרא (גיטין נז, א) תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם, מה ההבדל בין פושעי ישראל (אותו האיש) לבין בלעם הנביא מאומות העולם.

ומביאה הגמרא שם על אונקלוס שרצה להתגייר, וביקש לדעת האם כדאי להתגייר, ושאל את בלעם שהיה נביא, כמו שאמרו (ספרי וזאת הברכה) לא קם בישראל כמשה אבל באומות קם כגון בלעם, ואונקלוס שאל אותו האם כדאי להתגייר, ואמר לו בלעם, לא כדאי לך להתגייר, אלא תעשה צרות לישראל, ותהיה ראש, כמו שכתוב 'היו צריה לראשי' שכל המצר לישראל נעשה ראש, וזה יותר טוב מאשר להתגייר.

ואף על פי שבלעם כבר היה בגיהנום, וכפי שמתואר בגמרא שם איזה גיהנום היה לו, אבל השנאה לישראל שהיא בטבעו של הגוי, קיימת גם כשהוא רק נפש בלי גוף, ולמרות כל הצער וייסורי הגיהנום שהיו לו, הוא מיעץ לאונקלוס שלא יתגייר אלא יעשה כמוהו.

ואילו פושעי ישראל – כששאל אונקלוס את אותו האיש האם כדאי להתגייר, השיב ואמר לו: שלומם דרוש, רעתם אל תדרוש, כדאי לך לעשות טובות ליהודים ולהתגייר, ואז יהיה לך טוב. ומזה רואים את ההבדל בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם, שהדרגה של ישראל היא דרגה אחרת, ואף על פי שחטא ישראל הוא.

המשל לעץ הזית שאין עליו נושרים

ובגמרא במנחות (נג, ב) אמרו על הפסוק "זית רענן יפה פרי תואר קרא השם שמך" (ירמיה יא, טז) שנמשלו ישראל לזית, וזהו 'שמך', וידוע כי שם מורה על התוכן והמהות האמיתית של הדבר, וזה תוכנם ומהותם של כלל ישראל, שהם כמו זית, ובמה?

"מה זית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", והיינו שבכל העצים יש זמן של נשירת העלים, אבל עץ הזית אין עליו נושרים כל השנה, גם בימות החמה וגם בימות הגשמים, וכך גם כלל ישראל אין להם בטילה עולמית, ולעולם אינם בטלים.

והיינו כמו שבזית יש פרי ויש עלים, והפרי לא תמיד נמצא, כי יש זמן שמורידים ומוסקים את הזיתים, ובזמן הקטיפה של הזיתים נשאר העץ בלי פרי, אבל העלים שצומחים מן העץ אף פעם אינם נושרים, אלא קיימים לעולם. כך גם ישראל, אפילו בזמן שאין את ה'פרי', דהיינו אפילו כשהם בתור 'עלים' הפשוטים ביותר, בדרגה נמוכה ביותר, אין להם בטילה עולמית, ולא בטלה מהם המעלה של ישראל, כמו שאמרו

מה השם שואל מעמך כי אם ליראה

בפרשת השבוע (י, יב) ועתה ישראל מה השם אלֶיךָ שָׁלַל מֵעֶמְךָ כִּי אִם לִירָאָה וגו'. אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שנאמר ועתה ישראל מה השם אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", ומקשה על זה הגמרא "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים".

ועוד אמרו (שם כח, ב) "כשחלה רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, אמרו לו: רבינו, ברכנו, אמר להם: יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו: עד כאן? אמר להם: ולוואי! תדעו, כשאדם עובר עברה אומר שלא יראני אדם".

ולכאורה יפלא וכי תלמידי רבן יוחנן בן זכאי שהיו תנאים קדושים לא היו בעלי יראת שמים, ומדוע אמר להם רבן יוחנן הלוואי שתהא מורא שמים עליכם, והרי שנינו באבות (ב, ח) "חמישה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי וכו' רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא", ומבואר שהיו מהם יראי חטא, ומהו ענין הברכה המיוחדת שתהא מורא שמים עליהם כמורא בשר ודם.

ושמעתי לבאר בזה, כי הנה מה שאדם עובר עברה בסתר ונזהר שלא יראוהו בני אדם, אין זה מחשש שיענישוהו על כך, אלא משום שמתבייש שיידעו שעבר עברה, ואין זה יראת העונש אלא בושה, ואילו מהקב"ה אינו מתבייש ואין לו יראת הרוממות, ומעתה יש לומר כי בודאי שהייתה להם יראת העונש, ורבן יוחנן בן זכאי רק ברכם שיזכו גם למדרגה הגבוהה יותר של יראת הרוממות, שייזהרו מן החטא מחמת מהקב"ה ולא מפני יראת העונש.

וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה י, א) שאין מלמדים יראת העונש אלא לנשים וקטנים ועמי הארץ, ואמנם כבר אמר רבי ישראל סלנטר כי בדורנו הלוואי שתהיה לנו יראת העונש, וצריכים לעבוד גם על יראת העונש, אבל תלמידי רבי יוחנן בן זכאי בדרגתם הגדולה, לא נצרכו לברכה אלא על יראת הרוממות, שירגישו את הבושה מהקב"ה לא פחות מבשר ודם.

לגבי משה' – השפעת אדם גדול ביראה

ומבואר שאין זה פשוט לזכות ליראת שמים בשלמות, וזהו שהקשו בגמרא "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא", ותירצו "אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא". ושמעתי לבאר בזה דרך מליצה, כי 'לגבי משה' היינו מי שנמצא ליד אדם גדול כמשה רבינו, כיון שהוא נמצא 'לגבי' משה, הרי אצלו היראת שמים היא מילתא זוטרתא, מפני שמקבל השפעה ממשה רבינו!

וכמו שסיפרתי על אדם שלמד בישיבה לפני שנים רבות, ומשמש כיום בתפקיד ציבורי חשוב מאד, ואמר לי שרבים משמשים בתפקיד דומה ונכשלים בהרבה ניסיונות, אבל הוא שזכה ללמוד בישיבה ולחסות בצלם של הרב מפוניבז' והמשגיח רבי יחזקאל לוויןשטיין, וראה את היראה שהייתה חדורה בהם, בזכות זה נכנסה בלבו יראת שמים שמכוחה הוא עומד בניסיונות עד היום הזה! זו היא ההשפעה שמקבלים כאשר נמצאים 'לגבי משה', כל אדם אצל משה שבדורו, שאז היראת שמים היא כבר מילתא זוטרתא אצלו.

ובענין מצות היראה שמעתי מאמ"ר זצ"ל על אחד מגדולי תלמידי החכמים שחי בתקופת תחילת החסידות, שנסע פעם לשהות אצל אחד מן האדמו"רים שבדורו וחזר ממנו בהתפעלות גדולה באומרו: זהו הרבי שלי, ושאלוהו הלא אתה גדול ממנו בתורה ובקי בכל הש"ס ובחדרי תורה, ובמה יש לך להיות תלמיד שלו.

והשיב כי בתורה ישנם תרי"ג מצוות, ועליהם יש את מסכתות הש"ס, אולם אין תרי"ג מסכתות בש"ס, ורק כמה מצוות כגון סוכה, שבת, פסחים, יש עליהם מסכתות שלמות, ומאידך ישנם מצוות רבות של חובות הלבבות, כגון ועתה ישראל מה השם אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ושאר מצוות שבלב, שעליהם אין מסכתות, ובמצוות אלו הוא בקי יותר ממני, ובזה אני תלמידו.

[והוסיף רבינו כי באמת שנינו באבות (א, ו) עשה לך רב, וביאר הרמב"ם בפירוש המשנה דהיינו אפילו אם לא היה ראוי להיות לך לרב, והיינו שיש לאדם לעשות לעצמו רב אפילו קטן ממנו בחכמה. וקל וחומר כשהרב גדול ממנו בחכמה שיש מה ללמוד ממנו, וכבר נאמר (משלי כו, יב) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו].

(משיעורי החומש בליל ש"ק, עקב תשס"ז)

התוכחה היא להחזיר את ישראל לדרגה של תורה ושל קודשא בריך הוא, שעל ידי התוכחה מקבלים את הדרגה הזו.

וגם זה מפורש באותה הגמרא במנחות, שאמרו שם ביאור נוסף במה שנמשלו ישראל לזית: "מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה", שצריכים לכתוש ולטחון אותו, ועל ידי זה יוצא השמן, "אף ישראל אין חוזרים למוטב אלא על ידי ייסורים".

והיינו כמו שבזית נמצא השמן תמיד, אלא שהוא בפנימיותו ואינו נראה, והוא בכוח ולא בפועל, ועל ידי כתיתה יוצא השמן, כך ישראל, גם אם הם עדיין במצב של 'לא תשמעו לי', הייסורים והתוכחה מחזירים אותם למוטב, כי הפנימיות של ישראל היא בשלמות, שאינם ככל הגויים, וגם פושעי ישראל בפנימיותם הם יותר טובים מנביאי אומות העולם, ועל ידי הייסורים והכתישה יוצא השמן, והפנימיות מתגלה ויוצאת לחוץ, וחוזרים בתשובה.

וזו היא מטרת כל הגלות, להוציא את תכלית השלמות הפנימית של כלל ישראל ולהחזירם למוטב.

תורה וחסד מצילים מחבלי משיח

והנה אמרו חז"ל (סנהדרין צח, ב) "מה יעשה אדם ויניצל מחבלו של משיח", ועכשיו ודאי שאנו נמצאים כבר בחבלי משיח, ואין ספק בכך, וצריכים הרבה רחמים וזכויות להינצל, ובכל יום רואים מעשי ניסים, גלויים ונסתרים, לכלל ולפרט, בכל העניינים, ומה העצה להינצל מחבלי משיח? "יעסוק בתורה ובגמילות חסדים".

והיינו מפני שכל הייסורים והקשיים באים על מה שחסר ה'בחוקתי תלכו', וכמו שפירש רש"י (ויקרא כו, יד) אם לא תשמעו לי – להיות עמלים בתורה, ומן השמים נותנים לנו רמזים, מרמזים לנו מה אנו חייבים לעשות ומה רוצים מאיתנו, להינצל מחבלי משיח על ידי עסק התורה וגמילות חסדים.

ואלו הם שני עניינים הכוללים את כל הנהגת החיים: תורה וגמילות חסדים. אבל קודם תורה, ואחר כך גמילות חסדים, מפני שצריכים לדעת איך לעשות חסד, ומה נקרא חסד ומה אינו חסד, וזה שייך לדעת רק על פי התורה, ומזה באה הישועה!

השולם בעולם לפי כמות העוסקים בתורה!

ועוד אמרו חז"ל (סנהדרין צט, ב) כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, והיינו שעסק התורה לשמה הוא זכות למנוע קטרגים למעלה, וגם עושה שלום למטה בארץ. ולכאורה הרי רואים בזמננו שיש רבים העוסקים בתורה לשמה, ועדיין יש מלחמות ואין שלום למטה, וגם למעלה אין שלום כנראה, ומדוע זה כך, הרי עוסקים בתורה לשמה.

ונראה בזה על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות סד, א) אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך לימודי השם ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך. והביאור בזה, כי כדי שיהיה שלום לגמרי, וכפי שאנו מבקשים בתפילה שיהיה 'שלום רב', בכל ישראל ובכל העולם, צריכים שיהיה 'וכל בניך לימודי השם', שכל כלל ישראל יעסוק בתורה, ואז יתקיים סוף הפסוק 'ורב שלום בניך', שהשלום יהיה מלא, בשלמות, ולא יהיה שום מקום ושום רגע וזמן בלי שלום.

אבל אם לא 'כל בניך' עוסקים בתורה, אזי השולם בעולם הוא באופן יחסי, לפי כמות העוסקים בתורה, וככל שיהיו יותר עוסקים בתורה לשמה, כך יהיה יותר שלום בעולם! וצריכים לדעת מזה, שמקצת השלום שיש לנו זה בזכות העוסקים בתורה לשמה, וזהו המציאות האמיתית, שכלל שיש יותר תורה כך יש יותר שלום. וזהו גם הענין של 'ישיבת ירחי כלה', להוסיף עוד תורה ועוד תורה, ברוך השם כבר זכינו להתחלת היובל השני, בעזרת השם שיהיה בהצלחה, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

לעילוי נשמת הרה"ג ר' שלמה זלמן אוירבך זצ"ל

בן הגאון רבי אליעזר זצ"ל

נלב"ע כ' מנחם אב תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת שרה הינדל וקסמן ע"ה

בת הרב אברהם קליין זצ"ל

נלב"ע י"ז אב תשנ"ח - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת עקב

מרבן של ישראל רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א

שנה ד' גיליון מ"א

ופסיליהם תשרפון באש (ז' ה')

עבודה זרה מצותה בשריפה, ומיהו בתורה לא הוזכר רק זו שעבדו הכנענים [לדעת ישראל, ע"י עבודה זרה נ"ג ב'], ובזו שעובדים הגויים על דעת עצמם י"ל דה"ה [אי ליכא עכו"ם דיבטלינא], וע"י תוס' יבמות ק"ד א', וי"ל דמשום דאפשר בביטול נחתו לענין שם.

ועבודה זרה דישאל נחלקו התוס' ביבמות שם וחולין פ"ח ב' אי חייבים שריפה, או סגי בגניזה. והנה לשון הרמב"ם פ"ח ה"ו שוחק וכו' או שורף וכו', וע"י מל"מ שם, ולכא"ו י"ל בפ"י ד' הרמב"ם דתליא לפי החומר שממנו עשוי העבודה זרה, ולא כל דבר חזי לשריפה [ושריפת מתכת דעגל יתכן דמעשה ניסים ה', אמנם יעו"ש בראב"ע, וצ"ב]. ומצינו שריפה באבנים, ע"י סוגיא דע"ז מ"ה ב' ומיהו תוס' חולין לא ס"ל כן, וי"ל ע"י בחזו"א יו"ד סי' י"ט, ובספר יד יהודה הלכות תערובות (דף ס"ח ב') וצע"ש.

שמלתך לא בלתה מעליך וגו' (ח' ד')

ע"י רש"י שקטניהם כמו שהיו גדלים ה' גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט שגדל עמו. ויש להעיר היאך קיימו מצוות ציצית שהרי בקטנותם ה' הבגד של ד' כנפות של הקטן כמידת גופו והיו מטילים בו ציצית ואח"כ כשגדלו גדל הבגד עמהם ונעשה הבגד כשיעור לגופו של גדול והציציות מוטלת בו מקודם והיו תעשה ולא מן העשוי ופסול. אם לא דנימא שבאמת היו מתירים הציציות וחזרו והטילום כל זמן שגדלו להם הבגדים. וא"נ י"ל דכיון שבגד זה ראוי להם בקטנותם לא מגרע מה שגדל הבגד אח"כ כיון שהציצית הוטלו בהכשר. ומיהו מנלן שהקטנים לבשו ציצית והא לא היו חייבים, אמנם י"ל דלבשו מדין חינוך דרבנן.

שמלתך לא בלתה מעליך וגו' (ח' ד')

ברש"י מייתי דענני כבוד היו שפין ומכבסין בגדיהם, והקשו דהא כל ארבעים שנה היו ישראל מנודין ומנודה אסור בבגדים מכובסים. וי"ל דיש חילוק בין גיהוץ וכיבוס של ארץ ישראל לבבל וא"כ גם כיבוס דענני כבוד י"ל שהי' אחרת ובזה שרי למנודה. ועוד דהכיבוס נעשה בעודם לבושים בבגדיהם וא"כ אין צריכים לפושטם לאחר שנתכבסו עליהם.

ואכלת ושבעת וברכת את ד' (ח' י')

טומטום שאכל ואח"כ נקרע קודם שבירך ברכהמ"ז ונמצא זכר אם חייב, יעו"י ברעק"א תשו' ז' לגבי קטן שאכל והגדיל תוך שיעור עיכול, וה"ה הכא, ואין לומר דהכא עדיפא דכשנקרע איגלאי מילתא למפרע שהוא זכר וא"כ בשעת אכילה ה' זכר, דזה אינו אלא דקודם שנקרע הרי דינו כודאי ואי"ז כאנדרוגינוס שהוא מציאות מסופקת.

וברכת את ד' (ח' י')

כתב המנחת חינוך מצוה ת"ל דדעת רש"י דנשים ספק אם חייבות בברכת המזון כיון דכתיב על הארץ כו' והם לא נטלו חלק בארץ וכתב שם דגרים הם ג"כ בכלל ספק זה ואינם חייבים רק מספק. וטומטום ואנדרוגינוס למאן דסובר דאנדרוגינוס הוי ספק גם הם לא נטלו חלק מספק רק מאן דסובר דאנדרוגינוס הוי זכר או חצי זכר חייב בודאי. וחצי עבד וחצי ישראל מבטן לא גר כאשר ציירתי כמה פעמים חייב בודאי מצד הישראל ולקח ע"כ חלק בארץ.

והנה מש"כ על אנדרוגינוס, לכא"ו לא שייך, דאנדרוגינוס הוא ספיקא דדינא אם הוא איש או אשה ולהם ה' הדבר ברור ואם איש הוא קיבל חלק בארץ ולא דיינינן ב' [השתא דהוא ספק לך] כאילו גם להם ה' ספק זה, ודו"ק. וי"ל ע"י במנח"ח מצוה תר"ו.

ולכא"ו משכח"ל עוד אדם שלא קיבל חלק בארץ וג"כ כטומטום, והוא אדם שאין ידוע מאיזה שבט הוא אם מראובן או שמעון וכגון ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון דכל שבט דוחהו מספק מלקבל נחלה עמהם וא"כ לא ה' לו חלק וממילא דינו כטומטום שאין לו חלק בארץ, ומיהו י"ל ע"י דשמא האורים ותומים ה' מכריע בדבר ושפיר קיבל נחלה עפ"י.

וברכת את ד' אלו' על הארץ הטבה אשר נתן לך (ח' י')

אלו שלא נטלו חלק בארץ פטורים מברכת המזון כיון דכתיב על הארץ הטובה וגו', וע"י בתוס' ברכות כ' ב' שהקשו מכהנים ולוים שהם לא נטלו חלק בארץ, ובתוס' ריה"ח הביא שיטת ר"מ בתוספתא שהכהנים וי"ל ע"י לענין פנחס שלפי ר"א (זבחים ק"א ב') נתכהן רק לאחר שעשה שלום, שהוא לאחר חלוקת הארץ, וא"כ כבר זכה חלק בתורת נחלה ולא מסתבר שיפקע ממנו אח"כ כשנתכהן, ואם כן יוצא שהוא ובניו חייבים בברכת המזון וחלוקים הם משאר אחיהם הכהנים.

איתא במסכת כלה רבתי פ"ח א"ר יוסי בן קסמא פעם אחת הייתי מהלך הדרך וכו', אמאי לא אהדר ליה סימני עם הארץ חזא ביה, ע"כ, והנה פשטא דמילתא דגרסי בברייתא ולא החזרתי לו שלום. ויש כאן רבותא דמילתא עד כמה אוהבי תורה היו דאף שלא נהג בו כבוד מ"מ לא נפגם חשק נפשו שיהא ריב"ק בעירו, ואולי אדרבא, ראה עד כמה ריב"ק דבוק בתלמודו וכמשי"ו ואעפ"כ שאכן היו בני המקום מחבבים את לומדי התורה לא רצה ריב"ק ללכת לדור במקומם, וטעמו לפי שלא סגי באהבת תורה בלא לימוד תורה ואיני דר אלא במקום תורה.

ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים (י' ט)

י"ל"ע אם המאנה נכרי העומד להתגייר ויודע שיצטער בהיותו ישראל אם הוא עובר באיסור אונאת גר ומצות אהבתו. וכן יש לדון כבר בישראל עצמו, להונות את העתיד להיוולד. ויש ענין השייך לזה בשו"ת רע"א סוף סי' רכ"א שהקשה הגר"ש לדעת רא"ה שאין דין שוייה אנפשיה באיסור דרבנן [ובעיקר הדבר כתב רע"א בסי' צ"ט ד"ה האמנם ובסי' ק"י] מיבמות דף קי"ח שאומרת חלוצה אני אמרינן שוי' ואי"צ כרוז לצורך בנה משמע שיש שויא אף שהוא רק דרבנן. והנה לקבוע אדם בממזרות בשקר אין לך צער ואונאה יותר מזו ואסור מה"ת. ולכא"ו יש לפסול איסור דאורייתא של אונאת דברים להנשא שלא יוליד בנים פסולים ויצערם והרי כשאמר שהוא פסול יש כאן שוי' בדאורייתא. ומשמע שבמי שטרם נולד אין איסור אונאה.

ועי' תוס' הרא"ש שבת דף קל"ז ב' שמברך על מילת גרים והיכן ציונו במצות אהבת גר. והרי הוא מל קודם שנתגייר משמע שיש מצוה כיון שמועילו לאחר גירות. אבל יותר נראה לבאר דבריו עפ"י מ"ש חז"ל וכ"כ הרמב"ם (סה"מ עשה ר"ז ועי' הל' דעות פ"ו וכן הרחיב באגרתו הידועה ויסוה"ד במדרש במדב"ר ח') שמצות אהבת הגר מפני שנדבה ליבו לידבק בשכינה. וחידש הרא"ש שכבר בתחילת מעשיו יש מצוה זו. ומ"מ עיקר דבריו מחודשים, שגם אם יש כאן מצות אהבה אין מצוה מסוימת למילה ומה שייך לומר וציונו על המילה.

ואשר עשה לדתן ולאבירים בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה (י"א ו')

כתב הרמב"ן דהזכיר ואשר עשה לדתן ולאבירים ולא הזכיר קרח ועדתו שיצאה אש מלפני ה' ותאכל אותם בעבור כי איש זר הקרב להקטיר קטורת הוא מלאוי התורה, ולעולם הוא נענש לדורות כאשר קרה גם לעזיהו (דהי"ב כו יט) על כן לא מנאו באותות המדבר. ומה שהזכיר הרמב"ן רק את הקטרת חוץ של קורח ולא את כפירתו, יתכן כי שריפת קורח לא היתה על כפירתו

אלא על הקטרתו, כר"ן איש האחרים שלא מצאנו להם כפירה ממש, (ואף שנבלע ג"כ, מ"מ לא הוזכר, רק דתן ואבירים שעיקר מיתתם ע"י בליעה, גם הרמב"ן לא הזכיר רק משריפת קורח). – מש"כ דרמב"ן פליג אתו"י יומר מ"ז א' אינו מוכרח, ואפשר דגם במחתה קעבר, וצ"ת בחזו"א זבחים סי' ט' כ"א, (וצל"ע גם במנ"ח, ולע"כ), וגם י"ל דכיון דהי' ע"פ ד', אף דהוראת שעה היתה חל ע"ז שם הקטרה וי"ל בזה, וכ' מקופיא.

ושמתם את דברי אלה על לבבכם (י"א י"ח)

כתב רש"י דאף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הציבי לך ציונים.

יעוי' בתוס' רבינו אלחנן ע"ז כ"א דיש צד דמצות מזוזה חשיבא מצוה התלויה בארץ ואינה נוהגת בחו"ל רק מדרבנן. ויל"ע תוס' הרא"ש יומא י"א ב' ד"ה הא, ודו"ק שם. ועי' ב"ח יו"ד סי' קנ"א ד"ה אין מוכרין משכ"ש בשם ראב"ן לענין השכרת בתים לגוים בזה"ז ול"ה ללא תביא תועבה אל ביתך, וז"ל, אבל אנו שנותנין מס לנכרים מקרקעות שלנו אינו מיוחד. ע"כ [ויעו"ש עוד]. ויל"ע לפי"ז מענין מזוזה [ועי' מפלוגתא דשותפות גוי אי חייבת במזוזה]. ויל"ע פנ"י ברכות ח' א' (ד"ה אמרו).

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים (י"ב ב')

מהאי קרא ילפינן דמצוה לבער ולאבד כל עבודה זרה שמוצאה, וכמבואר בביאור הגר"א בשו"ע יו"ד סי' קמ"ו ס"ק כ"ג. והא דלא ילפינן לה מקרא דונתצתם את מזבחותם [דהוא קרא מפורש], י"ל דהיו עובדים את המזבחות, ועי' ר"ן (דף כ"ד מדפי הרי"ף) בשם הרמב"ן.

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים (י"ב ב')

עבודה זרה שעבדוה קודם מתן תורה קודם שנצטוו לאבד ע"ז נמי בכלל עבודה זרה היא אע"פ שלא עבדוה בשעת מתן תורה. ובגמרא ע"ז נ"ג ב' איתא דבית נמרוד הרי הוא בית ע"ז שהניחוה עובדי' ומותרת, ופי' רש"י דבית נמרוד היינו המגדל שבנו דור הפלגה לעבודת כוכבים ונמרוד הי' מלך עליהם.

ואף דבעת מתן תורה לא הי' בית זה נעבד [ועי' גם לענין אשרות דמעיקרא] מ"מ לא אמרינן דמש"ה לא ליחול עלי' איסורא דעבודה זרה בעת שנתחדש ונאמר הדין בזה במתן תורה דעבודה זרה אסורה, והיינו משום דלא מעשה העבודה לעבודה זרה אוסר, אלא מעשה העבודה משוי' לי' שם עבודה זרה ואסורה לעולם. [ויל"ד בגדרי אם אוסר דבר שאינו שלון], ומיהו יתכן דאינו מוכרח. ועי' לענין שינוי והיינו שנשתנית לפני מתן תורה, ועי' בחליפי עבודה זרה מלפני מתן תורה.

בענינא דיומא

השקפתנו ברורה לנו מרבתינו מצוקי ארץ אשר את מימיהם אנו שותים, ובפרט יש להיזהר מאד מויכוחים עם אנשים אשר בחסות אמונתם רודפים את התורה ולומדיה, ואינם מסוגלים להבין ולהעמיק בהשקפתינו שזו היתה השקפת רבותינו הגדולים החזון איש והרב מבריסק זכר צדיקים לברכה התאספות בכל בתי הכנסיות ע"פ קריאת מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א לעצרות תפילה, והדרכה בחובת התקופה

הקהילות שליט"א די בכל אתר ואתר, ידיו רב לו בדאגה לבני הישיבות בתוככי הקהילות.

ועתה בפתחם של ימי בין הזמנים, אנו פונים אל כל בני הישיבות ואברכי הכוללים, כל אחד ואחד מכם מייצג את עולם התורה, כל אחד ואחד מכם מחוייב להתנהל כפי שכן תורה מתנהל, וזהו חובתכם בין בפרהסיא ובין בצנעה, בדברים של בין אדם למקום ובדברים של בין אדם לחבירו, ובדברים של בין אדם לעצמו.

שמרו על קנייניכם הרוחניים, בתורה וביראת שמים, אין שום פטורים הלכתיים בימי בין הזמנים, ועיקר העיקרים הזהירו והשמרו שחלילה לא יעבור אפילו יום אחד ללא לימוד תורה, בלימוד שליבו חפץ, בצורה רצינית ואמיתית, ותורה מגנא ומצלאת את הכלל ואת הפרט.

בימי בין הזמנים עלולים לפגוש אנשים שונים מאורח חיננו, חובה להיזהר מכל ויכוחים השקפתיים איתם. השקפתנו ברורה לנו מרבתינו מצוקי ארץ אשר את מימיהם אנו שותים, ובפרט יש להיזהר מאד מויכוחים עם אנשים אשר בחסות אמונתם רודפים את התורה ולומדיה, ואינם מסוגלים להבין ולהעמיק בהשקפתינו שזו היתה השקפת רבותינו הגדולים החזון איש והרב מבריסק זכר צדיקים לברכה, וכמו שהוכח ביממה האחרונה כאשר התפרסמו דברים שאמרתי בשיחה פרטית, ובשנאת עמי הארצות התייחסו לדברים בעיוות ובחוסר הבנה מוחלטת!

מצב הגלות בו אנו שרויים הוא מצב קשה שמתמשך והולך, וחובת השתדלותנו היא להרבות בתפילה, ולכן אנחנו קוראים בזאת להתאסף בכל בתי הכנסיות במוצאי ת"ב להעתיך בתפילת רבים ובקריאת תהלים בהשתפכות ומעומקא דליבא, למען יושענו השם במהרה מכל צרותינו, צרות הכלל והפרט, ושערי דמעות ותפילה לא ננעלו.

יעזרנו השם שלא נבשו ולא נכשל לעולם ועד, ונזכה לראות בישועתן של ישראל ובבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

בכינוס לרבני הקהילות באיחוד בני הישיבות, קרא מנהיג הדור מרן שליט"א ליום תפילה במוצאי ת"ב בכל בתי הכנסיות, ונשא הדרכה לימי ביה"ז, הזהירות שלא יעבור יום ללא לימוד התורה, והזהירות מויכוחים. להלן משאו בסערת התקופה:

ברשות מרנן ורבנן שליט"א

בסיעתא דשמיא ציבור בני התורה מונה אלפי בתים של יראים ושלמים בלי עין הרע, וכיום ישנם עשרות ריכוזים של בני ישיבות בכל רחבי הארץ בערים המרכזיות, ובכל אתר ואתר מצפון לדרום המתנהל במסגרות קהילתיות תחת שבטם של רבני הקהילות שליט"א.

בימי בין הזמנים ובכל יומא דפגרא, בני הישיבות אינם שבים רק לבתיהם, אלא הם שבים גם לקהילותיהם, בניגוד לימים עברו בהם מחוץ לישיבה, בן הישיבה היה מנותק מכל מסגרת שהיא.

רבני הקהילות שליט"א, אשר עול הרבים עליהם בכל עתות השנה, יש עליהם אחריות נוספת לדאוג להתפתחותם הרוחנית של בני הישיבות במסגרת קהילותיהם, ובפרט בימים אלו להעמיד את המסגרות לבני הישיבות, בכדי לשמור ולשמר את צביונם של בני הישיבות, לבל יפסידו חלילה את כל קניינם הרוחני אשר רכשו בימי הזמן בהיכלי הישיבות, ועל רבני הקהילות לפעול להעמיד ישיבות בין הזמנים בפרט לבני הישיבות, וכן לפעול בשיקול דעת על מנת שבני הישיבות לא ירעו בשדות זרים, והדברים ידועים, יחד עם זאת צריך להתנהל בתבונה, כיון שבני הישיבות שבים משיבות שונות, כאשר כל ישיבה נושאת את מעלותיה המיוחדות לה, ואף בימי בין הזמנים כל בן ישיבה ממשיך להיות תלמיד הישיבה עליה הוא נמנה.

בס"ד ארגון איחוד בני הישיבות המתנהל בנשיאותם ובהכוונתם של מורינו ראש הישיבה שליט"א וראש ישיבת חברון שליט"א, ובעצה אחת עם כל רבני

בכלל קהילות הקודש ברחבי ארצה"ק מהצפון ועד הדרום התאספו רבבות עמך בית ישראל ונענו לקריאת רשכבה"ג רבינו מרן שליט"א לערוך תפילות רבים במוצאי ת"ב. בחלק מהקהילות נשאו לפני התפילה דברי חיזוק והתעוררות רבני הקהילות שליט"א.

מרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א

הקדוש ברוך הוא בצער שמבזים את התורה הקדושה!

אלפים גדשו את בית הכנסת בית השם ומבואותיו לעצרת תפילה וזעקה, קודם העצרת נשא דברי התעוררות מרן הגר"ש גלאי שליט"א:

על פי בקשת מרן שליט"א ביקשו להתפלל, על מה התאספנו פה להתפלל:

קודם כול, **על כבוד התורה שנרמס. זה לא רק כבוד התורה, זה כבוד השם. הכבוד של הקדוש ברוך הוא, ששומרים על המתנה שהוא נתן לכלל ישראל.**

מישהו אמר לי, "הרב ידע שהתפילה היא בשביל המצב, אבל זה לא קשור למלחמה". אמרתי: אני לא יודע. אני יודע שאני אומר כל יום בתפילה: "אֵלֶּה בְּרַבִּבְּךָ אֵלֶּה בְּרוּסִים, וְאֵנְחֵנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ נִזְכִּיר".

אבל זה הכול – התפילה ביחד עם התורה הקדושה. בלי קיום התורה הקדושה... בזמן ש"הקול יִעֲקֹב", "אֵין הַיָּדִים נָדִי עֲשׂוּ". **הדבר היחידי ששומר על כלל ישראל, שרק בזכותו אנחנו קיימים, וכל העולם ניזון בזכות התורה שאנחנו לומדים. כתוב במדרש שכל העולם כולו הוא בזכות השפע שיורד לכלל ישראל. ואין משהו אחר!**

אבל התאספנו כדי לבקש מבורא עולם: מה אנחנו רוצים? מה אנחנו מבקשים? **דבר אחד: שנוכל להמשיך את משה קיבל תורה מסיני, וכל הדורות כולם, יהודים מסרו נפשם על לימוד התורה הקדושה ועל קיום מצוותיה.**

כתוב ברבנו בחיי: "וְאֶבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי" (ויקרא כ, כו). אומר רבנו בחיי, שהקדוש ברוך הוא ציווה אותנו להיות מובדלים מהם – במאכלנו, ובמשתינו, ובלבושנו. ואני חושב שגם בלשונו. אומר: "לפיכך, מקנאים בנו ושונאים אותנו".

היסוד של כלל ישראל הוא, שהקדוש ברוך הוא "אשר בחר בנו מכל העמים" – אבל במטרה אחת: "ונתן לנו את תורתו". זו הייחודיות של כלל ישראל, והקדוש ברוך הוא בחר בנו כדי שאנחנו נוכל לקיים ולקבל את השפע, שרק בזכות זה העולם עומד.

אבל התפילה היא לא רק על זה. אנחנו ערבים זה לזה! הם גם יהודים! והחובה שלנו להתפלל עליהם שישבו בתשובה שלמה, ושגם הם יבינו שאין קיום לעולם רק בזכות התורה הקדושה!

וכשיהודי ניגש להתפלל לבורא עולם.. היום חשבתי על זה, בתפילה כתוב: "שִׁיר הַמַּעֲלֹת מִמַּעַמְמִים קְרָאתִיהָ ה'. ה' שִׁמְעָה בְּקוֹלִי, תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָיִי". מה זו הכפילות הזאת? "שִׁמְעָה בְּקוֹלִי, תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָיִי"?

כתוב במדרש של פרשת השבוע – רש"י מביא חלק מזה – שיש עשר לשונות של תפילה: זעקה, צעקה, נאקה וכו' ותחנונים. אחד מהם זה תחנונים. רש"י מביא שמשה רבנו דיבר להקדוש ברוך הוא בלשון תחנונים. מה ההבדל בין זעקה, צעקה – לבין תחנונים? זעקה – זה כשכואב לי, אני זועק. למשל אני בא – להבדיל, למזכיר של קופת חולים כיש איזה בעיה, ואני בא אליו. אני צועק כי כואב לי, הוא עשה לי עוול. אז הוא אומר לי: זה לא תלוי בי. אני ניגש למנהל. למנהל אני מדבר בתחנונים, אתם יודעים למה? כי אני יודע שרק הוא יכול לעזור! אז אני מדבר בתחנונים.

קודם כול: "ה' שִׁמְעָה בְּקוֹלִי". אכפת לי? צרתי לפניו אגיד. כל יהודי צריך להרגיש שזו צרה שלו. זה לא צרה רק של הבחורים, זו צרה שלי! כי כבוד התורה נרמס! ואחרי זה אומרים: "תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָיִי". אפשר לזעוק, אבל תחנונים זה כבר תלוי בלב. מה תלוי בלב? "תִּתְחַנְּנִים יְדָבָר רָשׁ" (משלי יח, כג). למי אני מתחנן? כשאני יודע שאין לי מישהו אחר בעולם! "לֵב מְלָכִים וְשָׁרִים בְּיַד ה'".

כתוב בפסיקתא באיכה – בזמן שדברי תורה מושלכים לארץ, גזירותיהם מצלחת. אם אין דברי תורה מושלכים לארץ – אין גזירותיהם מצלחת! אם אנחנו מתפללים ואכפת לנו מכבוד התורה ומכבוד השם יתברך, ואנחנו מרגישים את זה – צרתי לפניו אגיד – תפילה כזאת, זה חוץ מ"שִׁמְעָה בְּקוֹלִי", זעקה, צעקה, זו תפילה חשובה, אדם כואב הוא מתפלל ומבקש, יש לו צרה.

אבל תחנונים! אני יודע שבורא עולם הוא היחידי! "אֵלֶּה בְּרַבִּבְּךָ אֵלֶּה בְּרוּסִים, וְאֵנְחֵנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ נִזְכִּיר. הִמָּה פָּרְעוֹ וְנִפְלֵי, וְאֵנְחֵנוּ סָמְנוּ וְנִתְעוֹדָד. ה' הוֹשִׁיעָה, הַמִּלֵּךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ". "קְרוֹב ה' לְכָל קִרְאָיו, לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בְּאֶמְתִּי". מתי בא באתם? כשאדם יודע שרק הוא יכול לעזור לו, אז זה באמת!

ואותו דבר ב"משכיל לדוד": "קוֹלִי אֶל ה' אֲזַעֵק, קוֹלִי אֶל ה' אֶתְחַנֵּן" (תהילים קמב, ב). מה זה פעמיים? הרי זה אותו דבר! "מִשְׁכִּיל לְדָוִד בְּהִיוֹתוֹ בְּמַעֲרָה תַּפְלָה". אז קודם כל, הוא זעק להקדוש ברוך הוא. זעקה, צעקה, זה אחד מהלשונות של תפילה. אבל "קוֹלִי אֶל ה' אֶתְחַנֵּן" – כשיודע שרק בורא עולם יכול לעזור לו, אז הוא מתחנן, אז הוא מבקש מכל הלב, "תִּתְחַנְּנִים יְדָבָר רָשׁ".

כשאדם יודע שאין מישהו אחר – רבתי בזה צריכים להתחזק! לדעת שהכול מבורא עולם. הזכרתי רמב"ן: שאומר שבשלושת הרגלים כתוב שם "אֵל פְּנֵי הָאָדָם ה'" (שמות כג, יז), באו לבית המקדש. הוא שואל מה זה "אֵל פְּנֵי הָאָדָם

ה'",? אומר הרמב"ן: "אֵל פְּנֵי הָאָדָם" – כשאתה יודע שהאדון הוא הקדוש ברוך הוא, הוא זן ומפרנס, והוא עושה ונותן לך הכול, אז יתקבלו אצלך אחרת הציוויים שלו! אחרת כשתבין שהכול ממנו, ויותר קל לקיים את הציוויים שלו. ככה אומר הרמב"ן.

רבותי, על זה התאספנו! לזעוק ולהתחנן לבורא עולם! אבל זה צריך להיות שנרגיש כל אחד שזו צרה שלו, ושזו צרה של הקדוש ברוך הוא – "עֲמֹו אֲנֹכִי בְּצָרָה" (תהילים צא, טו).

במדרש כתוב בפסיקתא: "תִּשְׁאַלְנָה עֲלֵינוּ נְהִי" (ירמיהו ט, יז). מה זה "עֲלֵינוּ"? מה זה "עֲלֵינוּ"? אומר המדרש: הקדוש ברוך הוא אומר – לא כתוב עינים, אלא כתוב עֲלֵינוּ. הקדוש ברוך הוא קרא למקוננות, כי זו צרה שלו! **הקדוש ברוך הוא בצער שמבזים את התורה הקדושה!**

"וְאֵנְחֵנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ נִזְכִּיר", ונתפלל ונתחנן לבורא עולם: אנא רחום ברחמך הרבים, שנוכה. אין לנו בינתיים בית המקדש, אבל "שניים שיושבים ועוסקים בתורה – שכינה ביניהם". ונוכל ככה לקבל את פני משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן!

- לאחר משאו עבר מרן שליט"א לפני התיבה בזעקה ובדמעה, והאלפים יחד עמו.

הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א רב קהילת בית תפילה בקרית הרצוג

להתפלל בהשתפכות הלב

קודם העצרת בבית מדרשו נשא דברי התעוררות הגר"י ליברמן שליט"א: **מי ששם לב לדברי מרן רבי דב לנדו, זה דבר שאף פעם לא היה, הוא ביקש להתפלל בהשתפכות הלב ובכוחו.** העונה אמן עונה בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, אדם שמתפלל בכל הכוח, ידוע מה שרבותינו אומרים, ש"בחרבי ובקשתי" – התפילה הקבועה זה כמו חרב, אבל התפילה שמוסיפים זה כמו קשת, כמה שנותנים כוח – זה הכוח של הדבר. אנחנו נתפלל עכשיו בקצרה, אבל בהשתפכות הלב ובכל הכוח, בצעקה בתפילה שהקדוש ברוך הוא יענה לתפילתנו, וישמע שוועתנו, ויקרע את הגזירות הלא טובות שיש עלינו, רחמנא ליצלן.

- לאחר משאו עבר לפני התיבה בזעקה ובדמעה, והקהל האדיר יחד עמו.

הגאון רבי ישראל יעקב פינקוס שליט"א רב הקהילה החרדית באופקים

שגדול ישראל אומר, אז בלי ספק שזה מה שצריכים לעשות, ובלי ספק שזה מה שיעלה לשמיים ויבטל את הגזרות.

ביום ת"ב בתוך משאו עורר את הלבבות בעניי השעה, ובתו"ד עמד על עצרות התפילה בכל רחבי ארצה"ק שקרא מנהיג הדור מרן שליט"א במוצאי ת"ב, וסיפר בתו"ד על הפעם הקודמת שקרא מנהיג הדור בפתע לתפילה והניסים הגלויים שקרו אח"כ, להלן הדברים:

נמצאים בתקופה מיוחדת. מצד אחד גזרות, רדיפות. מצד אחד זה צרה גדולה. שיש הרבה פנים בצרה הזאת. תדעו לכם, אולי אתם לא יודעים אולי, צריך לדעת שחלק מהפנים של הצרה הזאת, שרחמנא ליצלן בעוונותינו הרבים נאבדים, תדעו לכם, זה לא פשוט. הרבה נשמות נאבדות.

הראש ישיבה רבי דב שיהיה בריא, הקב"ה יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובעימים, ימשיך להנהיג את עם ישראל עד ביאת משיח צדקנו. קרא יום תפילה במוצאי ת"ב. במבט ראשון זה לא מובן מוצאי ת"ב, אני אדם פשוט, אבל עמוק עמוק מי ימצאנו, הוא היום לבס של ישראל, רק להגיד לכם היה סוגיא שנקרא חיזבאללה, כל מי שהיה לו מוח בקדקדו ידע שזה הסכנה הכי נוראה שיש שא" לתאר, כל אלו בעזה ימ"ש ממש משחק ילדים מול מה שהיה להם, א"א לתאר בכלל, כל מי שקצת ידע, ידע שזה סכנה נוראה.

זוכר כמו היום, זה דברים גלויים וידועים, פתאום רבי דב קרא ביום בהיר לרבני ערים לבוא ולהתאסף. ואמר "באתי ביחד לחשוב מה לעשות. יש את הנושא של חיזבאללה, עומד גדול בישראל שכל שיחתו ושיגו בתורה, יודע את כל התורה כולה. כל רגע שלו מחושב, עוד נפקא מינה לפי זה ועוד לפי זה, עוד חתיכת תורה ועוד חתיכת תורה, בית חרושת לתורה, בכל רגע ורגע."

"חיזבאללה, נו, שהשם יעזור. מה אתה דואג? חיזבאללה... מה שהיה, בעזרת השם יהיה טוב. אבל אחריות לעם ישראל". ואז הוא אמר: "אני חושב שצריכים פה להגביר את כוח התפילה.

פתאום ביום בהיר ובאמת אחרי זה קרו ממש ניסים שאי אפשר לתאר, התקופה מיד אחרי זה, זה הסוגיה של הביפרים... דברים שלא כדרך מהטבע, ממש פתאום. התברר כמה הסכנה היתה גדולה, אבל ב"ה הקב"ה הציל אותם. אני אומר, כל אחד שיש לו קצת מוח בקדקדו, זה הרי ברור שכוח התפילה, שהתעורר לעורר את עם ישראל, והיה אז באמת התעוררות עצומה, אז בתפילה במיוחד. אין ספק שזה עזר והועיל. לא התעוררות עכשיו. **רבי דב לנדו קרא במוצאי תשעה באב לתפילה, אני לא יודע שצורות, אני יודע רק דבר אחד: שאם גדול ישראל אומר, אז בלי ספק שזה מה שצריכים לעשות, ובלי ספק שזה מה שיעלה לשמיים ויבטל את הגזרות. איך זה יהיה, מה זה יהיה, מתי זה יהיה, אני לא יודע, אבל זה בלי ספק מה שהולך לקרות.**

- צילום: בקודש פנימה. מנחת דבר. שוקי לור. - לשותפות בהצלת עולם התורה, חייג לקרן עולם התורה: 6881* - להאזנה לדעת תורה מגדלי" בראשם רשכבה"ג מרן רבינו ראש הישיבה הגדול לנדו שליט"א, בקו החירום בעניי השעה במספר (ללא פרסומות): 306-111-1700 - כמ"כ מדי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו זקוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com - ניתן להעטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

אוצר חמד

גליון מיוחד מתורתו ומשנתו של

רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

יו"ל ע"י מערכת 'דברי חמד' עבור קובץ 'אוצר הפרשה' • פרשת עקב תשפ"ו

ווי העמודים וחשוקיהם – שאלות משולחנו של מרן שליט"א

לעצור דלתות אוטובוס כדי שאחד יספיק להגיע

שאלה. באחד הימים עמדתי בתחנת אוטובוס, הגיע אוטובוס שנוסע ליד אחר משלי, כל הנוסעים כבר עלו, ואז ראיתי שאחד רץ להספיק את האוטובוס, ויקח לו דקה עד שיגיע. הנחתי את רגלי על הדלת של האוטובוס כאילו אני עומד לעלות, ובכך עיכבתי את האוטובוס, ובינתיים הלה הספיק להגיע ועלה לאוטובוס.

אחד ממכריי שהיה על האוטובוס התקשר אלי בטרוניא שלכאורה עשיתי עוול, וטענתו בפיו, הרי אתה יודע כמה טרחו חז"ל שלא יהיה טירחא דציבורא, אפילו לא לבטל מהציבור רגע אחד, וכאן אוטובוס שלם עם חמישים נוסעים טורחים להמתין לאחד שרץ, הרי הוא יכול להמתין לאוטובוס הבא. שאלתי היא האם הוא צודק שהיה אסור לעכב את האוטובוס, או שמא זו מצוות חסד גדולה, ומותר על חשבון הנוסעים.

תשובה. מצוה גדולה להמתין לאותו אדם, ואין זה טירחא דציבורא, כי הם לא ציבור שהתאספו למטרה אחת, וגם אינם יושבים ודוממים אלא כל אחד ממשיך בעיסוקו, אלא יש בזה המתנה של מצוה וחסד גדול, ועשה טוב שעצר את האוטובוס.

מקורות ונימוקים

נאמר במסכת יומא (דף ע"א) שהכהן גדול ביום הכיפורים קורא בפרשת אחרי, וגולל וקורא בפרשת אמור, ואת הפסוקים של פרשת פינחס קורא בעל פה, והטעם לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור, מפני כבוד ציבור שיהיו מצפין ודוממין לכך.

וכן כתב בראבי"ה (מגילה סימן תקפו) הטעם שאין גוללים ספר תורה בציבור, כי היכי דלא ליקמו ציבורא בשתיקה כל הכי כדי שיפסוק המתורגמן, וחיישינן משום כבוד ציבור. ועל פי זה כתב בט"ז (או"ח סימן יג סק"ג) שאם קראוהו לעלות לספר תורה ואין עליו טלית עדיין, ורוצה ללבוש טלית לילך לקרות, שאין לבדוק הטלית בעת ההיא משום טורח צבור, כדאשכחן ביומא בכ"ג שהיה קורא על פה ובעשור לחדש [פרשת פנחס].

ולכאורה גם בעניננו, למרות שמדובר בזמן קצר, מכל מקום אין לעכב את הציבור אפילו על זמן קצר, כי יש בזה טורח ציבור.

אמנם נראה שכל הדין הזה של טורח הציבור, נאמר בשני תנאים, א. כשהציבור נמצא כאן יחד לצורך מסוים, ולא שהם הרבה יחידים, ב. כאשר הציבור שותק וממתין ואינו יכול לעשות כלום בינתיים. אבל כאשר נמצאים יחד באוטובוס הרבה יחידים, למרות שהם הרבה אנשים אבל אין להם שם של ציבור, ולכן יש לעשות את הטובה ליהודי, ואינם יכולים לומר שאינם רוצים את הטובה, ואין בזה טורח הציבור, כי אין כאן ציבור.

ועוד שהרי כל אחד שנמצא באוטובוס הרי יש לו איזה עיסוק מסוים שבחר לעצמו לעשות בשעת הנסיעה, אם ללמוד משניות בעל פה, או ללמוד ספר מוסר, ואולי לקרוא סיפורי צדיקים, ואת הזמן הזה יכול לנצל גם בשעת המתנה של דקה, ואין זה כמו גלילת ספר תורה, שאינו יכול לעשות כלום וצריך לשתוק.

ועוד שכל אחד שנוסע באוטובוס או בכל רכב אחר, יודע שלזמן הנסיעה אין כללים, ונסיעה שזמנה בדרך כלל שעה, לפעמים זה יכול להיות הרבה יותר, ולפעמים הרבה פחות. ולכן כל אחד שנוסע, צריך להתאזר עם הרבה סבלנות, וצריך לקחת בחשבון כל מיני עיכובים כמו אדם שעובר את הכביש במעבר חציה, או שיש בדיוק איזה אדם שיוצא מרכב סמוך, ואם כן גם להמתין לאדם שרץ זה חלק מהנסיעה, ואין בזה טירחא דציבורא.

ועוד שבשביל האדם שרץ זה טובה גדולה מאד, כי אם לא כן, צריך להמתין הרבה זמן לאוטובוס נוסף, ובשביל אלו שנמצאים באוטובוס המתנה של דקה בנסיעה באוטובוס כמעט לא משפיעה, ולכן צריך כל אחד לחשב הפסד זמנו, מול הרווח של השני.

ועוד כל מה שמצינו שאין לעשות משום טירחא דציבורא, היינו כשאדם יחיד עושה מצוה ושאר הציבור אינם שותפים בזה, אבל כשאנשים נמצאים באוטובוס וממתנים לאחד, כולם שותפים בחסד עם יהודי, ולא שמענו שלא לעשות חסד עם יהודי כי חבל על הזמן, אדרבה אין זה זמן שמתבטל, אלא בזמן הזה הם מקיימים חסד עם יהודי.

תורת חמד – מעניני הפרשה

וְנִתְּנִי עֶשֶׂב פֶּשֶׁדָּךְ לְבִהמְתֶךָ וְאֶכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ (דברים יא, טו). וצריך ביאור לשם מה השמיעה לנו התורה איזה מזון יתן השי"ת לבהמות [והוא "עשב"], היה צריך לומר ונתתי לבהמתך לאכול? שאלה זו שאלו את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. והשיב: על פי הנאמר במסכת תענית (דף כ"ב) דאין מאכילין מאכל אדם לבהמה, ולכן נאמר "עשב" בשדך לבהמתך. לומר לנו שהשי"ת ייטיב עמנו ויתן לנו עשב בשדותינו, כדי שלא נצטרך לעבור על כל דהו של חטא, ולא נזדקק לתת מאכל אדם לבהמה, יעוין בספר מנשים באהל (עמוד נה).

ויעזין בספר רב טוב (פרשת נח, ח ע"א) שהביא את ביאורו של התורת יוסף (נח י ע"א) שהקשה מדוע הקדוש ברוך הוא צוה לנח והיה לך ולהם לאכלה, הרי צריך להאכיל את הבהמות לפני שאוכל האדם, שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת, ותירץ שדוקא כשמאכיל לבהמות מאכל בהמה, 'עשב לבהמתך', אז צריך להאכיל את הבהמות לפני האדם, אבל כאשר מאכיל את הבהמות מאכל אדם שנשאר לו, כמו שהיה אצל נח, בזה האדם קודם, ועל פי זה כתב הרב טוב ליישב את קושיית הספר חסידים מדוע רבקה השקתה את אליעזר, לפני שהשקתה את הגמלים, יעו"ש במה שדן בזה הרב טוב.

עוד יעזין בקצות השלחן (סימן לט בדי השלחן סק"ל) שנסתפק בספק הנ"ל, אם אין לו מאכל בהמה, וצריך להאכיל לבהמתו מאכל אדם, האם מותר לו להקדים אכילתו לאכילת בהמתו, וכתב מסברא שמותר להקדים אכילתו, וכתב שכן מדויק לשון הפסוק ונתתי 'עשב' בשדך לבהמתך, שמחוייב לתת לה עשבים, ואם אינו לו עשבים [כי אין לו], יכול לאכול לפניה, ונשאר בצ"ע. ולפי דברי מו"ח זצ"ל, נדחה הדיוק מהפסוק.

יש לחדר חידה, מתי מצוה לתת לבהמה מזון הראוי לאדם? תשובה. בערב פסח שחל להיות בשבת, נשאר לחמניות שהשאירו אותם מערב שבת, והנה כעת הוא יום שבת בבוקר, והלחמניות ראויות למאכל אדם, אלא שקיים חשש שמא ישארו עד לאחר זמן אכילתם, ויעבור עליהם בעליהם איסור של חמץ בפסח, ולא יוכל לבערם, נראה שכבר כעת בבוקר מצוה ליתנם לבהמות, ולא להיכנס לבית הספק, אולי ימצאו להם אוכלים.

אמנם יש מקום לומר, שכעת הלחמניות ראויות לאדם, ואם ישארו הרי הוא אנוס ויכסס ויעשה בפניהם מחיצה עשרה, אך נראה שהאופן הראשון עדיף, וכמו שמצינו בפסחים (דף יג ע"א) שבערב פסח שחל בשבת, מבערים אפילו תרומה טהורה מבעוד יום, ולא חוששים שאולי ימצאו להם אוכלים בשבת, ואם לא ימצאו הרי הם אנוסים, אלא מבערים את התרומה, למרות שיש איסור לשרוף תרומה, וכל שכן בענייננו. ונראה שבענייננו הדבר מותר לכתחילה, שהרי שני טעמים נאמרו ברש"י בתענית (דף כ ע"ב) שאסור להאכיל מאכל אדם לבהמה, טעם א' משום ביזוי אוכלים. ב' משום שהתורה חסה על ממון ישראל. ולכל הפירושים אם הוא צורך האדם, מותר להאכיל לבהמות, שהרי צרכי אדם נעשים באוכלים, כמבואר במשנ"ב (סימן קעא סק"ד), יעו"ש. וכל שכן שאין בזה חשש של בל תשחית כאשר יש בזה צורך.

הליכות חמד – לימי בין הזמנים

לנסוע לקברות צדיקים, כשאמו מתנגדת

א. אברך שרוצה לנסוע בנסיעה מאורגנת לקברות צדיקים למערת המכפלה שבחברון וכיו"ב, ואמו שגרה בחו"ל חוששת מאד מפחד האויבים, וצוותה עליו שלא ילך לשם. נראה שאם ההליכה למקומות הקדושים תגרום צער לאמו, חייב הוא לשמוע בקולם ולהימנע מלילך לשם. ואמנם ינסה להסביר לאמו כי 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', ואולי תתפייס ותסכים, אך אם לא תתפייס, אל ילך [עלינו לשבח (שמות, עמ' תרכא)].

אין להשאיר את הילדים לבדם, ללא השגחה

ב. הורים המעוניינים לנסוע לבית הבראה לכמה ימים, ולהשאיר את ילדיהם הגדולים לבדם בביתם, ידעו שבכך הם מפקירים את הילדים לסכנות קשות וחמורות, ואין לך סכנה מוחשית יותר מאשר להשאיר את הילדים בגפם ללא השגחה גשמית ורוחנית. וגם אם יש צורך נחוץ לנסוע לנופש, שיפקידו על ילדיהם אנשים מבוגרים, כמו קרובי משפחה, שישגיחו על הפקדון היקר שניתן לנו [עלינו לשבח (שמות, עמ' קיז)].

מעשה חמד – מהנעשה והנשמע בבית מרן שליט"א

מרן רבינו שליט"א בדברי חיזוק לבין הזמנים:

'בן תורה צריך שיהיה ניכר עם עדינות הנפש' | 'גם אם מעליבים אותנו, מוחלים ושותקים'!

ביום האחרון של זמן קיץ, נשא מרן רבינו שליט"א דברי חיזוק והתעוררות לעשרות אברכי כולל 'בית דוד' בחולון, לקראת ימי בין הזמנים, בהם עורר רבינו על כמה נקודות נחוצות, בענין דרכי הנהגתו של בן תורה בימים אלו.

בדבריו פתח: "מה אומרים לפני בין הזמנים, מה צריך להתחזק? תשמעו יקיריי... **בן תורה שלומד אצלנו, כשהולך ברחוב הוא ניכר. דבר ראשון, עם עדינות הנפש שלו.** מי שלומד פה, ברוך השם אצלנו, מה זה אצלנו? זה סלבודקא, בסלבודקא מחנכים ונוהגים שמדברים בדרך ארץ מאוד גדול, לא צועקים ברחובות, בל יראה ובל ימצא שכן ישיבה יצעק כמו חמור... לא צועקים.

"דבר שני, המנהג אצלנו הוא, כבני ישיבה, **שבשעה שמעליבים אותנו, מוחלים על המקום,**

ואומרים לו: 'תודה רבה על הערתך, ניקח את זה לתשומת ליבי', כך למדו אותנו בסלבודקא, שכך נוהג בן ישיבה.

"יוצאים לרחוב בימי בין הזמנים, כל מי שרואה צריך לדעת, זה זרע שברך השם. איך? לא צועקים, זה דבר ראשון. **לא אוכלים ברחוב,**

לא אוכלים גלידה או מלקקים... בליקוק מלקקים... זה גם לא.

"ועל כולם, אם משהו משהו מעליב אותנו, באים ואומרים לו 'תסלח לי, אולי אתה צודק, נשתדל להבא', לזה קוראים קידוש השם,

קידוש השם נורא ממש".

לרפואת חזב"נ הצדיק הגאון רבי חזקיהו דב בן שושנה קוק הזקוק לרחמי שמיים מרובים

יו"ל ע"י מערכת דברי חמד - לתרומות והנצחות: a0527642209@gmail.com

ניתן להאזין לפסקי הלכה המתעדכנים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 03-3130582

לקבלת הקובץ השבועי המלא 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

כארי יתנשא

נידונים בהלכה וגנוזות מתורת רבינו מרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א

יו"ל ע"י מערכת 'אוצר הפרשה' – גיליון מס' 32

'אבני חמד'

משא ומתן בענינים שונים מבנו חביבו של מרן שליט"א הגאון רבי אברהם יעקב זילברשטיין שליט"א, כפי שנדפס בספריו – ובהם תירוצים והערות ממרן רבינו שליט"א

בענין אכילת תרומת חמץ לאחר שעה שישית

חשיב אכילת אסור יתכן שזה משום שחמץ הוא רק איסור גברא כמו שציידו האחרונים].

ואאמו"ר שליט"א אמר שאולי היה אפי' ליישב קושיית הקובץ שיעורים דכיון שיכול למכור את התרומה לנכרי לפני הפסח ולאוכלו אחרי הפסח, נחשב שאפשר לקיים שניהם ואין בזה דין עשה דוחה לא תעשה [אבל הדעת נוטה שאסור למוכרה לגוי שהרי נאמר משמרת תרומתי והגוי עלול לסמאותה].

קיימת עוד סיבה שא"א לתרץ כך, עפ"י דברי הרשב"א (שבת כד ע"ב) שהקשה על מה שהגמ' דנה שם שבשריפת קדשים ביו"ט, דיבוא עשה וידחה לא תעשה, דהרי אפשר לקיים מצות שריפה למחר, ותירץ הרשב"א בשם הרמב"ן שזה לא חשיב אפי' לקיים שניהם, כיון שעכשיו לא יכול לקיים את המצוה בלי לעבור על הלאו. וכמו כן כתב הרשב"א בביצה (דף ח ע"ב) במה שדנו שם בגמ' בכיסוי הדם ביו"ט, שיבוא עשה דכיסוי הדם וידחה ל"ת, דאף שאפשר לקיים את הכיסוי למחר, לא חשיב אפשר לקיים שניהם, וא"כ גם בענינינו לא חשיב אפשר לקיים שניהם במה שיכול לאכול אחר הפסח.

ויעויין בתוס' ביבמות (דף ה ע"ב) שכתבו דלדעת חד מאן דאמר גם אפשר לקיים למחר חשיב אפשר לקיים שניהם, אבל גם בדבריהם מוכח שזה רק לפי מ"ד אחד, אבל לשאר האמוראים אינו כן (אבני אש ח"א עמ' עו, עיי"ש).

בפסחים (דף יד) מבואר במשנה שאסור לאכול תרומת חמץ בערב פסח לאחר שעה שישית, והקשה הקובץ שיעורים (אות עה) אמאי לא יבוא עשה דאכילת תרומה וידחה איסור אכילת חמץ לאחר שעה שישית, דאף שיש עשה דתשביתו הרי בעל המאור סבירא ליה שבאכילה מתקיים השבתה, דאין לך השבתה גדולה מזו.

ונראה ליישב, דהנה יש לחקור בתרומה שאסורה באכילה, אם יהיה בה קיום מצות אכילה אם יאכלנו [בלי דין מצוה הבאה בעבירה], ויתכן לומר שאין בזה קיום מצוה, דמצות אכילת תרומה הוא מדיני החפצא, דמצות התרומה הוא באכילה, ובחפצא דאיסורא ליכא כלל הדין דמצותה אכילה ולא יהיה באכילתה קיום מצוה, וצ"ע בזה.

ויש להוכיח ממה שכתב הרמב"ם (פ"י מהלכות תרומות הלכה י"א) שזר שאכל תרומה אסורה לא יהיה חייב בקרן וחומש, דאכילת איסור לא חשובה אכילת זרות, וזה מבואר רק אם נימא דתרומה אסורה אין בה מצות אכילה לכהן, דלכן כשזר אוכלה לא חשיב אכילת זרות. ולפי זה מיושב קושיית הקובץ שיעורים, דלא שייך דין עשה דוחה לא תעשה בתרומת חמץ, דכיון שהוי אכילת איסור לא מקיים בזה מצוה כלל.

אכן באמת א"א לומר כן, דהנה ברף לב מבואר שהאוכל תרומת חמץ משלם קרן וחומש [למ"ד לפי מדה משלם], ומוכח מזה דחמץ לא חשיב 'אכילת איסור' וחשיב אכילת זרות, ובהכרח שיש בה קיום דין אכילת כהונה, והדרא קושיית הקובץ שיעורים לדוכתא [ומה שלא

אוסף שמועות

שכח שאלת טל ומטר ונזכר בא-לוקי נצור אחר שענה קדושה

כתב השו"ע (סי' קי"ז ס"ה), שאם לא שאל טל ומטר ונזכר קודם שעקר רגליו, חוזר לברכת השנים, ואם נזכר לאחר שעקר רגליו, חוזר לראש. ובסי' קכ"ב ס"א פסק, שמי שעומד בתחנונים שאחר התפילה והגיע הש"ץ לקדיש וקדושה, יכול להפסיק בדרך שמפסיק בברכות קרי"ש.

ויש להסתפק האם שני הדינים הללו עולים כאחד, ואף מי שענה קדושה באמצע א-לוקי נצור ונזכר אח"כ שלא שאל טל ומטר אינו חוזר לראש אלא לברכת השנים, או שמכיון שהפסיק באמצע א-לוקי נצור לקדיש ולקדושה חשיב כאילו עקר את רגליו, ואם נזכר אח"כ שלא שאל טל ומטר חוזר לראש.

ופסק רבינו שליט"א, שגם לאחר עניית קדיש וקדושה חשיב המשך התפילה, ועדיין הוא עומד לפני המלך, ואם שכח טל ומטר אינו חוזר לראש אלא לברכת השנים (וישמע משה ח"ד סי' י"ט).

...

האם ראוי להשלים במנחה קדושה שלא שמעה בשחרית

שאלה:

יהודי שלא שמע קדושה בחזרת הש"ץ של שחרית וכעת הוא מתפלל מנחה במקום שמתקיימים בו מניינים רבים בזה אחר זה, ויש לו אפשרות לענות קדושה ב' פעמים, האם יכול לקיים בזה כעין תשלומין לשחרית ויענה פעם אחת עבור תפילת מנחה שעומד בה, ועוד פעם כתשלומים לקדושה של שחרית, או שהוא בגדר 'מעוות לא יוכל לתקון' ואין לדבר תשלומין.

וציין רבינו שליט"א להא דאיתא בשם האר"י ז"ל רמז נאה: צדיק ר"ת צ' אמנים ד' קדושות י' קדישים ק' ברכות, וא"כ חסר לו קדושה אחת למנין ד' קדושות, ומסתבר שיש מעלה להשלימה בתפילת מנחה כמו שיכול להשלים עניית קדיש או אמן. (וישמע משה ח"ד סי' כ"ב)

...

סנדק שאינו יודע שעתיד להיות סנדק האם פוטר מתחנן

שאלה:

מעשה באדם שביקש לכבד את סבו הזקן להיות סנדק בברית של בנו, אולם בהיות שהסבא חולה לב וההתרגשות אינה טובה עבורו, נמלך אחר התייעצות שלא לספר לסבא ע"כ עד שעת הברית, מחשש שאם יספר על כך לסבא ייכנס הסבא להתרגשות יתר. והנה המתפללים עם הסבא בביהכנ"ס יודעים שהוא עתיד להיות סנדק היום, האם בכזה מצב שהסנדק אינו יודע על היותו סנדק הוא פוטר את המתפללים מאמירת התחנן.

ופסק רבינו שליט"א שגם בכה"ג הסנדק פוטר מתחנן ודי במה שהש"ץ יודע זאת. (וישמע משה ח"ד סי' כט).

...

לעבור דרך פרוזדור שקוראים בו בתורה

שאלה:

מעשה שהיה בבית הכנסת בירושלים עיה"ק אשר משמש כמקום תפילה לרבים ומתקיימים בו מניינים רבים בזה אחר זה [שטיבלאך], ובדרך כלל התפילות מתקיימות בחדרים המיועדים לכך בלבד, אולם בשב"ק כאשר התפילה ארוכה וכבר התקבץ ציבור למנין חדש בזמן שהראשון טרם סיים את תפילתו, מתחילים את התפילה בפרוזדור, וכשמסיים המנין הראשון את התפילה נכנסים הם לחדר המתפנה. ואירע שכשהמנין הראשון סיים כבר עמדו במנין החדש באמצע קריאת התורה, ומכיון שהם התפללו בפרוזדור הוכרחו כל מתפללי המנין הראשון לעבור דרך הפרוזדור שבו קראו בתורה בדרכם. והנה כתב השו"ע (סי' קמו ס"א): 'אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, אבל בין גברא לגברא שפיר דמי'. והמשנ"ב (סק"ג) כתב: 'וגם זה אינו מותר כי אם כשהוא צורך גדול'. ויש להסתפק האם גם בנידון דידן אסור לבני המנין הראשון לעבור דרך הפרוזדור שבו קוראים בתורה, ובדוחק גדול בין גברא לגברא, או שכאן יש להקל יותר (שאלה זו נשאלה ע"י הגר"ח סימן טוב שליט"א).

ופסק רבינו שליט"א שמעיקר הדין מותר לצאת אפילו באמצע הקריאה, מכיון שלא הציבור בא לגבולו של הספר תורה, אלא הספר תורה בא בגבולו של הציבור (וישמע משה ח"ד סי' לה).

נבקש מכל הקוראים: מכל מי שיש לו באוצרותיו תשובות בכת"ק ממון רבינו שליט"א, אם יוכל לשגרם למערכת, ונפרסמם כאן בגליון לזיכוי תועלת הרבים. אין להעתיק ללא רשות בשופר"א. לתרומות והנצחות לסיוע הוצאת הקובץ יש לפנות למערכת דברי חמד.

הערות הארות והוספות יתקבלו בברכה במייל מערכת 'דברי חמד': a0527642209@gmail.com

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה בשליחת מייל לכתובת הנ"ל.

נערך ע"י 'אוצר הפרשה': a169258235@gmail.com

בענינא דיומא

כל אחד יודע שיש נגדינו, נגד עולם התורה, יש גזירות, גזירת הגיוס, באים אנשים נגדינו, בכל האופנים ששייך באים נגדינו. צריכים לדעת הדרך של בני תורה יכול ללחום נגד זה, זה על ידי זה - של לימוד התורה, דקדוק במצוות, קשר לקדוש ברוך הוא. הדרכה מפורטת ממרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א בדרכי המלחמה מול גזירת הגיוס, ועליה לישיבות גדולות ועוד.

הדרך של בני תורה ללחום זה ע"י לימוד התורה

במשאו בפני האלפים העולים לישיבות גדולות בכינוס סדר הכנה ע"י דרשו: ברשות כבוד ר"י חבורן מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ברשות מרן הרב בן שמעון שליט"א. ברשות כל המנהלים וראשי הישיבות של הישיבות קטנות שנמצאים פה.

"מורי ורבותי, אתם למעשה נכנסים כעת למצב שניתן לומר שהוא הכי חשוב בחיים שלכם. הזמן של ישיבה גדולה הוא זמן של היסוד. שאתם בונים את היסוד, היסוד הרוחני לגבי כל החיים שלכם. ההתמדה בישיבה גדולה היא היסוד להתמדה של כל החיים; התפילה, המידות הטובות, הדקדוק בהלכה - ככל שתעלו ותתעלו בדברים אלו, זה יהיה היסוד של כל חייכם.

לכן צריכים לדעת שכיוון שתכלית החיים של כולנו היא להידבק בהקדוש ברוך הוא, והדרך לכך היא על ידי תלמוד תורה. ומה שיש יותר תלמוד תורה בכמות ובאיכות, כך יש יותר דביקות. וזה התכלית שלנו, זה מתחיל עכשיו, ועל פי מה שאתם תעשו בישיבה גדולה זה היסוד של כל החיים. **לכן צריכים להיזהר מאוד לא לזלזל בשום רגע:** לנצל את הזמן בישיבה גדולה כל הזמן, ללכת לישון בזמן, לקום בזמן ולא לבטל תורה". זה היסוד הפשוט והדבר הראשון.

רציתי להגיד כמה נקודות קטנות: "יש יצר הרע חדש. עד עכשיו הייתם בישיבה קטנה, תחת שליטה של הישיבה ושל המשגיח, ורובכם גרמתם בבית תחת שליטת ההורים. כעת יש תחושת שחרור. בישיבה גדולה, בלילה אף אחד לא יודע מה אתם עושים. **עצם הדבר שבן אדם מרגיש משוחרר - זו סיבה בפני עצמה שבאמצעותה היצר הרע יכול לתפוס את האדם.**

אני אתן לכם סיפור קטן, "היה פעם בחור חסידי מאמריקה שהגיע כבחור חזק מאוד, ותפסתי אותו שהלך לקולנוע. הרגשתי שאני יכול להקל עליו, השארתי אותו בישיבה והוא התחיל ללמוד. כיום הוא מחנך גדול מאוד. שאלתי אותו איך בחור כמוהו עשה דבר כזה שהיה בחור, הוא ענה: 'באתי לארץ ישראל, הרגשתי משוחרר, ולכן עשיתי דבר כזה'. **תדעו ששחרור הוא יצר הרע, ותתגברו עליו.**"

"יצר הרע שני שיש הוא ההרגשה 'אני חכם, אני כבר בישיבה גדולה ואני יכול להחליט מה טוב לי, אני לא צריך לשמוע מה אומרים לי ראש הישיבה או המשגיח'. **זו טעות גדולה. למעשה אתם עדיין לא מבינים, אתם עדיין צריכים לשמוע לכללים של המשגיח וראשי הישיבות של הישיבות גדולות, ולא לחשוב שאתם חכמים יותר.**" זה שני יצר הרע חדשים שצריכים להתגבר עליהם.

"הנקודה השלישית: יש בחור שנכנס לישיבה גדולה חושב שהוא 'מהסוג לא מהמתמידים', מהסוג לא מהצדיקים'. ובבין אדם אני הסוג שאומר לשני כמו שהוא, אני לא עושה חכמות, אני אומר דוגרי, אני איש דוגרי... **תדעו שכאשר אתם נכנסים לישיבה גדולה - זה פנים חדשות באו לכאן! אתם בחורים אחרים לגמרי, יש לכם שנה יותר בגיל, אבל בעיקר אתם בחורים מישיבה גדולה, משהו אחר לגמרי, חפצא אחר, תשכחו מכל החולשות שהיו לכם בישיבה קטנה. אל תחשבו 'אני סוג כזה'. אין דבר כזה.**" פנים חדשות באו לכאן, תשכחו מהחולשות, מהדברים שעשיתם בישיבה קטנה, ולחשוב, זה אני זה לא, אתה משהו חדש.

ותעשו מה שצריכים לעשות, אתם משהו חדש, אתם ישיבה גדולה בוחריים, ותעשו מה שבחורי ישיבה גדולה צריכים לעשות.

"גם בחורים טובים מאד, זה לא רק בחורים שהיו לא כ"כ טוב, שלהם אני אומר אל תגידי אני הייתי בינוני בישיבה קטנה אז גם בישיבה גדולה, לא!! **אולי בישיבה קטנה הייתי בינוני, אבל בישיבה גדולה אתה מצוין, פנים חדשות.**

ואני גם לבחור מצטיין, חושבים הייתי מצוין זה הולך הלאה, הייתי מצוין בשיעור א' ובשיעור ב' ובשיעור ג' ובדואי עכשיו בשיעור ד' גם אהיה מצוין, ישיבה גדולה זה לא שיעור ד', זה משהו אחר, אתה היית מספר אחד או שניים בישיבה קטנה שלך, אתה בא לישיבה גדולה, יש מכל מיני ישיבות, יכול להיות בחורים יותר טובים ממך, אז תדעו מזה.

שני דברים אני אומר לכם, א - הקושי של הלימוד של ישיבה גדולה זה לא שיעור ד' זה משהו אחר, ואולי זה היה בקלות בישיבה קטנה, פה צריך לקבל על עצמך ללמוד בהתמדה גדולה אף על פי שיהיה הרבה יותר קשה, והדבר השני, היו בחורים, אני זוכר ציור, בא בחור מישיבה קטנה, בחור מצוין, ובישיבה גדולה הוא ממש לא עשה כלום, אחרי בירורים מה היה, הוא היה רגיל להיות מספר, הוא נכנס לישיבה גדולה, הוא היה בתוך השיעור מספר חמש, אז זה הרס אותו, הוא לא היה יכול להיות עם ההרגשה שאני לא מספר אחד.

הבחור צריך לדעת, א' **שבישיבה גדולה אפילו למצוינים זה לימוד שהוא יותר יותר קשה וצריכים לקחת את עצמך בידיים לעשות יותר ממה שאתה רגיל, ב' לאו דוקא שאתה צריך להיות באותו רמה בשיעור כמו שהיה, ואל תתפעל מזה, תעשה מה שאתה, ותצליח, זה הפנים חדשות באו לכאן.**

ארבע, לא רק פנים חדשות באו לכאן לגבי החולשות שלו, לגבי הרמה של הלימוד, בחור צריך להכנס לישיבה גדולה עם שאיפות גדולות מאד מאד, **כל אחד צריך להכנה עם שאיפה לדעת את כל התורה כולה, כל התורה כולה זה השאיפה של כל בחור ובחור, ולדעת הלכה במאה אחוז, לקיים כל מצווה כראוי שיהיה הבין אדם לחבירו במאה אחוז, זה צריך להיות השאיפה, ישיבה גדולה צריך שאיפות, כל אחד צריך לקחת את השאיפה הכי גדולה.**

לפעמים בחור חושב, יש שני מעכבים שהבחור לא מקבל על עצמו, להיות מתמיד עצום, למה הבחור לא מקבל? דבר אחד אומר החפץ חיים, היצר הרע אומר לו מי אתה? אתה בחור שלמדת יפה מאד בישיבה קטנה, זה יפה, אבל אתה לא שייך להיות מהגדולים, מה אתה צריך להיות מהגדולים! ללמוד בהתמדה גדולה, אומר החפץ חיים שזה היצר הרע, שאדם רוצה לעשות דבר גדול ודבר טוב, בא היצר הרע ומכניס לו רגשות שהוא לא טוב, והוא חושב זה לא בשבילי, זה בשביל צדיקים, זה בשביל עילויים, **לא בשבילי זה יצר הרע, כל אחד ואחד מותר לקחת על עצמו הדברים הכי גדולים, ולא לחשוב זה לא מתאים בשבילי, זה חלק מהפנים חדשות באו לכאן, אני יכול להיות מתמיד גדול מאד מאד, מדקדק במצוות גדול מאד, מתפלל כמו שצריך, אף על פי שעד עכשיו לא היה כל כך, לעלות ולהתעלות.**

הדבר השני אמר מו"ר מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל שאדם מפחד, זה קשה לקבל על עצמו עול תורה, אך **אומר שידוע שמי שמקבל עול תורה - לבסוף התורה מתוקה לו.** ואני צריך להוסיף דבר אחד, זה לא הפשט שמיד כל לימוד יהיה

מתוק, אה! גיעוואלדיג געשמאק, יש סוגיות שבאמת קשה, קשה מאד, וצריכים להיות מוכן לזה, סוגיות קשות בהתחלה קשה לתפוס, אבל אתן לכם דוגמא משהו רואה משהו שטובע בתוך הים, ואדם קופץ לים להציל אותן, האדם הזה הוא אדם גדול מאד, קשה, והוא גם לוחם קצת, קשה מאד מאד להוציא אותן מתוך הים, אין לו שום הנאה מזה, אבל יש לו סיפוק, הוא מציל חיים. אפילו שיש סוגיא שזה קשה, אבל יש סיפוק שאתה יודע שאתה עושה את הדבר הכי חשוב בחיים שלך, אתם לומדים תורה, וזה מה שאתם צריכים לדעת, ללמוד תורה בכל הכוח, אפילו זה קשה, בגלל שזה הדבר הכי חשוב לכם.

והנקודה האחרונה, אמרתי צריכים לנסות לשאוף להכי גדול, אבל צריך שיהיה הכי גדול לפי הכוחות והכשרונות שלך. בחור אחד היה ישן חמש וחצי שעות והיה מספיק לו, וישן רק באחד וחצי, והיה ער ביום, והיה התמדה ביום, והחבר אומר הוא חמש וחצי שעות, גם אני חמש וחצי שעות, הבעיה הוא שהחבר צריך שבע שעות, וכשהוא יושן חמש וחצי שעות, אז הוא כל היום חצי יושן, ולמעשה בסוף הוא נופל לגמרי.

ויש בחור אחד שלומד בעמקות גדולה ועושה כמה וכמה חקירות בדקי דקות, וחבר חושב גם אני ככה, החילוק הוא שהראשון שעשה הבין את כל הצדדים שאמר, אבל הוא סתם אומר מילים בלי להבין, עיקר העיון צריך להיות בהירות, והוא נופל, אמנם אמרתי שצריך להיות כל אחד גדול גדול, אבל צריך להיות גדול לפי הכוחות הפיזיים שלך, וגדול לפי כוחות השכליים שלך, וזה המקסימום, כמו שאתה – ולא משהו אחר.

ויש דבר שאומר רבי חיים מוולאז'ין שצריכים לדעת שלפעמים בחור נכנס למצב שלא הולך לו, אין לו חשק ללמוד, אין לו חשק לרוחניות, אז מה צריך לעשות בכהאי גוונא אם נכנסים למצב כזה, אומר רבי חיים מוולאז'ין צ"ל אדם הוא תמיד עולה ויורד, ובעת ירידתו נדמה לו שכל מה שעושה כעת בתורה ובעבודה איננו בלב שלם, כל מה שאני עושה עכשיו זה כלום, ועדיף עכשיו לא ללמוד, עכשיו אני יכול ללכת לעשות מה שבא לי, ומתי שאני עוד פעם ארגיש טוב אז אני אחזור ללמוד.

אבל לא כך אומר רבי חיים מוולאז'ין צ"ל, כי אדם בנקל יכול לעלות למדרגתו, אם הוא עוסק אפילו על ידי התרשלות, הכלל הוא, שאם אדם הוא במצב של שלושים אחוז של אפשרות ללמוד, תלמד על שלושים אחוז, ולא להגיד אני בין כך אני לא מצליח אז לא את צריך, תלמד שלושים ואז תגיע למאה. ואני גומר, רבותי, שכל אחד יודע שיש נגדו, נגד עולם התורה, יש גזירות, גזירות הגיוס, באים אנשים נגדו, בכל האופנים ששייך באים נגדו. צריכים לדעת, הדרך של בני תורה יכול ללחום נגד זה, זה על ידי זה - של לימוד התורה, דקדוק במצוות, קשר לקדוש ברוך הוא. אם אנחנו קשורים לקדוש ברוך הוא, זה ייתן לנו את סייעתא דשמיא. ואז, אם עושים ככה, ומרגישים שאני חי עם הקדוש ברוך הוא.

אם אני חי עם היודעי שמך, אני חי עם הקב"ה, אני חושב מה הקדוש ברוך הוא רוצה ממני כל הזמן, אני לומד בהתמדה רבה, ואני מרגיש שאני קשור לקדוש ברוך הוא, שום דבר לא יקרה! שום דבר לא יקרה! אנחנו ננצח אותם לגמרי, לגמרי! הנקודה, שאנחנו צריכים לחיות עם הקדוש ברוך הוא על ידי לימוד התורה בתכלית, על ידי התפילות, הבן אדם לחברו, הדקדוק במצוות – לחיות עם הקדוש ברוך הוא! ואז הקדוש ברוך הוא יעזור לנו לגמרי, אין מה לדאוג בכלל!

הקדוש ברוך הוא יעזור לכל אחד ואחד להגיע למדרגות הכי גבוהות בכל חלקי התורה, בכל חלקי התורה של לימוד התורה הכי גבוהות, ודקדוק במצוות הכי גבוהות, ובמידות הכי גבוהות, ובתפילה הכי גבוהות להיות קשור לקדוש ברוך הוא. וכל אחד ואחד יעלה ויעלה, ויביא כבוד שמיים לעולם, שזה יביא את הגאולה השלמה במהרה בימינו, אמן."

לא להסיח דעת שיש מלחמה נגדנו ואנחנו צריכים להתחזק נגד המלחמה במרכז כינוס לב שיומם הובא שו"ת הדרכה ממרן ראש הישיבה שליט"א:

הרב אליאב מילר: יש כנס ביום ראשון, למעלה מאלפיים בחורים שעולים לישיבות גדולות. אנחנו נמצאים עכשיו בתקופה מאוד מיוחדת, מאוד מאתגרת. השאלה היא לא מה צריך לעשות, ברור לכולם שצריכים לשבת וללמוד ולהתפלל. מה צריך להרגיש? מה צריך לחשוב? הרי זה מצב לא רגיל שלא היה מעולם דבר כזה בכלל בישראל. אם בחור יהיה לו הבנה באיזה תקופה הוא נמצא, מה המשמעות של התקופה, זה יכול לרומם אותו. אז אנחנו רוצים לשמוע מראש הישיבה מה הבחור צריך להרגיש בדבר הזה, מה הוא צריך לחשוב כשהוא נמצא תחת האיומים האלה, תחת הלחצים האלה.

מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א: קודם כל, הבחור צריך להפנים שכל מה שקורה זה מהריבונות של עולם. זה לא הם, זה הריבונות של עולם. וזה ניסיון בשבילנו. והבחור צריך להבין שהוא בתקופה היסטורית שיש יהודים שרוצים להוריד את כל הרמה של אידישקייט מאיתנו. זה לא הצבא, זה להוריד אידישקייט מאיתנו. זה מה שזה, זה מלחמה כנגד האידישקייט, כנגד הקירבה לקב"ה, מלחמה נגד הקב"ה. וזה מה שהמצב היום.

והבחור צריך להבין שהוא בתור בחור צריך ללחום נגד זה על ידי זה שמתפלל בצורה אחרת, לומד בצורה אחרת, הבין אדם לחברו בצורה אחרת. לא להסיח דעת שיש מלחמה נגדנו ואנחנו צריכים להתחזק נגד המלחמה. ולהתקשר לקב"ה – זה חשוב מאוד. ה"יודעי שמך" זה מאוד חשוב היום. הם רוצים

לנתק אותנו מהקב"ה, ואנחנו צריכים לעבוד להתקרב לקב"ה על ידי התפילה והלימוד ובין אדם לחברו. אם בחור יכול לא להסיח דעת מזה – זה דבר גדול. הרב מילר: זה הדבר האמיתי, זו המלחמה האמיתית, ה"יודעי שמך". מרן שליט"א הנהן בהסכמה.

"הקירוב היחיד של ילדי ישראל הרחוקים הוא רק דרך ההסעות"
משא מרן ראש הישיבה שליט"א בכינוס קרן ההסעות במעונו של מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א:

"ברשות כל הרבנים החשובים. שמענו קודם על הדברים הנפלאים שנעשים בבתי הספר של הקירוב, כיצד הילדים מתעלים, וכיצד הם משפיעים גם על הבתים שלהם ועל המשפחות שלהם. "אבל צריך לחשוב גם על כל מאות ואלפי הילדים שאינם נמצאים עדיין בבתי הספר הללו. מה יהיה עליהם? איך הם יוכלו לקבל את כל מה שהם צריכים לקבל? יש רק דרך אחת - ההסעות. קרן ההסעות מביאה את הילדים מכל מקום ומכל יישוב אל בתי הספר התורניים. אחר כך, כל ילד, לפי מדרגתו, משפיע על הוריו ועל בני משפחתו. אם לא יהיו הסעות - כל הילדים הטובים שהיו יכולים לצמוח מבני תורה, מקיימי מצוות, שומרי שבת, כל אחד לפי דרגתו - כל זה אנחנו מאבדים חלילה!

"לכן, הדרך היחידה לקרב אותם היא רק ע"י ההסעות. הפעלת ההסעות עולה ממון רב, ורק בזכות נדיבות ליבם של התורמים אפשר להביא את הילדים, כדי שכל אחד מהם יקבל את אור התורה. כל כך הרבה משפחות משתנות ומתקרבות, וח"ו בלי קרן ההסעות - כל זה לא יקרה.

"לכן אנחנו באים ומבקשים, בימים אלה של בין המצרים, חז"ל מלמדים שהחורבן בא כאשר חסרה ההכרה בחשיבות התורה ובכבודו של הקב"ה. אם אנו רוצים את קרבתו של הקב"ה, אם אנו רוצים שהקב"ה ישרה את שכינתו בתוכנו, הדרך היא להרבות תורה בכלל ישראל, להרבות עוד ועוד תורה ומצוות. והדרך להוסיף עוד תורה בכלל ישראל היא על ידי קרן ההסעות, המביאה עוד ועוד ילדים אל עולם התורה.

"לכן הדבר הזה חשוב כל כך. כל אחד ואחד צריך לתת ביד רחבה מאוד למען קרן ההסעות. בכך הוא מביא הרבה משפחות לקרבת השם, וזה מה שיביא את הקב"ה אלינו. כי אם אנחנו קרובים אליו - הוא יהיה קרוב אלינו. בודאי ישפיע הקב"ה שפע ברכה על כל המסייעים: הצלחה בפרנסה, שלום בית, נחת מהילדים, בריאות וכל טוב. "יהי רצון שהקב"ה יעזור שתהיה הצלחה מלאה למגבית של קרן ההסעות, כדי שנוכל להרבות תורה לכל ילד וילד, לקרב עוד יהודים לאביהם שבשמים, ומתוך כך יתרבה כבוד שמים, ונוכה במהרה לגאולה השלמה, אמן.

לעמוד חזק להמשיך החינוך הטהור

בעקבות פעולות הרשויות להעברת גני הבנות החרדיים בעיר נתניה לרשת הממ"ח, רבני הקהילה החרדית בעיר הגאון רבי משה דב ברוידא שליט"א רב הקהילה במרכז העיר, והגאון רבי אהרן אריה ולדנברג שליט"א רב בית הכנסת מניין אברכים בעיר, יצאו במכתב חריף נגד סכנת הממ"ח בגני הילדים, ובמכתבם כתבו הרבנים כי "אין להיכנע ואין להתפתות ולשלוח ח"ו את בנותינו למסגרת זו בשום פנים ואופן". על המכתב חתם והצטרף מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א, שאף הוסיף בכתב: "שהציבור ח"ו לא יתפתה לדברים שלהם ולעמוד חזק חזק להמשיך החינוך הטהור".

ישיבה קטנה זה ההתחלה ולפי ההתחלה זה כל החיים

ילדי כיתה ח' המשתתפים במסלול נטועים באיגוד בני הישיבות אשדוד עלו למעונו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א לסיום מסכת סוכה ולשמיעת דברי הדרכה ממרן ראש הישיבה לקראת עלייתם לישיבות קטנות בשנה הבאה. להלן הדברים:

ברוך השם שסיימתם את מסכת סוכה וסיימתם את החיידר, ועכשיו אתם נכנסים לשלב חדש לחיים שלכם זה מהשלב הכי חשובים, שאתם נכנסים לישיבה קטנה שזה מתחיל כשאתם כבר גדולים עד עכשיו הייתם קטנים, עכשיו ישיבה קטנה אתם כבר גדולים, יש חיוביים אחרים, כל היסוד שאתם בונים כל החיים, זה בנוי על מה שהיה בישיבה קטנה כי בישיבה קטנה, אם אתם למדתם חזק חזק והתחלתם את העלייה אז ממילא יהיה כל החיים זה עליה עליה.

א. אז אתם צריכים לדעת שיש ישיבה קטנה צריכים לשמוע למה שמה שהראש הישיבה אומר, מה המשגיח אומר, מה המגיד שיעור שלך אומר וזה חשוב מאוד מאוד. בחורים שמבזבזים את הזמן בישיבה קטנה, אז מתחרטים, אוי, למה לא למדתי בישיבה קטנה. אז זה הנקודה שאתם צריכים לדעת, ישיבה קטנה זה ההתחלה, ולפי ההתחלה זה כל החיים. אני מאחל לכל אחד ואחד שיעשה עלייה אחרי עלייה אחרי עלייה בישיבה קטנה וזה עד ישיבה גדולה ואז כולל כל החיים בתורה ותורה ויראת שמיים. והשם יעזור לכם, שיצא מהלימוד שלכם קידוש השם ושמיים וכבוד שמיים. אמן.

- צילום: דרשן. מנחת דבר. שוקי לר. - לשותפות בהצלת עולם התורה, חייג לקרן עולם התורה: 6881*
- להתאחד לדעת תורה מגד"י בראשם רשכבה"ג מרן רבינו ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום בעניני השעה במספר (ללא פרסומות): 1700-111-306
- כמ"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גיליונות מרבותינו זקוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com
- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

עטרת צבי

מתורתו של רבנו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

"ט"ו באב"

הרמב"ם אינו ספר פיוטים, זה ספר הלכה, ואם הרמב"ם משתמש במלים חריפות אלו הרי שזו היא המציאות, החוטא הוא שנאו משוקץ מרוחק ותועבה לפני המקום, וע"י התשובה הסליחה והמחילה נעשה אהוב נחמד קרוב וידיד.

וברמב"ם שם מבואר שיש לשוב לא רק מהחטאים החמורים אלא צריך לשוב מכל המידות רעות וז"ל הרמב"ם שם (ה"ג): אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שכן מבחינת המרחקים הרי שמידות רעות מרחקות ביותר את האדם מהבורא.

וא"כ מובנת גדלות מעלת יום הכיפורים כיום טוב ויום של שמחה שזוכה לקרבת ה' ולהיות מוכתר בתוארים הללו שכתב הרמב"ם אהוב נחמד וידיד, והרי זה הוא הטוב האמיתי והטוב הנצחי שביקש הקב"ה להנחיל ליצוריו, כמו שכתב המסילת ישרים בכוננת הבריאה ותכליתה.

וא"כ נשאלת השאלה שפתחנו בה היאך משתווה יום טוב זה ליום טוב שנעשה על גמרה של מצוה אחת מתוך כל המצוות של תורה. והיה מורנו הרב מפוניבז' זצ"ל מביא את דברי רבינו גרשום במס' בבא בתרא שכתב יום שפסקו מלכרות עצים למערכה ולפי שעה שהיו עוסקים לכרות עצי המערכה היו מתבטלים מתלמוד תורה אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יום טוב שמין ואילך היו עוסקים בתורה, וא"כ היום טוב היה לא על גמרה של מצוה אלא על מה שחזרו לתלמודם.

והיה הרב תמה ושואל מי ומי היו עוסקים בלכרות עצים למערכה בודאי משבט לוי היו כמה עשרות שעוסקים בזה והיו צריכים להפסיק תלמודם כדין מצוה עוברת וכשגמרו לקיים המצוה חזרו לתלמודם בשביל זה נעשה יום טוב, והרי היום טוב היה לכל ישראל אתמהה??

איתא במשנה סוף מסכת תענית: אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, ובגמ' שם ל' ב' בשלמא יום הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה וכו' אלא חמשה עשר באב מאי היא ומביאה הגמ' כמה טעמים לסיבת היום טוב של חמשה עשר באב, ולבסוף מביאה הגמ': רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה. ודברי הגמ' צריכים ביאור שהרי משמעות דברי רשב"ג שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, שאלו הם זוג של ימים טובים ושניהם שווים בערכם ובחשיבותם ויש ביניהם קשר עניני, והרי כיון שמבואר בגמ' שסיבת היו"ט ביום הכיפורים הוא משום שאית ביה סליחה ומחילה, היאך ישווה לזה היום טוב שנעשה מחמת שפסקו לכרות עצים למערכה שזה לכאורה שמחה לגמרה של מצוה אחת.

כדי לחדד את השאלה - נתבונן על החידוש שנתחדש כאן במשנה שיום הכיפורים הוא יום טוב, אנו יודעים שיום הכיפורים הוא יום נורא, יום אדיר יום המשפט, אבל כאן מבואר שיום הכיפורים הוא יום טוב יום של שמחה, שכן הוא יום סליחה ומחילה, וכדי להבין את המשמעות של סליחה ומחילה יש לנו להתבונן בגודל הענין של חטא, וכשנדע מה ענינו של חטא נבין מה המשמעות של סליחה ומחילה.

חטא מלבד עצם המרד שיש בזה שעובר על ציווי הבורא וזה מחייב עונש, הרי שחטא מרחק את האדם מהקב"ה וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ז מהל' תשובה וז"ל: גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק התשובה מקרבת את הרחוקים אמש היה זה "שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה" והיום הוא "אהוב נחמד קרוב וידיד", וכן אתה מוצא שבלשון שהקב"ה מרחיק החוטאים בה מקרב את השבים בין יחיד בין רבים שנאמר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי.

והיה הרב משיב ע"פ דברי הנפש החיים שכתב - בראשית ברא אלקים בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, הבריאה נבראה כדי שישראל יעסקו בתורה.

וכתב הנפש החיים בשער ד' פ"א וז"ל: ומאז שנשתלשלה וירדה כביכול ממקור שרשה הנעלם לזה העולם כמאמרם ז"ל, בא משה והורידה לארץ, כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פינו והגיונינו בה, והאמת בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלו, וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו, הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה. לכן אנו מברכים עליה וחיי עולם נטע בתוכנו, כענין הנטיעה שנטיעתה כדי לעשות פרי להרבות טובה - כן אם אנו מחזיקים בתורה (בתורה הקדושה) בכל כחנו כראוי, אנו מנחילין חיי עד וממשיכים משרשה הנעלם למעלה מכל העולמות, תוספות קדושה וברכה ואור גדול בכל העולמות, זה שכתוב במשלי רבתי (פ"ב) "מכל משמר נצור לבך" שלא תברח מדברי תורה למה "כי ממנו תוצאות חיים" ללמדך שמדברי תורה יוצאין חיים לעולם:

וכיון שכל קיום העולם תלוי בתורה, ובתורה שכלל ישראל לומד, וכיון שא"א שהכל יהיו עוסקים בתורה, שהרי נצטוונו להחזיק במנהג דרך ארץ שיהיה אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה, כמו שנאמר ואספת דגן וגו', הרי שמעיקרא כך נבנתה הקומה והצורה של כלל ישראל, שהתיחד שבט אחד הוא שבט לוי שהוא יהיה העוסק בתורה והוא אינו נוחל נחלה כשאר ישראל אינו יוצא בצבא הוא הלומד והמורה תורה לישראל ועליו מושתת ומתקיים כלל ישראל והעולם כולו וכלל ישראל מחזיק בידו ומקיימו.

וכששבת לוי זה מפסיק תלמודו ויוצא לקיים מצוה עוברת הרי נחלש הלימוד בישיבה דידהו, והרי נחלש האור הגדול שנובע מלימודם והחיי עולם אינם כסדרם, הרי שכלל ישראל אינו רגוע!! הוא חושש!! מקור חיותו אינו מתפקד כראוי, ויש להמשיך לאדם שמחובר לחמץ וכאשר יש צורך להחליף את הבלון ויש להפסיק לרגע את החיבור הרי שהאדם מלא פחד וחרדה, וכאשר חוזר החיבור פורצת ממנו אנחת רווחה, כך זה כאשר בני לוי היו עוסקים במצוה ופסקו מתלמודם, הרי שכלל ישראל נמצאים בחרדה, גמרו לכרות העצים ושבו לתלמודם אז כלל ישראל נרגע ועושה יום טוב, ב"ה החמץ מחובר, החיים מובטחים!

ומעתה יתבאר היטב ענינו של ה"ט של חמשה עשר באב, היום טוב של חמשה עשר באב הוא היום טוב של תורה, היום טוב שמבטא את הערכה לתורה, היום טוב שבו בא לידי ביטוי ההכרה שתורה היא החמץ של החיים ובלעדיה אין לנו חיים.

וא"כ אכן משתווים שני הימים טובים הללו יום הכיפורים וחמשה עשר באב בערכם ובענינם, שכן נאמר אהבת עולם אהבתנו, תורה ומצוות חוקים ומשפטים וגו', ישנם שני דברים שהם המקשרים את האדם לבורא, מצוות ותורה, השמחה שבמחילה דהיינו שלימות האדם במצוות התורה, והשמחה שמקור לימוד התורה שבישראל הוא בשלימות, הם השמחות שמבטאים את ההכרה והערכה לתורה ומצוות.

נמצאים אנו עכשיו במסיבה לכבוד גמרה של תורה סיום הש"ס, ואמנם אין לך יום מתאים יותר לזה מאשר חמשה עשר באב שכפי שדיברנו זה אכן ה"ט שעושה כלל ישראל לכבודה של תורה.

והכי איתא בגמ' שבת קי"ט אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן יום של סיום מסכת הוא יום טוב, וראיתי בזה פירוש נחמד על המקור שסיום מסכת הוא יום טוב, לא רק שעושים סעודת מצוה לגמרה של תורה אלא יום טוב, ומבארים שהמקור לזה הוא ממה שנאמר במשנה יומא ע' א' יום טוב היה עושה כהן גדול לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש, ובפשטות השמחה היא שיצא בשלום ולא נפגע בהיותו בקה"ק, אכן י"א שאין כל סכנה לכה"ג שעושה כדת וכדין במה שנכנס לקה"ק, הסכנה היא לצדוקים שמשנים ממה שהדין אומר הם עלולים להפגע, אבל כה"ג שעושה את מה שנצטווה אין בו כל סכנה, והיו"ט שהיה עושה כה"ג הוא על עצם זה שזכה להכנס למקום שבו גילוי השכינה הגדול ביותר שיש בבריאה, ושם הוא המקום שמסוגל ביותר להדבק בשכינה, וכשכה"ג זכה להכנס לשם ויצא בשלום הרי שזה אצלו יום טוב שזכה למפגש עם השכינה הקדושה.

על התורה כתיב "יקרה היא מפנינים" יקרה היא יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים, וביאור הדבר ע"פ מש"כ הנפש החיים שקוב"ה ואורייתא חד הם משום שהוא ורצונו חד הם, ואדם שעוסק בתורה עליו נאמר קוב"ה אורייתא וישראל חד הם שע"י עסק התורה אדם דבק בביכול בשכינה עצמה וע"ז נאמר שיקרה היא התורה מכה"ג שנכנס לפני ולפנים, דהיינו שהקירוב לשכינה נעשה יותר ע"י עסק התורה ממה שנעשה ע"י כניסה לקה"ק, וא"כ היה ראוי לכל מי שיושב ולומד דף גמ' לעשות יו"ט, אלא שא"א לעשות כל יום יו"ט עושים את ה"ט בסיום המסכת אבל זה מעין ה"ט שעושה הכה"ג בצאתו מקה"ק.

נדדמנו לפנינו שני הימים טובים לחגוג אותם כאחת היום דט"ו באב שהוא היום טוב שכלל ישראל מבטא את הערכתו ללומדי התורה שבט לוי שחוזרים לתלמודם, וכפי שמבואר ברמב"ם בסוף הל' שמיטה ויובל שכתב וז"ל: ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעבודו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה יי חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים הרי דוד ע"ה אומר יי מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, ע"כ, הרי שכאשר אין בית המקדש קיים לומדי התורה בני הישיבות ואברכי הכוללים הם המה השבט לוי שכפי שנתבאר הוא המקור לכל קיום העולמות ושפעת הקדושה והברכה לעולם. והיום טוב של סיום הש"ס ע"י רבבות אלפי ישראל שזה היום טוב לכל אחד ואחד שזכה להתדבק בשכינה ע"י קביעות הלימוד בכל יום.

יתן ה' ומשפע השמחה הכפולה יתמשך שפע קודש שיתרבו הלומדים הן בשבט הלוי דדורנו בני הישיבות ואברכי הכוללים והן בלומדי התורה שקובעים עתים לתורה תמידים כסדרם, ומשם תושפע שפע רב בכל העולמות.

(נמסר במעמד סיום הש"ס בבואנס איירס - ארגנטינה ט"ו באב תשע"ב)

פרשת ואתחנן

תפילה

עומד בתפילה" היינו שטענה הייתה כלפיו על כי לפום דרגתו לא ייחס הכרח בתפילה, ולכך לא נתבטלה הגזירה שלא יכנס לארץ. פשוט הוא הדבר לכל בר דעת כי הדברים אמורים רק ברום דרגתו של משה, ואין לנו כלל השגה ותפיסה בדרגתו.

אכן לעומת זאת בהנהגתו של משה בתפילה אנו מוצאים המחשה למציאות של 'ואני תפילה' כדאיתא בדברי חז"ל (ילקוט"ש תהלים רמז תתמ"א) "רבי ברכיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר נחמני לא הניח משה זוויט ברקיע שלא התנפל על פניו, אתה מוצא הרבה נביאים והרבה צדיקים, התפללו לפני הקב"ה ולא בא הכתוב לייחס אלא למשה בלבד, ולמה כן לפי שהיו מעשיו משונים מכל הבריות. כיצד יש מתפלל שעה אחת או שתיים ואם הוא מתפלל הרבה יום אחד אבל משה עמד ומתפלל לפני הקב"ה ארבעים יום וארבעים לילה"

עלינו להפנים את זאת, שלא תהא מחשבה שהדבר אשר אותו אנו חפצים ומבקשים, יהיה מתקבל אף ללא תפילה, וזאת בשל קרבת ה' אותה אנו חשים, אלא אדרבה, עלינו ללמוד מדברי חז"ל הנ"ל שיש לייחס את התפילה כדבר שאנו מוכרחין אותו, ולהבין כי מבלעדי תפילה אין שייך כלל להשיג מאום, זאת מחמת העומק של 'ואני תפילה'.

ידוע נדע כי 'אומנות אבותינו' אין הכוונה תפילה חטופה ב'שטיבלאך' אומנות אבותינו זה מצב של 'ואני תפילה' אשר עיניו ולבו של אדם נשואות תדיר, היינו שאדם עושה כל שביכולתו שתתקבל תפילתו, ופשוט כי זו המעלה דייקא ע"י קביעות ולא ע"י התפילה בארעי ובאקראי.

אומנות אבותינו

אלקי אברהם בעזרו שנאמר אל המקום אשר עמד שם" עלינו לנסות להבין קמעא במה נתייחדה תפילתו של אאע"ה ובמה מהווה היא בית אב לדמותה וצורתה של 'תפילה'.

זאת ועוד יש להבין מה מיוחד בה בתפילת אברהם, הא אין הקב"ה מואס תפילת רבים כנאמר (איוב לו' ה') "הן א"ל כביר לא ימאס" אולם 'אברהם שהיה 'עברי' הרי יחיד היה בתפילתו, ונעדר הוא את מעלת הרבים, ובמה א"כ נתייחדה תפילתו, כן הוא הנצרך לביאור אף בתפילתם של יצחק ויעקב ע"ה

והנה בדברי השפת אמת (ברכות שם) "לפי ששבח מקודם תפילה בציבור בבית הכנסת, אמרו כאן דגם המתפלל

כתיב (דברים ג' כג' ושם) "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" וכו' "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנן"

הרבה דרשו בזו הפרשה, דבר נורא הוא בדברי המדרש (רבה וזאת הברכה, פ"יא, י') "א"ר יוחנן עשר מיתות כתובות עליו על משה ואלו הן, הן קרבו ימך למות, ומות בהר, כי אנכי מת, כי ידעתי אחרי מותי, ואף כי אחרי מותי, לפני מותו, בן מאה ועשרים שנה במותו, וימת שם משה עבד ה', ויהי אחרי מות משה, משה עבדי מת. מלמד שעד עשרה פעמים נגזר עליו שלא יכנס לא"י ועדיין לא נתחתם גזר דין הקשה עד שנגלה עליו בית דין הגדול אמר לו גזירה היא מלפני שלא תעבור שנאמר כי לא תעבור את הירדן הזה"

"ודבר זה היה קל בעיניו של משה שאמר ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים וכיון שבקשתי עליהם רחמים מיד קבל ממני שנאמר הרף ממני ואשמידם מה כתיב תמן וינחם ה' על הרעה, אכנו בדבר ואוריחנו מה כתיב תמן ויאמר ה' סלחתי. אני שלא חטאתי מנעורי לא כל שכן כשאתפלל על עצמי שיקבל ממני, וכיון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפילה, מיד קפץ עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לא"י שנאמר לכן לא תביאו את הקהל הזה, אין לכן אלא שבועה שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי. וכיון שראה משה שנחתם עליו גזר דין גזר עליו תענית ועג עוגה קטנה ועמד בתוכה ואמר איני זז מכאן עד שתבטל אותה גזירה" וכו'.

הרי לנו בדברי חז"ל, כי על כניסתו לארץ לא עמד משה רבנו בתפילה דיו, ולכך לא זכה, אומנם לא חדל הוא מלהתפלל, אבל במשהו דק מן הדק, ברום דרגתו ומעלתו, אומר לו הקב"ה "כיון שקל הדבר בעיניו ואינו

בדברים אלו בעזה"י תהא לפנינו ההבנה בזו הלשון 'אומנות אבותם' שאחז"ל לגבי תפילה, (מכילתא שמות) "וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' תפשו אומנות אבותם באברהם הוא אומר אל המקום אשר עמד שם. ביצחק לשוח בשדה. ביעקב ויפגע במקום" ע"כ.

כבר הזכרנו בעבר כי יש ליתן לב לדעת מה אומנות היא זו, מה אומנות יש בה בתפילה, הא זמנים קבועים הם לה, עוד נתבונן בזה מה משמעותם של מקראות הנזכרים הללו דייקא מאברהם יצחק ויעקב.

אכן חז"ל ציינו לנו באברהם אבינו ע"ה את הפסוק 'המקום אשר עמד שם' ובגמ' (ברכות ו:) ילפו מיניה לימוד רבתי להלכות תפילה, "כל הקובע מקום לתפילתו

שמעלתו גדולה כמעלה של ציבור. אכן, כשיש ציבור מחויב האדם לטרוח בהליכה שיעור פרסאות כדי להשיג את מניין המתפללים ולהצטרף עמהם. וכשאניס בנמצא הרי ששייך לזכות למעלתם בכח הקביעות!

זו א"כ 'אומנות' שיש בה בתפילה, להיות בבחינה של 'ואני תפילה' שהאדם אין חדל להתפלל, ולאו דווקא בזמנים מיוחדים, איננו מסיח כלל דעתו מן התפילה, זהו המייחד את תפילתו של אאע"ה, ומיניה בית אב למהותה וצורתה של תפילה.

יהודי - שריו תדיר במצב של 'מתפלל'

נמצינו למדים כי אסתר המלכה אף היא 'מתפללת' הייתה, גם בשעה שעומדת היא אצל המלך, לבה למקום ב"ה, בבחינת 'ואני תפילה'. (אין בכוחנו לדעת אם לא בזכות הנהגה ומעשים אלו הגיעה הישועה). ידועים דברי השל"ה (יומא פרק ד"ח) "לעולם האדם בכל מה שעושה ומדבר, ומחשב בלבו להי"ת, וזהו מעלה גדולה וכו' וכן שאמרה אסתר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפני המלך וכשר הדבר לפני המלך וכו' כל כוונת לבה היה למלך מלכי המלכים ברוך הוא ע"ש.

כאמור דרגה הזאת של 'ואני תפילה' אפשר לזכות רק מי שאינו חש בטוח, ותפילה מן ההכרח היא לו, אזי כאשר יתפלל, יהיה זה בבחינה ודרגה נעלית זו.

כפי שכל אחד מבין ויודע, הרי שהעובר בחצרות בתי התפילה, ושומע שקורין 'עשירי', עשירי וודאי שאין זה האמור ב'אומנות אבותם' כלל וכלל לא. שהרי אומנות אבותם זה 'אל המקום אשר עמד שם' וכן כנאמר אצל יצחק אשר קבע מקום לשוח בשדה, ויעקב ויפגע במקום, כי הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, כי התפילה זוהי מהותו של האדם ושגורה היא על פיו.

"אנוכי" - תפילה

ממחיש לנו עד כמה צריך להיות האדם מחובר לתפילה, כאדם אשר לא הגיעה פת לפיו מעת מאכלו בארוחתו הקודמת, שהוא חש ורעב, כך צריך האדם להיות תאב ורעב להתפלל את שלוש תפילות היום, ובלעדיהן יהיה כמי שיאחזנו הבולמוס.

ואף אם יהיה כל אחד מביט על פנימיותו, ולא יהיה חשוד בעיני עצמו על 'תפילה כמשאוי' מכל מקום יש עלינו החובה לבדוק ולהיות שייכים למצב ובחינה של 'ואני תפילה'.

נרמזו הדברים הללו בדברי הגמ' (בב"ק ג:): "מבעה זה אדם שנאמר אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו" כי האדם עושה הרבה פעולות אך מהותו והמקום אשר הוא הכי נטוע בו זה המצב של תפילה ובקשה להקב"ה. ניקח לקח מדברי חז"ל שלא תהא קלה היא התפילה בעינינו, כי אם אכן תהא קלה היא ח"ו, אזי חלילה יסגרו ויאטמו השערים ולא תפעל היא מאומה, כי נדרשת עמידה וקביעות בתפילה.

בביתו כשקובע מקום מיוחד לתפילה יש שם הכנה, כמו שיש זכות הצטרפות הרבים כן יש הצטרפות הרבה זמנים, מה שמתפלל בכל יום ויום במקום זה המיוחד, חל הארת הקדושה שם, ולכן אסור לשנות המקום, כענין שבא הקב"ה בביהכנ"ס ואינו מוצא עשרה דכועס, לכן אמר אלוקי אברהם בעזרו שהיה יחיד, כי לא היה שם שום עובד ה' לצרף אתו. וכמו כן כשאדם יודע ומבין תועלת עצום בהתפללו בפ"ע כשקובע מקום הוא בעזרו ומכיון שחז"ל מציינים את חשיבות תפילתו של אברהם בקרא 'אשר עמד שם' משמע מכאן שאם אחד 'קובע מקום' ומתפלל בו פעם ושוב פעם ללא הפסק, הרי

הרי לנו כי איש ישראל חייב להיות כל העת במצב של 'מתפלל' על כל צעד ושעל עליו להיות מחובר להקב"ה, ועל כל דבר שהוא הולך לעשות, גם הדברים הנראים בעיניו כיומיומיים ופעוטים, חייב לפנות אל הקב"ה שיעלה הדבר בידו.

למדים אנו זאת מדחז"ל כי אסתר המלכה מתפללת הייתה (מגילה ט"ז). "ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה, אמר ר"א מלמד שהייתה מחווה כלפי אחשוורוש ובא מלאך וסתר ידה כלפי המן"

ונתקשה בזה אדוננו הגר"א בביאורו למגילת אסתר (ז') היאך אסתר מסכנת עצמה כאשר מחווה לעברו של אחשוורוש המלך שהוא איש צר ואויב ומה משמעותה של מחוות יד זו, אתמהה.

וביאר זאת הגר"א כדלהלן "ונראה מפני שאמרו חכמים שכח הדמיון עושה רושם באדם, כמו שאנו רואין שרוצה לקרות שמעון וקורא ראובן, והיינו שבמחשבתו היה ראובן, ודע שבכל הצדיקים היה דרכם לכשידברו דברים לפני המלך היה לבם ומחשבתם דבוק לקב"ה ית"ש כמ"ש מרי חלמא לשנאך וכן בנחמיה על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלוקי השמים"

רמז ליסוד הנ"ל מצינו בדברי הרמב"ם בדיני ההכנה הנדרשת לתפילה (פ"ד מתפילה הט"ז) "כיצד היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה לפיכך צריך לישב מעט קודם התפילה כדי לכוון את לבו ואח"כ יתפלל בנחת ובתחנונים ולא יעשה תפילתו כמי שהיה נושא משאוי ומשליכו והולך לו לפיכך צריך לישב מעט אחר התפילה ואחר כך יפטר חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם תפילה ושעה אחת אחר תפילה ומאריכין בתפילה שעה"

כנראה בכוונת הרמב"ם 'משליכו והולך לו' היינו להאמור לעיל בחינת 'ואני תפילה' שכן האדם אין יכול להשליך את ידו ו אחד מאבריו, כן ממילא גם את התפילה אין שייך להשליך כמשאוי, כי התפילה היא עצמותו ולבו של היהודי.

וכן מצינו אף אצל רבקה, שאמרה 'אם כן למה זה אנכי' ופרש"י שם 'מתאוה ומתפללת על הריון' ומשמע כי 'מתאוה ומתפללת' זה 'אנוכי'. ובדברי הכוזרי הנודעים

רצוף אהבה

שיעור חומש מרבינו מרן הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א

שיחת ליל תשעה באב תשפ"ו – גיליון מספר 8

"צפית לישועה"

הקדוש ברוך הוא הבטיח לנו יש תקווה לאחריתך נאום ה', ושבנו בנים לגבולם, הקדוש ברוך הוא הבטיח, יש "תקווה" לכאורה, "תקווה" זה לשון צפייה, לחכות, קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

ומאידך גיסא, לעתיד לבוא ישאלו כל אחד ואחד מאיתנו "צפית לישועה". לא ישאלו "קיווית לישועה", אלא ישאלו "צפית לישועה".

אם נשים לב בתפילה שאנחנו אומרים כל יום: אומרים את השני את שני הלשונות דם יחד "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, כי לישועתך קוינו כל היום, ומצפים לישועה, לכאורה זה לשון כפולה גם לקוות וגם לצפות.

לעתיד לבא ישאלו כל אחד ואחד צפית לישועה, זה לא סתם תקווה, אני מקווה שיהיה טוב, אלא צפייה, אדם שקרובו הלך לארץ רחוקה, הוא מקווה שהוא יחזור, אבל אם הוא אמר לו תקווה, אתה יכול לקוות, אז הוא מצפה מתי התקווה תתממש.

אנחנו מצפים מתי התקווה שאנחנו מקווים כבר אלפי שנים, מתי התקווה הזאת תתגשם, זהו ציפייה לישועה.

ומה הפירוש ציפית "לישועה", מתי אדם צריך ישועה, אדם בריא לא מצפה לישועה, מי מצפה לישועה? אדם חולה, אדם שחסר לו משהו, הוא מצפה שיעזרו אותו, שיושיעו אותו. ואיך אדם יכול כשהוא אומר כי לישועתך קוינו כל היום ומצפים לישועה להמחיש לעצמו שבאמת הוא מצפה לישועה, כשישאלו בן אדם ציפית לישועה, כלול בזה האם באמת הרגשת שאתה צריך ישועה, האם באמת הרגשת שחסר לך משהו?

כשאדם מרגיש שחסר לו, הוא מצפה לישועה, חסר לו כסף, הוא מחכה שהקדוש ברוך הוא יושיע אותו, ומכל צרה שהיא, אדם מצפה שהקדוש ברוך הוא יושיע אותו.

אולי לכן זה לשון כפולה, כי לישועתך קוינו כל היום, כיון שככה הבטחת, יש תקווה לאחריתך, אני מקווה, אך יותר מזה אנחנו מצפים לקיום ההבטחה.

וכיצד אנחנו יכולים לחיות עם זה, שבאמת חסר לנו.

צריך לדעת שלא רק אנחנו מצפים לישועה כתוב במדרש שלא כתוב תרדנה עיני דמעה, אלא תרדנה עינינו דמעה. אומר הקדוש ברוך הוא, לא רק אתם... אלא גם אני, במסתרים תבכה נפשי.

אומר המדרש, עינינו דמעה לא כתיב עיני, אלא עינינו, גם הקדוש ברוך הוא, עמו אנכי בצרה.

כשיהודי נכנס לבית המדרש, זה בית מקדש מעט, וכשעלו לבית המקדש כתוב בפסוק אל פני האדון ה', ומבאר הרמב"ן מדוע כתוב האדון, לכאורה היה צריך להיות כתוב את פני ה', לפי שהוא האדון המפרנס עבדיו, ובנטלם פרס מלפניו יבאו אליו לראות מה יצום.

כיצד אדם יכול להרגיש את השיויתי ה' כיצד האדם יכול להרגיש שהוא במקום קדוש, כשהוא מרגיש שהוא האדון המפרנס לעבדיו, הוא האדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, אז הוא רוצה לדעת מה יצום, להכיר לו קצת טובה,

ובבעשרת הדברות כתוב לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ומבאר הרמב"ן וטעם על פני, כי על פני הם, שאני מסתכל ומביט בכל עת ובכל מקום בעושים כן, והדבר העשוי בפניו של אדם והוא עומד עליו יקרא על פניו. ובזה מה שאנחנו צריכים להתחזק לחיות שבכל דרך דעהו.

הקדוש ברוך הוא נתן לנו פה קדוש, שהוא הקשר שלנו עם בורא עולם, והוא הדבר היחיד שנשתנינו מכל הברואים שבעולם.

ובדברים האלה שקודשא בריך הוא, ישראל ואורייתא חד הוא, אלה הדברים שצריכים חיזוק, קודם כל, קודשא בריך הוא, שהקדוש ברוך הוא אדון הכל, מפרנס הכל ומטיב לכל. דבר שני, ישראל, להרבות חסד אחד עם השני, לוותר אחד לשני, כתוב במלבי"ם שבכדי לתקן את מה שקלקלו בשנאת חנם צריך שיהיה אהבת חנם. ודבר שלישי – אורייתא, כתוב במדרש, אימתי אומות העולם גזרותיהם מצליחות כשדברי תורה מושלכים לארץ. אז יכולים להטיל עלינו גזרות, אבל כשאנחנו נלמד לכבד את התורה, לכבד את הבית כנסת, ונבוא לבית כנסת עם הרגשה שאנחנו עומדים במקום קדוש לא יהיה קיום לגזרותיהם.

אם אנחנו נחזק בלבנו את זה, ונחיה עם זה, נוכל להגיד לעתיד לבוא ציפיתי לישועה, הרגשתי מה חסר באמת, היה חסר לי שיכירו וידעו כל יושבי תבל כי עם זה חייתי. בימים האלה, וכשאדם יתחזק בברכה, ויחשוב "ברוך אתה ה'", שבאמת הקדוש ברוך הוא הוא הזן ומפרנס, הוא המוציא לחם מן הארץ, אז הוא ירגיש את החיסרון, שחסר לו יותר הקירבת ה'.

אנחנו חייבים לחזק את כבוד התורה הקדושה, כל יהודי שלומד ברציפות, הוא מראה שהתורה חשובה לו יותר מכל דבר בעולם, ואז נזכה שזכות התורה הקדושה שרומסים אותה בריש גלי, תעמוד לנו והקדוש ברוך הוא יעזור לנו, שנזכה כולנו בעזרת ה', שהציפית לישועה יתקיים בקרוב ממש, ונזכה לראות במהרה, גם בכי לישועתך קווינו כל היום, וגם ומצפים לישועה, והקדוש ברוך הוא יושיע את כולנו, בגשמיות וברוחניות, כי הקדוש ברוך הוא עמו אנכי בצרה, וכל מה שהוא רוצה זה רק להושיע אותנו, ושנזכה לראות את זה בקרוב במהרה בימינו.

גיליון זה יר"ל ע"י 'אוצר הפרשה'
לקבלת הקובץ המלא ניתן לפנות במייל:
a169258235@gmail.com

שיירת דוד

מתורתו ומכתביו של הגאון הגדול רבי דוד הקשר זצוק"ל
מראשי ישיבת "קול תורה"

מתוך הפרשה

נסיונות היצר הרע

הפגישה עם הנסיון

ונראה, דיסודה של הפרשה הוא להזהיר על הסכנות שבמלחמת היצר שבכל מצב ומצב, ואפילו יהא מצב של שמירת כל המצוות, ומצב של קבלת שכר ניסי, אף על פי כן מוצא לו היצר מקום להטעות את האדם. והנה בפרשה הראשונה (ז' י"ב-ט"ז) מדובר שהמצב בישראל שהם שומרים את כל המצוות - עקב תשמעון, והם אהובים על ה' - ואהבך, ומבורכים מפיו - וברכך, ומנצחים את האומות - ואכלת את כל העמים, ותוך כדי הנצחון נפגשים באומות העולם, ומיד בא היצר הרע לפתותם לעבוד את העבודה זרה של האומות שראו עכשיו תוך כדי הנצחון. כי עצם הפגישה בעבודה זרה היא נסיון מחודש, ועל זה הזהירם ולא תעבוד את אלהיהם, כי מוקש הוא לך.

ועוד נסיון יש בפגישה באומות, אפילו תוך כדי הרגשת הניסים והסיעתא דשמיא, שעלול האדם לפחוד מריבוי האומות, ואף שבמקום שיש לו הכרה שה' נלחם לו לא שייך פחד מהריבוי, מכל מקום עצם ראית ריבוי האומות מפחידה, והיא נסיון לראות אם בוטחים בה'. ועל זה המשיך והזהירם כי תאמר בלבבך רבים הגויים וכו'.

המכשול ע"י כסף וזהב

והפרשה השניה (ז' י"ז - כ"ו) מדברת בשלב מאוחר יותר, כשכבר כובשים את האומות, ונתנם ה' אלהים לפניך, וכבר התגברו על הנסיון של עבודה זרה של הגויים - פסילי אלהיהם תשרפון באש, אבל עדיין יש חשש שיחמדו את הכסף והזהב שעל הפסילים,

והיה עקב תשמעון וכו' (ז' י"ב).

שכר ואזהרה

הנה בפרשת עקב צריך ביאור והתבוננות בסדרה של הפרשה, שמתחיל בשכר המצות, והיה עקב תשמעון (שם), ואהבך וברכך והרבך (שם י"ג), ומסיים באזהרה לא תחוס עיניך עליהם ולא תעבוד את אלהיהם וכו' (שם ט"ז). ועוד איתא שם כי תאמר בלבבך רבים הגויים וכו' (שם י"ז).

ושוב מתחיל בשכר שנאמר כן יעשה ה' אלקיך לכל העמים (שם י"ט), וגם את הצרעה ישלח וכו' (שם כ'), ונתנם ה' אלקיך לפניך (שם כ"ג), ונתן מלכיהם בידך (שם כ"ד), ומסיים באזהרה פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך (שם כ"ח).

וכן בהמשך כתוב, כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים וכו' (ח' ז'), ומסיים השמר לך פן תשכח וכו' (שם י"א), פן תאכל ושבעת (שם י"ב), ורם ללבך ושכחת (שם י"ד), ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי (שם י"ז).

עוד כתוב אחר כך, וידעת היום כי ה' אלקיך הוא העובר לפניך אש אכלה, הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך (ט' ג'), וכתוב בתריה וידעת כי לא בצדקתך ה' אלקיך נותן לך את הארץ הטובה וכו', כי עם קשה עורף אתה (שם ו').

והדברים נראים כאילו חלילה אין בהם סדר בין שכר לאזהרה, ויש ארבעה פעמים שחוזר בין שכר לאזהרה.

פרישות

- א'. דע שההנאות הגופניות ניתנו לחזק הגוף לתפקידו לעבודת ה', ואל תמשך אחרי ההנאות ההן לשם ההנאה מהן בלבד, והשתדל לא ליהנות אלא בדבר שיביא לגופך תועלת.
- ב'. בשיעבוד תאותיו נהיה האדם בעלים על גופו ובזה פתח להצלחתו.
- ג'. אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב צרות זו לזו, וכשממלאים תאוה גופנית מרחיקים רצון הנפש לעליות.
- ד'. כבישת התאוה אין כמוה להראות עבדות לה'.
- ה'. זכור שנבראת להנאת עוה"ב, והנאות העוה"ז מגרעות מהנאת העוה"ב, וזכור שהתאוה להנאות מחוללת פשעים רבים, וצריך לכבושה ולהכניעה.
- ו'. דע שעבור כל הנאה יש חשבון ומחייבת תשלום, והתאוות מוציאות את האדם מן העולם, מפני שתופסת מחשבתו ואינה נותנת למחשבה להתרכז בעבודת ה'.
- ז'. הכר שתאוות הגוף אינן צריכות לבוא על סיפוקן כלל, ויש להרגיל את עצמו לא להכנע לתאוות אלא להכניע אותן, ודרך העבודה ביחוד בויתור על המותרות.
- ח'. בפרט על האדם להזהר בתאוות בדברים אסורים, המטמטמים ומטמאים אותו.

חסד

- א'. אל תכלה רגע מחייך לבטלה, ובשעת הפנאי המצא לך תמיד עסק לטובת עצמך או לטובת חברך.
- ב'. מעשה חסד שעושים לעשות לשם חסד.
- ג'. לא לחפש גמילות חסד שזה לעיתים קרובות מעצת היצה"ר.

כלומר אפילו אם את הפסילים עצמם ישמידו, אבל יקחו תכשיטיהם, וזהו מכשול שני, שעל ידו יכשלו בסוף בעבודה זרה, ולכן אחרי שחזר ובירכם ונתנם ה' אלקיך לפניך, חזר ואמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת וכו'.

כוחי ועוצם ידי

ופרשה שלישית (ח' א' - י"ח) מדברת כשנצלו גם מנסיון זה, וכבר לא נמשכים אחרי עבודה זרה, ויושבים בארץ ישראל בהשקט ובטחה - כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה וכו', מיד אורב היצר בנסיון חדש והוא עבודה זרה מחודשת, שהיא כוחי ועוצם ידי, דהיינו שינצלו את ההצלחה הגדולה והנסית למכשול, לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וישכחו מהסיעתא דשמיא, ועל זה הזהיר ואמר ורם לבבך ושכחת וכו', ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי וכו', וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח וכו'.

בצדקתך וביושר לבבך

ופרשה רביעית (ט' א' - כ"ט) מדברת כשהתגברו גם על מכשול זה, וכבר יודעים כי הכל מאת השם יתברך - כי ה' אלהיך הוא העובר לפניך וכו' הוא ישמידם והוא יכניעם וכו', עדיין יש נסיון מחודש של עבודה זרה של כוחי ועוצם ידי חדש, והוא ההרגשה של בצדקתך ויושר לבבך, דהיינו בטחון שהם צדיקים ומגיע להם, שהוא אב למכשולות גדולים, ועל זה מזהיר וידעת כי לא בצדקתך וכו'.

יראה ואהבה

והפרשה החמישית (י' י"ב - י"א ט') מסיימת התורה בעצות נגד פתוי היצר, והוא לימוד היראה - ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וכו' (י' י"ב). ובהמשך הפרשה התביעה להגיע לאהבת ה' - ואהבת את ה' אלקיך (י"א א'), שהם באמת העצות היחידות להתגבר כנגד כל פיתויי היצר ולנצח במלחמה על היצר הרע.

להנצחות וקבלת הגליון מידי שבוע

058-322-5008 | 3225008@GMAIL.COM

רשימת הספרים מכתבי רבינו שו"ל עד היום בעה"י

שירת דוד - בבא מצינא
שירת דוד - בבא בתרא
שירת דוד - כתובות
שירת דוד - יבמות קידושין

שירת דוד - מאמרים תורה ומועדים
שירת דוד - שיעורי הלכה שבת פסחים
שירת דוד - הגדה של פסח
שירת דוד - מראה מקומות

בענינא דיומא

ר' דוב לנדו שליט"א מספר, שלפני בין הזמנים הלך לחזון איש להיפרד ולהתברך, החזון איש אמר לו בהלצה "נו, בבין הזמנים הרי אסור ללמוד, אבל לי יש היתר לזה ... בשעת הדחק אתה יכול לסמוך על ההיתר שלי". וסיפר שהחזון"א אמר את זה בנעימות קול בחביבות מיוחדת עם כל הניגון

בין הזמנים בצל גזירת הגיוס: גדולי ראשי הישיבות שליט"א בהכוונה וחיזוק אל מול פערות התקופה

הגאון הגדול רבי דוד לוי שליט"א ר"י פוניבז'

מתאהב שם שמיים על ידו

בסיום הזמן בישיבתו פוניבז' לאחר השיעור הכללי נשא דברי חיזוק קצרים:

"יש מסורת להגיד דברי חיזוק. אני לא ראוי לומר דברי חיזוק, אבל יש מסורת להגיד דברי חיזוק, אז אני אומר דברי חיזוק. **דיברנו כבר בזמן הקודם שלפני כל בין הזמנים בן אדם צריך לעשות הכנה איך לצאת מהזמן לבין הזמנים**, כמו משה רבנו כשהיה במשכן. משה רבנו לא היה צריך לעשות הכנה איך לצאת מהמשכן כי הוא תמיד היה במשכן, אבל מי שיוצא מהמשכן צריך קריאה מיוחדת והכנה מיוחדת איך לצאת.

אנו נמצאים בבית מדרש ואז אין בעיה, כולם אהובים וכולם נמצאים תחת השכינה, נמצאים עם התורה כל הזמן. אבל כשיוצאים למקום אחר, אז הדבר הראשון שעלינו לדעת ולזכור הוא מה שכתוב בפרשת השבוע: 'ואהבת את ה' אלוך בלבבך ובכל נפשך'. מה זה 'ואהבת את ה' אלוך'? תאהבו על הבריות! מה זה תאהבו על הבריות? שיראו איך בן אדם מתנהג, כמה מעשיו ודרכיו מתוקנים, ואז מתאהב שם שמיים על ידו, שאומרים: **'תראו איך נראים בני התורה', זה 'ואהבת את ה' אלוך' - מאהיבים אותם על הקב"ה.**

אבל אם רואים הפוך - והיום בפרט שמחפשים את בני התורה, מחפשים לראות אותם בכל נקודה כמו שקונים אתרוג, לחפש כל נקודה באתרוג. כמו שקונים אתרוג כך הם מחפשים כל נקודה בבני תורה, בדיוק הפוך, לחפש כל נקודה שיש איזו ריעותא - הם פוסלים את כל האתרוג. אז ממילא היום אנשים מחפשים מומים בבני תורה, אז ממילא אדרבה, אם רואים אותו פה, רואים כל חולשה או משהו כזה, הם מפרשים את זה לתילי תילים, **אז ממילא שלא יהיה ח"ו מתחלל שם שמיים על ידו.**

אז זו סיבה גדולה לא להיות איתם ביחד, לא להיות במקומות שהם מסתובבים, לא להיות איתם ביחד. ולא רק לא להיות איתם ביחד, אלא גם לא ללכת בדרכים שלהם. אני לא יודע מה יש, נחל עמוד, נחל המשושים, כל השטויות האלה. אני אומר לכם תאמינו לי, אני עברתי את זה, לא בשבילי, אני עברתי את זה בשביל קבוצות משיבות אחרות, לא אגיד איפה, וזה שטויות והבלים, אין בזה שום טעם.

אני אומר לכם תעזבו את כל הדברים, זה רק מסוכן ורק מזיעים. ומי שאולי רוצה קצת להחליף כוח ודברים כאלה - אני מציע, **אני רק מציע, שיירשם אצל 'לב לאחים'.** יש הרבה כאלה שמשוועים שילמדו איתם, ושמה זה לא לריב איתם. אנחנו באים ואומרים: אם אתה רוצה ללמוד, בא לבית מדרש עם מזגן, עם כמה סוכריות וכמה ממתקים ביום חמישי, ביום רביעי, ונלמד איזה פשט טוב בגמרא, כאן במשנה, כאן דברים מתוקים, ובה נקדש שם שמיים ונאהב שם שמיים."

הגאון הגדול רבי יהודה עמית שליט"א ר"י קרית מלאכי

ההדרכה שאמר החזון"א לרבי דוב לנדו

ראש הישיבה הגר"י עמית מסר שיחת הדרכה קודם ימי בין הזמנים:

כיבוד אב ואם בבין הזמנים מגיעים ימי בין הזמנים. קודם כל, כשהולכים הביתה, יש לנו ענין של כיבוד אב ואם.

ר' חיים קניבסקי זצ"ל באורחות יושר כותב - "כיבוד אב ואם הוא מהחמורה שבחמורות, כמו שכתוב בירושלמי במסכת פאה (פ"א ה"א), מצוה חמורה שבחמורות זו כיבוד אב ואם, עונשה מפורש בתורה למען יאריכון ימך וכו', מכלל הן אתה שומע לאו."

"רבי יוחנן אומר אשרי מי שלא חמאן" (קידושין לא:). כל כך קשה להזהר בשלמות בכיבוד אב ואם, ואשרי מי שלא ראה אותם.

"הוקש כבודם לכבוד המקום, כל המצער אביו ואמו כאילו ציער את השכינה. "אפילו לבזות אב ואם ברמיזה, ושלא בפניהם, הרי הוא בכלל ארור מקלה אביו ואמו. "כיבוד אב ואם הוא מהדברים שנפרעים גם בעולם

הזה, וכמו שאדם מתנהג עם הוריו כך בניו יתנהגו עימו. וזה מהדברים שרואים גם בזמנינו, וכן כתב בפלא יועץ בערך כיבוד אב ואם."

עוד מביא שם שכר כיבוד אב ואם, מה שכתוב במדרש עשרת הדברות - "רבי יהושע בן אלם הגידו לו בחלום שמח בלבבך שאתה וננס הקצב מושבו ומושבך בגן עדן, וחלקו וחלקך שוים כאחד, כשניעור רבי יהושע חשב בליבו ואמר, אוי לי, שמיום שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני, ולא עמלתי אלא בתורה, ולא הלכתי ארבע אמות בלא ציצית ותפילין, והיו לי שמונים תלמידים, עכשיו שקולים מעשי ותורתך עם הקצב, שלח לתלמידיו, תדעו, שלא אכנס לבית המדרש עד שאראה מי הוא זה האיש ומה מעשיו, שהוא חביר בגן עדן.

"מיד הלך עם תלמידיו מעיר לעיר ושאל בשם האיש ובשם אביו, עד שבא אל עירו, כשנכנס שאל מיד, היכן ננס הקצב, אמרו לו למה אתה מבקש אותו, אתה חסיד וצדיק, תשאל על איש כמוהו? אמר להם, מה מעשיו, אמרו לו, אדונו, לא תשאל ממנו כלום עד שתראה אותו, מיד שלחו בשבילו אמרו לו רבי יהושע בן אלם שואל אותך, אמר להם ננס, מי אנכי ומי אבותי בישראל שרבי יהושע שואל אותי, אמרו לו, עמוד ולך עמנו, חשב בלבו שכל מה שאמרו לו שקר הוא, אמר, לא אלך עמכם אתם משחקים בי, מיד חזרו לרבי יהושע, אמרו לו אתה אור ישראל ואור עינינו עטרת ראשינו, איך תשלחנו בשבילו הלא לא רצה ללכת עמנו, אמר להם, תדעו, שלא אשב עד שאתראה איתו.

"הלך רבי יהושע בעצמו אצל ננס הקצב, נפל ננס לפני רבי יהושע, אמר לו מה יום מיומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו, אמר לו, דבר לי לדבר עמך, אמר לו דבר, אמר לו מה מלאכתך ומה מעשיך, אמר לו, אדוני, קצב אני, ויש לי אב ואם זקנים, ואינם יכולים לעמוד על רגליהם, ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם ביד, מיד עמד רבי יהושע ונשקו על ראשו, ואמר לו בני אשריך ואשרי גורלך, ומה טוב ומה נעים ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן."

בסך הכל מה זה אבא ואמא? אנשים רגילים, עם כל מיני חסרונות ועם כל מיני מצבי רוח, אבל זה "חפצא של מצוה", בזה עכשיו בורא עולם אומר לך, "אני מצווה אותך בזה", אם אתה מכבד את האבא והאמא, זה מצות כיבוד אב ואם.

האם מבקשת להוריד את האשפה, אל תאמר "אולי שיענקליה ילך, שמשלהיה ילך", **יש לך עכשיו מצוות עשה דאורייתא, זה לא נטילת לולב בחול המועד שזה דרבנן, אלא זו מצוות עשה דאורייתא, מהחמורות מעשרת הדיברות.** לכן תגיד "לשם יחוד קודשא בריך הוא להוריד את השקית אשפה", ולרוץ לעשות את זה בשמחה, כמו נטילת לולב, וכמו לשמוע קול שופר, מצות עשה דאורייתא להוריד את שקית האשפה, כי אמא ביקשה. לרוץ ולחטוף, זו מצוה דאורייתא.

ולתת כבוד להורים, לתת להם הרגשה טובה בכל דבר, על הבריסקער-רב מסופר, שהוא ביקש מהבת שלו, "תביאי כוסות", הלכה והביאה כוסות, אחר כך הוא אמר "תביאי לכאן קנקן של מים חמים", הביאה, "עכשו תביאי תמצית תה", הביאה, עכשיו אמר "תביאי סוכר" ...

אז אחד שאל אותו, למה הרב לא אומר לה בפעם אחת שתביאי את הכל? **והסביר לו הרב מבריסק, אני נותן לה בכל פעם הזדמנות לקיים מצוות עשה דאורייתא.** בשבילו זה היה ככה, כי גם הוא הרגיש כך, כשהוא רץ לכבד את אבא שלו גם הוא התייחס ככה לכיבוד אב ואם.

לכן צריך לתת את הדעת על זה, זה דבר חשוב. חוץ מזה, גם ההתנהגות בבית, אם הבן קם מאוחר וזה מרגיז את ההורים, וזה כואב להורים. אז מעבר לדברים של "זמן קריאת שמע" ושאר הענינים, נוסף לכל, יש כאן גם כיבוד אב ואם.

קידוש השם בבין הזמנים

דבר נוסף, כשיוצאים החוצה, דיברנו כבר על זה שיש קידוש ה' וחילול ה'. לפעמים איזה בחור רץ ועוקף בתור, הולך לראש התור, לכאורה הוא צודק

... מי זה כל האנשים האלה, מה הם עושים, שורפים את הזמן בשטויות, אני לומד תורה והזמן שלי יקר! הזמן שלך יקר? מה אתה יכול לעשות עם הזמן? הדבר הכי יקר שאתה יכול לעשות עם הזמן, זה לעשות קידוש ה', ולא לעשות חילול ה'. **לא לעשות חילול ה', לראות באמת איך להתנהג, מחפשים אותנו ומעלילים, אבל לא לתת להם את זה ... לחשוב על כל דבר. אחד שאל אותי, אם הוא יושב באוטובוס ומגיע גוי, ערבי זקן, האם לקום? לקום לערבי זקן באוטובוס מלא אנשים חילוניים והוא גם כן יושב שם. יש ענין קצת להדר אותו, ידוע שכתוב בגמ' בקידושין (ל"ג ע"א) שהיו מכבדים גם גויים זקנים, "כמה הרפתקי עדו עליהו דהני".**

אבל אם אתה קם, כדי שיראו איך באמת בן תורה מתייחס לאנשים מבוגרים, איך כל הנוסעים באוטובוס יראו כזה דבר, יראה התנהגות יפה, אז תחשוב בלב "הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של קידוש ה'", ולקום בשביל הענין הזה. לא בשביל הערבי, בשביל קידוש ה'.

אם שמעון בן שטח אמר להחזיר אבידה לערבי, למה? קנו ממנו דבר והוא לא ידע בכלל שהיה שם יהלום, וכשהחזירו לו אמר "ברוך אלוקי שמעון בן שטח". (עי' ירושלמי בבא מציעא פ"ב הלכה ה') מה אתם חושבים, ששמעון בן שטח רצה להתעשר? הוא רוצה לעשות כבוד שמים. אז צריך להביא בחשבון טוב טוב, כשיוצאים לרחוב, בכל פעולה שאנחנו עושים אנחנו מייצגים את הקב"ה.

שמירת העיניים

דבר נוסף, שמירת העיניים. זו מלחמה קשה, במיוחד בדור הזה כמו שאנשים מסתובבים היום ברחובות, אבל כל רגע של שמירת עיניים, זה רווח עצום.

כשאנחנו גומרים את הברכות בברכת המזון, מתחילים לבקש "הרחמן הוא יברך" ... ועוד "הרחמן" ועוד "הרחמן", אצל הספרדים יש בכלל רשימה ארוכה, הוא נהיה 'באבא' ומתחיל לברך את כל העולם. מה קרה? קיימתי עכשיו מצות עשה דאורייתא, יש לי זכות עכשיו, אני יכול לבקש.

אז כשבאים הביתה, צריכים לעמוד בנושא הזה, לפני שנכנסים ובאים הביתה, כשעומדים בדלת בחוץ, לזכור "יש לי מצוות כיבוד אב ואם". אדם שעוצם את העיניים, יכול אחרי זה לבקש. יש כאן איזה מראה לא טוב, אדם עצם את העיניים, אחרי זה להגיד "ריבונו של עולם רפואה שלמה לפלוני, שידוך הגון לאלמוני". **יש לך זכות. גם אם נכשלים פעם, בכל פעם זו מלחמה חדשה, ובכל פעם זה מצווה עצומה.**

ניצול הזמן בבין הזמנים

אנחנו בפרשת ואתחנן. משה רבנו מתפלל להקב"ה תקט"ו תפילות כמנין "ואתחנן". במדרש (תנחומא ואתחנן ה') מובא כל מיני חשבונות שהוא אומר, "רבונו של עולם אתה קראתני משה עבדי, לא כן עבדי משה, אני עבד ולויתן עבד, אני מתחנן לפניך, והוא מתחנן לפניך. "ולא עוד אלא כתבת בתורה ואמרת, ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני וגוי, ואני אהבתי אותך ותורתך ובניך, לא אצא חפשי, איני מבקש למות, וכו'".

הוא מביא כאן סדרה שלמה של טענות, שמשה רבנו בא ואומר להקב"ה, טענה כזאת וכזאת, יש במדרש שמשה רבנו אמר "תן לי להיכנס, לפחות שהעצמות שלי יכנסו", אז הוא אומר, "תעשה אותי ציפור, אני רוצה להיכנס כמו ציפור", מה יעזור לך להיות ציפור, הרי היא לא מקיימת מצוות? אבל 'כך כתוב בחז"ל. (עי' אבות דר' נתן הוספה ב פ"ד).

שמעתי שהרב שך אומר, מה הוא רצה בתור ציפור, מה זה יתן לו בתור ציפור? **הוא אומר, מסתמא אם הוא היה נהיה ציפור, זה לא היה ציפור פשוטה, אלא היא היתה ציפור יפה. והענין בזה, שביום חמישי אנחנו אומרים בשיר של יום, "הַרְיֵנוּ לְאֱלֻקִּים עֹזְנוּ הָרִיעוּ לְאֱלֻקֵּי יַעֲקֹב", ביום חמישי שהקב"ה ברא עופות ודגים, שמי שרואה אותם מתפעל ומברך להקב"ה. (ראה ראש השנה לא. ורש"י).**

אתה רואה שיש כל כך הרבה סוגים של עופות, עם כל מיני צבעים וצורות, ודגים בכל מיני סוגים וצבעים, משהו שאדם עומד ומתפעל, אז הוא יהיה ציפור יפה, ואולי אני אעוף ופתאום יעמוד איזה יהודי ויגיד "אהה, תראה, מה רבו מעשיך ה'".

אז אומר משה רבינו, שווה לחיות בתור ציפור, שאולי יהודי אחד יגיד בגללי מה רבו מעשיך ה'. משה רבינו, איזה עולם הבא מחכה לו, והוא מתחנן, הוא רוצה לחיות כאן, "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". (אבות פ"ד משנה י"ז).

הוא רוצה לחיות, כל רגע של חיים, בסוף החיים נגמרים, וזהו. עכשיו יש רגע של חיים, יש לנו עכשיו כמה שבועות של "בין הזמנים", זה זמן שאפשר לנצל. חבל לבזבז, הזמן זה הדבר הכי יקר שיש, לא לבזבז את הזמן.

הצדיק ר' דב יפה זצ"ל סיפר, שהוא שאל את החזון איש, מה עושים בבין הזמנים? החזון איש אמר לו, "בבין הזמנים לומדים כפול". אז הוא שאל אותו, אבל צריכים הרי לנו? אז אמר לו החזון איש, "על ידי בטלה לא נחים". עוד הוא שאל את החזון איש, למה שלא יצאו בחורים בבין הזמנים להתעסק בהצלת נפשות, החזון איש אמר, כל בחור במעמד של "ספק גדול דחור", וכל פעילות כזאת יכולה לסכן אותו.

ר' דוב לנדו שליט"א מספר, שלפני בין הזמנים הלך לחזון איש להיפרד ולהתברך, החזון איש אמר לו בהלצה "נו, בבין הזמנים הרי אסור ללמוד, אבל לי יש היתר לזה ... בשעת הדחק אתה יכול לסמוך על ההיתר שלי".

וסיפר הגאון שליט"א, שהחזון איש אמר את זה בנעימות קול בחביבות מיוחדת עם כל הניגון, כך שהדברים חדרו ללב עם כל ההרגש המיוחד, ובאותו בין הזמנים הוא אומר, "למדתי כפל כפליים".

ור' דוב לנדו שליט"א כתב, אשרי כל המכוון דרכיו בבין הזמנים על פיהם, לשמור ולעשות ולקיים בכל מילואם, ויזכה לשוב לבית ה' בלב טהור ורוח נכון ונפש שוקקה, לעלות ולהתעלות בכל קנייני תורה ולימודה ושקידתה ועמלה, אחת שאלתי מאת ד' וכו'. לראות שבין הזמנים לא יהיה חס ושלום "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", אלא להפך, שיהיה ניצול הזמן.

צריך קצת לנסוע, לנוח, נוסעים לים, או למקום כשר אחר, אבל לנצל את הזמן, וכל אחד יעשה חשבון לעצמו מה הוא יכול לעשות לעצמו חיובים, ללמוד כך וכך, במשנה ברורה או חזרה בבקיות, לימוד בעיון, לסכם דברים, שולחן ערוך, נביא, יש כל כך הרבה דברים ללמוד, ואפשר בבין הזמנים ללמוד מה שאתה רוצה.

אתה יכול לקבוע חברותות עם חברים, ולהיפגש וללמוד יחד, כל אחד יעשה לעצמו רשימות של חיובים, מה אני חייב לעשות ולראות לעמוד בזה. וה' יעזור שנוכה לנצל את הזמן כראוי

...

הגאון הגדול רבי יעקב קרפ שליט"א ר"י קרית מלך

צריך לדעת שזה תוכחה

מיום שנחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברתו, ועל זה אומרים בקינות לך ספוד בכל שנה מספד חדש על הקודש ועל המקדש, המספד של שנה שעברה, הצרה השנה שעברה זה עדיין לא הצרה שהיה השנה, התוכחות גוברים, **אחד מהתוכחות הגרועים ונרדפתם לקול עלה נידף, איך הגענו לכזה מצב שמפחדים להגיע לאיזה מגע עם שוטר שמא יעצרו אותנו, שמא יבואו באישון לילה ויקחו אותנו למעצר זה נרדפתם לקול עלה נידף, זה צריך לדעת שזה תוכחה, הקדוש ברוך הוא שולח לנו את התוכחה.**

איזה מצב שהגענו, **איזה מצב של ביזוי כבוד התורה של בני התורה שהם "עבריינים", שאפשר לעצור אותם בלי שום דבר, איזה ביזוי כבוד התורה יש, אבל כמו שאומר המלבי"ם, כה אמר השם, אנחנו חושבים, כן זה עשה בגי'ץ, זה עשה שמאל, זה עושה הממשלה שלא מקיימת את ההבטחות, הכל נכון, אבל זה כה אמר השם, כל זה לא יכולים לעשות בלי שכה אמר השם, זה כה אמר השם.**

ודאי צריכים לעשות השתדלות, מה שצריך לעשות, אבל זה כה אמר השם, זה גזירה שהקדוש ברוך הוא גזר ולא גזירה סתם, זה תוכחה, איכה זה מלשון תוכחה, וזה הבכי שאומר המלבי"ם שצריך לטכס עצה, איך אפשר לרפא את אלה שחיים שהם עומדים בפני סכנות, יש הרי תוכחות, וכשיש תוכחות צריך לחזור בתשובה, צריך להתחזק, זה התוכחה שיש, והתוכחה זה בעצם הדבר הראשון שאנחנו רואים זה הביזוי כבוד התורה שיש.

והרי ההנהגה מידה כנגד מידה, וזה בעצם מידה כנגד מידה, והדבר הזה זה לא דבר חדש, כתוב הרי כבר בנביא שהחורבן הגיע על עזבם את תורת, והגמרא אומרת על שלא ברכו בתורה תחילה, ורש"י מסביר שהתורה לא היתה חשובה בעיניהם כדי לברך, **והיות שהתורה לא היתה חשובה בעיניהם זה נקרא עזבם את תורת, זה מה שאנחנו צריכים להתחזק אצלנו, להרגיש את החשיבות של התורה, כמה התורה חשובה, כמו שרבי טרפון אמר לרבי עקיבא, עקיבא כל הפורש ממך כפורש מן החיים, זה לא היה מליצה, רבי טרפון הרגיש, שמדברים עם רבי עקיבא זה חיים.**

שלומדים את התורה צריכים להרגיש שזה החיים, לא חיי עולם הזה, החיים, מה עיקר, מה אנחנו מחפשים, מה אנחנו שואפים? מה אנחנו משתוקקים? זה חיים של תורה, שזה החיים האמיתיים, ואם אנחנו נתחזק, והתורה תהיה חשובה בעינינו, שזה נרגיש שזה באמת החיים שלנו, זה כל החיים, זה כל מה שיש לנו בעולם, אז מלבד שמה שמגיע ביזוי כבוד התורה, בגלל זה שהתורה לא חשובה בעינינו מספיק, לא מייקרים ולא מחשיבים את התורה כמו שצריך, לא מרגישים מה זה ביטול תורה, מה זה לא לחיות את החיים, צריכים להרגיש לחיות את התורה כמו שצריך.

אבל גם מלבד זה אם היינו מעריכים את התורה כמו שצריך, זה היה משפיע גם עליהם, הם היו מרגישים את זה כמה התורה חשובה, כמו שידוע שרבי ישראל היה אומר שמתחזקים בבית המדרש זה משפיע גם בפרץ גם בגרמניה עליהם. אז זה אנחנו צריכים להתחזק, בהכרה של החיים אמיתיים, לדעת מה זה החיים אמיתיים, החיים אמיתיים זה החיים של אתם הדבקים בה' אלוקיכם, היום אין לנו שיוך אלא התורה הזאת, על ידי התורה אנחנו גם יכולים לזכות לחיים. **אנחנו צריכים לדעת לייקר את התורה כמו שצריך, לחבב את התורה, לשאוף שזה יהיה החיים שלנו, וזה התוכחה מה שמראים לנו, הנה תתחזקו בהערכה לתורה.**

ועכשיו צריכים לדעת אנחנו עומדים לפני בין הזמנים, תמיד בין הזמנים זה דבר מסוכן, אבל עכשיו צריכים להתחזק ביתר שאת, אנחנו רוצים ומקווים שכולם יחזרו לאלול בלי פגע, **שח"ו לא להפגש עם המשטרה, וגם לא להפגש סתם עם החילונים, הם מחפשים בנו את החסרונות עם זכויות מגדלת**, הם מחפשים מה שאפשר בזכויות מגדלת להראות איזה חיסרון שיש, אז צריכים מאד להיזהר, לא להגיע איתם למגע, ולזכור כמובן את הקביעות עיתים, מה שצריך לנו צריך לנו, אבל את הקביעות עיתים שצריך את הקביעות עיתים לתורה, לתכנן מה ללמוד, זה מה שאנחנו צריכים לזכור את הקביעות עיתים לתורה.

וכמובן להזהר מעיניים והלב שהם שני סרסורי עבירה שמאד צריך להתחזק, וזה הזמן, בתשעה באב שזה הזמן נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' זה קינה זה תוכחה, **אם שולחים לנו תוכחה אז צריכים להזהר, לקחת מזה מוסר**, להתעורר להתחזק, וזה הזמן שבאמת להתחזק שהקב"ה יעזור שנוכח באמת להתחזק לדעת להעריך את החיים הרוחניים את החיים האמיתיים, לא את החיים המדומים חיי העולם הזה שהם החיים המדומים, לדעת ולהכיר ולהעריך ולרצות לשאוף להגיע לחיים האמיתיים, אנחנו באמת נתחזק בזה, ואנחנו באמת נצהיר את זה שהחיים האמיתיים זה החיים הרוחניים של הדביקות ברבנו של עולם, אז בעז"ה שנוכח על ידי זה, שהקב"ה יבנה את בית המקדש וישלח לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

יש כמה ערב רב שהם גורמים לכל הצרות

בתוך משאו בת"ב, עמד בכאב על המצב:

מי שקצת מתבונן, מה זה ביזוי כבוד שמיים, מי שיש לו קצת הרגש, קצת קצת קרבת אלוקים, הוא יודע שהקדוש ברוך הוא ברא את הכל, ומחיה את הכל, ובחר בנו מכל העמים. חלילה לקטרג על עם ישראל, עם ישראל הוא עם טוב, **יש כמה ערב רב שהם גורמים לכל הצרות**, אז זה גורם שהרבה אנשים לא יודעים מהקדוש ברוך הוא, ולא יודעים שהוא זן ומפרנס אותם כל הזמן. כמו שאומר משה רבנו בהאזינו: 'צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך', אז רחמנא ליצלן, כששוכחים את הקדוש ברוך הוא, אז יש צרות ואסונות.

ובדור האחרון יש לנו סבל רב, שלא יודעים את הערך של לומדי התורה וזכות התורה, זה לא בא מרוע, זה בא מטמטום, מהסתה פרועה, הגלות גלות! שיש חלילה חלילה חלילה שבת, זה גורם לחורבן, אחד הסיבות שגם נחרב ירושלים, זה הרי פלטרין של מלך, זה גלות. **מי שיש לו קצת כבוד אלוקים - כואב לו. זה צרה של כלל ישראל ברוחניות ובגשמיות**, אנשים סובלים, רחמנא ליצלן, חולים, כמה תאונות, כמה עגמת נפש, כמה אנשים שבורים ורצוצים, זה הכל גלות! המשך של החורבן. אז צריך לצפות לישועה שיהיה טוב לכלל ישראל, בעיקר שיתרבה כבוד שמיים. **ובודאי אסור לשכוח שגם בגלות הקדוש ברוך הוא איתנו**, כמו שכתוב בתורה בבחוקות: 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלוקיכם'. הקדוש ברוך הוא אומר: גם בגלות אני איתכם. **עבודתנו לקרב את הגאולה ולהמתיק את הגלות, וזה ביד כל אחד ואחד**.

אנחנו גם אמרנו כמה פעמים, החפץ חיים שהח"ח הקדוש מוסיף, לא רק שזה התפקיד בלי קשר לתוצאה, יש גם תוצאות טובות. כי כתוב בפסוק, אומרים את זה בפסוקי דזמרה, בתהילים קמ"ז: 'בונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס'. אומרים, אולי בשם החתם סופר, שהשם יתברך בונה את ירושלים, מהחורבן השם בונה את ירושלים, 'נדחי ישראל יכנס', יש כבר ב"ה כינוס, יהיה עוד כינוס גלויות. וזה מה שכתוב באיכה: 'חשב ה' להשחית חומת בת ציון נטה קו', איזה קו נטה? אז פה משמע: קו של חורבן, אבל באור החיים הקדוש כתוב שזה קו של בניין! הקדוש ברוך הוא התחיל לבנות כבר. ממה? מהמעשים שלנו. וממילא כל אחד מוסיף ומוסיף.

משל למלך שאמר לעבדים שלו: צריכים לבנות ארמון הכי גדול ויפה ששייך. גובה, גובה עצום! 150 קומות. וצריכים להביא את המהנדסים הכי טובים, האדריכלים הכי טובים, הקבלנים, הפועלים הכי טובים, מעולים, כל הון גדול, זה לוקח עשרות שנים, התחילו בבניין. התחילו יסודות, המומחים הכי גדולים, ועשו וחפרו ומשקיעים ומשקיעים ומשקיעים, סללו. עד שעברו כמה עשרות שנים, היסודות מוכנים, התחילו הבניין, הלכו לעולמם. באו התלמידים והילדים שלהם והמשיכו. התחילו גם להשקיע את כל הכוחות, ועובדים במרץ, ועוד קומה, עוד קומה, עוד 10, עוד 10, הלכו לעולמם. באו אחריהם עוד דור, כבר לא בדרגה שלהם, עוד. היו 50, 60, 70 קומות, עוד דור, 90, 97 קומות כבר! הלכו לעולמם.

נשאר כבר אלו שזוכרים את הסבים שלהם, כבר לא בדרגה שלהם. במשל גם המלך כבר מת מזמן. אבל בגמשה, 'ואתה הוא מלך קל חי וקיים'. והקדוש ברוך הוא אומר לנו, במשל הוא המלך אז אמר להם: עכשיו,

חבירה, מה יהיה? עם ההשלמה, הגיעו כבר 147 קומות כבר יש. מה עם ההשלמה? אמרו: אדוני המלך כל הגדולים האלו לא יכלו לא גמרו את הבניין, אין. אנחנו, מה אנחנו לעומתם? הם לא גמרו את הארמון, אנחנו? אומר להם המלך: אתם יכולים לעשות מה שהם עשו? מה מבקשים מכם? **השלמה! הם עשו את העיקר, השלמה. זה בידכם. השלמה הזאת זה בידינו, לגמור**.

ולא זה בלבד, אמרו בשם אחד האדמו"רים הצדיקים שאמר שהיום רק הפרוכת חסר. אבל צריך להוסיף ולדעת: ידוע שהאר"י הקדוש, שאל אותו התלמיד הקדוש רב חיים ויטאל: רבי, מה התפילות שלנו לעומת תפילות של הקדושים של התנאים, אמוראים, רבנן סבוראי, גאונים, ראשונים? ומדובר על האר"י הקדוש, עם כוונות האר"י! אבל מה אנחנו לעומתם? ענה לו האר"י הקדוש: **נכון, כבר לא אותה דרגה, אבל דווקא בגלל שהתרבו הקליפות, והטומאה גוברת בעולם. והיום מי שמתחזק כמה נחת רוח יש להקדוש ברוך הוא**.

מה נענה אנו אבתרייהו, מה נענה אנו מהאר"י הקדוש עד היום, מרחק שנות אור, דבר אחד הרבה יותר, הרבה יותר ירידת הדורות, הרבה יותר בלבולים שלא היה פעם. כל דור והניסיונות שלו, ניסיונות הכלל, ניסיונות הפרט. פעם היה צריך לחפש איפה יצר הרע, מצאו אותו, אבל היה צריך לחפש אותו. **היום צריך לחפש איפה הוא לא נמצא. כל המכשירים טמאים ומשוקצים ומתועבים, שמהורסים כל חלקה טובה**, והבלבולים הגדולים, והניסיונות החזקים והנוראים. אומר הקב"ה בדור הזה אתה מתחזק? צריך להבין שהבנים שהולכים להשלים את הבניין, זה לא רק סתם, אלא הקדוש ברוך הוא רוצה את אבנים מהדור הזה, תשלימו אתם. החלש יאמר גיבור אני, שידע עצה טובה, מה אפשר לעשות לפנינו נחת רוח יתברך, גם לקרב את הגאולה, וגם להמתיק את הגלות. מה שעושים זה טוב. כל מצווה, כל מה שעושים, כל דף גמרא, כל עבודת המידות. אבל בואו ניקח דברים שגרמו לחורבן, ואז יותר תקוה לגרום לגאולה.

אז ביומא דף ט' עמוד ב' כתוב: מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שהיה שם עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. אבל מקדש שני, שהיו עוסקים בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, למה חרב? מפני שנאת חנם. **ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות**. צריך לתקן ג' עבירות גם, רואים שיש דברים שעוד לא נגמר התיקון. הרבה דברים שנגרמו מהבית הראשון עדיין קיימים היום. אמנם עבודה זרה ביטלו אותה, כיום כולם רואים את הטיפשות של זה, טיפשות שאין כדוגמתה.

אבל חיזוק האמונה! אמונה בהקדוש ברוך הוא. א' צריך לקחת במשנה ברורה, הביאור הלכה בעמוד הראשון, אומר לנו מהחניך: שש מצוות תמידיות שלא יפסקו מאדם בכל רגע שיחשוב בהם, ויקים מצוות עשה ואין זמן למצוות. קודם מציאות השם יתברך: יש הקדוש ברוך הוא שברא את הכל, ובחפצו ורצונו כל מה שהיה והווה ויהיה לעדי עד, והוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו את התורה. ב' שלא נאמין בזולתו. ג' לייחדו, שקודם הוא יחיד, וגם אין כוח אחר. אפילו אם תבין שהוא יחיד, אבל תדע גם שלא מסר כוח לאחר, כי כל הכוחות זה מאיתו יתברך. ואהבת השם, ויראת השם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - אלו מצוות תמידיות. היום מאוד מבינים את זה. 'לא תתורו' בכל צעד וצעד. ואומר: כל אדם שחלילה חלילה יש מחשבות פסולות נגד התורה זה חלק מאחרי לבבכם.

ואדם שאפילו כל המושג שלו רק תאוות, לא לשם ע"ז, רק מחשבה על הבטן שלו עוה"ז זה 'אחרי עיניכם'. צריך שהכל יהיה לעבודת השם יתברך. גם אהבת השם יתברך זה כדי שנוכל לעבוד אותו, מה שעושים רק כדי שנגיע לעבודת השם יתברך. אז אם כן, זה דבר ראשון: חיזוק האמונה, תיקון עבודה זרה. גילוי עריות - חיזוק הקדושה, קדושת העיניים. שפיכות דמים - להיזהר מלהלבין פני חברו ברים שזה שפיכות דמים.

ובית שני שנאת חנם - כמה צריכים רחמי שמיים, כמה ניסיונות יש בזה וכמה הצלחות יש למי שמתגבר. יש שנאה, השם ירחם, אנשים מכל מיני דברים של מה בכך, מיד יש שנאה. וכך אומר הרמב"ם בהלכות דעות פרק ו' הלכה ו': כשיחטא איש לאיש, אל ישטמנו וישתוק, כמו שכתוב אצל רשעים: "ולא דבר אבשלום עם אמנון למרע ועד טוב כי שגא אבשלום את אמנון". אז יש אנשים היום שלשון הרע לא נדבר, לא נפגע, לא בידים, וכי, רק לא רוצה להסתכל על הפרצוף הזה, הוא הולך במדרכה זאת - אני במדרכה זאת. לא רוצה לראות אותו. **זה שנאה, לאו מדאורייתא!** יפה שלא מדבר לשון הרע - יפה, יפה שלא מרביץ - **אבל זה שנאה, לאו דאורייתא!** 'לא תשנא'.

אלא להגיד לו: למה עשית לי כך וכך? שנאמר 'הוכח תוכיח את עמיתך', ואז יתיישב ההדורים. אומר הרמב"ם בפרק ו' הלכה ט': אם אדם זה הדיוט, או דעתו משובשת, אין עם מי לדבר, אז הוא לא יכול להגיד לו למה עשית לי, רק יצא לו יותר גרוע, אין עם מי לדבר. אם בכל זאת סולח לו ולא שונא אותו - זו מידת חסידות. אז זה עבודה לא פשוטה. עבודת המידות, שהחפץ חיים הקדוש אומר שכתוב 'ועל שנאת חנם', זה היה לשון הרע, וזה אם שונאים - מדברים לשון הרע. לדבר רק טוב על חבירו, רק טוב. מצד

אחד כתוב לא לדבר שבחו שמא מתוך שבחו יבוא לידי גנותו, מצד אחד כתוב באהבת חבירו להרבות בשבחו, תלוי למי. ליד שונאים לא, **אם אתה רואה חבר טוב שלו, מילה טובה, לעודד, לרומם אותו, תדבר טוב עליו. שיהיה עין טובה - אתה תרוויח, הקדוש ברוך הוא בשמיים יתן לך גם עין טובה.** אז זה בנוסף, אנחנו למדנו בנדרים פ"א ובב"מ פ"ה, על מה אבדה הארץ? על לא בירכו בתורה תחילה! לא בירכו ברכת התורה. אז רש"י מביא שהתורה לא הייתה חשובה עליהם. זילזלו בתורה. וזה מה שכתוב בפתיחא דאיכה: מצינו שוויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה.

יש פה שתי קושיות: א' הקדוש ברוך הוא לא מוותר! כתוב בבבא קמא דף נ' עמוד א', אמר רבי חנינא כל האומר הקדוש ברוך הוא וותרן - יוותרו חייו! אסור להגיד זה, חוצפה, השם וותרן? תגיד השם סולח, מוחל. אז איך כתוב פה שהשם ויתר? ב' כתוב ביומא דף ט' שהיה ג' עבירות, פה כתוב שהשם ויתר, אומרים המפרשים והאחרונים, הפסט: ודאי אין סתם ויתור, יש מאריך אף, אולי ישובו. הקדוש ברוך הוא אמר: הם עמלים בתורה, יש עבירות, אולי ישובו, למה? שהמאור שבתורה מחזירן למוטב, אז אולי ישובו.

אבל ברגע שמאסו בתורה כבר קיבלו עונש על כל העבירות, אז זה מתאים אם כן העצה שלנו: חביבות התורה! לימוד בחשק ובשמחה, לברך בכוונה. **ברכות התורה בשמחה - זה סגולה לילדים טובים,** כמו שמצינו, תראו בנדרים פ"א עמוד ד', והטור מביא את זה בתחילה בהלכות ברכות התורה בסימן מ"ז. **והצל"ח בברכות מביא שברכות התורה בכוונה ובשמחה זה סגולה להצלחת התורה, לזכור מה שלומדים,** להעריך את המתנה שהשם נתן לך. זה תיקון.

אז אנו רואים שהס"מ מאוד גורם לזלזול בלומדי התורה, לזלזול בעמלי התורה, וגם שוב, לא עם ישראל, כמה ערב רב, זה איום ונורא. זה גלות, גלות! והגלות הזאת הולכת להיגמר. והתפקיד שלנו להעריך יותר לימוד התורה בכל התקופות. וגם בבין הזמנים, שצריכים קצת לנוח, אבל שלא יעבור יום בלי עמל התורה, קביעות רצינית, ואז המנוחה הקטנה תתן כוח להמשיך הלאה.

הגאון רבי אליהו אליעזר ברוורמן שליט"א מר"י נר זרח - עוצם

להפוך עיכוב אנשים והפרעה לציבור למטרה - זו רשעות ופראות

מאמר נרחב מהגרא"א ברוורמן שליט"א, מר"י נר זרח - עוצם, ביתד נאמן הקורא לבני התורה להימנע מאלימות ומפורקן יצרים, שולל חסימות כבישים ומדגיש כי ההתמודדות עם גזירות צריכה להיעשות מתוך ריסון, תפילה ולימוד תורה:

קול שקשוק האלות והד פיצוצי הרימונים שהוטחו באכזריות על גבם השחוח של משתתפי ההפגנה בבני ברק, יותר מה שהם ביטאו איבה לציבור החרדי; הייתה בהם חשיפה כואבת של תחושת הניכור העמוקה שיש לשלטון החילוני כלפי ציבור שומרי תורה ומצוות. ידענו גם ידענו את אמרתו הצרופה של מרן הרב מבריסק זצוק"ל, כי עד הקמת המדינה סבבו שבעים זאבים את עם ישראל, ומעתה - שבעים ואחד. ידענו, אך בצוק העיתים שחננו, ומסבב הסיבות דואג להזכירנו זאת שוב ושוב. ידועה גם התבטאותו של מרן החזו"א זצוק"ל, כי אם עד עכשיו הם הלכו איתנו במקלות, מעתה יילחמו בנו ברובים. והנה, המציאות הזו כבר כאן.

וכשך אבק האירועים, נוצר סדק בדלתות בית המדרש. שריקה צורמת של רוח רעה מנסה לחלחל פנימה, אל ליבם של צעירים שדמם חם. אלו טועים לחשוב כי מעתה השתנו כללי היסוד שהנחילנו רבותינו גדולי הדורות זצוק"ל ורבותינו גדולי הדור שליט"א. המחשבה המוטעית היא כי הפעם, אחר התפרצות אכזרית שכזו, הגיעה העת "להשתולל" ולהחזיר מנה אחת אפיים. ניצני הזדהות ואמפתיה לסגנון ההפגנות החלו לנבוט בליבות צעירים: "לא לשתוק! להשיב מלחמה ולהכות בהם שוק על ירך..."

בראש ובראשונה יש להדגיש באזני אותם צעירים, **כי כל פעולה של פורקן יצרים היא מזון לכוחות היצריים שבאדם. הנפש התורנית סולדת ומוקיעה כוחות אלו,** במיוחד כאשר הם נישאים כביכול על כנפי "עזות דקדושה". האיפוק והריסון העצמי נובעים מן החכמה, בעוד שהתגובה היצרית היא טיפישית ומזינה את כוחות הטומאה. כל עבודת האדם בעולם מבוססת על מלחמה ביצר, על הדחיקת היצרים האפלים שבאדם, פורקן יצרים אי"כ, הוא ההיפך הגמור מעבודת ה' וסתירה למהותו של בן תורה, - איך ניתן אחר כך לגשת לדף גמרא? כיצד ניתן לאחר מכן להגיע לדרגה כלשהי ביראת שמים, בתפילה ובנקיות הדעת?

לא בכדי קובע רמח"ל [פרק טז במסילת ישרים] כי הטהרה היא "תיקון הלב והמחשבות". המשמעות של "תיקון הלב" הוא כמו שאנו אומרים "אדיר ומתוקן", או לתקן עולם וכדו'. שפירושו התאמה מוחלטת ומדויקת בין הלב והמחשבות. ולימדנו חז"ל כי כל פעולה יצרית היא אובדן שליטה ואינה יכולה להיות מתוקנת, וממילא אינה עולה בקנה אחד עם תיקון הלב והמחשבות, והיא היפוכה של טהרה.

פעולתו ותגובתו של בן תורה נטועה בעולם של ישוב הדעת ונמדדת במושגים של תורה ודעת תורה, בשום פנים ואופן לא מתוך יצר נקמה של כוח מול כוח. - לתגובה פורקנית אין מקום בבית המדרש. גבורה ונצחון - באמות מידה של תורה - אינם קשורים לניצחון פיזי על האחר, אלא לשליטה פנימית של האדם. "איהו גיבור הכובש את יצרו" (אבות, ד', א'). הכיבוש כאן אינו נצחון על האחר, אלא מנהיגות עצמית - היכולת לנהל את הדחף ולא לתת לדחף לנהל אותך.

תחת אחד השיחים שמעתי מאמו"ר זצוק"ל (א.ה. - הגה"צ רבי משה אהרן ברוורמן זצוק"ל) עובדה שהתרחשה בהיכלה של ישיבת פוניבז': אורח נכבד הגיע לבקר את מרן גאב"ד פוניבז' זצוק"ל, ורבים מתלמידי הישיבה הצטופפו לראות את המתרחש. בחור שביקש להתקרב ולא עלה בידו, סטר בפניו של בחור שעמד לו בדרכו. הגר"ח פרידלנדר זצוק"ל, שנכח במקום, הביע את פליאתו: "מדוע הכית את פלונז'?", שאל. והבחור השיב: "כי הוא עצבן אותי". ענה לו רבי חיים "עצבן אותי - זו תשובה של גוי". ולא משנה עם מי הצדק.

האמת היא, כי כבר במכתבם הראשון של גדולי הדור שליט"א בסוגיה זו, נחקקו גבולות המערכה. גבולות אלו יוצקים את התוכן האמיתי של פעולותינו בשעה זו.

בדבריהם העמידו רבותינו את ההבחנה הברורה בין מלחמה מול גופי השלטון בארץ הקודש, לבין השתדלות להגן על עצמנו מפני ציפורני מערכת המשפט, שופטיה ויועציה שקמו עלינו. כל שאנו מבקשים אינו ניצחונות, אלא הגנה על זכותנו הבסיסית לחיות כאן בארץ הקודש; הגנה עלינו ועל צאצאינו. לא במלחמה! לא בהפעלת כוח! לא בהתלהמות יצרים ולא באלומות! "האלימות - זמורת זר בחינוכנו"

כך הטביע רבי משה שינפלד במאמרו, כשעמד מול חוגים שפעלו בכוח נגד השלטונות. על כן, אנו נמנעים מלתת דרור ליצרים אפלים של אלימות ול"פרא" שבאדם כדי להביע את מחאתנו. מרן החזון איש זצוק"ל אמר פעם: "לעולם אל תילחם עם מי שהוא גיבור ממך ומי שהוא רשע ממך". לצערנו - או אולי לשמחתנו - כל מבקשי רעתנו נכללים בשני דברים אלו: הם גם גיבורים מאיתנו פיזית, וגם רשעים מאיתנו. משום כך, אין שום מקום להילחם בהם בכוח הזרוע. אין כוחנו אלא בפה.

זו ההזדמנות להציף את התופעה הפסולה שעומדת במרכז אופי המחאה האלימה: חסימת דרכים המונעת מאנשים להגיע למחוז חפצם. אנשים אלו לא חטאו, ואין להם שום קשר לנושא ההפגנה. **היכן מצאנו היתר לגזול מהזולת את הזכות להגיע לביתו, לשמחה משפחתית או לכל צורך חיוני אחר?** האם הכביש הוא ממונם הפרטי? הזו דרך התורה? הזו דעת תורה? עובדה זו כשלעצמה מלמדת על העיוות השורשי שבדרך זו. צריך להבין: כאשר מתקיימת הכנסת ספר תורה, או להבדיל לווייה המונית, נוצר מצב בלתי נמנע של עיכוב תנועה מחמת התכנסות הציבור. **אך להפוך את עיכוב האנשים ואת ההפרעה לציבור למטרה בפני עצמה - זו רשעות ופראות.**

המדהים הוא, שאותם מפגינים, הנלחמים בשלטון החילוני, נסמכים למעשה על דברי המערכת החילונית הקיצונית, שהכריזה בשעתה כי "אין מחאה ללא הפרעה לסדר הציבורי". בהשראת דברים אלו, הם הופכים את ההפרעה לערך בפני עצמו. האם זו מחאה? האם זו הפגנה? לא, זהו שחרור יצרים של הפרא שבאדם. זו הפעלת כוח אגרסיבי שאינה הולמת בני תורה. ועל כן לא היינו שם - ואנחנו לא שם! **היכן אנו כן נמצאים? היינו בבית מדרש ואנו נשארים בבית מדרש!**

מי שראה את הדמעות ואת הבכי המטלטל של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל שעה שנגזרה גזירת הגיוס על תלמידי הישיבה, מבין אל נכון כי הגזירה היא גזירת שמים ככל הגזירות שהיו על כלל ישראל, וגזירה כזו לא מכריעים בפורקן יצרים של כח גשמי, אלא דווקא בבית המדרש "שאין כוחו של זה אלא בפה".

הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל סיפר מה ששמע ממרן ראש הישיבה הגרא"ל זצוק"ל כי כאשר ריחפה גזירת גיוס בנות, והתנהלו הפגנות גדולות בארץ ובגולה יחד עם השתדלויות של עסקנים, אמר מרן החזון איש זצוק"ל כי טעות היא לייחס את ביטול רוע הגזירה להשתדלות המרובה [אף שהיא הייתה חשובה] **סוף דבר ההכרעה היא מכוחו של תלמיד חכם אחד שיושב ולומד בצנעה, תורה לשמה, מכוחו, ורק מכוחו התבטלה הגזירה.**

על כן יאמר כל אחד ואחד מיושבי בית המדרש "מודה אני לפניך ה' אלוקי שמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שהם משכימים ואני משכים; הם משכימים לדברים בטלים, ואני משכים לדברי תורה. אני עמל והם עמלים; אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים; אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת".

- צילומים: להודיע עזון, יצחק ורדי, שוקי לרר. ישיבת קרית מלך. ישיבת קרית מלך
- להאזנה לדעת תורה מנדי"י
- לשותפות בהצלת עולם התורה, חייל לקח עולם התורה: 6881*
- בראשית רשב"ה מן רבינו ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום בעניני השעה במספר (ללא פרסומות): 1700-111-306
- כמ"כ מידי שבוע יר"ל קובץ אוצר הפרשה ובו מליצות מרבותינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הספר באר"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: at69258235@gmail.com
- ניתן להצטרף לקבלת הגיליון ע"י שליחת הבקשה למייל: a086221800@gmail.com

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת עקב תשפ"ו

לעבודה זרה.

ובגמ' בעבודה זרה (דף סד.) איתא דדמי עבודה זרה ביד עכו"ם מותרים, ופירשו התוס' (ד"ה מסתברא) דהקרא דזהיית חרם כמהו נאמר רק בישראל ולא בבני נח, ולהנ"ל הגדר בזה שמעשה החלפה של בן נח אינו אוסר דמיו, ולפי זה צ"ע מה שכתב מהרי"ט [הובא בחזו"א (שביעית סי' כ"ה)] דדמי שביעית ביד עכו"ם מותרין כמו דמי עבודה זרה, והא בשביעית אין מעשה ההחלפה אוסר, [ועיין קה"י (שביעית סי' כ' אות ד')] דגם בשביעית אין איסור משום פדיון, אלא הוי כעין עבודה זרה שתופס דמים, ועדיין צ"ע].

ארץ חטה ושעורה וגפן (ח' ח')

הנה בסוכה (דף ו.) ובעירובין (דף ד.) איתא דפסוק זה לשיעורים נאמר, וגפן אתא לרביעית יין לנזיר, ופירש רש"י (בסוכה שם) דגם איסורי אכילה דנזיר שיעורם ברביעית, [והיינו שמכניסים למים ומודד כמה יוצא], ועוד דמשערין ברביעית יין ולא רביעית מים דהוא סמך יותר ממים, והקשו התוס' מה נפק"מ אם משערים רביעית בין או במים, והלא רביעית היא ביצה ומחצה, והיינו כמה שיוצא ביצה ומחצה [כשמכניסים לתוך מים], ואין חילוק אם משערין בין או במים, ותירצו תוס' דשיעור רביעית הוא אצבעיים על אצבעיים וכו' [כדאיתא בפסחים (דף קט.)], וא"כ צריך שיעור יותר גדול שיפילו אצבעיים על אצבעיים בין במים.

והנה הפוסקים דנו בזמנינו דלפי שיעור הביצים יוצא שיעור יותר קטן מאצבעיים על אצבעיים, דהגר"ח נאה ס"ל דמשערים לפי הביצים, והחזו"א (קונטרס השיעורים סי' ל"ט) ס"ל דמשערים לפי האצבעות, ולכאוי"ל דזהו הנידון של תוס', דבקושייתם סברו שמשערים לפי הביצים, ובתירוצם תירצו שמשערים לפי האצבעות, ולפי זה יתכן דרך ברביעית ששיעורו אצבעיים על אצבעיים משערים באצבעות, אבל בכזית ישערו בזית עצמו, [ובפוסקים כבר דנו כעין זה לחלק בין שיעור טפח שתלוי באצבעות, לשיעור כביצה שתלוי בביצים].

ואכלת ושבעת וברכת את ה' (ח' י')

וברכת היינו ברכת המזון שלאחריה שהיא מדאורייתא. וכתב הבעל הטורים שבפסוק מרומז גם ברכה לפני האכילה, והיינו ואכלת ושבעת וכבר ברכת, שאסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה, ונראה ביאור הדברים דוברת משמע תרתי, חדא ציווי שיברך וזה אחר אכילה, ועוד משמע וברכת לשעבר דומיא דואכלת ושבעת שאי"ז ציווי אלא מורה על העבר, ובזה רמז המצוה לברך קודם אכילה.

ועוד כתב בבעל הטורים דאיתא בברכות (דף לה.) שאסור להנות מעולם הזה בלא ברכה דכתוב לה' הארץ ומלואה, ואחרי שמברך מותר דכתיב (תהילים קט"ו. ט"ז) והארץ נתן לבני אדם, וזהו הביאור בפסוק (שם ט"ז. ב') "אמרת לה' ה' אתה טובתי בל עליך", ואיתא בילקוט אמר ריש לקיש אם אכלת וברכת כאלו אכלת משלך, והיינו דאם ברך את ה' הרי כבר טובתי בל עליך אלא משלך היא.

ושבעת (שם)

דעת ר"מ בברכות (דף מט:) דואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה, וברמ"א (סי' קצ"ז סעי' ד') הביא י"א דאין חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשתות, ודנים אם לא שתה בשעת אכילה וברך ברכת המזון, ואחרי ברכת המזון שתה האם מתחייב עכשיו בברכת המזון מן התורה, כיון דהחייב רק ע"י שתיה.

ושמר ה' אלוהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (שם)

האור החיים הקשה הרי כתוב (ט"ו. ה') לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם, אלא בגלל הברית, וכאן כתוב שאם תשמעון ושמר וכו' ומשמע שזה בזכות צדקתך ששמעת בקולו, ותירץ דהיה הבטחה שיכנסו לארץ, אבל לא היה הבטחה שישארו בארץ, והיה יכול לגרשם מן הארץ מיד לאחר שנכנסו, וע"ז כתוב ושמר והיינו שישארו בארץ, ועיי"ש עוד מה שתיירץ.

וגם את הצרעה (ז' כ')

איתא בסוטה (דף לו.) דהיה צרעה של משה והיה צרעה של יהושע, והצרעה של משה לא עברה את הירדן, ובתוס' שאנץ (שם) הקשה דפשיטא דשל משה לא עברה, דמה היה לה לעבור את הירדן הא עדיין לא כבשו אלא ארץ סיחון ועוג, ותירץ דהיה כאלה מארץ סיחון ועוג שברחו לארץ ישראל, וגם אז הצרעה לא עברה.

פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך (ז' כ"ה)

הגמ' בע"ז (דף נב.) דורשת שיש פסלו "לאלוה" ואת זה תשרפון באש, ויש פסלו "מאלוה" דהיינו שביטלו וזה ולקחת לך, וכתב המשך חכמה דמה שכתוב ולקחת לך היינו לך ולא לגבוה, דהביטול מועיל רק להדיט ולא לגבוה, והא דלא מועיל ביטול לגבוה ביאר הגר"י דהאיסור לגבוה אי"ז משום דהוי חפצא דעבודה זרה, אלא משום שנעשה בו עבירה ואת העבירה לא שייך לבטל.

ומרן הגר"ש זצ"ל (עיין בזכרון שמואל סי' ס"ח בהערה) הקשה דתוס' בסוכה (דף לב.) הביאו בשם ר"ת דלמצוה מועיל ביטול ע"ז, וקשה מהגמ' בע"ז (דף מז.) דמיבעי לן האם במשתחויה לאשרה נאסר למצוה, והיינו דאף דלא הוי עבודה זרה כיון דהוא מחובר, מ"מ דין נעבד שייך ביה, ומיבעיא ליה אם נעבד אסור למצוה או לא, וקשה דלהצד דאסור למצוה אי"כ מדוע מהני ביטול לר"ת, והרי לא שייך ביטול על נעבד וכמו שנתבאר.

לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך (שם)

בגמ' בעבודה זרה (דף נב.) דריש פסלו מאלוה [היינו שביטלו] ולקחת לך, וכתב במשך חכמה דלפי מה שמבואר בראשונים דלא מהני ביטול לגבוה וכמו אתנן, הרי פירוש הפסוק הוא דאם פסלו מאלוה ולקחת לך לאפוקי לגבוה, כי תועבת ה' אלוהיך הוא, והגר"י ביאר הטעם דלא מהני ביטול לגבוה, דביטול מהני רק להפקיע ממנו שם עבודה זרה, אבל לגבוה הפסול מחמת שנעשה בו עבירה, ומה יועיל ביטול, ועיין בזכרון שמואל (סי' ס"ז).

והיית חרם כמהו (שם)

בגמ' (קידושין דף נח.) דריש מכאן שעבודה זרה תופס דמיו, דכל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמהו, והגר"י ביאר דאין האיסור משום שהאיסור עבודה זרה עובר לדמים כמו פדיון, אלא האיסור הוא משום שאתה מהיה ממנו, והיינו דעצם המכירה אוסר הדמים, ועל פי זה מבואר מה שכתב הרמב"ם (פ"ח מע"ז הל"א) דאם שחט בהמת חבירו או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ותמוה דבשלמא בשחיטה צריך לטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אבל בהחליפה מה שייך שאדם שאינו בעלים יעשה דמים מהחפץ, ומוכת דעצם ההחלפה אוסר הדמים, והו"ל כמו שחיטה

דברי חיזוק מרבינו ראש הישיבה שליט"א

נמסר בישיבה הקד' במעמד סיום מסכת בבא בתרא בסיום זמן קיץ תשפ"ו

ברוך השם, פעם בכמה שנים זוכים לא רק לסיום של מסכתא, אלא לסיום של שנה. מסכת בבא בתרא, למדו ועמלו במשך שנה שלמה. אלה שגמרו יצאו ברכוש גדול, ואלה שעדיין חסר להם בשביל זה יש בין הזמנים שאפשר להשלים ולסיים את המסכת. באמת למדו בהתמדה, היה גם תקופה לא כל כך קלה בסוף החורף, עם כל זה ישבו ולמדו. וברוך השם, מסכת בבא בתרא לאו מילתא זוטרתא היא.

הגמרא אומרת בבבא בתרא: כל הפורש מדברי תורה אש תאכלהו, שנאמר: כי מן האש יצאו ואש תאכלם, אמרנו שיש זמנים שמגדילים את האש, ויש זמנים שמקטינים את האש. אבל אין כזה דבר "פורש", לצאת מהאש, אין כזה מציאות. על דרך הדרוש הבאנו פעם, נגיד בקצרה: כתוב על עמלק, שמשול ל"אמבטי רותחת", כתוב במהר"ם חלאוה "אמבטי רותחת", לא כתוב "יורה רותחת". הוא אומר, כי מיורה רותחת, אפילו אם יכנסו מאה אנשים – הם לא יצליחו לצנן את זה, יש מלמטה אש. מבואר בגמ' שאחד שנכנס לתוך יורה רותחת אפשר להעיד עליו שהוא מת, לא שייך שיצא חי. אבל אמבטי רותחת זה כבר לא על האש. רש"י אומר בשבת זה כלי ראשון שהעבירו מעל האש. כשזה העבירו מעל האש אפשר להצטנן, כשיש "מן האש יצאו", אבל כשיש אש אי אפשר לצנן את זה.

ולכן, פשיטא שהאש שלמדו פה, שבערה כל הזמן, בחורף ובקיץ, צריך להמשיך גם בבין הזמנים. יש זמנים שאולי צריך קצת להקטין את האש, אבל אין כזה דבר "מן האש יצאו". אי אפשר לפרוש, מדברי תורה. שמעתי הערה יפה, יש מדרש על יוסף משיתא, שהגויים הציעו לו שיכנס לבית המקדש, אמרו לו שיכנס ראשון, ומה שהוא יקח זה יהיה שלו. הוא לקח את המנורה, מנורת זהב. אמרו לו: זה לא בשביל הדיוט זה מדי יקר בשבילך. קח משהו אחר, הבטיחו לו שיתנו לו הנחה מהמכס שלוש שנים, ושום דבר, הוא לא הסכים. הוא אמר: די שהכעסתי את בוראי בפעם אחת. וכתוב שהוא מת ביסורים נוראים.

ידוע שהרב מפוניבז' היה אומר: איך יכול להיות שכמה דקות קודם הוא היה רשע, הראשון שנכנס לבית המקדש להוציא מנורה, ואחר כך הוא הגיע לדרגה כזאת של למות על קידוש השם, לא סתם, אלא ביסורים גדולים. הוא אמר, שאחרי שהוא נכנס אפילו לכמה דקות להיכל נחיה בן אדם אחר. כשבן אדם נמצא בהיכל, במקום קדוש אתה יכול להתהפך.

שמעתי שאלה, אם זה ככה, למה הוציא את המנורה? היה צריך להשאיר אותה בפנים, למה הוא הוציא אותה? הוא אמר: כשאדם בתוך ההיכל הוא לא מרגיש עד כמה הקדושה. כשהוא יוצא החוצה הוא מרגיש את הקדושה! כשאדם יוצא מההיכל יודע כמה קדושה. כשאדם יוצא מהבית מדרש אז הוא מכיר, הוא רואה מה שנעשה מחוץ לבית מדרש, אז הוא מתחיל להרגיש את הקדושה הגדולה שיש בבית מדרש. וזה הסיבה רק להמשיך בבית מדרש, להיות מחובר כל הזמן, לא להפסיק.

צריך לדעת שיש מקומות שלא מתאים לבן תורה ללכת לשם, איפה שאסור לא חולכים, יש מספיק מקומות שאפשר... לא חולכים לכאלה מקומות. זה גם מוריד את הבן אדם, וגם חילול השם. אם ראו בני ישיבות פה... לא צריך לפרט, אבל כולם יודעים, לא ללכת, בכלל, "כל הדרכים בחזקת סכנה", מה שחייבים חייבים.

ראיתי מביאים בשם הרבי עקיבא איגר, שאומר כתוב בפרשת פסח שני, "איש אשר הוא טהור ובדרך לא היה". "מי טהור" – מי שבדרך לא היה, מי שבדרך הטהרה שלו לא כל כך... צריך לדעת ש"הדרכים בחזקת סכנה", ומה שצריך לנזהר, מה שצריך להתאווור, כל אחד מה שהוא צריך, אבל לא מעבר לזה, אלא להמשיך את האש, את הקדושה של הבית מדרש.

ברוך השם, היום יש בכל מקום, קהילות, יש בתי מדרשות שלומדים, זה לא כמו שהיה פעם. צריך רק לנצל את הזמן, זמנים מסודרים, תפילה מסודרת. והקדוש ברוך הוא יעזור. עכשיו נכנסים לחודש אלול, זמן של חיזוק, בסיעתא דשמיא. לומדים עכשיו מכות, אחרי זה יש שנה מעוברת, יש עוד חודש. הקדוש ברוך הוא יעזור שנוכל ללמוד בלי טרדות, בלי הפרעות, "שבתי בבית ה' כל ימי חיי".

ברכת מזל טוב נשגב קמיה רבינו ראש הישיבה שליט"א

לרגל הולדת הנכד בן לחתנו הרב ישראל איזנשטיין שליט"א

יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת מכל יו"ח

שיעורים על סדר פרשיות התורה

מרבין ראש הישיבה

הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א

פרשת עקב תשפ"ו

בענין מצוות צריכות כוונה

ולעבדו בכל לבבכם (יא יג)

בפלוגתא אי מצוות צריכות כוונה, ואי בעי' לכו"ע כוונה לכתחילה

א) בשו"ע או"ח סי' ס' סעיף ד כתב יש אומרים שאין מצות צריכות כוונה, ויש אומרים שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה, והנה נידון זה אם מצוות צריכות כוונה או אין צריכות כוונה, הוא פלוגתא דאמוראי בגמ' בכ"ד, ומבואר דהכריע השולחן ערוך דמצוות צריכות כוונה, ובמגן אברהם (ס"ק ג) הביא מהפרי מגדים דדוקא במצות דאורייתא מצוות צריכות כוונה אבל מצוות דרבנן אין צריכות כוונה.

ובמשנה ברורה ס"ק ז כתב 'וכונת המצוה שנוזכר בזה הסעיף וכו' אם חייב לכיון קודם שמתחיל המצוה לצאת בעשיית אותה המצוה, ולמצוה מן המובחר כולי עלמא מודים דצריך כונה כדאיתא בנדרים (סב ע"א) רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר עשה דברים לשם פועלם, ונאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, וכמו שכתב הגר"א על הא דאיתא בסימן ח' עיי"ש, [יעוי' בביאור הגר"א שם דכ' על מש"כ השו"ע ערוך הלכות ציצית סי' ח דכ' יכוין בהתעטף שצונו הקדוש ברוך הוא להתעטף בו כדי שנוזכר כל מצותיו לעשותם, וכ' בביאור הגר"א עיי'ן סי"א וכמ"ש בנדרים עשה לשם פעלם כו' ולא יהא מאותן שני עליהן ותהי יראתם כו"].

וראיתי בספרי עם פירוש הראב"ד (הנדמ"ח לאחרונה) בפרשתן עה"פ 'ולעבדו בכל לבבכם', שביאר הראב"ד שגם למ"ד דמצוות אין צריכות כוונה, מ"מ ילפי' מקרא ד'ולעבדו בכל לבבכם' דאיכא מצוה להתכוין, והיינו שחובת הלבבות במצוה היא הכוונה, וכן הביא החיי אדם בספרו זכרו תורת משה בשם ספר החרדים, ובאמרי בינה או"ח סי' י"ד הביא דברי הזכרו תורת משה, וביאר דבריו שגם למ"ד מצוות אין צריכות כוונה יש דין כוונה הנלמד מלעבדו בכל לבבכם והנידון הוא רק האם הוי לעיכובא או למצוה בעלמא, ומרן

רה"י הגראי"ל שטיינמן זצ"ל העיר שלפני"ד החרדים [ולנהני"ל גם לדברי הראב"ד בספרי] שיש דין כוונה הנלמד מולעבדו בכל לבבכם, אזי מי שעושה מצוה בלא כוונה הוא מבטל מצות עשה זו של ולעבדו בכל לבבכם.

והנה הפמ"ג (סי' ס) דן אם דין זה שמצוות צריכות כוונה הוא דאורייתא, והביאו בביאור הלכה סי' ס ס"ד, ע"ש, ובאמרי בינה הוכיח ממה דאמרינן בעירובין בפרק המוצא תפילין (צ"ו א') ובר"ה (כ"ח ב') דלמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה העושה מצוה שלא בזמנה עובר באיסור בל תוסיף, וכגון לשבת בסוכה בשמיני או הנחת תפילין בשבת, אבל למ"ד מצוות צריכות כוונה אם יושב בסוכה או מניח תפילין בלא כוונה למצוה אינו עובר בבל תוסיף, ואמנם מסקנת הגמ' שלעבור על בל תוסיף לכו"ע בעי כוונה, אך בתחילה הגמ' דימתה שלמ"ד מצוות צריכות כוונה אינו עובר בבל תוסיף, והוכיח מזה האמרי בינה שאם עושה מצוה בלא כוונה גם מדאורייתא אינו עושה מצוה, דאל"כ מדוע אינו עובר בבל תוסיף, וזה ראייה גדולה, שלמ"ד מצוות צריכות כוונה מדאורייתא צריכות כוונה.

בדין כונה שלא לצאת, וביסוד הדין דמצוות צריכות כונה

ב) והנה בטורי אבן (ר"ה שם) הביא שהתוס' בסוכה (ל"א א') ורבינו יונה בברכות (י"ב א') בשם רבינו שמואל, כתבו שגם למ"ד מצוות אי"צ כוונה, אם עושה מצוה ומתכוין להדיא שלא לצאת לכו"ע אינו יוצא יד"ח, והקשה ע"ז הטו"א מדברי הגמ' בסוכה ובר"ה ובעירובין דשקו"ט האיך יושבים בסוכה בחו"ל בשמיני ספק שביעי ואין עוברים בכך על איסור בל תוסיף, וכן המוצא תפילין בשבת מדוע אינו עובר בבל תוסיף בהנחתם, ואמרו בגמ' דהניחא למ"ד מצוות צריכות כוונה, א"כ מכיון שלא לצאת יד"ח ואינו עובר בבל תוסיף, אבל למ"ד מצוות אי"צ כוונה למה אינו עובר בבל תוסיף, ומסקנת הגמ' דלעבור לכו"ע בעי כוונה.

והקשה הטו"א דאם נאמר שגם למ"ד מצוות אי"צ כוונה אם מכוין להדיא שלא לצאת אינו יוצא, א"כ יש לו עצה שיתכוין להדיא שלא לצאת ואז לכו"ע אינו יוצא יד"ח וא"כ אינו עובר בבל תוסיף, ומדוע אמרו בגמ' בתחילה דלמ"ד מצוות אינם צריכות כוונה אי אפשר לישב בסוכה בשמיני ספק שביעי משום בל תוסיף, ומכח קושיא זו דחה הטו"א דעה זו, וס"ל דלמ"ד מצוות אינן צריכות כוונה גם אם יכוין להדיא שלא לצאת אינו מועיל ויוצא יד"ח. והנה קושיא זו כבר הקשה בתוס' רבינו פרץ בעירובין שם, ומכח זה דחה פי' זה, כמ"ש הטו"א.

וביארנו בזה החזו"א, ובחידושי ר"ש היימן ר"ה סי' א, וכן מטו בשם מרן הגר"ח זצ"ל, בישוב קושיא זו [ובקה"י בחולין סי' י"א הביא דברים בשם הגר"ח לענין שחיטת טריפה, ושכ"כ כמה אחרונים, וכתב ע"ז הקה"י וכן ראיתי כעין זה בספרי אחרונים ז"ל בתראי מחכמי הדור שלפנינו, וכנראה דאבוהן דכולהו הוא מרן הגר"ח ז"ל שנתפשטו חידושי בעולם התורה], שהטעם שלמ"ד מצוות צריכות כוונה אם אחד עושה מצוה בלא כוונה אינו עובר על בל תוסיף, הוא משום דלמ"ד מצוות צריכות כוונה גדר הדין הוא שמעשה מצוה בלא כוונה אינו מעשה מצוה, שהכוונה היא עושה את המצוה למעשה מצוה, ובלא כוונה הרי זה מעשה גרידא ואין לזה שם מעשה מצוה וממילא אינו עובר על בל תוסיף, אבל למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, גם אם נאמר שבכוונה שלא לצאת אינו יוצא, בזה הוי גדר אחר, שאינו יוצא במצוות בעל כרחו, אבל לא שאין כאן מעשה מצוה, ואין חסרון במעשה מצוה, אלא שאם אינו רוצה לצאת אינו יוצא בע"כ, וכ"ז שייך לגבי לקיים את המצוה, אבל מ"מ עובר בבל תוסיף, דמ"מ מעשה מצוה איכא, וממילא גם במכוין שאינו רוצה לצאת עובר בבל תוסיף.

ובשם הגר"ח מטו שהוכיח יסוד זה, ממ"ש הר"ן בר"ה כ"ח לבאר דעת הרמב"ם דאף שפסק דמצוות צריכות כוונה, מ"מ באכילת מצה אינן צריכות כוונה, וביאר הר"ן הטעם משום שכן נהנה, וכמו דאמרין בגמ' דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וכ"כ הכס"מ בביאור דעת הרמב"ם, והוכיח מזה הגר"ח זצ"ל דע"כ דלמ"ד מצוות צריכות כוונה הכונה במצוה היא משווא להמעשה מעשה מצוה, דאי נימא דהדין מצוות צריכות כוונה הוא דין צדדי שמצוה טעונה כוונה, מה מועיל שכן נהנה, והרי חסר כאן דין כוונה, ורק אי נימא דהדין כוונה הוא דין במעשה שבלא כוונה אי"ז מעשה מצוה, א"כ גדר הדבר הוא שבלא כוונה הרי זה כמתעסק, וכשם שמועיל שכן נהנה לחייבו על מעשיו, וביאור הדבר כמ"ש הברכ"ש קידושין סי' כ' בשם הגר"ח שבמתעסק אי"ז מעשה עבירה, ובחלבים ועריות שכן נהנה משוי ליה למעשה עבירה, וא"כ ה"ה גם במצוות, שבמצוות שקיומם באכילה, א"כ המצוה

היא שגופו יאכל את המצוה, וממילא יש כאן מעשה מצוה אע"פ שאין כאן כוונה לצאת, ומהא מוכח שיסוד הדין כוונה הוא לאשוויי להמעשה למעשה מצוה, וממילא בלא כוונה אי"ז מעשה מצוה ואין עוברים בבל תוסיף.

ויתכן לבאר דעת הטורי אבן והתוס' רבינו פרץ, שהבינו דלמ"ד מצוות אינן צריכות כוונה, אין הגדר שלא צריך כוונה במצוות, אלא דהאי מ"ד ס"ל דגם אם אינו מכוין להדיא לשם מצוה ממילא זה נעשה לשם מצוה, וסתמה לשם מצוה נעשית, וכפי שהעלה סברא זו הטורי אבן בדבריו שם, וא"כ הטעם שאם מתכוין להדיא שלא לצאת שאינו יוצא יד"ח, היינו מפני שבאופן זה אין כאן את הסתמא לשם מצוה, וממילא כשעושה מצוה ומכוין להדיא שלא לצאת הרי זה כמו העושה מצוה בלא כוונה למ"ד מצוות צריכות כוונה, שאין זה מעשה מצוה אלא מעשה גרידא וממילא זה הטעם שאינו יוצא יד"ח ולא משום שאינו יוצא במצוה בעל כרחו, אלא שבאופן זה חסר במעשה מצוה, וא"כ בודאי הקושיא במקומה עומדת.

אם עובר בבל תוסיף כשמכוין שלא לצאת

ג) והנה הגרעק"א במשניות סוכה (פ"ג מ"ח) כתב בשיטת הרא"ש ג"כ כמו שנקטו התוס' רבינו פרץ והטו"א שגם למ"ד מצוות אינן צריכות כונה אם מתכוין שלא לצאת אינו יוצא, ומה"ט אם מוסיף על האגודה של ד' מינים ומכוין לנוי אינו עובר בבל תוסיף, והיינו דבכוונה הפכית הוי כמו למ"ד מצוות צריכות כונה בלא כונה, דכיון שחסר הכוונה אי"ז מעשה מצוה ולכן אין בזה בל תוסיף.

ולדברי הגרעק"א יש להקשות קושיית הטורי אבן והרבינו פרץ, מדוע לא אמרו בגמ' לגבי ישיבת שמיני בסוכה ולבישת תפילין בשבת שיכוין להדיא שלא לצאת ובכך לא יעבור על בל תוסיף.

ובישועות יעקב סי' ס' ובעונג יו"ט סי' י"ט כתבו לחדש דגם לשיטת רבינו שמואל שאם מתכוין שלא לצאת אינו יוצא, זהו דוקא במצוות שאינו חייב כעת לעשותם, ובהו יש בידו לכוין שלא לצאת ומהני כוונה זו שלא יצא יד"ח, אבל מצוות שחייב לעשותם עכשיו, וכמו תפילין שחייב ללובשם כל הזמן, וכן מצוות סוכה שמי שאוכל חייב לאכול בסוכה, לאו כל כמיניה שאינו רוצה לצאת, ורק למ"ד מצוות צריכות כוונה, כיון שלא כיון אינו יוצא יד"ח, אבל למ"ד מצוות אינן צריכות כוונה, לא אכפת לן שלא כיון לצאת, והכוונה שלא לצאת לא מהניא בדבר שהוא מצווה עליו לעשותו.

ומיושב בזה קושיית הטורי אבן, דבתפילין וסוכה לא מהניא כוונתו שאינו רוצה לצאת יד"ח, ולכן אמרו בגמ' דלמ"ד מצוות אינן צריכות כוונה לעולם עובר בבל תוסיף בתפילין ובסוכה, וכ"ז שייך בתפילין או בסוכה שחייב לעשותם כעת, אבל בלולב אין שייך לומר כן, שאינו חייב ליטול לולב ברגע

זה, ולכן כתב הרע"א שבוזה אם מתכוין שאינו רוצה לצאת אינו עובר בבל תוסיף¹.

אם עובר בבל תוסיף במצוה הבאה בעבירה

(ד) ובעיקר מה שנתבאר מהגר"ח שאמר דלעבור על בל תוסיף אין עוברים רק אם עושה מעשה מצוה, אבל כשא"יז מעשה מצוה אין עוברים בבל תוסיף, הנה בקובץ שיעורים ח"ב סי' ל"ג כתב במה שהקשו התוס' (סוכה ט.) למה צריך קרא שסוכה גזולה פסולה תיפוק לי' משום מצוה הבאה בעבירה, די"ל שמצוה הבאה בעבירה אין זה פסול בחפצא של המצוה, רק שאינו מקיים מצוה, וממילא אם ישב בשמיני בסוכה של מצוה הבאה בעבירה יעבור על בל תוסיף, ואע"פ שאינו מקיים מצוה במצוה הבאה בעבירה, דמ"מ הוי מעשה מצוה, דאם עושה מעשה מצוה בשמיני עובר בבל תוסיף, ולכן צריך קרא לפסול סוכה גזולה שממילא אי"ז מעשה מצוה ואינו עובר בבל תוסיף, וכתב שהציע הדברים למרן הגר"ח זצ"ל.

ואמנם כ"ה בפשטות דמצוה הבאה בעבירה אינו פסול במעשה מצוה רק בקיום המצוה, אך יש לדון בזה, ובשערי יושר הביא כמה ראיות שפסול מצוה הבאה בעבירה הוא פסול בחפצא, ונקרא קרבן פסול, ומבואר שא"יז חסרון רק בקיום של המצוה אלא הוא פסול בהחפצא ויש חסרון במעשה מצוה, ונתבאר בזה במס' סוכה.

החילוק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן

(ה) במשנ"ב סי' ס' הביא מהרבה פוסקים שמחלקים בדין מצוות צריכות כוונה בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן, שבמצוה דאורייתא מצוות צריכות כוונה ובמצוות דרבנן אין צריכות כוונה, ובביאור הך מילתא יעו"ש בפמ"ג שנראה מדבריו דחילוק זה הוא מחמת שיש ספק אם להלכה מצוות צריכות כוונה או אין צריכות כוונה, וכמו בכל ספק שבתורה שבדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא, ולכן אם חיוב המצוה הוא מדאורייתא יש להחמיר שמצוות צריכות כוונה ואם המצוה היא מדרבנן יש להקל כמ"ד שאינן צריכות כוונה,

¹ ובמה דנקטו העונג יו"ט והישועות יעקב דבתפילין כיון שמחוייב להניחם בכל רגע, מה"ט אינו יכול לכוין שלא לשם מצוה, דלאו כל כמיניה להפקיע מזה שם מעשה מצוה, כל שמחוייב להניח עתה, יש לדון בזה, דהרי כבר דנו האחרונים אם יש חיוב מדינא להניח תפילין כל היום, או סגי ברגע אחד בכל יום, ויעו"ש בזה בבית"ל ריש סימן לז, ועוד יש לדון דאפי' נימא דמדינא חייב להניח תפילין כל היום, מ"מ כל שבפועל אין מניחין כל היום משום שקשה לשמור על גוף נקי, יש לדון דאינו מחוייב ברגע זה.

אכן י"ל דהנה אאמו"ר זצ"ל אמר שמרן הגרא"י פינקל זצ"ל שוחח עם מרן הגר"ז בענין המנהג למעשה בהנחת תפילין בחול המועד, שכידוע יש בזה מנהגים חלוקין, והציע הגרא"י זצ"ל שגם מי שאינו מניח, מ"מ בימים שלאחר המועד יוסיפו בזמן הנחתן כדי להשלים את הזמן שלא קיימו בימי חוה"מ, ואמר ע"ז מרן הגר"ז זצ"ל דאין בזה שום תשלומין, דכל שבפועל מניח תפילין היום, ה"ז קיום לחיוב של היום, דהרי מדינא היה חייב כל היום, ואף אם בפועל אין מניחין משום חסרון גוף נקי, מ"מ כל שבפועל מניח ה"ז לקיום של היום, ומעתה ה"ה בלי כונה, אפי' אם אין חיוב כל היום, מ"מ כל שבפועל מניח, י"ל דלאו כל כמיניה לכוין שלא לצאת, וא"ש דברי הישועות יעקב והעונג יו"ט.

אבל מדברי שאר הפוסקים משמע שזה דין בכללי המצוות, שמצוה דאורייתא תקנו לעשותה עם כוונה ומצוה דרבנן לא תקנו לעשותה עם כוונה אלא מעשה מצוה גרידא.

קיום מצוה בספק דאורייתא באופן שיוצא רק מדרבנן

(ו) הנה במנ"ח (סוף מצוה י') כתב לענין הדין דספיקא דאורייתא לחומרא, וכגון אדם שיש לו ספק אם קיים מצוה מצה או לולב שצריך לחזור ולקיימה מספק, האם הכוונה לשם מצוה מעכבת בזה, וכתב שם דתליא אם ספד"א לחומרא מדאורייתא או מדרבנן, דאם מדאורייתא לחומרא א"כ צריך להתכוין לשם מצוה וכדין מצוה דאורייתא דנקטינן מצוות צריכות כוונה, אבל לשיטת הרמב"ם דספד"א לחומרא רק מדרבנן, א"כ הרי זו רק מצוה דרבנן ובדרבנן נקטינן דמצוות אין צריכות כוונה.

ולכאור' צ"ב טובא, דהא כיון שיש לו ספק אם יצא ידי חובה מדאורייתא, מה מועיל שנאמר לו שעושה מעשה מצוה שאינו יוצא בה יד"ח רק מדרבנן, והרי הוא עדיין נשאר בספק אם יצא יד"ח מצוה דאורייתא, ומבואר מדברי המנ"ח דכיון דספד"א לחומרא הוא רק מדרבנן יכול לקיים את המצוה באופן שיוצאים בה יד"ח מדרבנן אף שכלפי הדאורייתא לא הועיל כלום במעשה זה, וזו סברא מחודשת.

ומצינו סברא זו בעוד אחרונים, בפרי מגדים כתב לגבי חיוב אשה בברכת המזון שהוא ספק בגמ' אם חייבות בברכה מ"ז מן התורה, וכתב הפרמ"ג דלדעת הרמב"ם שספד"א לחומרא הוא מדרבנן, א"כ אשה זו שחייבת בברכה מ"ז מספק יכולה לצאת יד"ח בשמיעת ברכה מ"ז מקטן שחיובו מדרבנן, כיון דלשיטת הרמב"ם חיובה בברכה מ"ז הוא גם רק מדרבנן, ובספר זכרון שמואל (סי' כ"א) הקשה על דברי הפמ"ג מה יועיל לצאת יד"ח מקטן שחיובו אינו אלא מדרבנן ולא הועיל לפטור את האשה מחיובה מהצד דאורייתא, אך בפרמ"ג מוכח כסברת המנ"ח הנ"ל, דכיון שדעת הרמב"ם שכל החיוב בספק הוא רק מדרבנן, א"צ להחמיר בזה כדין דאורייתא וסגי לקיימו ככל חיוב מדרבנן.

וכן מצינו גם באבני מילואים (סי' כ"ח סקל"ג), שכתב שגם להשיטות דס"ל שקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, ואינו יכול לצאת יד"ח בד' מינים הקנויים לו בקנין דרבנן, אך אם יש לו ספק אם נטל לולב, לדברי הרמב"ם שספד"א לחומרא הוא מדרבנן, יכול לצאת יד"ח גם בד' מינים שנקנו בקנין דרבנן, והאבני"ז (יו"ד סי' ת"ב) הביא את דברי האבני"מ הללו, ותמה על דבריו שאינו מובן שהרי הוא נשאר באותו ספיקא דאורייתא, אך מדברי האבני"מ מבואר כדברי המנ"ח והפרמ"ג הנ"ל, שלדעת הרמב"ם שכל החיוב לעשות המצוה הוא רק מדרבנן ממילא יכול לצאת בקיום מצוה דרבנן אפי' שמדאורייתא בודאי אינו יוצא בזה יד"ח, [ואמנם זה פשוט דאף אם הדין כונה הוא מדרבנן, מ"מ כשעשה מצוה בלי

כונה, לא נימא דסגי ליה עתה במצוה בלי כונה דהא חיובו רק מדרבנן, דהא מדרבנן צריך לעשות מצוה עם כונה].

בשופר לכו"ע מצוות צריכות כוונה

ז) והנה יש סוגיא בר"ה כ"ח ב' אם בשופר יש דין מצוות צריכות כוונה, וביאר הבית הלוי ח"ג סי' נ"א בדעת הרמב"ם [וכן יש גירסא בגמרא], שגם אם כל המצוות מצוות אינן צריכות כוונה, בשופר יתכן שצריך כוונה לכולי עלמא, היות

שבשופר כתוב זכרון תרועה, ומבאר הבית הלוי ש'המצוה תהיה בזכרון והרגשת הלב והדעת', והיינו שבשופר אין החובה לעשות מעשה גרידא, אלא היות שנאמר זכרון תרועה יסוד המצוה שיהיה קיום של כוונה, והרי גם צורת המעשה מצוה הוא בגנוחי, א"כ בזה בודאי צריך כוונה, וכמו שאמרו בגמ' דכיון דאתי לזכרון כלפנים דמי, והגם שבכל המצוות הלב לא מעכב את המצוה בשופר ודאי חלק מהמצוה זה הלב.

הפה קדש קדשים

בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה (י ח)

כתב הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) 'ולמה לא זכה שבט לוי בנחלת א"י ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים וכו' ולא זוכין לעצמן בכח גופן אלא הם חיל ה' שנאמר ברח' ה' חילו והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך, ולא שבט לוי בלבד אמרו אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים, הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי'.

והנה באגרת הגר"א כתב לאשתו וב"ב (וכידוע שתמיד היה דרכו לכתוב בדרך קצרה אבל באגרת שהיתה מיועדת לבני ביתו ולא ללומדים הוא כתב פרטים ופרטי פרטים) שהפה קודש קדשים, ומרן המשגיח הגר"ד סגל שליט"א העיר דיל"ע מה המקור לזה. ובאור החיים פרשת פנחס על הפס' לפוה משפחת הפוני (כו, כג) כתב וז"ל ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, עכ"ל, (ואולי כוונתו לאלשיך הק' או לרבינו יונה באבות ששניהם כתבו כן).

ועוד אפשר שמקור הגר"א הוא ממה שדרשו חז"ל על הפס' בתהלים (פרק סח) אם תשכבון בין שפתים, שמשכן השכינה (בזמן הגלות) הוא בין השפתים של האדם, והיינו דבזמן שהיה ביהמ"ק קיים היה שם בקודש הקדשים משכן לשכינה ואחר החורבן משכן השכינה הוא בין השפתים, נמצא שהפה הוא קודש הקדשים.

ומו"ח צוק"ל אמר די"ל דמקור דברי הגר"א הוא מהרמב"ם הנ"ל שכתב ולא שבט הלוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם (ולכאנ' משמע דגם גוי) אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה' והלך ישר וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים וכו', והדבר אשר נתייחד בו האדם יותר משאר ברואים הוא הפה (-כח הדיבור) וזה הקדש קדשים של האדם.

ובהקדמה לשב שמעתתא (אות ר' בתרא) הביא מאמר רשב"י שהיה מבקש ב' פיות לאדם אחד לדברי תורה ואחד לאכילה ושתיה ושאר צרכים, וביאר שם השמעתתא שהפה הוא הקלף של התורה שבע"פ, וכמו שבתורה שבכתב צריך לעבד הקלף לשמה כך בקלף של תורה שבע"פ צריך שיהיה מעובד לשמה ולכן רצה ב' פיות, ואפשר להוסיף דכשם שמקומה של תורה שבכתב היתה בקדש הקדשים כך מקומה של תורה שבע"פ שזה הפה הוא קדש הקדשים.

והנה נמצאים כעת בזמן של עליה - וכותלי ביהמ"ד יוכיחו על ההתמדה הגדולה, ו'עול תורה' קבלנו מרבותינו שזהו ללמוד כל זמן שאפשר, כמובן שצריך לישון ולאכול כמו שצריך וגם מיעוט שיחה צריך, אבל מתי שיכול שילמד, ולהיות שקוע בלימוד, ולפעמים יש בחורים שלא מרגישים שהם מתקדמים, הם לא מרגישים את זה אבל הם מתקדמים ומתעלים, עושים עוד שטייגן ועוד שטייגן ומתקדמים, ובפרט צריך להתחזק בשישי שבת [ובחור העיד ע"ע שאחרי ג' סדרים ביום שישי הוא הרגיש שבת אחרת], והקב"ה יעזור שנזכה להתחזק ולקבל עול תורה ולסיים כל התורה.

הרהב פיק ואמלאהו

בדברי תורה כתיב [ברכות נ.]

שיחות ודברי חיזוק מרבנו הגר"פ ברמן שליט"א

יום ד' ט' תמוז ה'תשפ"ו

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה ולא תמצא בארץ החיים

לפני תחילת דברי ברצוני לקיים הבטחה שהבטחתי להרבה יהודים יקרים מאמריקה, מתוכם גם יהודים השומרים רק חלק משבת, והם בקשו לומר לבחורים כאן, אולי נראה לכם שאלו שלא זכו ללמוד תורה שונאים את לומדי התורה, יש כזו מין אורה בארץ, ובקשו להודיע שרבים אשר עמהם, עוד יותר מאלו השונאים, רבים הם האוהבים את התורה ולומדיה, ומוזילים מממונם הון רב שמימיהם לא הוציאו לשום מטרה, והכל כדי להחזיק ולסייע ללומדי התורה, הבקשה שלהם שלומדי התורה ידעו את זה וירגישו טוב עם זה, כך בקשו יהודים רבים פשוטי עם למסור ואני ממלא את בקשתם.

✽ ממית עצמו עליה ✽

בפרשת חוקת [במדבר יט, יד] נאמר זאת התורה אדם כי ימות בְּאֵהָלָהּ, ודרשו חז"ל במסכת שבת [פג:]: אר"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, החפץ חיים בשמירת הלשון בשער התורה פ"ד בהגה' הביא מעשה וז"ל:

ושמעתי מעשה על גביר אחד ובעל עסקים גדול, שפירש עצמו לגמרי מהבלי עולם לעסוק בתורת ה' יומם ולילה. וחברו עליו אחיו וביתו אנשי ביתו להחזירו לעניני הראשון, ולא הסה און להם, ונתיאשו ממנו. ושאלוהו האנשים המכירים אותו מכבר לעסקן גדול, באיזה אופן פעל בעצמו שלא להטות און לצעקת אנשי ביתו.

ויען ויאמר אליהם, התבוננתי במה שאחז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר וגו', ופירושו כאלו כבר מת. והיינו שיתבונן בעצמו כאלו כבר גמר כל עסקיו שהיה בכחו, וגם גמר בהם את ימי חייו, והביאוהו לדין לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על כל הענינים שכלה בהם את זמנו להביל ולריק, ויצא חייב בדין של מעלה. והוא צועק או לי וי לי על רוע מעשי ועל רוע עניני. ואלו בתוך כך הרשוהו שירד תיכף לעוה"ז ויעשה תשובה, בודאי לא היה מתעצל אפילו רגע אחד מזה, ולא היה מטה אצלו כלל לידע מעסקי ביתו.

וא"כ יחשוב האדם בעצמו לפי עונותיו שהיה ראוי לו למות מכבר, ואם אחרי המות היה הקדוש ברוך הוא מתנהג עמו בחסד גדול והיה נותן לו רשות שיחזור בתשובה, בודאי לא היה מתרפה מזה אפילו רגע אחד, א"כ מה היזק עושה לו הקדוש ברוך הוא שהוא מאריך את ימי חייו כדי שיעשה תשובה בחייו ממש, בודאי צריך לזרז את עצמו בכל כחותיו לעשות תשובה על עונותיו, וללמוד התורה תמיד, ועל"פ להיות לו עת קבוע תמיד לתורה, ולא להטות און כלל למי שרוצה להפריעו מזה. ע"כ.

ואכן בשו"ע או"ח סי' קנ"ה אחר הלכות תפלה ובהכ"נ קודם הלכות משא ומתן וסעודה, קבע סימן לילך מבית הכנסת לבית המדרש, והוא ענין קביעות עתים לתורה וכתב שם השו"ע וז"ל:

אחר שיצא מבהכ"נ, ילך לבה"מ; ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרויח הרבה; והיינו דאף מי שאינו עוסק בתורה כל היום רק קובע עתים לתורה, שייך אצלו הדרגה של ממית עצמו עלי', בחלק הזה שיראה את עצמו כאילו כבר מת ויש לו כעת רק חיי תורה ולא כל חיים אחרים, ומי שרוצה שיהיו דברי תורה מתקיימים אצלו מוכרח את הדרגה הזו.

ולעיל שם הביא הח"ח את דברי חז"ל בגמ' ברכות ס"ג שהם דברים שחשובים במיוחד לתקופתינו לזכור ולשנן אותם כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה, שנאמר התרפית ביום צרה צרה צר כחכה; ולהלן שם הביא עוד מדברי המדרש: כדאיתא במדרש על הפסוק: כאכל קש לשון אש. הקש זה עשן, ואש זה יעקב. הקש יאכל את האש, ואימתו, כי מאסו תורת ה'. שרשם כמק יהיה, שלא תועיל להם זכות אבות; ואיתא במדרש איכה, אימתי מלכות העובדי כוכבים גזרת גזירה על ישראל ומצלחת, בזמן שמשליכין דברי תורה לארץ, וכי; עוד הביא מדברי הוזה"ק על הפסוק נרפים אתם נרפים ז"ל: נרפים אתם מאוריתא, על כן תכבד העבודה על האנשים במסים וארנוניות;

ובזמננו שרואים גזירות של מסים וארנוניות ושאר דברים, עלינו לדעת שזה לעומת זה עשה האלקים, וכשיש רח"ל מצב של רפו ידיהם מן התורה גם לא תועיל זכות אברהם יצחק ויעקב, זכות אבות מועילה רק בתנאי שאין רפו ידיהם מן התורה, זו חובתנו בזמנים אלו להזהר שלא נהי' חלילה במצב כזה של רפו ידיהם מן התורה.

✽ קול התורה לא פסק ונשמע לעוסקי התורה בשלימות ✽

באבות פרק קנין תורה תנן אריב"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה; ויל"ע הרי עניינו של הר חורב ה' רק בשעת מתן תורה ואחר כך כבר עברה שכינה, ואף שבתחילה ה' הר האלקים, אך אחר כך עברה שכינה משם, ואין ישראל משמרים מקום זה, עוד יל"ע מהו ענין 'בת קול' יוצאת, מדוע אי"ז קול ממש, על הקול בהר סיני נאמר בפרשת ואתחנן [דברים ה, יט] קול גדול ולא יסף, וברש"י שם בפ' הא' כתב מתרגמינן ולא פסק כי קולו חזק וקיים לעולם; ולכאורה היכן נשמע קול זה כיום, אם לא פסק, וברש"י ריש ויקרא

מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל, יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר את הקול, מהו הקול, הוא הקול המפורש בתהלים קול ה' בכח קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים, אם כן למה נאמר מאהל מועד, מלמד שהיה הקול נפסק;

קול ה' נשמע כשעוסקים בתורה, כל מי שיושב ועוסק בתורה הקב"ה יושב ושונה כנגדו [תדא"ר פ"ח], כשאיכפת מהתורה מתווכחים על דברי התורה ונעשים כאויבים זה לזה, שם נמצא קול ה', ומה שאין שומעים את הקול כל כך בכח, כי כל אחד שומע לפי מדרגתו בקול ה', ומי שנמצא במדרגה שאצלו קול ה' נמצא באופן מוחלט, הוא שומע את קול ה' במלוא כחו כאותו הקול שהי' בסיני, ואי' בחז"ל עה"כ צוארך בחרוזים [שהש"ר א, ב]

בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו, אזלון ואמרן לרבי עקיבא ר' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך, אמר לו הן, אמר לו שמא בחדרי מרכבה היית עוסק, אמר לו לאו, אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן, וכן עיקר נתינתן מסיני לא באש היו נתינן;

כידוע שדברי הנביאים והכתובים כולם רמוזים בתורה, כדאי' בגמ' תענית ט: תו אשכחיה רבי יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתיב ואמר אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו, יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא, אמר ליה אטו הא מי לא רמיזי, והכתיב ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלקים לנו וכו'; זהו ענין חורז מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, וממילא היו דברים שמחים כנתינתן מסיני, וערבים כעיקר נתינתה, ונתינתה באש היתה, וצ"ב אמנם היו הדברים שמחים וערבים, אבל האש היתה בהר סיני, היאך באה היא לכאן, והביאור דענין הקול גדול ולא יסף שה' במתן תורה, שלא פסק לעולם, הוא עם כל התנאים שה' במתן תורה של האש והקולות וברקים, רק צריך שיהי' קול ה' בהחלט.

ובמלכים [א,יט] כשבקשה איזבל את נפשו של אליהו הנביא, וישכב וישן ונגלה אליו מלאך ואמר לו קום אכול וראה את עוגת הרצפים ותפחת המים ואכל ושתה והלך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חורב, ונכנס למערה ושאלו הקב"ה מה לך פה אליהו והשיב קנא קנאתי וכו' ונאמר שם צא ועמדת בהר והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' ואחר הרעש אש וכו', כל ענין זה של הכנה ארבעים יום ללא אכילה ושת' כמשה רבנו, והקולות והאש כנגד הקולות שהיו בשעת מתן תורה, כל זה נגלה לאלהיו, ושוב שאלו הקב"ה מה לך פה אליהו והשיב קנא קנאתי עד שאמר לו הקב"ה שימנה את אלישע תחתיו אי אפשר בנבואתך שאתה מלמד קטגוריא על בני, יעו"ש, מבואר עכ"פ שאחר שהכין עצמו בהכנה הנצרכת ממילא ראה המראות שהיו בהר סיני, וכנ"ל דהקול לא פסק, אלא שאין זוכה לו מי שהתורה אצלו היא בשלימות כשהיתה בסיני.

❦ בת קול מכרזת אוי להם לבריות וכו' מאותו קול דהר סיני שלא פסק ❦

ומי שעוסק בתורה שם נמצא קול ה' ממש, ומי שנמצא בחוץ ואינו עוסק בתורה, זהו עלבונה של תורה, ואותו הקול של תורה שיש במקומות שעוסקים בתורה יוצא ממנו הד - בת קול, המכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, מי שאינו עוסק בתורה יש בזה עלבון לתורה, ורבנו יונה באגרת התשובה [א,יג] כתב

וכשבני אדם פוסקים ממלאכתם ומעסקיהם והולכים לבתייהם או יושבים בקרנות והם בטלים, או משיחים בדברים בטלים, רעתם רבה וחטאתם כבדה מאד, לפי שהם מבזים את התורה. שאלו היו מאמינים שאין תכלית למתן שכרה, למה לא ישיבו רגליהם לבית הספר ללמוד הלכות או קראו מקרא או סידור תפילות, הלא האדם זריז ואין ברגליו למלאכתו ולעסקיו, ויודע כי הכל הבל, ואין ישכח חיי העולם הבא ולא יתן להם חלק ביום מן הימים, או שעה מן השעות, אף כי בעת ההיא בטל ממלאכתו. וכל יאמר בלבו עת לעשות לד', לקרא בתורה ולתנות צדקות ד', אשם הוא, אשם אשם לד'. וע"כ אמרו רז"ל כי זה שכתוב "כי דבר ה' בזה ואת מצותי הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה", כי זה נאמר על כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק שהוא בזה את דבר השם.

[ואגב המשנה ברורה בסי' קנ"ה שם כתב וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלמוד תורה מרצונו הוא קרוב למה שאחז"ל [סנהדרין צ"ט] על הפסוק כי דבר ה' בזה זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק; קיצר ולא העתיק ההמשך, כנראה שפחד שיהי' פסק במשנה ברורה על כל מי שמבטל מלימודו לעקור ממנו את כל העולם הבא].

❦ רעת הבטלה ❦

ישנם בני אדם שלשבת קונים עיתונים [ברוך ה' אין זה שייך לאלו הנמצאים כאן] יש להם עיתונים כל שבת שיש בהם מילים יותר מכל מסכת בבא בתרא והם מספיקים הכל בשבת אחת.... וכבר איני מדבר מצד קדושת שבת, מה יש מכל זה, מה יש מכל השטויות האלו, דבר ה' בזה אחד גדול, מדוע יש כאלו שאורך להם כשעה או שעתיים מאז שמסיים את הסדר עד שנשכב לישון, מה תועלת יש מתוך זה מה ריוח יש מזה, לכלות ימיו בהבל וריק, לא להיות לומד תורה תדיר, להיות כמו שהבאנו לאחרונה את דברי ריש לקיש [סנהדרין צט:]: **שהלומד תורה לפרקים נקרא נוף אשה חסר לב, וברש"י שם ואינו לומד תדיר תדיר, כמי שאין לו אשה ובוועל פעמים זו פעמים זו; מה יש מהדברים האלו.**

אדרבה עלינו להתחזק ולחשוב את המחשבות האלו שנתבארו לעיל מדברי החפץ חיים, אדם כי ימות באהל שהעולם הזה הוא דבר מת, העולם הזה הוא דבר שאינו קיים, איך יתכן לפטפט ולדבר הרבה, יש כאלו שיכולים לכלות שעות כל יום בדיבורים על מה יעשה הנשיא הזה ומה הוא יגיד וכו', כולם דברים שהדיבור בהם אינו משפיע אינו מעלה ואינו מוריד וכל יום זה אחרת, **מה יתרון לבעל הלשון**, הרי זה ממש בכלל כי דבר ה' בזה רח"ל, צריך ללמוד לייקר את הזמן, יש בת קול מהר סיני ועלינו להטות אוזן לשומעה, חסידים אומרים שהבת קול הזו היא ההתעוררות תשובה שיש אצל כל בן אדם, כך אומרים בשם הבעל שם.

עכ"פ עלינו לחזק בעצמנו את ההרגשה הזו שמכל הדיבורים ובזבז הזמן אין כלום, וגרוע הרבה יותר מהנאמר בקהלת [א,ג] **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש**, ומכניס עצמו בזה בכלל כי דבר ה' בזה, והמשך הכתוב שם הוא הַכֶּרֶת תִּכְרֶת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֹנָה בָּהּ, חלילה איני בא לאיים רק לחדד את הדבר להבין שאלו דברים שאין מהם כלום הבל הבלים אין בו ממש, אין שום הסבר מניח את הדעת מדוע לעסוק בזה, אין בזה דבר מהנאות עולם הזה, אין הנאת אוכל ושת' בזה, רק רעה חולה ובזיון התורה, העיסוק בזה יש בו אמירה כעת איני לומד כי התורה אינה כה חשובה עבורי, יש שטויות שגם מעניינים אותי,

שינא חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאליזן מיני' כהלולא דמיא [עירובין נד].

לפני שנים שמעתי מיהודי שמע מזקני מרן הסטייפלר זצ"ל על דברי הגמ' הזו [ידוע הספדו של הגר"י גלינסקי זצ"ל עליו שחזר בשמו את הגמ' הזו], ישנם שני סוגי חתונות, יש חתונה שמגישים לכל אחד מנה למקומו, ויש חתונות שאין מגישים אלא יש בר בצד ושם מונח אוכל וכל אחד נוטל לעצמו, ואמר שלכל חתונה יש את המעלה שלה, חתונה שמגישים לכל מקום אוכל, אזי כל מי שיושב שם מובטח במנה שלו, אבל יש רק את מה שהגישו לו במנה ולא יותר, ובחתונה שהאוכל מונח בבר, אפשר למלא את כריסו בכמה שרוצה, אבל אם לא ילך לקחת לא יהי' לו כלום, **האי עלמא כהלולא דמיא**, הכוונה לחתונה כזו שהאוכל מונח בבר, כל אחד יכול לאסוף לעצמו בלי סוף, ולאגור לעצמו עבור העולם הבא, אבל מה שהאדם לא יקח לא יהי' לו בעולם הבא, ולכן אמר לו **חטוף ואכול חטוף ושתה**, צריך ללמוד לייקר את הזמן, ומלבד זה צריכים לזכור את דברי הירושלמי שהביאו התוס' בכתובות [קד]. **שעד שמתפלל אדם שיכנסו דברי תורה לתוך פיו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך מעיו**, על העולם הזה והעולם הבא כתב החובות הלבבות [שער חשה"נ פ"ג] שהם כשני צרות שכל אחת שונאת את חברתה, ובסנהדרין קי"א א' א' שכשרב כהנא למד אצל רב,

חזייה דהוה קא חיף רישיה, וסליק ויתיב קמיה דרב, אמר ליה ולא תמצא בארץ החיים, אמר ליה מילט קא לייטת לי, אמר ליה קרא קאמינא, לא תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה;

והיינו שבא לומר אתה בא כעת ללמוד דע לך שלא תמצא תורה באופן כזה, [כמובן כל אחד בזה לפי דרגתו] עלינו לדאוג לצרכי הגוף, אבל לא להפוך את זה לצרה לעולם הבא, כשהופכים את עולם הזה למטרה נכנסים להגדרה של נוף אשה חסר לב.

הערות והארות על סדר הפרשה

ברכת דוב

משיעורי וכתבי מורנו ראש הישיבה הגרב"ד ליכטשטיין שליט"א

בין הזמנים אב - תשפ"ו • גיליון קל"ח • שנה ג'

פרשת ואתחנן

ויתעבר ד' בי למענכם ולא שמע אלי הזה (ג, כז). כאן מתחיל הלוי בקריאה"ת בשני וחמישי ובשבת במנחה, וקצ"ע דלכא' הוא דבר שאינו טוב והרי דינא הוא דאין מתחילין ומפסיקין בדבר שאינו טוב (עי' ברמב"ם פ"ג מהל' תפילה ה"ה וברמ"א או"ח סי' קל"ח).

עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך (ג, כז). יש להבין מדוע נקט כסדר הזה "ימה וצפנה" וגו' דווקא (ויל"ע בסדר שהראהו ד' האמור בסו"פ וזאת הברכה). ובפרט שהרי משה עמד בעבר הירד המזרחי, וא"כ הי' מספיק לכא' שיהפוך פניו ויביט רק "ימה" - דהיינו לצד מערב ובכך יראה את כל הארץ. ושמא יש לבאר שבשביל לראות את כל הארץ לא הי' מספיק בהבטה אחת למערב אלא הי' צורך בהבטות נוספות, ולכן תחילה הפך פניו למערב [שלו] וראה את א"י ממולו והיינו "ימה", ואז הביט לימינו והיינו "צפנה", ולאחמ"כ לשמאלו והיינו "תימנה". ולבסוף הוסיף להביט למרחוק לעומק א"י והיינו "מזרחה" דעתה שהוא עומד לנגד א"י נמצא שא"י היא בצד מזרח שלו, ודו"ק היטב.

ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה. כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו וגו'. ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת (ד, ו-ח). הנה פתח ואמר שכאשר כל העמים ישמעו את כל חוקי התורה יעידו ויאמרו כי "עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", והמשיך ואמר שיתפעלו ויאמרו "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וגו' ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים" וגו'. ולכא' עיקר הוכחתם שכלל ישראל הוא עם חכם ונבון, הוא מכך שיש להם חוקים ומשפטים צדיקים. ומה שמוסיפים בתוך דבריהם להתפעל מכך שכלל ישראל יש "אלקים קרובים אליו", לכא' ענין נוסף הוא ואינו שייך להתפעלותם מכך שכלל ישראל "עם חכם ונבון" הוא. אלא שברמב"ן (בפסוק ה') ובספורנו (פסוק ז') פירשו דגם זה מוסב על התפעלותם מזה שכלל ישראל "עם חכם ונבון הוא". מבואר איפוא מדבריהם דלולא זה שיש לו לכלל ישראל "אלקים קרבים אליו", אין רא"י ממה שיש להם חוקים ומשפטים צדיקים שהוא עם חכם ונבון, דו"ק והתבונן.

וד' התאנף בי על דבריכם וישבע בלילי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר ד' אלהיך נתן לך נחלה. כי אנכי מת בארץ הזאת וגו' ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת. השמרו לכם פן תשכחו את ברית ד' אלקיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל וגו' (ד, כא-כג). צ"ב מה השייכות במה שהתאנף ד' ונשבע שלא יכנס משה לארץ, לאזהרתו בהמשך שישמרו שלא לעבוד ע"ז. ובפרט שמשה מדגיש זאת שהוא מת בארץ הזאת ואילו הם לעומתו יזכו להכנס לארץ, משמע לכא' דתל' הא בהא, דכיון שהם נכנסים לארץ ולא הוא הרי הם שייכים יותר עם הציווי שלא לעבוד ע"ז, וצ"ב.

ואולי י"ל דהנה לעיל (פס' יט-כ) הקדים ואמר שלכל הגויים חלק הקב"ה את השמש והירח והכוכבים והם עובדים להם, אך שונים הם כלל ישראל שהוציאם הקב"ה מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה, והיינו שזכרת עמם הקב"ה ברית שהוא יהי' להם לאלוקים ולא אחר. על כך בא משה להדגיש כי שונה הוא מהם לפי שאצלם יושלם הדבר במלואו כאשר יזכו לעבור לא", שכן עד אז חסר בשלימות הענין כי "הדר חו"ל דומה כמי שאין לו אלוה" (כתובות ק"ב). וממילא ראוי ביותר להזהירם שבעתים "פן תשכחו את ברית ד' אלקיכם וגו' ועשיתם לכם פסל" כי בא"י מחוייבים הם ביותר לקיום הברית, ודו"ק.

שוב שמעתי מידי"ן הרה"ג ר' דוב גרטנר שליט"א שכבר עמד בזה המשך חכמה עי"ש מה שביאר. וידידי הנ"ל רצה ליישב בטוטו"ד ע"פ מה שאמרו בגמ' (ערכין ל"ב ב') שעזרא ביקש רחמים על יצרא דע"ז ובטלו, ואמרינן שם דמשה שלא ביקש רחמים לבטלו הוא משום שלא הי' לו זכותא דאר"י. לפי"ז יש לפרש שפיר, שמשה עומד ומזהיר את ישראל "כי אנכי מת בארץ הזאת איני עבר את הירדן" וממילא לא יהי' בידי זכות לבקש על בטול יצרא דע"ז, לכך אני מזהירכם להשמר שלא לבוא לעבוד ע"ז כיון שישאר הניסיון בתוקף. שו"ר שכבר כתב כן הפרשת דרכים (דרך הקודש ריש דרוש ח) ע"ש. ויש להטעים הדברים עם מה שנתבאר לעיל, דאפשר דמה שהי' חסר למשה זכותא דא"י הוא משום דהדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, ויל"ע.

כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל וגו'. העידתי בכס היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ (ד, כה-כו). וברש"י: ונושנתם - רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה - כמנין ונושנתם. והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים והקדים שתי שנים לנושנתם, כדי שלא יתקיים בהם "כי אבד תאבדון". וזהו שנאמר (דניאל ט, יד) 'וישקוד ד' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ד' אלהינו, צדקה עשה עמנו שמרה להביאה שתי שנים לפני זמנה, עכ"ל. מבואר מדבריו דאם לא הי' מקדים הקב"ה להביא הרעה שתי שנים לפני זמנה, הי' מתקיים באמת "כי אבד תאבדון".

וצ"ב דהרי בהמשך הפסוקים מבואר דגם במצב שיתקיים חלילה "כי אבד תאבדון", מ"מ לבסוף יגיעו למצב של "ובקשתם משם את ד' אלקיך ומצאת וגו', בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ד' אלקיך ושמעת בקלו" ועוד מפורש "כי אל רחום ד' אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך" (לקמן פס' כט-לא), הרי דלא יאבדו לנצח אלא לבסוף ישובו. וא"כ במה מתקיים איפוא ה"אבד תאבדון", ועכצ"ל דהוא מתקיים במה שילכו לגלות וכמפורש בסמוך (פסוק כ"ז) "והפיץ ד' אתכם בעמים". וא"כ צ"ב דזכי עתה שהקדים הקב"ה שתי שנים לא הלכנו בגלות, ולמה נחשב שלא נתקיים בנו "כי אבד תאבדון", וצ"ע.

ואולי יש ליישב דמה שנאמר (פס' כו-כז) "כי השמד תשמדון וגו' ונשאתם מתי מספר בגויים" וגו', זה יקרה רק אם יתקיים ה"אבד תאבדון", שאז נשאר רק מתי מעט. ובזה שהקדים הקב"ה שני שנים להביא הרעה באמת נמנע ה"אבד תאבדון" שלבסוף נשארנו רבים ולא רק מתי מעט.

הלא חזינן דגם כאשר ישנה ברכה מ"מ זקוקים לכלים שתחול בהם הברכה, ובהעדר הכלים אין להברכה היכן לחול, ודו"ק.

ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש (ה, ח). "זית שמן" היינו שהזיתים עושים שמן וכמו שפירש"י, ו"דבש" היינו התמרים שעושים דבש. והנה בתרגום תרגם "ארעא דזיתא עבדין משחא והיא עבדא דבש", הרי דתלה השמן בזיתים אבל את הדבש תלה בארץ ולא בתמרים, וצ"ב מ"ט לא תרגם שניהם באותו המטבע. וצ"ל דהכתוב עצמו הביאו לפרש כן, דגבי השמן נזכר בקרא להדיא "זית" משא"כ גבי הדבש לא נזכר אלא דבש בלבד ולא תמרים. אמנם היא גופא צ"ב מ"ט אכן חילק הכתוב בזה.

וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ד' אלקיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך וגו' (ב, ח). לכאורה צ"ל דסיפא דקרא "למען ענתך" אינו מוסב על "ארבעים שנה" אלא על רישא דקרא "את כל הדרך אשר הוליכך", שהרי מה שהלכו ארבעים שנה במדבר הי' עונש על חטא המרגלים, ולא "למען ענותך" וגו'. אלא שצורת ההליכה במדבר באותם ארבעים שנה היא זו שהיתה "למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא", ודו"ק.

אל תאמר בלבבך בהדף ד' אלקיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ד' (ט, ד). רבנו יונה בשערי תשובה (ש"ג אות כט) מנה ענין זה ללאו וז"ל שם: אל תאמר בלבבך בהדוף ד' אלקיך אותם מלפניך לאמר, בצדקתי הביאני ד' לרשת את הארץ הזאת (דברים ט, ד). הוזהרנו בזה שלא נדמה בנפשנו הצלחתנו בצדקתנו ויושר לבבנו, אבל נאמין ונדע עם לבבנו כי הצלחתנו מחסד העליון ורב טובו, וכענין שאמר יעקב אבינו עליו השלום (בראשית לב, י), "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", עכ"ל. וקצת יש להעיר בזה, דמהמשך הכתובים משמע טעם לדבר, דמיד בסמוך נאמר "זכור אל תשכח את אשר הקצפת לפני ד' אלקיך במדבר", משמע דמשום כך הוא דאין זכות לומר "בצדקתי הביאני ד'" - שהרי הקצפתם לפני ד'. אבל לדורות מנ"ל דאסור לאדם לומר דמשום צדקותיו הביאו הקב"ה טובה. וכדי שיחיי' ר"ל דאולי חטא העגל הוא חטא לדורות ובכל דור ודור נשאר ממנו רושם, וממילא לעולם שייך טענה של "אשר הקצפת".

אך אין נראה לומר דלעולם שייך טענה של "הקצפת", מצד זה שתמיד ישנם חטאים העשויים למנוע את הטובות. שהרי על הגאון בעל ה"שאגת אריה" מסופר כי נתבטא לפני מותו שאין לו על מה לעשות תשובה, אחר שלא הי' לו זמן לעשות עבירות. וא"כ אחד בדרגה שכזו מהי"ת שלא יוכל לומר "בצדקתי הביאני ד'", ועי'.

בעלתי הרהר לקחת לוחות האבנים לוחות הברית אשר כרת ד' עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט, ט). ולהלן (פס' יח) אומר עוד "ואתנפל לפני ד' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני ד' להכעיסו". ויל"ע בכוונת הכתוב "על כל חטאתכם אשר חטאתם" וגו', האם הוא נתינת טעם רק על מה שאמר בתחילת הפסוק "ואתנפל לפני ד'", או דהוא נתינת טעם גם למה שאמר בהמשך הכתוב "לחם לא אכלתי" וגו', דהיינו שלא רק משום שהי' שם במרומים - לא אכל, אלא גם מחמת חטאתם לא הי' מסוגל לאכול ולשתות, דו"ק ועי'.

ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם (ט, ז). צ"ב מהו "ואתפש", הלא הלוחות כבר היו בידי כמפורש לעיל (פסוק ט"ז). ואולי יש לפרש דקודם ששברם תפשם בחזקה וחיבקם ונשקם.

שוב ראיתי באוה"ח הק' כאן שעמד בזה, וכתב ליישב דאולי עד שלא חטאו ישראל לא היו הלוחות בידי ממש, אלא גבוהות למעלה מידי והיו נושאות

או די"ל באופן דאם אכן הי' מצב של "ונושנתם" אזי באמת הי' מתקיים ה"תאבדון" כפי המפורש בקרא שהיינו עוזבים לגמרי את דרך ד', ואף שהיינו שבים לבסוף אל ד' מכוח הצרות כמפורש בפסוקים בהמשך וכו', מ"מ הי' זה רק להכרה שד' הוא אלוהינו, אך לא לתורה ולמצוות ולא הי' "חרש ומוסגר"^א, [כדכתיב בגלות יהויכין (מלכים ב, כד, יד) "והגלה את כל ירושלם וגו' וכל החרש והמוסגר לא נשאר זולת דלת עם הארץ". ופירש"י שם: החרש והמוסגר - תרגום יונתן אומניא ותרעיא ורובתינו אמרו חכמים גדולים בתורה שכשאחד פותח הכל שותקין כמו שכתוב (ישעיה מ"א א') החרשו אלי איים, מוסגר הכל יושבין לפניו ולמדו הימנו כמו שנאמר (ישעיה כ"ב) ופתח ואין סוגר וסוגר ואין פותח, עכ"ל]. וא' באופן א' שהיינו שבים באמת אל ד' בשלימות אבל רק אחר ריחוק גמור ממנו, בדומה לבלועי קרח שעד שלא נבלעו כפרו בד' ובמשה עבדו, ורק אחר שנענשו ונבלעו אז חזרו להכרה והכריזו "משה אמת ותורתו אמת". ובזכות הקדמת שני שנים לא התנתקנו מהתורה והמצוות לגמרי גם בגלות, דו"ק ועי'.

ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה (ה, ח). עי' ברמב"ם שכתב כי פירש פסוק זה בפרשת אחרי (ויקרא יח, כה), ויעו"ש שהארץ ביסודו הידוע שעיקר קיום התורה והמצוות הוא בארץ ישראל. וזהו שמדגיש הכתוב כאן "ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה", דהיינו שעיקר עשיית המצוות הוא בארץ ישראל.

ולענ"ד נראה דזה הפירוש בברכה שאחר ההפטרה "רחם על ציון כי היא בית חיינו", דהיינו שארץ ישראל היא הבית של הדברים שהם "חיינו" והיינו התורה והמצוות. כנאמר בתפילה "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת וכו' כי הם חיינו". ומפורש ברמב"ם פ"ט מהלכות תשובה שקיומו של כלל ישראל הוא רק ע"י התורה שהיא עץ החיים, והאחיזה בה הוא ע"י לימודה וקיומה.

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ד' אלקיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על כן צוה ד' אלקיך לעשות את יום השבת (ה, טו). וברש"י: וזכרת כי עבד היית וגו' - על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו, עכ"ל. הנה המטבע בברכת הקידוש בליש"ק הוא "תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים - כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים". והנה הלשון "כי בנו בחרת" משמע נתינת טעם לנאמר לפנינו. ונראה דהכוונה בזה הוא שהטעם ליציאת מצרים הוא "כי בנו בחרת", דהיינו שהבחירה בנו משאר כל העמים היא שהביאה ליציאת מצרים. וכדמשמע להדי' בפסוקים בסוף הפרשה לקמן (נ-י, י) "לא מורככם מכל העמים חשק ד' בכם וגו'. כי מאהבת ד' אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבותיכם - הוציא ד' אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים". הרי משמע להדי' דזו היתה מטרת היציאה להיות לו לעם סגולה, כאמור לעיל מיני' שם "בך בחר ד' אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה", ע"ש ודו"ק.

פרשת עקב

וברך פרי בטןך וגו'. לא יהיה בך עקר ועקרה ובהמה (ד', י). יש מקום להעיר דאחר הבטחת "וברך פרי בטןך", מה צריך עוד לברך שלא יהי' בך עקר ועקרה, הלא כבר מובטחים אנו בפרי בטן. ויש ליישב בפשטות דבשביל שתתקיים ברכת "וברך פרי בטןך" זקוקים תחילה לכלים הראויים לכך, וממילא ברכת "וברך פרי בטןך" מצד עצמה לא הייתה חלה על העקרים אחר שאין בהם את הכלים לחלות הברכה. לכך נוספה ברכת "לא יהיה בך עקר ועקרה", שמכוחה אכן יתברכו כולם בכלים הראויים לקיום הברכה הנוספת שהיא "וברך פרי בטןך".

וזכר לדבר הוא המעשה עם אלישע בהפטר פרשת לך לך, שכל זמן שהי' לאשה כלים בבית נתברך השמן והמשיך להתרבות, אך כאשר כלו כל הכלים מהבית עמד השמן, כדכתיב שם בענין (מלכים ב, ד, ו) "ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמד השמן".

א. דהנה בשבח הגדול והנורא של "עלינו לשבח" לא נזכר מאומה על התורה והמצוות, וההודאה שם היא רק על כך "שהם משתחווים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושע". הרי אומר ששייך מצב שיש הכרה בקב"ה שהוא אדון העולם ובעל הכוח, אך בלי קיום התורה והמצוות. ובה מבואר הנוסח בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן

לנו את התורה דיינו", דהיינו שאילו קרבנו רק להכיר שהוא האלוהים כפי שהי' שם במתן תורה כמפורש בפרשתן "אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלוהים אין עוד מלבדו" - אף בלי נתינת התורה דיינו, דגם זהו דבר עצום ונשגב להכיר שהוא האלוהים.

זכרון דברים

עובדות וזכרונות מגדולי הדורות לדגל יום היא"צ

ראש ומייסד הישיבה בארה"ק

מורנו הגה"צ רבי משה ברנשטיין זצוק"ל

חבר"נ ארונים מרנא הנר"ב זצ"ל, ליום היא"צ י"ח במנ"א

[כבר הבאנו אודותיו בגיליון פרשת ואתחנן תשפ"ד וכאן נביא עוד כמה עניינים].

היות שסבל ממחלת לב ה' קם בבוקר עם הרבה מרץ, ובכדי שלא יצא מיד לעבודת הקודש - דבר שעלול לסכן את בריאותו היו בנותיו ה"ה אמי ע"ה ואחותה הרבנית שיינר ע"ה מחביאים את מנעליו בכדי שלא יוכל לצאת.

מורנו המשגיח רבי משה אהרן שטרן זצ"ל העיד, כי לפני קום המדינה למדו בישיבה כ-2000 בחורים תחת הנהגתו של זקני רבי משה, שה' משכים קום ולומד בהתמדה מחמש לפני בוקר. ומעוצמת ההתמדה, התביישו להכנס באיחור אפילו של חמש דקות לאחר תחילת הסדר.

פעם הגיע לשמחה וכששמע מזה שישב לצידו כי זכה לראות את פניו המהרי"ל דיסקין, ברח מיד לקצה השולחן מפחד לשבת ליד אחד שראה את השרף הקדוש.

זקני הגאון רבי משה זצ"ל ה' דואג לפליטים רבים ודואג לכל מחסורם. ולפני רבות בשנים נסעתי בער"ש אחד במונית, וכשעצר לי ליד בנין הישיבה [הישן] ברחוב יחזקאל, אמר לי הנהג מבלי לדעת את זהותי כי כאן ביחזקאל זה "רבי משה", והוסיף ואמר כי רבי משה הוא אבא שלי. התפלאתי מאד ואמרתי "רבי משה הוא סבא שלי", הגיב הנהג בסדר רבי משה הוא סבא שלך אבל הוא אבא שלי. וכך תיאר "הגנתי ממרוקו עם אמא שלי, בהתחלה היינו במחנה עולים, כל הילדים היו שם חרדים, אך הממשלה באה וחילנה את כולם ה'". כאשר הגיעו אנשים מהסוכנות היהודית ורצו לקחת אותי, התנגדה אמי בתוקף ולא הסכימה בשום אופן שאלך איתם. ואז יום אחד הגיע רבי משה עם טלית, כאשר אמי ראתה אותו - אמרה לי איתו תלך.

רבי משה הביא אותי פה לישיבה, ושלח אותי לת"ת בני ציון. אחר שבועיים כאשר באה אמי לבקר אותי, נהנתה מאד לראות את החדר המטופח בה שיכן אותי רבי משה. אך הודיעה כי בכוונתה לקחת אותי איתה הביתה. כשתהה רבי משה מדוע, השיבה משום שהיא גרושה וקשה לה עם הבדידות.

מיד התעניין רבי משה למעשיה, וכשהבין שאין לה עבודה, הציע לה מיד לעבוד כמבשלת במטבח הישיבה, ובנוסף על זאת אמר שתבוא להתגורר עמי יחד בישיבה, וכך תוכל לעבוד בנוח ובקלות. אז אתה מבין למה רבי משה ה' אבא שלי - סיים הנהג בדמעות...

מרנא בעל ה"קהילות יעקב" הסטייפלער זיע"א - ליום היא"צ כ"ה במנ"א

מסופר שכאשר עלה שמו של הסטייפלער כמיועד להנשא לאחותו של מרן החזו"א, חששו תחילה בשל בעיות השמיעה מהם סבל. אך החזו"א הרגיע ואמר שאמנם הוא אינו שומע טוב, אבל עוד ישמעו ממנו רבות!

שמעתי מידידי ש"ב ראש הישיבה הגרב"ד ליבוביץ שליט"א ששמע מהרבנית א"ח למרן הגר"ח ק"צ זצ"ל, את אופן הפגישה שהיתה בין הקה"ל לרעייתו קודם שנשתדכו. שכאשר הגיע לפגישה אמר הקה"ל למיועדת, כי לדעתו אין טעם להאריך סתם בפטפוטים בעלמא, אלא מבחינתו מספיק שיספר סיפור ולפי תגובתה יראה אם אכן יש התאמה ביניהם. וכך סיפר, שכאשר גוייס לצבא הרוסי הודיע ברורות למפקד כי אמנם הוא בריא וחסון ומוכן לעשות כל אשר ידרשו ממנו, אבל דבר אחד צריך להיות ברור שהוא בשבת אינו עובד - יה' מה שיה'. המפקד נדהם מהתעוזה, והעביר אותו למקד הממונה עליו. ושוב חזר הקה"ל על דבריו כי מוכן לעשות כל שידרשו ממנו, מלבד ביום השבת שאז אינו מוכן לעשות שום מלאכה. הדבר התגלגל עד לפתחו של המפקד הראשי, שהחליט בהחלטה מרושעת שברצונו לבדוק עד כמה עקרוני הקה"ל בדעתו. ולשם כך קבע כי יעמידו שני שורות של חמישים חיילים מכל צד והסטייפלער יעבור ביניהם, כשכל אחד מהחיילים יצליף פעם אחת בשוטו על ראשו. הסטייפלער הסכים ואכן עבר ביניהם וחטף מכל עבר, עד ששפך ושתת דם. בס"ד הצליח לשרוד עד הסוף וחזר לישיבה כשהוא מוכה וחבול. כשהבחינו בו חבריו היו המומים ממראהו, אחר שתיאר להם את כל הקורות אותו הפטיר כי זוהי ההנאה הגדולה ביותר שהיתה לו כל ימי חייו! אולם חבריו בטלו את דבריו והתקשו להאמין ולקבל את דבריו - כי זוהי באמת ההנאה הגדולה ביותר שהיתה לו. פנה איפוא הסטייפלער למיועדת ושאל - "לדעתך עם מי הצדק איתי או עם חבריי", השיבה על אתר שברור כי הצדק איתו. א"כ אמר הסטייפלער - מזל טוב!

המשך בעמוד הבא >>>

את עצמן. אבל אחר שראה משה העגל הוסר כח קדושתם ולכך הוצרך לתפושם בידי ממש. וצ"ב בדבריו דמה גרמה ראיית משה ללוחות, הרי העגל כבר נעשה קודם לכן ואם משום חטא העגל הוסר כח קדושתם, ה' סר מיד עם עשיית העגל. ולול"ד הקדושים ה' אפשר לסיים דבריו באופ"א ממש"כ, שבאמת נשארו בקדושתם כל העת, ודווקא משום כך הוצרך טרם שבייתם להתאמץ ולתפושם ממקומם באויר, אבל מה נעשה שלא כך פירש האוה"ח.

וידעת היום כי ד' אלקיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר ד' לך (א, ט). צ"ב דמאחר ש"ישמידם" מה צריך עוד ל"יכניעם". והשיבני הגאון רבי חיים יצחק קפלן שליט"א, דהנה לקמן (פסוק כ') מצינו דכילוי בנין נקרא השמדה, דכתיב "ובאהרן התאנף ד' מאד להשמידו" ופירש"י: להשמידו - זה כלוי בנין, וכן הוא אומר (עמוס ב, ט) ואשמיד פרוי ממעל, עכ"ל. הרי דכילוי סגי להחשב כהשמדה משום שמאבד כל זכר ממנו, אבל לעולם הוא עצמו קיים. ולפי"ז י"ל נמי כאן דגם אחר "ישמידם" שייך "יכניעם" כיון דהם עצמם ישארו קיימים, ודפ"ח.

אבל כמדומה דבפשוטו יש לבאר, שהרי הקב"ה ציווה שכלל ישראל ילחם וישמיד את העמים היושבים בא"י, אולם כלל ישראל יחששו מכך כמו שנאמר לעיל בסמוך (פסוק ב') "מי יתייצב לפני בני ענק". לכך אמר שלמעשה אין לחשוש כי הקב"ה "הוא ישמידם", אבל מ"מ מה יה' חלקנו בזה וכיצד נתייצב בפועל מול בני ענק, לזה הוסיף דזה יתקיים ע"י "הוא יכניעם", דמכוח זה גופא נוכל להתייצב ולקיים את האמור בסיום הפסוק "והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר ד' לך", ודו"ק.

עוד י"ל בזה דגם אחר השמדתם שייך שישאר מהם זכר ומוורשת, וע"ז הוא דנוסף "והוא יכניעם" דהיינו שיכנע שיעור קומתם לגמרי ולא ישאר מהם שום מורשת של כבוד והתנשאות.

פרשת ראה

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו'. ונתצתם את מזבחתם וגו'. לא תעשון כן לד' אלהיכם. כי אם אל המקום אשר יבחר ד' וגו' (יב, ב-ה). וברש"י (פסוק ד'): לא תעשון כן - להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר, עכ"ל. קצת תימה הוא דמשמע שבאו לעשות חילוק בין השוים, דלא כמו שמקטירים לע"ז בכל מקום נקטיר לד', אלא שלקב"ה מקטירים רק במקום שבו בחר. וזה תימה דמשמע כאילו יש איזה דמיון בין ההקטרה לקב"ה לבין ההקטרה לע"ז רח"ל, רק שחלוקים במקומם, וצ"ע.

עוד כתב רש"י: דבר אחר ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא תעשון כן, אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה, עכ"ל. וגם לפירוש זה משמע דכאילו יש איזה דמיון חלילה בין מזבחות של ע"ז למזבח ד', ועל כך באה האזהרה לחלק ביניהם דרך מזבחות של ע"ז יש לנותץ ולא מזבח ד', וצ"ב. וכששאלתי כן את הגאון המובהק רבי ברוך שמואל הכהן דויטש זצ"ל, השיבני דהנה תנן בסנהדרין (ק"א ב) דכתבי הקודש שבעיר הנדחת יגנזו. ואמרינן עלה בגמ' (ק"ג א) "מתניתין דלא כרבי אליעזר, דתניא רבי אליעזר אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת - אינה נעשית עיר הנדחת, שנאמר ושרפת באש את העיר

שום זכר ומוורשת לפועלם. ג. שה' מופלא מאד בידיעה ושקיעות בתורה באופן שאין לשער. וזכרנו מימי בחרותו כאשר ישן בדירה שמעל בית אאמו"ר זצ"ל, היו שומעים בבירור איך שמדבר בד"ת מתוך השינה.

ב. ועד"ז ביארנו במק"א לשון הבקשה בברכת המלשינים "והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר ותכניע", דלכא' בפשוטו צ"ב דמה צורך יש לבקש שיכנעו אחר שבקשנו שיתעקרו ויתמגרו לגמרי. אמנם יש לבאר ע"ד הנ"ל דגם אחר שהם עצמם יתמגרו לגמרי, עדיין יתכן שישאר זכרם ומוורשתם, לזה מבקשים שיכנע ג"כ שיעור קומתם ולא ישאר

<<המשך "זכרון דברים"

הגאון רבי קלמן פינסקי זצ"ל חתנו של הגה"צ רבי אליהו לאפיין זצ"ל, הגיע מנובהרדוק וזכר את הקה"י משם. כאשר פקד לימים את מעונו בב"ב, אמר לסטייפלער כי הוא זוכר את הברית של בנו מרן הגר"ח ק"ז. הסטייפלער שרצה לבדוק אם באמת זוכר, בירר מי ה' הסנדק בברית, והשיב רבי קלמן ש"הרבה" [היינו הקה"י] הוא זה שכונד בסנדקאות. הסטייפלער אישר זאת והסביר שנהג כן בשביל שלא לפגוע באף אחד, שבאם ה' מכבד את פלוני היו טוענים למה לא כיבד את אלמוני, לכן נטל את הכיבוד לעצמו ושמוחם כולם!

זכיתי כמה פעמים לפקוד את מעונו לעניינים שונים. פעם אחת ביקש ידידי שאסע עמו לסטייפלער בשביל ענין אישי שהי' לו, אלא שפחד לנסוע לבדו. כאשר נכנסנו למעונו כתב הבחור את הענין לשמו בא [כפי שהי' נהוג בהיכלו לכתוב את הבקשה בשל הקושי בשמיעה]. הסטייפלער קרא את הכתוב, ואז שאל את הבחור אם בכוונתו להשתתף מעט בב"ב או שבכוונתו לשוב מיד לירושלים. משהשיב הבחור כי בכוונתו לשוב מיד לירושלים. נטל הקה"י דף ועט ובמאמץ עילאי ישב כחצי שעה וכתב תשובה מפורטת - באפיסת הכוחות. פשר הענין הי', שהיות ובאותה שעה ישב הסטייפלער עם חברותא, לא רצה לענות בע"פ בכדי שהחברותא לא ייחשף לעניינו האישי של הבחור, אבל מאידך לא רצה לפגוע בו ולבקש ממנו לצאת. לכך בירר תחילה אם בכוונתו הבחור להתעכב בב"ב, שאם עומד להתעכב יבקש ממנו לשוב אליו מאוחר יותר - לאחר שיסיים עם החברותא. אך היות שהשיב הבחור כי בכוונתו לשוב מיד לירושלים, ישב הקה"י במאמץ עילאי וכתב לו מילים ארוכות להרגיע את רוחו שלא ידאג, וגם הציע שנקבע יחד חברותא בענין קבוע.

בדומה לזה, כשאחי שיחי' נזקק לצאת לשווייץ לצורך ענין רפואי, חפצנו להכנס לסטייפלער לפני הנסיעה ע"מ ליטול את ברכתו. כאשר באנו לראשונה לא היתה אפשרות להכנס עקב צינור חזק שתקף את הקה"י. למחרת זכינו להכנס לאחר שהפעלנו קשרים ונוכחנו לראותו סובל ומתנשף בכבדות. אחר שנתן את ברכתו בירר אם בדעת אחי להמשיך מיד לשדה"ת היישר לשווייץ, או שבכוונתו לשוב תחילה לירושלים ורק אח"כ לצאת לדרך. ושוורש ספיקו הי' אם מחוייב ללוות את אחי מדין יוצא לדרך. וכפי המובן סבר שהיוצא מב"ב לי-ם אין דין ללוותו, אבל היוצא למדינה אחרת נחשב כיוצא לדרך לענין שצריך ליווי. אלא נתחבט שאם בדעתנו לשוב תחילה לירושלים, אולי אי"ז נחשב יציאה לדרך. ולמעשה נהג לחומרא, וקם במאמץ עילאי ללוותו תוך כדי שהוא מתנשף בכבדות, ולא הסתפק עד שליווה ד' אמות ברחובה של עיר, ורק אז שב לביתו.

הי' פעם שנתלוייתי לידיד אחד שהי' בעל חוב אבל הי' לו סכום כסף מושקע במניות. באותם ימים הי' כל קבלן חייב להעמיד דירה אחת בכל בנין שבונה - עבור אדם חסר אמצעים, בתשלום של שכירות מינימאלית למשך חמש שנים, ולאחריהם הדירה נעשית שלו. והנה נקרתה הזדמנות לידידי הנ"ל שגיסו שעבד כקבלן הציע לו את הזכות לדירה בתשלום המינימאלי בבנין שבונה. לצורך כך הי' עליו למכור תחילה את דירתו הקיימת - שכן אחד מתנאי הסף לזכות בדירה הוא להיות חסר דירה, והחשבון הי' שעם הכסף שיקבל תמורת דירתו הקיימת יוכל לפרוע את חובותיו, ואת היתרה ישקיע במניות [יצוין שלפי נתוני אותה תקופה הי' הכסף מסוגל להניב רווח גדול מאד]. ידידי שהסתפק מאד אם להענות להצעה, ביקש שאתלווה אליו אל הסטייפלער לקבל ממנו דעת תורה. כשהצגנו את השאלה בפניו, הזדעק מיד באדיש "זיי ווענען דיר רויבן פון קאפ ביז פיס, און ווייזן אז דו וועסט פרדינען פון דא אדער פון דא" [הם יעשו אותך מוכר רגל ועד ראש, ויראו לך כאלו תרויח מפה או מפה]. וגם כאשר טען כי גיסו הוא בעל הבנין, אמר הסטייפלער כי לא יעזור מאומה שגם אותו יעשקו. כמובן שלאור דעת התורה הברורה הרעיון ירד מעל הפרק.

והנה זה פלא, שתקופה קצרה לאחר מכן התחוללו ירידות חדות בשוק המניות, בשיעור שאילו הלה הי' נענה להצעה ומשקיע את מיטב כספו במניות הי' יוצא עם הפסד אדיר. כמה גדולים עיני חכמים.

נוכחתי באחת הפעמים שביקר אאמו"ר זצ"ל במעונו ע"מ לשוחח בדברי תורה ועניינים נוספים. באמצע השיחה נקש יהודי בדלת, הסטייפלער קם לפתוח לו ואנו שומעים שהיהודי מעוניין לתת כסף לקה"י, אך הקה"י מסרב בתוקף ליטול ממנו, בטוענו כי הוא נוטל כסף רק מבעלי אמצעים. למשך פרק זמן נמשך הדין ודברים בין היהודי שמתעקש לתת לקה"י שמסרב ליטול, עד שלבסוף נאות הסטייפלער ליטול ממנו קצת. משנפנה האיש והלך לדרונו, ראה הקה"י לנכון שעליו להסביר לאאמו"ר שהתעכב בנתיים את פשר ההתעכבות. ועל כן הסביר לאאמו"ר כי האיש טען כי מכוחי וזכויותי זכה לישועה [הקה"י אמר זאת בנימת ביטול בגודל ענוותנותו], וכהכרת הטוב מעוניין לממן את הוצאת אחד מספרי ה"קהילות יעקב". אך היות שאני מכיר ויודע כי אינו בעל אמצעים, ואין לו את המומן הדרוש לכך, לא ידעתי מה לעשות, כי מחד גיסא ידעתי שאין לו את האמצעים. מאידך לא רציתי שיפגע מכך שאני מוכן ליטול את כספו, לכך לא היתה ברירה אלא ליטול ממנו קצת.

ואת כל שללה כליל, והיכא דאיכא מזוזה - לא אפשר, דכתיב לא תעשון כן לד' אלקיכם. והקשה התורת חיים (לעיל מיני' שם דף ע"א א') דאמאי לא נימא עשה דוחה ל"ת, דעשה ד"ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת באש" (לקמן יג, יז), ידחה ל"ת ד"לא תעשון כן לד' אלקיכם".

והגאון הנ"ל רצה ליישב בזה דהנה הלא תעשה ד"לא תעשון כן" וגו' נכתב מיד לאחר הפסוק ד"ואשריהם תשרפון באש", באופן שנשמע שע"ז גופא בא הכתוב להזהיר "לא תעשון כן לד' אלקיכם", דהיינו שגם אם משכח"ל דברים שהם בכלל "אשריהם", מ"מ אם יש בהם שייכות לד' אלקיך" - כגון חפצי קודש שבעיר הנדחת, הרי הם באזהרה של "לא תעשון כן" וגו'. וא"כ לא שייך להקשות דנימא עדל"ת, דע"ז גופא באה האזהרה.

ולפי"ז אמר שיתיישב שפיר מש"כ רש"י כאן בפירושו השני, דהדמיון בין מזבחות וחפצי ע"ז לחפצי שמיים, הוא אפילו על אופן כזה שיש שייכות בין החפצי שמיים לע"ז כגון בעיר הנדחת וכנ"ל, אפ"ה "לא תעשון כן לד' אלקיך". אמנם זהו יישוב רק לפי בתרא ברש"י, ולפירושו הראשון אכתי צ"ב.

ושמחתם לפני ד' אלקיכם אתם ובניכם וגו' והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם (יב, יז). הנה הסיום "כי אין לו חלק ונחלה אתכם" הוא נתינת טעם, וצ"ב על מה הוא מוסב, האם ל"ושמחתם" או שמא ל"בשעריכם". ונראה דהוא טעם ל"בשעריכם", דמה טעם הוא לענין השמחה, דוכי משום שאין לו חלק עמכם עליו לשמוח. אלא הוא מוסב על "בשעריכם", והיינו דהטעם שהוא בשעריכם ולא בשער שלו הוא משום דאין לו חלק ונחלה משלו, ודו"ק.

השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימך על אדמתך (יב, יט). וברש"י: על אדמתך - אבל בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל, עכ"ל. לכא' חזינו כאן מצוה שהיא חובת הגוף ואעפ"כ נוהגת רק בארץ ישראל, והוא סמך לדברי הרמב"ן הנודעים (ויקרא יח, כה) שעיקר קיום התורה והמצוות הוא בא"י, ומשום כך שייך מצוות שקיומם הוא רק בא"י. וכן מצינו בלאו ד"לא תסיג גבול רעך" לקמן פרשת שופטים (יט, יד), דהוא ג"כ נוהג רק בארץ ישראל וכמש"כ רש"י שם, אף דהוא חובת הגוף ואינו תלוי בארץ. אמנם יתכן לדון דכאן אינו כן, דאולי יש מקום לומר חידוש דהאמור כאן אינו דין במצוה דהוא רק בא"י, אלא הואדין כלפי מעלת הלוי - שרק בארץ ישראל הוא במעלתו ולא בחו"ל.

או דיש לדון מצד אחר דהוא דין השייך רק בא"י, דבא"י שאין להלוי נחלה משל עצמו יש להעדיפו, משא"כ בגולה שהוא שוה עם כולם אין מצוה להעדיפו. ונפק"מ במעות חו"ל הנשלחים לעניי ארץ ישראל. ועי' מנח"ח כאן (מצוה ת"ז) מה שהביא בשם המג"א שפירש בכוונת דברי רש"י כאן, שכל מעלת הלוי הוא דווקא בא"י ובזמן הדוכן, עיש"ה.

כי יכרית ד' אלקיך את הגוים וגו' וירשת אתם וישבת בארצם. השמר לך פן תנקש אחריהם וגו' לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני (יב, כט-ל). ועל כך מוסיף הכתוב "לא תעשה כן לד' אלקיך כי כל תועבת ד' אשר שנה עשו לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם" (שם לא). ונראה לפרש שיעור הדברים כך, שלא תבוא ותאמור שבודאי יש במעשי הגוים האלו דברים טובים, שהרי רבים הם ויש ביניהם מלומדים ומבינים. כי דע לך שאין להם שום מטרה במעשיהם זולת המטרה האחת והיחידה שהיא לעשות "את כל תועבת ד' אלקיך אשר שנה", והראי' לזה "כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפון באש לאלהיהם", וכי איזה מטרה נשגבה שייכת במעשה אכזרי שכזה - מלבד לעשות את תועבת ד' אשר שנה, והבן.

שיחה מהגאון רבי זאב פהן שליט"א

פרשת עקב

הדרך הראויה למנוחה בבין הזמנים ע"פ התורה

החיוב של כל אחד לדאוג לאהבת ה' של כל ישראל

בפרשת ואתחנן כתוב "ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" בלשון יחיד, ובפרשת עקב כתוב "לאהבה את ה' אלוךכם בכל לבבכם ובכל נפשכם" בלשון רבים, ופירש"י שיש חילוק בין הצווי שבפרשה ראשונה של קר"ש לצווי שבפרשה שניה. יש צווי של ואהבת ליחיד ויש צווי לרבים, [ומבואר בזה שבפרשה השניה הוא צווי נוסף לאהבה את ה' אלוךכם בכל לבבכם ובכל נפשכם מלבד המצוה שבפרשת ואתחנן], ולכאורה הדברים צ"ב מה שייך צווי על רבים בדבר שתלוי בלב ואינו תלוי במעשה, כי נראה לכאורה שצווי על רבים שייך רק כשיתקיים הדבר ע"י כולם, וצווי זה שייך במעשים, אבל בלכבות איך שייך צווי על הרבים. אמנם באמת הדבר פשוט שגם בצווי של פרשת ואתחנן ואהבת את ה' אלוךך כלול במצוה זו שיהא שם שמים מתאהב על ידך, והיינו שהצווי על כל אחד לעשות מעשים ולהתנהג באופן שאחרים ילמדו מזה לאהוב את ה'. וכמו"כ הצווי על הרבים בכל לבבכם ובכל נפשכם הוא שיש חיוב לכל אחד כלפי הרבים שיהא להם אהבת ה'.

ומבואר בזה שכל אדם צריך שיהא לו חשבון כפול על מעשיו והנהגותיו. שצריך לעשות חשבון על מעשיו בפרטות כלפי עצמו, וגם חשבון על חלקו בתוך הצבור. וכל התורה מיוסדת על שני חלקים אלו, שצריך להכיר את השו"ע של היחיד בינו לבין עצמו, ואת השו"ע של היחיד כלפי מה שהוא חלק מהצבור.

מטרת כל המצוות הוא קידוש ה'

מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" הוא לקדש שם שמים, שיהא שם ה' מקודש בעולם. ומבאר רבינו יונה שזה התמצית של כל התורה, וכל צווי התורה הם בגדר הכנה למצוה זו של "ונקדשתי", וכש"כ "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", המטרה של הבריאה הוא כבוד שמים שיוצא מהציבור, שזה תולדה מהמעשים של כל יחיד ויחיד. וזהו כלל קיום המצוות, שהוא למטרה זו של "ונקדשתי בתוך בני ישראל", והבנין של צווי התורה בונה את האדם שיהא ראוי להיות מקדש שם שמים.

בגמ' ביומא (פ"ו.) אמר ר' מתיא בן חרש שיש ארבעה חילוקי כפרה, תשובה ויוהכ"פ ויסוריין, ומפרשת הגמ' שיש חטא שלא מתכפר בתשובה ויוהכ"פ ויסוריין רק המיתה מכפרת. ויתכן שגם יסוריין של מות בכלל זה, ועכ"פ המיתה היא מכפרת, והוא עבירה של חילול השם, ובכלל חילול ה' הוא כל מה שאדם גורם מיעוט

הערכה להשי"ת ותורתו, וזה הסתירה הגדולה לתכלית הבריאה והעבירה החמורה ביותר.

והנה העולם מלא קידוש השם, ורח"ל מלא גם בחילול ה'. יש אנשים שבמציותם הם מקדשים שם שמים ורח"ל יש שלא כך. ואין זה רק כמו שאנשים חושבים שהחילול ה' הגדול הוא מה שיש חלק גדול מכלל ישראל שאינם שומרים תורה ומצוות, כי אמנם זה חילול ה' נורא והוא חמור מאד, אבל יש חילול ה' חמור יותר שיש קבוצה של אנשים שלוקחים את התורה ושורפים אותה רח"ל, שחקקו חוקים שלא יהיה משתעבדים לתורה רח"ל, זהו חילול ה' הגדול שיש בעולם שמחוקקים חוק שבזה מבטלים את ההשתעבדות לתורה והוא נורא מאד. ואף אם אין חילוק בהנהגה המעשית שגם אחרים לא מקיימים יש בזה חומרא שהם מכריזים שמבטלים את קיום התורה.

אבל יש בחינה אחרת של חילול ה' אצל לומדי התורה ח"ו כי מי שאינו קשור לתורה ומזלזל בה הרי הדבר חמור מאד, אבל אם יש מי שקשור לתורה ולומד ועוסק בתורה ואעפ"כ מזלזל בה יש בזה בחינה שהוא חטא חמור מאד. וכמו שאומר המסילת ישרים שכל אחד צריך לכאוב לו על החילול ה' שלו בעצמו יותר מהמזיד של חילול ה' של אחרים. והנוגע לנו הוא שכל מי שעוסק בתורה צריך להשגיח ולפקח על עצמו שלא יהא נגרם על ידו שום חילול ה' ח"ו. ובמשנה כתוב אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ה'. והביאור שיש חילוק בין שאר העבירות לחילול ה', כי בכל העבירות יסוד האיסור הוא האזהרה שבתורה על הדבר, אבל חילול ה' יסוד החומרא שבו אינו מחמת האזהרה בלבד, אלא עצם המציאות של החילול ה' הוא החומר הגדול שבתביעה על זה, וכלפי המציאות שנוצר חילול ה' בבריאה אין חילוק בין שוגג למזיד.

ועל כן צריכים להשתדל לפי כוחנו ודרגתנו להיות מכבדי ה' ומקדשי שם שמים ושלא להיות ח"ו שייכים לחילול ה', כמו שאמרו חז"ל שבן תורה צריך לבדוק את עצמו איך משאו ומתנו בנחת עם הבריות. כי אנשים מייחסים את כל הליכותיו לתורה, ואם אינו מתנהג בנחת עם הבריות מיד מפרשים את זה לגנאי ח"ו שזהו חילול כבוד התורה.

הצורך במנוחה לחיזוק לימוד התורה

כאשר אנו עומדים בימי בין הזמנים צריכים לברר את הסוגיא הזו בשני היבטים. הראשון הוא בינו לבין עצמו, כי היצה"ר מבלבל שיש שחושבים שאסור לנו ולמעט מלימודו כיון שעכשיו יש בכחו ללמוד ונצטוינו להגות בה יומם ולילה, ואמנם זה עצת היצר כיון שלפי טבע האדם צריך זמן של מנוחה. והגרי"ס מבאר

שיש צווי של "והגית בו יומם ולילה" ויש צווי של "ולמדתם", ו"ושננתם", שהוא צווי ללמוד ולדעת את התורה. ולפעמים יש סתירה בין ההנהגה המחוייבת לקיים את הצווי של ולמדתם ובין ההנהגה לקיום הצווי של ו"ושננתם", כיון שצריך לזה יותר כוחות ועירנות להבין הדברים בבהירות ובעמקות. וכתב הגר"ס כאשר נשכיל בינה נמצא שיש דברים שהותר למלאות המטרה של מצות ידיעת התורה מה שלא יהא ענין למצות לימוד התורה, וכמו ביטול הזמן, כי לשם ידיעת התורה שהוא יכולת הלימוד, רשאי לבטל תורה לילך מעיר לעיר גם להרחיק נדוד לחפש אחר רב גדול לבקש תורה מפיו ולקבל ממנו דרכי הלימוד והעיון. וכן לבלות זמן על עיתות מנוחה ושינה מה שנחוץ לו לפי טבעו שיהיה אח"כ דעתו צלולה עליו ביותר להבין ולהשכיל בעומק העיון, מה שכל זה לא היה ענין בשביל מצות לימוד התורה בלבד כמובן.

וא"כ כיון שנחוץ לפי טבעו כדי להשיג דרגה גבוהה בידיעת התורה והבנתה מותר ליקח זמן של מנוחה לצורך זה. כמובן אין כלל בדבר והוא מסור לכל אחד כפי טבעו מצבו וכוחותיו כמה השיעור הנצרך לזה וקשה לשער זה בשיעור מצומצם אבל יש להיות בתוך התחום של מנוחה זו מה שנצרך לו.

ויש לדעת שביסוד הישיבות לא היה בין הזמנים של חודש אב, ובדורות קודמים היה בישיבות רק שני זמנים, חורף וקיץ. ומרן הרב מפוניבז' ז"ל כשהיה אומר דברי פתיחה בר"ח אלול היה מתנצל שאין זה זמן חדש אלא המשך של מה שלמדו בזמן קיץ, וכגון פרק תמיד נשחט במסכת פסחים שהיה זה המקום שהגיעו בסוף הזמן בחודש אב, ואמר שהסיבה שהוא אומר פתיחה לאלול כי זה זמן מיוחד של מ' ימי רצון, ובישיבת מיר כשהיו בחורים שהיו לומדים בהתמדה והיו זקוקים למנוחה הלכו להפסקה באמצע הקיץ שזה היה החיוב שלהם, אבל מי שלא עוסק בתורה בהתמדה אין לו צורך למנוחה זו ואין לו היתר להפסיק מהלימוד, ורק מי שצריך זה לחיזוק כוחותיו לתורה הוא מצווה בכך, וכמו שהבאנו מדברי הגר"ס שעי"ז תהא דעתו צלולה עליו וכו'. וצריך לדעת כל זה כי היצה"ר לפעמים מטעה את אלו שצריכים למנוחה שלא יעשו כן. ומאידך צריך להתנהג בצורה שלא לגרום לאחרים רפיון בתורה או בחשיבות של התורה.

ובגמ' אמרו על ר' יוחנן שלא הלך ד"א בלא תורה ובלא תפילין, וכשנחלש מגרסתו הלך ד"א בלא תורה, ואמר שזה חילול ה', והנה ר' יוחנן היה במדרגה גבוהה שקידש שם שמים בעולם ואין לנו היכולת בדעתנו להכיר את הקידוש ה' שעשה, שהיה מגדולי מקדשי ה' בעולם, בחלקו הגדול בתלמוד בבלי ובתלמוד הירושלמי, והגמ' אומרת שר' יוחנן היה מנחם את האנשים שנפטרו בניהם ע"י שהיה מראה להם שן של הבן העשירי שנפטר על פניו בחייו, והיה מנחם אותם בזה שגם הוא עבר הצרה

הגדולה הזו, ויש ללמוד מזה שאף שעבר כ"כ הרבה צרות שנפטרו עשרה בניו נשאר בצלילות הדעת ובמנוחת הנפש לחבר את התלמוד הירושלמי וחלק גדול מהתלמוד בבלי שהיה במנוחת הנפש גמורה, ומ"מ מצינו בירושלמי שר' יוחנן נמנע פעם א' לומר את השיעור בביהמ"ד כיון שאבד לו הארנק, והסביר שהוא מפני שהראש שלו תלוי בלב והלב תלוי בכיס, ובודאי שלא היה ניכר עליו הטירדה הזו אבל הוא חשב בעצמו שיהא מושפע מטירדה זו ולא יוכל למסור את התורה כראוי, ורואים שאחרי הצרה הזו ששיכל עשרה בנים וגם היה יתום מאב ואם משעה שנולד, היה בצלילות הדעת הגמורה למסור תורה שבעל פה, וזה היה קידוש השם עצום בכל ההנהגה שלו לדורות, והוא כאשר נחלש בגירסתו והלך ד"א בלי תורה חשד בעצמו שזה חילול ה', הוא היה בדרגה גבוהה כמלאך ה', אבל זה לימוד עבורנו כמה צריך להיות נזהרים ונשמרים מחילול ה', ואמנם הוא אמר על עצמו כפי הדרגה הגבוהה שלו שזה חילול ה' אבל כל אחד יש לו דרגה שבה הוא צריך לבקר את דרכיו.

ויש בזה מלחמה משני הצדדים, מצד אחד מותר לבטל תורה בשביל חיזוק הכוחות לתורה, ומאידך לא לחלל שם שמים מחמת שמפקירים ח"ו את העול תורה, ואמנם א"א לדקדק בשיעור הזמן של המנוחה בשיעור מדוקדק של רגעים, ואסור להיות במתח ע"י זה, שזהו סתירה למנוחה, ויש צורך לאדם להיות במנוחה להמשך העליה בתורה, וגם בשביל להתעלות בתפילה ומדות טובות צריך מנוחה, אבל יחד עם זה צריך להשאר בעול של תורה שלא יהא ח"ו הפקר וזלזול בזה, שאין צורך בימים של בטלה רק בימים של מנוחה, ולא מגיע לאדם יישר כח על הזמן שלומד בבין הזמנים.

אין זמן שפטורים מתלמוד תורה

במשנה באבות הנעור בלילה הרי זה מתחייב בנפשו, החומרא הזאת אינה בגלל הביטול תורה כי לא כתוב שהמבטל תורה חצי שעה הוא מתחייב בנפשו, אלא מי שקובע בהשקפתו ודעתו שבליילה או שבדרך הוא פטור מתלמוד תורה זהו מתחייב בנפשו, כי אין זמן שמופקע מהחיוב של תלמוד תורה. רק יש זמן שלצורך הלימוד מותר להפסיק.

וזהו החשבון הכפול שדברנו כלפי היחיד בינינו לבין עצמינו, וכלפי הרבים בסביבה שאנו נמצאים בה, שזהו הצווי של "לאהבה את ה' אלוהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם", לחיות בצורה שהמציאות שלי מביאה לאחרים אהבת תורה ואהבת ה', ולא מספיק מה שכלפי עצמו הוא מתנהג כראוי, כי אם כלפי אחרים זה נראה שמתנהג שלא כהוגן הרי זה בכלל חילול ה'. והרבה פרטים יש בחשבונות אלו כפי הסביבה שהאדם נמצא בה וכדומה, וכמובן יש לזהר שלא יכניס האדם את עצמו למתח בגלל חשבונות אלו שגם זה הוא עצת היצה"ר, והשי"ת יעזרנו להיות מקדשי שמו ית' בכל דרכינו.

נכתב ונערך ע"י אחד השומעים

שיחה לתשעה באב

מראים לנו מה המצב האמיתי שצריך להיות ודרך זה לקבל הרגש על ירושלים.

הנה חכמים תקנו כמו שמביאה הגמרא בתענית (ל.):

"תנו רבנן כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב, אסור באכילה ובשתיה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות"

רשימה של כל הדברים שנוהגים באבל חוץ ממה שיש בתשעה באב גם תענית, וצריך להתבונן בזה שאנחנו אכלים וזה המצב האמיתי שלנו.

צריך ללמוד להתעורר מהמעשים מה המצב האמיתי ואדרבה דרך המעשים להתעורר מה באמת המציאות האמיתית שאנחנו צריכים להיות, מהו אבל? אדם שחס ושלום אין לו אבא או נפטרה לו אמא ויושב שבעה הוא במצב של אבילות.

ערב תשעה באב – כמתו מוטל לפניו

יותר מזה הרי במשנה בסוף תענית (כו.): מבואר:

"ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין"

בסעודה מפסקת אסור לאכול בשר ולשתות יין, ומבארים בשם הגאון שהרי אבל מותר לאכול בשר ולשתות יין ולמה בערב תשעה באב אסור לאכול בשר ויין, ומבאר שהוא מדין אנינות, אונן אסור בבשר ויין וערב תשעה באב אנחנו יותר מאכל בבחינה של אונן שמתו מוטל לפניו עד כדי כך תקנו לנו חז"ל שזה המצב.

ובגמרא בתענית (דף ל.):

"אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי ערב תשעה באב, מביאין לו פת חרבה במלח ויושב בין תנור לכיריים ואוכל ושותה עליה קיתון של מים ודומה כמי שמתו מוטל לפניו"

עד כדי כך חז"ל הגדירו לנו את המצב שאנו בבחינה של מתו מוטל לפניו, והובא בשו"ע, וברמב"ם כתוב (תענית פ"ה ה"ט):

"זו היא מדת כל העם שאינן יכולין לסבול יתר מדאי, אבל חסידים הראשונים כך היתה מדתן, ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו פת חרבה במלח ושורה במים ויושב בין תנור וכירים ואוכלה ושותה עליה קיתון של מים בדאגה ובשממון ובכיה כמי שמתו מוטל לפניו, וכזה ראוי לחכמים לעשות או קרוב מזה"

כך היה נוהג רבי יהודה ברבי אילעאי ונראה שזה נהגם של חסידים, וברמב"ם כתוב שזה מנהגם של חסידים, ולהרגיש כמתו מוטל לפניו זה רק חסידים אבל זה הצורה האמיתית שאנחנו צריכים לעשות.

והיינו שיש אבל ויש אונן, אבל **מתאבל**, משא"כ אונן "מתו מוטל לפניו" וכתוב "אל תנחמיהו בשעה שמתו מוטל לפניו" אונן מרגיש כמו סכין בתוך הלב ומרגיש את הצער לפני העיניים

בימים אלו כולם בדרגא של להתאבל על ירושלים

הגמרא בבא קמא דף נט: מביאה:

אליעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא אשכחוהו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים אמרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים סבור יוהרא הוה אתיוה וחבשוה אמר להו גברא רבה אנא"

אליעזר זעירא לבש נעליים שחורות, (ותוס' אומרים שגם שרוכים שחורים) משום אבילות על ירושלים וחשבו שהוא בעל גאווה ולא חשוב להתאבל על ירושלים, ולבסוף הוכיח להם שהוא גברא רבה ולכן מותר לו להתנהג בכזו צורה של אבילות על ירושלים.

ראש הישיבה ר' דוד זצ"ל שאל – שבגמרא כאן מבואר שכדי להתאבל על ירושלים צריך להיות נחשב גברא רבה בזמן האמוראים, ומי שלא גברא רבה לא מתאים לו להתאבל על ירושלים וא"כ איך אנחנו מתאבלים.

ואמר שיש הבדל בין כל השנה - לבין המצרים וערב תשעה באב ותשעה באב, כל השנה כדי להרגיש את הצער של חורבן בית המקדש באופן של עשית מעשים זה שייך רק לגברא רבה, אבל בימים אלו של ימי בין המצרים, ראש חודש, אח"כ ערב תשעה באב, סעודה מפסקת ותשעה באב עצמו, הזמן מצד עצמו מחייב אבילות, לכל זמן יש את עבודת ה' שלו ואת סגולת הזמן שלו, ובזמן הזה גם מי שלא גברא רבה יכול להיות לו שייכות לעבודה הקדושה הזו של אבילות על ירושלים, כיון שזה זמן מסוגל לכך אפשר לקבל הרגש ולהתחבר בדברים שכל השנה לא שייך, ודאי זה מחייב לנצל את ימים אלו שזה עבודת היום כי הזמן מסוגל לכך.

התקנות שתקנו לכלל הם הצורה האמיתית שאדם גדול צריך להיות

אפשר להוסיף בזה עוד שאליעזר זעירא עשה מעשים של יחיד מצד עצמו שחשב שראוי לעשות על אבילות ירושלים, ובה אמרו שלא מתאים לעשות אם הוא לא גברא רבה, וזה רק מה ששייך ליחיד אבל בימים אלו יש תקנת חז"ל שתקנו לכל הציבור תקנות חז"ל ומנהגים לכל הציבור ביחד לא ליחיד.

והציבור תמיד הוא כמו אדם גדול, הצורה של הציבור הוא כמו הצורה האמיתית שצריך להיות, צורה של הציבור מה שראוי להיות, צורת הציבור מה שהדבר האמיתי איך שבאמת צריך להתנהג זה צורת הציבור, וגם מה שלא מתאים לכל יחיד ויחיד חכמים תקנו לציבור מה שהיה ראוי להיות אם היו בעלי דרגא.

ולכן הציבור שלא כל יחיד עושה לעצמו אלא תקנת הציבור ודאי יכולים לעשות אפילו שאנחנו לא אווזים בדרגא הזו.

דרך המעשים של הדרגות הגבוהות שתקנו לנו נתעורר לאבילות

ואדרבה התפקיד של כל יחיד ויחיד הוא לעשות את המעשים שהחכמים והקדמונים תקנו לנו, ואדרבה להתעורר מהמעשים ולקחת את המעשים החיצוניים ומתוכם לקבל הרגש על ירושלים – **ואדרבה המעשים החיצוניים שאנחנו עושים**

וכלל לא שייך לדבר איתו על אבילות, וזו הצורה שחכמים תקנו לנו על חורבן בית המקדש.

כמובן אנחנו רחוקים מזה אבל זה המעשים שחכמים תקנו לנו להראות לנו שזה המצב האמיתי שהיה צריך להרגיש – שאנחנו צריכים להתחבר למעשים אלו ולהרגיש כך.

אבילות על בית המקדש – אבילות חדשה כי מחכים כל הזמן שיחזור המצב האמיתי

איך באמת יכולים להרגיש מתו מוטל לפניו, הרי זה אבילות על חורבן שהיה לפני קרוב לאלפיים שנה מחורבן בית שני, ומחורבן בית ראשון עוד יותר, ואיך אפשר להרגיש כל שנה דרגא כזו ואיך זה הצורה האמיתית שראוי להיות.

והתשובה הפשוטה שמבארים בזה, שכשנפטר לאדם מישהו יש מצב של אבילות ישנה כי "גזירה על המת שישתכח מן הלב", האדם משלים עם המצב, הוא חי עם זה ומתרגל לזה, וזה נהיה המציאות הקיימת ולאט לאט לומד לחיות את החיים אחרת.

משא"כ בחורבן בית המקדש הרי אנחנו מקוים ומחכים לו בכל יום שיבוא, מחכים לבית המקדש מחכים לגאולה ולא משלימים עם המצב חס ושלום, אלא אנחנו רוצים כל שנה ושואפים ומבקשים בתפילות שיחזור למצב שהיא המציאות האמיתית של כלל ישראל שיש שכניה ויש בית המקדש ויש קירבת ה', זה המציאות האמיתית שאנחנו רוצים כל שנה ושנה.

ולכן כל שנה ושנה כשמגיע תשעה באב ואנחנו מתאבלים זה בבחינת מתו מוטל לפניו שמצטערים שעוד לא הגיע, אנחנו רוצים את הקירבה הגדולה וזה עוד לא הגיע, וצריכים להרגיש כבן שגלה משולחן אביו, איזו קירבת ה' היתה לנו, איזו הרגשה ברחניות ואיזה גשמיות היה לנו.

כך צריך להרגיש כאילו לוקחים לנו הרגע את בית המקדש, כך זה הרגשה אמיתית שלא משלימים עם המצב ומקוים כל שנה ושנה שיבוא, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב, ממש בחינה כמי שמו מוטל לפניו זה מה שחסידי וצדיקים מרגישים, זה הצורה שחז"ל תקנו לנו סעודה מפסקת כדין אונן ממש.

אבילות חדשה על הריחוק מהקב"ה שנוסף כל שנה ושנה

אפשר להוסיף בזה עוד, שחז"ל הרי אומרים בגמרא בסוף סוטה "מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברתה", והגאון ר' חיים ברמן שליט"א רגיל להביא בשם ר' חצקל שאין יום שאין קללתו מרובה משל חבירו זה בעיקר ברוחניות, זאת אומרת שהירידה שיש לנו שמתרחקים מבית המקדש זה לא היה חד פעמי, אלא אין יום שאין קללתו מרובה משל חבירו וכל שנה באופן כללי ובאופן פרטי ירידה ועוד ירידה ויותר מתרחקים מהקב"ה.

ולכן בבחינה מסוימת כל שנה זה עוד יותר מתו מוטל לפניו, עוד יותר ריחוק משנה שעברה, כך האדם צריך להצטער ולבכות שמתו מוטל לפניו.

כך האדם צריך להרגיש בתשעה באב – וזה מה שחז"ל תקנו בתשעה באב, ואולי זה נראה רחוק מאיתנו אבל אדרבה צריכים ללמוד מההנהגות שחז"ל קבעו לנו והמעשים ידברו לעצמינו מה המצב – וזה מעורר אותנו.

צריכים להתיישב על הרצפה בזמן הקינות ולהרגיש אני עושה מעשה אבילות, "אני אבל", כך צריך להרגיש.

זה בנוגע לחלק של הצער על חורבן בית המקדש שאוי לבנים שגלו משולחן אביהם ואוי לאב שהגלה את בניו, כמה צער יש לבנו"ע שכלל ישראל בכזה מצב, כל כך הרבה שנים כך יהודי צריך להרגיש בתשעה באב.

הבכיה בקינות ובאיכה על הצרות – בכיה שעם ישראל עכשיו במצב של הסתר פנים

כשמתבוננים באיכה ובקינות מלבד שבוכים ומזכירים את בית המקדש, גם מזכירים את הגלות והצרות שהגויים עשו לנו וכל הקינות ואיכה מלא מזה, ולכאורה הצרות שהיו זה אבילות ישנה ולמה דבר זה נקרא אבילות חדשה מה קשור להיום, ובצער על בית המקדש ביארנו שאנו מקוויים כל יום שיבנה אבל למה דברים אלו נקראים אבילות חדשה ובוכים עליהם כל שנה מחדש.

והתשובה פשוטה, כי הצרות שהיו אז וההסתר פנים שהיה אז שגרם לצרות הרי זה לא דבר שקרה חד פעמי, אלא אנחנו עדין באותו מצב של הסתר פנים כמו אז, כל זמן שהגאולה לא הגיעה והקב"ה לא יחזיר אוננו ויבנה לנו את בית המקדש כמו שמבקשים בכל התפילות, יש את המצב של ההסתר פנים.

א"כ מה שאנחנו בוכים על מה שהיה חוץ ממה שבוכים על הצרות בוכים שזה המצב שלא היה חד פעמי וזה מראה את ההסתר פנים.

ומזכירים בקינות את צרות שעברו על ישראל כל הדורות עד הדור והתקופה הזו, כלל ישראל הוא כמו כבשה אחת בין שבעים זאבים, והצרות חוזרות על עצמם, כלל ישראל במצב של הסתר פנים וזה גם אבילות חדשה שאנחנו עדין באותו מצב, וכל שנה אנחנו בוכים שבעצם זה המצב של כלל ישראל כמו שה אחד בין שבעים זאבים.

המצב הוא שה' ישמור כאן קורה משהו וכאן קורה משהו, במדינה הזו קורה וכאן יש פיגוע, אנחנו כל כך מהר שוכחים דברים שקורים, אבל מי שמתבונן זה לא דבר שהיה אלא זה אבילות חדשה כל שנה ושנה שבוכים וצריכים להתעורר, זה המצב של כלל ישראל בגלות שאין לנו בית המקדש, וכמו שהגמרא אומרת בסוף סוטה שצריכים להגיע להכרה ש"אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים" זה ההרגשה שאנחנו צריכים להגיע תשעה באב ובזה לקוות לישועה.

"אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם"

במדרש על הפסוק "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו" המדרש מבאר מה קרה בנהרות בבל שאז ישבו ובכו מה היה מיוחד על נהרות בבל, ומבאר המדרש (תהלים מזמור קלז):

"כיון שהגיע ירמיהו לנהר פרת, ענה נבוצראדן ואמר ליה אם טוב בעיניך לבוא אתי בבל (ירמיה מ ד), חשב ירמיהו בלבו ואמר אם הולך אני עמהם לבבל אין מנחם לגלות הנשאר מהם, יצא לו מהם, נטלו הגליות את עיניהם וראו את ירמיהו שפירש מהם, געו כלם בבכיה וצווחו רבינו ירמיהו הרי אתה מניחנו, שם בכו שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו"

עד עכשיו שירמיהו היה איתם הוא השפיע עליהם והרגישו קירבה לקב"ה, וברגע שהרגישו שגם ירמיהו עזב אותם הרגישו שהם לבד לבד ואין להם קירבת ה' ואז התחילו לבכות – שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו.

ומביא שם המדרש:

"ענה ירמיה ואמר להם מעיד אני עלי שמים וארץ אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם"

עכשיו נזכרתם לבכות? אם בכיתם בכיה אחת בציון לא גליתם, והיינו שכשכלל ישראל בוכה הקב"ה שומע את הבכיות שלהם, ועכשיו כבר היה גזר דין והיו בנהר פרת אבל אם היתה בכיה אחת לא היו גולים, משמע שגם אחרי החורבן אם היו בוכים עוד בציון לא גליתם.

השיבונו ה' אליך ונשובה - בכיה על ריחוק מהקב"ה

על מה הם בכו? על קירבת ה' שחסר להם הם הרגישו כמה הם רחוקים מהקב"ה, הם לא בארץ ישראל, אין להם בית המקדש, אין להם את ירמיהו ואז התחילו לבכות, ואז ירמיהו אמר חבל שלא בכיתם לפניי.

זה הבכיה שלנו בתשעה באב אחרי שאומרים איכה, אומרים "השיבונו ה' אליך ונשובה" זה בכיה על רוחניות, אחרי שאנחנו בוכים מה נשאר לנו השיבונו ה' אליך – כמה שווה בכיה הזו שבזכות בכיה זו הקב"ה בעזרת ה' יגאל אותנו.

בכיה בבל על שהרג בהם פרת – הגיעו להכרה שהעונש הוא מהקב"ה

במדרש שם מבאר עוד למה בכו על נהר פרת, וכותב המדרש:

"מה ראו ישראל לבכות על נהרות בבל, רבי יוחנן אמר הרג בהם פרת בישראל יותר ממה שהרג נבוכדנצר הרשע, כשהיו ישראל שרויין בארץ ישראל לא היו שותין אלא ממי גשמים וממי נוזלים וממי מעינות, כיון שגלו לבבל שתו ממי הפרת ומתים מהם הרבה לפיכך היו בוכים על ההרוגים שהרגו בהם אויביהם, ועל מתים שמתו בדרך ולא הניחם לקבורם, ועל ההרוגים שהרג בהם פרת"

למה רק עכשיו התחילו לבכות, הרי גם בארץ ישראל הרגו הרבה ולמה רק כאן התחילו לבכות, כנראה הביאור בזה כשי"כ ברמב"ם ובפסוקים שכשהקב"ה מביא צרות יש מצב ש"והלכתם עימי קרי", ולכן בתחילה כשהגיע נבוכדנצר אמרו שזה מנהגו של עולם ותלו בו, ומסתמא היו בכיות אבל היה חסר בבכיה, וכאן כשראו שלא רק נבוכדנצר הורג בהם אלא גם מימי פרת ראו בזה את יד ה' וראו עונש מהקב"ה, לא מקרה אלא שזה מהקב"ה כאן התחילו לבכות.

"באותה שעה געו כל ישראל בבכיה עד שעלתה שועתם למרום"

ממשיך המדרש:

"ולא עוד אלא שהיה נבוכדנצר יושב בספינה, הוא וכל גדוליו וכל שריו, ועמהם כל מיני זמר, שנאמר וכשדים באניות רנתם (ישעיה מג יד), וכל מלכי יהודה מושלכים בשלשלאות של ברזל, והולכין ערומים על שפת הנהר.

נשא נבוכדנצר הרשע את עיניו וראה אותם, אמר לעבדיו מפני מה הללו הולכין בקומה זקופה בלא משאוי, אין לכם משא שיתנו על צוארם, באותה שעה הביאו ספרים, ועשו אותם כחמת, ומלאו אותם חול, והניחו על כתפם, עד שנכפף קומתם, ואמרו על עצמם על צוארינו נרדפנו (איכה ה ה) "באותה שעה געו כל ישראל בבכיה, עד שעלתה שועתם למרום"

עכשיו היתה בכיה מושלמת, ועכשיו בכו יותר מהבכיה הקודמת ואז עלתה שועתם למרום, לשון תפילה.

והמדרש מאריך שבאותה שעה בקש הקב"ה להחזיר כל העולם לתתו ובהו ומה המלאכים אמרו לפניו, ולבסוף כותב המדרש:

"אמר להם תנחומין הללו שאתם מנחמים אותי ניאוצין הן לפני, רדו מלפני ושאו המשאוי מעליהם, מיד ירדו מלאכי השרת ונטלו המשאוי מעליהם, ולא מלאכי השרת בלבד, אלא אף הקדוש ברוך הוא נשא בעצמו, שנאמר למענכם שלחתי בבלה.

וכל ישראל באין מן הגולה ויצאו לקראתם והיו רואין אותן ערומים, מה עשו בני בארי הפשיטו את עבדיהם ואת שפחותיהם והקריבו דורון לפני נבוכדנצר, אמרו לו שמא מלך אוהב ערומים אתה, אמר להם לכו והלבישו את בני ישראל"

בכל מצב בגלות – כשיהיה בכי אמיתי יזכו לישועה

מה אנו לומדים מהמדרש, תחילה שבכל מצב בכלל ישראל ברגע שהיה בכי אמיתי בתוך הגלות, ברגע שהיה בכי אמיתי עלתה שועתם לפני ה' ופתאום הכל התהפך, פתאום הגיע מלאכים, הקב"ה עזר להם ולא סבלו, ופתאום הלבישו אותם בגדים.

אבל מה היה צריך כדי שזה יקרה? היה צריך בכי, ואם היה בכי אחד כשהיו בציון אומר המדרש מעיד אני עליכם שמים וארץ שלא היו גולים.

אבל כך הוא טבע האדם, הקב"ה מדבר אליו עוד פעם ועוד פעם ולא מספיק, והאדם אומר נבוכדנצר עשה, והוא עשה, ומי פרת, ופתאום כשהיה בכי הקב"ה מרחם, אבל צריך בכי, צריך לבוא להכרה שהקב"ה מדבר אלינו, היו צריכים להגיע להכרה שהקב"ה מדבר אליהם ולא ללכת בקומה זקופה – ואם היו מגיעים להכרה זו בירושלים היה מספיק משהו שלא היו גולים.

הכרה שהצרות הם מהקב"ה שמדבר אלינו

וזה מש"כ ברמב"ם בתחילת הלכות תענית (פ"א ה"ג):

"אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי"

כשהגיע מצב שבכו והיינו שהגיעו להכרה שזה לא טבעו של עולם אלא רק הקב"ה מעניש אותנו ורק הקב"ה יכול לעזור לנו ואין מישהו אחר שיכול לעזור לנו, תפילה ומסתמא גם עם תשובה אז הקב"ה עזר להם.

וזה מה שכתוב (כתובות סו):

"אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה"

בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אין אומה יכולה לשלוט בכם, אבל אם חס ושלום הפוך נמסרים ביד אומה שפלה וביד בהמתם של אומה שפלה, הכל אשריכם ישראל הקב"ה רוצה לפתוח את הלב שלנו.

זה תכלית כל הצרות לכלל ולפרט הקב"ה רוצה לפתוח את הלב, ברגע שמתקרבים לקב"ה אם זה בכיה אמיתית, פתאום

מתפללים ומקווים ורוצים כל שנה ושנה זה הצורה שאנחנו מקווים זה היום של רחמים שיש.

איברי מועד – לעתיד לבוא נבין שהצרות קירבו אותנו לקב"ה

כמה שדברים אלו מחייבים אותנו, כתוב הרי שתשעה באב איברי מועד, וכתוב שהקב"ה יהפוך את תענית הרביעי והחמישי לימי שמחה, למה זה שמחה?

כי לעתיד נבין שעצם הצרות הביאו את הגאולה דרך הצרות זה הצורה שכלל ישראל מתקרב לקב"ה, הקב"ה ושפך חמתו על העצים והאבנים ודרך הקירוב הזה יגיע הנחמה בסוף – זה העבודה של תשעה באב.

להגיע להכרה שכל הגזירות הם מהקב"ה

כמובן זה עבודה לא קלה וצריכים להיות בדרגות שלנו, אבל כמו שהזכרנו חז"ל תקנו לנו מעשים ופעולות שמתאימים שכן הפעולות האמיתיות צריכים להיות, ואם חז"ל תקנו לנו צורות של אבלות אנחנו אבלים, אם חז"ל תקנו צורה של אונן אנחנו אוננים, אם תקנו צורות של מתו מוטל לפניו אנחנו במצב מתו מוטל לפניו, (ושואלים למה דוקא בערב תשעה באב מוטל לפניו הרי הרחיבו ביום תשעה באב, ואכ"מ).

עכ"פ זה המציאות האמיתית והצורה לעשות את מעשים אלו, ועל ידיהם נתעורר ונבוא להכרה שהכל מהקב"ה, הצרות שהיה אז והצרות שקורים כל התקופות והצרות שיש היום לכלל ולפרט.

אם יש גזירות על הישיבות ועל לומדי תורה זה לא פלוני ולא אלמוני, לא הוא ולא היא, אלא רק הקב"ה, ואם אנחנו בוכים אנחנו מגיעים להכרה זו.

וכשאנו מתחזקים בתורה אין אומה ולשון יכולה לשלוט בנו, אם בוכים ומגיעים להכרה זו ואז בתוך הגלות הקב"ה שומר עלינו ומציל אותנו, בתוך הגלות הקב"ה שולח מלאכים ויש לו את הדרכים שלו בתוך הגלות.

עול תורה בבין הזמנים

מיד אחרי תשעה באב מגיע בין הזמנים, וגם בבין הזמנים כמו שכבר הזכירו צריך לקבל עול תורה, דוקא בימים אלו שיש קטרוג על הישיבות צריך לדאוג שלא יהיה ביטול תורה ולא יהיה חילול ה', שכל אחד יקבל חיזוק לבין הזמנים שיהיה עם קבלת עול תורה בבין הזמנים.

כמובן צריך מנוחה כל אחד ואחד בצורה שראוי לו כדי שיהיו כוחות לאלול, ואם עושים מנוחה כמו שצריך זה לא ביטול תורה, אבל כמו שתמיד אמרו גם בבין הזמנים חס ושלום אסור שתהיה פריקת עול, וצריך שיהיה עול תורה וצריך שתהיה קביעות עיתים לתורה כמה שעות ביום.

יהי רצו שנזכה כולנו להיות מאלו שכתוב עליהם כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, שנזכה לקבל הרגש בירושלים ובעזרת ה' נהיה מאלו שכתוב עליהם זוכים ורואים בשמחתה ובעזרת ה' נזכה לגאולה השלימה בקרוב.

(שיחה שנמסרה בישיבה יום ג' ז' מנחם אב תשפ"ו)

הקב"ה עוזר ושולח מלאכים מן השמים ובכבודו ובעצמו עוזר, הקב"ה שלח להם בגדים הם מסתמא לא ידעו וגם זה היה נראה דרכי הטבע שפתאום רחמו עליהם – אבל חז"ל ספרו לנו איך מהמצב הכי גרוע שיש פתאום הכל השתנה – כשהיתה בכיה אמיתית בכיה מתוך הלב, וכש"כ המדרש באותה שעה געו כל ישראל בבכיה – יותר מההתחלה עד שעלתה שועתם למרום.

הבכיה וקניה בתשעה באב – להכיר שכל הצרות הם דיבור של הקב"ה אלינו

ודאי זה לימוד לנו בתשעה באב, אנחנו יושבים על הרצפה ובוכים על ירושלים ואומרים איכה וקניות, ומה התכלית של כל הבכיות? ודאי צריך להתאבל על ירושלים, אבל ודאי התכלית גם אחרי כל הקניות להרגיש שכל הצרות שהיה אז, וכל הצרות שהיו בכל התקופות של כלל ישראל ועד היום, זה לא הוא ולא פלוני ולא האומה הזו אלא כולם שלוחים של הקב"ה.

ואם אנחנו פונים לקב"ה ויודעים שרוצים מאיתנו משהו מיד הקב"ה שומע ושולח שלוחים, אם היתה בכיה לפני שהיה גלות לא היו הולכים לגלות, אבל גם בתוך הגלות עוד לפני שיש ישועה אם בוכים הקב"ה שומע אותנו.

וזה כל הקניות שאנחנו אומרים מזכירים את צרות ומזכירים בסוף שהגיע בגלל החטאים והגיע מהקב"ה.

זה ההכרה שצריכים להגיע מהקניות, מה שהגמרא אומרת בסוף סוטה כפשוטו "אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים" לא על פלוני ולא על אלמוני ולא על מדינה זו ולא על מלך פלוני, כל הדורות כשסמכו על מלך פלוני לא הצליחו, וגם בבית המקדש כתוב שבבית שני סמכו על מלך אדום ובסוף נפלו בידם, כשכלל ישראל סמכו על בשר ודם בסוף נפלו.

וזה הבכי שצריכים להגיע אליו, שאנחנו לא תלויים באף אחד ולא בשום מקרה, לימוד שיש לנו על המצב של כלל ישראל בכל הגלות, ההכרה שצריך להגיע בתשעה באב וזה הבכי, צריך להיות בכי כמו אבל להתאבל על ירושלים, אבל **התכלית של הבכי הוא לתקן ולבוא להכרה שאנחנו תלויים בקב"ה וצריכים לעשות רצון הקב"ה ואם אנחנו עושים רצון הקב"ה אף אחד לא יכול לשלוט בנו.**

דברי נחמה בסוף הקניות - כשמכירים שחטאנו אז מגיעה הנחמה

מסתמא זה הביאור שבסוף הקניות גם בלילה וגם בבוקר אומרים דברי נחמה, כי אחרי שאמרו קניות כמו שצריך זה עצמו הנחמה, אחרי שקיבלנו הכרה שאנחנו מכירים שאנחנו לא בסדר, ואנחנו רוצים קירבה לקב"ה, יש כל כך הרבה קניות על בית המקדש שאומרים שרוצים את הקירבה לה', ושרוצים את ארץ ישראל ובוכים ומגיעים להכרה בזה, אחרי שיש את הבכי הזה אפשר לומר פסוקי נחמה.

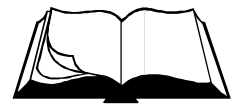
ויש בחז"ל כמה פעמים על רבי שעשה מעשים להתעורר והתחיל לבכות ואז התנחם, רואים בחז"ל שהנחמה מגיעה אחרי שהאדם מגיע לבכי.

תשע באב – יום בכיה ותפילה על המצב של כלל ישראל

הראו לי פעם שכתוב בתוס' רבינו פרץ בסוף פרק רביעי דפסחים שתשעה באב הוא יום תפילה ויום רחמים, ומסתמא הפשט הוא יום תפילה ויום רחמים על המצב של כלל ישראל, יום שבוכים על המצב של כלל ישראל, וכמה שבוכים זה עצמו הסיבה שיכולים להתפלל ולקוות – זה עצמו מה שאנחנו

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 593

זיכרונות שמעתתא (לג) – "ובלכתך בדרך"

אב תשפ"ו

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי בין הזמנים, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בס... ובלכתך בדרך..."

תורה

1. איזה אבא אמא וכן (בתורה) היו בני אותו גיל?
2. איפה כתוב בתורה שבע פעמים עד, בפסוק אחד?
3. איפה כתוב בתורה שאחד אומר לשני "כל הכבוד"?
4. איזה אות מופיעה רק פעמיים בתורה?
5. מהו הפסוק בתורה ששלוש המילים הראשונות ושלוש המילים האחרונות שוות?
6. מי היה שמו "את"?
7. מיהו הנכד ששמו חצי משם סבו?
8. "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" בעשרת הדברות, היכן מצאנו גם בספר במדבר אמירה שנאמרה בדיבור אחד?
9. היכן מצאנו שבעלי חיים דיברו?
10. "אין מוקדם ומאוחר בתורה", האם זה רק בשני פרשיות או גם בשני פסוקים, או אפילו בפסוק אחד?

תפילה

11. איזו ברכה בתפילת שמונה עשרה יש בה את כל ב"ב האותיות?
12. מתי ברכת "רצה ד' אלקינו בעמך ישראל וכו'" היא ברכה שניה? (ג' תשובות)
13. כמה בקשות יש בתפילת "יעלה ויבא" עד "ראש החודש הזה"?
14. מתי מותר לענות "אמן" אפילו באמצע שמו"ע?
15. מתי אין לבכור להיות ש"ץ?
16. מתי אומרים לאדם שכל היום יכול ללבוש תפילין ודוקא כשמתפלל צריך להוריד אותם?
17. איזה פרק המתפלל ביחידות אומר פעם אחת בשבוע, והמתפלל עם הציבור אומר אותו ארבע פעמים בשבוע?
18. מתי אומרים אותו "שיר של יום" שלושה ימים אחד אחרי השני?
19. מדוע אומרים תפילת "יקום פורקן" וכן "מי שבירך" רק בשבת ולא ביו"ט?

קריאת התורה והפטרה

20. איך יכול להיות שיש ט"ו אנשים בבית הכנסת בשבת בבוקר, וקוראים רק שבע עליות ומפטיר ללא הוספות, וכולם יקבלו עליות?
21. מתי העולה לתורה מתחיל מיד עם ברכת "אשר בחר", ללא אמירת "ברכו" לפניו?
22. מהי הפרשה שלעיתים אינה נקראת במנחה בשבת?
23. מתי "מפטיר" קורא בשתי פרשיות?
24. מתי קוראים בהפטרה ספר שלם? (ב' תשובות)

ברכות

25. איך יתכן שמברך אותה ברכה פעמיים בזה אחר זה, בלי שום אכילה ושום קיום מצוה ביניהם, ושניהם אינם לבטלה? (ג' תשובות)
26. מתי מברכים שתי ברכות של "אשר קדשנו במצוותיו" בזה אחר זה בלי שום הפסק ביניהם? (ד' תשובות)
27. איזו ברכה מברכת המצוות מצויה רק אצל אנשים צעירים, ולא אצל אנשים מבוגרים, ולא אצל בחורים?
28. אילו ברכות נוהגות בנשים ולא באנשים? (לפחות ב' תשובות)
29. איזו ברכה אומרים ד' פעמים באותו יום, וכמעט בכל פעם יש שינוי במילה אחת?
30. איזה בגד בתקופה מסוימת אין לברך עליו אלא בשבת ולא בחול?
31. מתי האוכל כביצה פת וחייב ליטול ידים, לא מברך על הנטילה? (ב' תשובות)
32. מתי מברכים "על נקיות ידים", ומתי מברכים "על טבילת ידים"?
33. א. איזה מאכל ומתי, אם צריך לברך עליהם לא מברכים, ואם לא צריך לברך עליהם מברכים?
ב. מתי גולל חומרא שיש בברכה אחרונה, מקילים בברכה ראשונה, ובמקום שמקילים בברכה ראשונה מחמירים בברכה ראשונה?

34. ג' אנשים לא אכלו כלום ביחד ובכל זאת חייבים לעשות זימון ביחד, מדוע?
35. שלושה יושבים ביחד וחייבים לזמן, ומשהו קרה בבית אחר, ולכן לא יכולים לזמן, מהו?
36. מתי ישראל זימן ולא כהן?
37. מתי אומרים ביום אחד גם את הפסוק "מגדול ישועות מלכו", וגם את הפסוק: "מגדיל ישועות מלכו"?

קדשים

38. איזה קרבן חטאת לא בא לכפר, וגם לא צריך לשחוט אותו בצפון כשאר קרבנות חטאת?
39. כל עבודות יום הכיפורים בבית המקדש צריכות להיות דוקא בכהן גדול (יומא ל"ב): איזה עבודות היו כשרות בכהן הדיוט?

גמרא

40. בדרך כלל לאחר 'תיקו', לא נפשט הספק (תשבי יתרץ קושיות ואיבעיתו). היכן מצאנו שהגמרא פושטת את הספק לאחר שאמרה "תיקו"?

שולחן ערוך ומשנה ברורה

41. היכן כתב השו"ע תאריך שלא שייך בזמן הזה?
42. היכן בשו"ע יש כותרת באמצע הסימן?
43. על מה כתב המשנ"ב שיש להקל לבני תורה בלבד?
44. היכן מביא המשנ"ב הלכה בשם ספר מוסר "נפש החיים"?
45. היכן כתב המשנ"ב שהריטב"א בסוכה הודפס בטעות בשם הרשב"א?

תשובות

תורה

1. אדם וחוה, קין, וי"א גם הבל) כולם נולדו באותו יום.
2. פי' וישלח: "וישפּתּחו אֶרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אֶחָיו" (בראשית ל"ג, ג').
3. פי' ויצא: "וישַׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לֵבָן... וּמֵאֲשֶׁר לֵאבְיָנוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכָּבֵד הַזֶּה" (בראשית ל"א, א').
4. נוי"ן הפוכה בפרשת בהעלותך.
5. סוף פי' שלח לך: "אֶלְקִיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹצִיֵת לָכֶם לְאֶלְקִים אֲנִי ד' אֶלְקִיכֶם" (במדבר ט"ו, מ"א).
6. אחד המצורעים במדבר, שנאמר (במדבר כ"א, י"ד): "אֵת נֶחֱבִי בְּסוּפָה", שהיו שני מצורעים אחד שמו "את" והשני שמו "יהוב" (ברכות נ"ד).
7. "ננדב" הוא נכד של "עמינדב", שנאמר "ויסח אהרן את אֶלְיָשָׁבַע בַּת־עַמִּינָדָב... וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־נֹדֵב" (שמות ו', כ"ג).
8. כתיב בפי' בהעלותך (במדבר י"ב, ד'): "צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד", וכתב רש"י: מגיד ששלשתם נקראו בדיבור אחד.
9. א. "ויאמר הנחש אל האשה" (בראשית ג', ד').
ב. בתיבת נח העוף ששמו "אורשינא" אמר לנח שלא רצה להטריחו משום שראה שטרוד (סנהדרין ק"ח:).
ג. כששלח נח את העורב, שאל אותו העורב כמה שאלות ("מדרש רבה" נח ל"ג ה').
ד. "וינַפְּתָה ד' אֵת פִּי הָאֲתוֹן" (במדבר כ"ב, כ"ח).
ה. בזמן מלחמת סיסרא, דגים שבים פתחו פיהם ואמרו שירה (פסחים ק"ח:).
ו. כתיב בשמואל (שמואל א', ו'): "וישַׁרְנָה הַפְּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל דֶּרֶךְ בֵּית שֹׁמֶשׁ..." (כשהפלשתים שלחו את הארון בעגלה לאנשי בית שמש), ומבואר בגמרא (עבודה זרה כ"ד:): שהפרות עצמן אמרו שירה. וכתב ברבינו חננאל (שם): "ואל תתמה שהרי אתון של בלעם דיברה עמו", עכ"ל.
- ז. במעשה של אליהו עם נביאי הבעל בהר הכרמל, שהפר לא רצה ללכת ואמר לאליהו שאינו רוצה להיות הקרבן של הבעל ("מדרש רבה" במדבר כ"ג, ט').
- ח. בקריעת ים סוף שאלו המצרים את הסוסים למה הם מושכים אותם לתוך הים, והסוסים ענו להם "רמא בים" ראה מה בים, רמו של עולם אני רואה בים ("מדרש רבה" בשלח כ"ג, י"ד).

10. לדעת הבבלי (פסחים ו'): רק בשני ענינים, אבל בענין אחד הכל לפי סדר הכתוב, אבל לדעת הירושלמי (שקלים פ"ו ה"א, מגילה פ"א ה"ה) י"א שאפילו בפסוק אחד אומרים "ראית מוקדם ומאוחר בתורה", וכן פירש רש"י בחומש בכמה מקומות (בראשית ו' ג', בראשית י"ח ג', שמות ד', כ').

תפילה

11. ברכת "על הצדיקים" וברכת "מודים".
12. א. כהנים אנשי משמר שעובדים בית המקדש, באמצע תמיד של שחר אומרים שלש ברכות, אמת ויציב, רצה, וברכת כהנים (משנה תמיד פ"ה מ"א).
- ב. כהן גדול ביום הכיפורים לאחר קריאת התורה, מברך שמונה ברכות, ברכה שניה היא ברכת רצה (משנה יומא ס"ח: ורש"י שם).
- ג. מלך לאחר הקריאה של "הקהל" מברך שמונה ברכות, ברכה שניה היא ברכת רצה (משנה סוטה מ"א. ורש"י שם).
13. "יעלה ויבוא ויגוע ויראה וירצה וישמע ויפקד" עד לכאן שבע בקשות, וכל אלו יחולו על ההמשך "וזיכרוננו ופיקדוננו וזיכרון אבותינו וזיכרון משיח בן דוד עבדך וזיכרון ירושלים עיר קדשך וזיכרון כל עמך בית ישראל לפניך" הרי לפנינו שש כפול שבע, דהיינו ארבעים ושתיים בקשות. בכל אלו אנו מבקשים עוד שבע בקשות: "לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום" הרי יש לנו מאתיים תשעים וארבע בקשות (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).
14. באמצע חזרת השי"ח מותר לש"ץ לענות "אמן" ג' פעמים על ברכת כהנים (לא על הברכה, אלא רק על "וישמרך", "ויחונך", "שלום") (משנ"ב ס"ק קכ"ח ס"ק ט').
15. אם עשרה כוורים מתענים בערב פסח, ומתפללים מנחה ביחד, ואחד מהם הוא השי"ח, בחזרת התפילה יאמר "ענינו" ב"שומע תפילה" כמו תענית יחיד, ומ"מ עדיף שלא יהא שי"ח דיש סוברים שאין נכון להזכיר התענית בניסן (משנ"ב ס"ק ט"ע ס"ק ב').
16. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת סופר לעצמו ששה ימים שהם ימות חול, וביום השביעי עושה לעצמו שבת. את התפילין מניח כל יום אפילו ביום השבת לפי חשבוננו, אבל בשעת תפילת השבת צריך להורידם שלא יהא תרתי דסתרי ("ביאור הלכה" סו"ס שד"מ).
17. פרק "לדוד מזמור" כשמתפלל ביחיד אומר פעם אחת, בשיר של יום א'. והמתפלל בצבור אומר עוד שלוש פעמים אחרי קריאת התורה של מנחה בשבת ויום ב' ויום ה'.
18. אם ראש השנה חל ביום שלישי ורביעי אומרים (למנהג הגר"א) שיר של יום החמישי "תקעו בחדש שופר..." (תהילים פ"א), וגם למחרת שהוא יום חמישי אומרים אותו.
19. בשבת יש מזיקין שמסתובבים, ולכן תיקנו נגד זה אמירת "יקום פורקן" וכן "מי שברך", משא"כ ביו"ט שאין אותם המזיקין ("ספר חסידים" אות תתש"ע, מובא ב"אליה רבה" ס' קפ"ד ס"ק י"א).

קריאת התורה והפטרה

20. קראו לכהן, והיתה אזעקה, ושמונה אנשים הלכו למקלט עם ספר התורה כיון שכולם שמעו עליה של כהן גם למעלה וגם למטה יכולים להמשיך קריאת התורה בשני המקומות בלי עשרה (משנ"ב ס' קמ"ג ס"ק ו').
21. אם העולה נשתתק באמצע העליה, מעלים אחר במקומו, והוא חוזר ומברך ברכת התורה, אבל אינו חוזר על "ברכו" (שו"ע ורמ"א ס' ק"מ סעיף א' ומשנ"ב ס"ק ג').
22. כל הפרשיות המחוברות, הפרשה השניה לא נקראת בשבת בתפילת מנחה, וכן פרשת בראשית בארץ ישראל רק אם שמחת תורה חל בשבת, קוראים פרשת בראשית במנחה, אבל בשאר שנים לא קוראים פרשת בראשית במנחה, ובחול"ל לעולם לא קוראים פרשת בראשית, כי לא חל שמחת תורה בשבת.
23. כשחל "זאת חנוכה" בשבת (כמו בשנת תשפ"ז הבע"ט) מפטיר קורא בפי' נשא "ביום השמיני, עד"כ עשה את המנורה" שבפי' בהעלותך.
24. א. ביום כיפורים במנחה, ספר יונה.
- ב. יושלח, ספר עובדיה.

ברכות

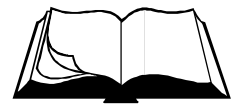
25. א. מי שבירך ברכת התורה לעצמו, ותיכף אח"כ קראוהו לעלות לתורה, צריך לחזור ולברך "אשר בחר בנו", דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בצבור (שו"ע ס' קל"ט סעיף ח'), וכתב המשנ"ב (ס"ק כ"ט-ל) שאפילו אם לא קרא שום פסוק ביניהם לא נחשב ברכה הראשונה לבטלה, ומ"מ לכתחילה יקרא מהר פסוק אחד כגון "ויברך ד' וישמרך".
- ב. בברכות הראיה, כגון שראה את הים ובירך "עושה מעשה בראשית", ומיד אח"כ ראה ברק ומברך שוב.
- ג. בברכת המצוות אם מוציא את חברו מדין ערבות, כגון בברכת "על נטילת דלוג", והמוציא אין דעתו ליטול עכשיו לולב, ומיד אח"כ החליט שגם הוא רוצה לצאת עכשיו בלולב וצריך לחזור ולברך שוב.
26. א. ברית מילה, אקב"ו על המילה, אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו (אם אבי הבן הוא המוחל מברך שניהם בזה אחר זה).
- ב. קידוש ליל שבת חוה"מ סוכות, אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, אקב"ו לישב בסוכה.
- ג. מי שמניח רק תפילין של ראש, או שסח בין תפילה של יד

לשל ראש, למנהג אשכנז מברך ב' ברכות, אקב"ו להניח תפילין, אקב"ו על מצות תפילין.

- ד. כשנפשים שני אכילות של מצוה יחד, כגון האוכל מצה או מרור של מעשר שני מברך אקב"ו על אכילת מצה (או מרור), ואקב"ו לאכול מעשר שני, ואם הוא כהן ואוכל משל תרומה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן לאכול תרומה.
27. להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, על פדיון הבן.
28. ברכת "שעשני כרצוני" וברכת "לשמוע מגילה" (שו"ע ס' תרפ"ט סעיף ב') ובנות ספרד מברכות גם "שלא עשני גויה" וגם "שלא עשני שפחה".
29. ברכת "ואי"א רצה במנוחתנו" בליל שבת אומרים "וינוחו בה", בשחרית ובמוסף אומרים "וינוחו בו", ובמנחה אומרים "וינוחו בס".
30. על בגד חדש בימי בין המצרים, אין לברך שהחינו בחול רק בשבת (שו"ע או"ח ס' תקנ"א סעיף י"ז ומשנ"ב ס"ק צ"ח).
31. א. מי שמת לו מת שחייב להתאבל עליו לפני הקבורה פטור מכל המצוות, ואם אוכל כביצה פת אף דאינו מברך עליו "המוציא" צריך ליטול ידיו ולא יברך (משנ"ב ס' ע"א ס"ק ד').
- ב. אם אוכל כביצה של פת שהוא טפל למאכל אחר, ולא מברך עליו "המוציא" חייב ליטול ידיו ולא יברך (משנ"ב ס' קנ"ח ס"ק י' בשם י"א).
32. כשמנקה ידיו בשחרית לתפילה בשאר מילי דמנקי ואין לו מים מברך "על נקיות ידי" (שו"ע ס' ד' סעיף כ"ב ומשנ"ב ס' ק"ק נ"ח), וכשטובל ידיו לסעודה במים הפסולים לנטילה מברך "על טבילת ידי" (רמ"א ס' קנ"ט ומשנ"ב ס' ק"ק צ"ז ולשיטת החזו"א או"ח ס' כ"ג ס"ק י"ד מברך גם בזה "על נטילת").
33. א. אכל פירות לפני הסעודה ודעתו להמשיך לאוכלם תוך הסעודה, כיון שיצריך ברכה תוך הסעודה, לא יברך עליהם "בורא נפשות" לפני הסעודה, משא"כ אם אכל עגבניות לפני הסעודה ודעתו להמשיך לאוכלן תוך הסעודה, כיון שאין צריך לברך עליהן תוך הסעודה, יש לו לברך עליהן קודם הסעודה (עי' משנ"ב ס' קע"י ס"ק ב').
- ב. אכל פת או מזונות בבית אחד, ודעתו להמשיך לאוכלם בבית אחר, כיון שטעונים ברכה אחרונה במקום, לכן לא צריך שוב ברכה ראשונה בבית השני משא"כ אם אכל פירות, כיון שאין צריך לברך ברכה אחרונה במקום, ממילא צריך ברכה ראשונה במקום שני (שו"ע ס' קע"ח סעיפים א-ב).
34. שלושה שבאו משלוש חבורות של שלושה בני אדם והתחברו ביחד (ובמקום הראשון לא עשו זימון) אינם רשאים ליחלק משנתחברו (שו"ע ס' קצ"ג סעיף ה').
35. שלושה אנשים שבאו משלוש חבורות של ארבעה חייבים לזמן ביחד, ושוב זימנו באחת החבורות הראשונות, פרחו זימון מינייהו כיון שהם לא אכלו ביחד, וכל חיובם היה בגלל החבורה הראשונה והם כבר זימנו (שו"ע ס' קצ"ג סעיף ו', משנ"ב ס' ק"ק ל"ג).
36. כתב בספר "ברית אבות": "נוהגים לכבד את הסנדק או את המוחל בברכת הזימון (בסעודה שלאחר הברית), אף שיש שם כהנים, כי גם הם נחשבים ביום זה ככהנים, כמבואר במדרשים (ספר "חשוקי חמד" פסחים קכ"א:).
37. בשביעי של פסח אומרים בברכת המזון "מגדול ישועות מלכו", ואומרים גם שיר של יום (לנוהגים כהגר"א) ששם כתוב (תהילים י"ח, נ"א): "מגדל יְשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ".
- קדשים**
38. שעירים שהנשיאים הביאו בחנוכת המזבח (פ' נשא), לא באו על חטא כשאר חטאות, ולכן לא צריך צפון (מנחות נ"ה: ורש"י ד"ה שעיר נחשו).
39. א. תרומת הדשן וכן שאר עבודות הלילה י"א שגם כהן הדיוט יכול לעשותה (תוספות יומא כ': ד"ה משום ורמב"ן ב"מלחמות" פרק ב').
- ב. מירוק שחיתת התמיד ולמרס בדס הפר נותן הכהן הגדול לכהן אחר.
- ג. היפוך איברים שע"ג מזבח במזלג כדי שיתעכלו מהר (תוספות ישנים יומא י"ב:).
- ד. י"א הנחת שני גזרי עצים ע"ג המזבח ("מים חיים" לבעל ה"פרי חדש" עבודת יוה"כ פ"ד ה"א, וע"ע פירוש תלמיד הרשב"א יומא ל"ז. שנסתפק בזה).
- גמרא**
40. נדה (כ"ה). ועבודה זרה (ס"ח). ע"ש בתוספות ד"ה תיקו, וכן בעבודה זרה (נ"ג). לגירסת הריב"ן (עי' תוספות שם ד"ה או).
- שולחן ערוך ומשנה ברורה**
41. כתוב ברמ"א (או"ח ס' תכ"ה סעיף ב') ראש חודש [אב] שחל להיות אחד בשבת, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק ט') בשם ה"מגן אברהם" דאגב שיטפא כתב זאת, לדעולם לא חל ראש חודש אב באחד בשבת.
42. חו"מ ס' קע"ה סעיף ה' "הלכות מצרנות" (אמנם בדפוסים הישנים הוא בתחילת הסימן).
43. דלמא לומר לגוי לטלטל נר דלוק, ואין להתיר אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרך ולהקל יותר (סי' רע"ז ס"ק כ"ט).
44. בשו"ע (סי' ק"א סעיף ב') לא יתפלל בליבו לבד, כתב שם ב"ביאור הלכה" (ד"ה בליבו) ובדיעבד אם התפלל בליבו מצד ה"מגן אברהם" דלא יצא וכן כתב בספר "נפש החיים" (פרק ה').
45. "שער הציון" (ס' שע"ב ס"ק פ"ח).

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 594

זיכרונות שמעתתא (לד) – "ובלכתך בדרך" אב תשפ"ו

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחיידודים לימי בין הזמנים, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בס... ובלכתך בדרך..."

שבת

1. נשים חייבות במקרא מגילה ובנרות חנוכה משום שאף הן היו באותו הנס (שבת כ"ד. מגילה ד'), איזו הלכה מהלכות שבת נשים חייבות משום שאף הן היו באותו הנס?
2. מתי אדם מברך ברכת המזון בשבת ואומרים לו שלא יאמר "רצה"?
3. שני אנשים, האחד גבוה יותר מהשני, מתי יש בזה ג"מ לדינא בה' שבת?
4. יושב בביתו ומוצץ מה שיש בתוך פיו, ויש בזה איסור דאורייתא, מהו?
5. חפץ שהוא מוקצה ואסור לטלטלו. אם נשבר חפץ אחר הותר זה לטלטלו?
6. איזה מכתבי הקודש ומתי, בבית כנסת אחד מותר לטלטלם בשבת, ובבית כנסת אחר אסור לטלטלם?
7. באיזה אופן מותר לעשות מלאכה בשבת, ואעפ"כ יש לעשות בצורה כאילו לא מכוון כדי שלא ילמדו להתיר בכל מקום?
8. באיזה אופן אסור לאכול בליל שבת או בליל יו"ט עד חצות, ואם הוא ליל יו"ט וגם מוצש"ק, לא יאכל עד למחרת?
9. איך יתכן דבר שבשבת מותר באכילה ובמוצש"ק נאסר? (בתשובות)
10. איזה בגד, אם האיש לובשו ברשה"ר אין זו הוצאה, ואם אשה לובשת אותו ברשה"ר י"א שחיבת חטאת משום משאוי?
11. באיזה אופן חמורה כרמלית יותר מרשות הרבים?
12. זרק כדור ד' אמות ברשה"ר במזיד, ועשה עקירה והנחה, ובכל זאת פטור, הכיצד?
13. איך יתכן חצר שאסור לטלטל בה, ובאמצע בשבת נפל הכותל, ומותר לטלטל בה?
14. שני אנשים כתבו בשבת אות אחת, אחד חייב והשני פטור, מדוע?
15. שני אנשים שאלו האם מותר ללעוס בפה אותו המאכל, לאחד אמרו שמוותר ולשני אמרו שאסור משום מלאכת טוחן, מדוע?
16. תלה שני בגדים רטובים בערב שבת, בשבת בבוקר שניהם יבשים. בגד אחד מותר ללבוש והשני מוקצה, מדוע?
17. בדרך כלל מלאכה שלא נעשית מיד בזמן הפעולה נחשבת גרמא (כגון הפורס מצודה ונכנסה בהמה רק לאחר זמן פטור משום צידה), באילו מלאכות אם עשה מעשה ונעשתה מלאכה רק לאחר זמן חייב עליה ולא נחשב רק גרמא? (ג' מלאכות)

מועדים

18. איזו הלכה משותפת לחנוכה, אתרוג, תפילין, מצה וד' כוסות?
19. איך יכול להיות שעובר על איסור חמץ באמצע השנה?
20. בחג השבועות נוהגים להיות ערים כל הלילה, היכן מצאנו במשניות ובגמרא עוד אופנים שהיו ערים כל הלילה?
21. מי כתב את מגילת רות?
22. את מי הורגים ברגל?
23. איך יתכן שמוותר לחולה לשתות יין לכתחילה בתשעה באב שחל באמצע השבוע, אעפ"כ שלא צריך את היין למחלתו, (ואין זה כוס של ברית מילה)?

שאלות לפלפולא

24. לשיטת ה"חרדים" (מובא ב"ביאור הלכה" ריש סי' קכ"ח) שיש מ"ע על הישראלים, ע"י שם. למה לא מברכים ברכה "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וציונו להתברך"?
25. הגמרא (שבת כ"ג): מסתפקת בעני שאין לו מספיק לקידוש ולנר, מה קודם יין לקידוש או שמן לנר, ע"י שם, וקשה לדעת הי"א המובא

- בש"ע (סי' רע"ג סעיף ז') שאין מקדשין אלא לאור הנר, ובדיעבד לא יצא בלי נר, א"כ מה ספיקת הגמ' אם יין קודם לקידוש, הרי אם אין נר לא יכול לקדש?
26. במלאכת 'מכבה' חייב רק אם כיבה ע"מ לעשות פחם, אבל סתם כיבוי היא מלאכה שאין צריך לגופה ופטור.
- א. איפה מצאנו שהיו צריכים פחמים לצורך המשכן?
- ב. הרי גם במלאכת המשכן היה כיבוי אור בלי צורך לפחם?
27. יש איסור לעשות כדוגמת "שמן המשחה", שנאמר: "וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשֶׂהוּ כָמֹהוּ" (שמות ל', ל"ב), וצ"ב למ"ד שעשוהו ע"י נס, מה שייד לומר שיש לא לעשותו, הרי לא שייד כלל לעשות דוגמא זו, שהרי אין סיבה שיהיה לו נס?
28. בזמן מתן תורה כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל (שבת פ"ח:), והרי מתן תורה היה בשבת (שם פ"ו:), א"כ איך חזרו, הרי י"ב מיל זהו שיעור תחומין דאורייתא?
29. לפני מתן תורה כפה הקב"ה עליהם הר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם (שבת פ"ח:). וקשה, הרי בששת ימי בראשית כבר התנה הקב"ה על מנת שיקבלו ישראל את התורה (רש"י בראשית א', ל"א), וא"כ כל העולם יחזור לתווה ובוהו, ולא רק בני ישראל?
30. מי שמביא קרבן צריך הבעלים לסמוך ידו על הבהמה בכל כוחו ומתוודה, וקשה הרי כתב בש"ע (סי' תר"ז סעיף ג') שאסור לסמוך בשעת וידוי, וכתב המשנ"ב (סי' י"ז) בשם פמ"ג שאולי מעכב בדיעבד, ואיך יסמוך בכל כוחו בשעת וידוי?
31. איך הכהנים אכלו את לחם הפנים (שהוא לחם) בשבת חוהמ"ס, והרי אסור לבנות סוכה בעזרה ואסור לאכול לחם מחוץ לסוכה?
32. מצאנו בש"ס הרבה פעמים שפגשו את אליהו הנביא כמו שמובא בגמרא (גיטין ו'): "אשכח רבי אביתר לאלהיו", ע"י שם, א"כ למה לא תירץ להם את כל ה"תיקו" שבתלמוד?

תשובות

שבת

1. נשים חייבות בלחם משנה, משום שאף הן היו בנס של ירידת המן, (משנ"ב סי' רע"ד ס"ק א'). ולכן חייבות גם בסעודה שלישית (משנ"ב סי' רצ"א ס"ק כ"ה).
2. אכל סעודה בערב שבת כשעדיין היה חול, ונכנסה שבת ולא אכל יותר, אינו מזכיר "רצה" כיון שהאכילה היתה בחול (רמ"א סי' רע"א סעיף ו').
3. אסור להוציא ד' אמות ברשה"ר, ומודדים לפי האמה שלו לקולא, נמצא שאם הוציאו כשיעור ד' אמות של הבינוני, חייב הבינוני או הנמוך משום העברת ד' אמות, ולגבוה עדיין מותר (שו"ע סי' שמ"ט סעיף א', ומשנ"ב ס"ק ג').
4. המוצץ דם בפיו מחבורה, חייב, ולכן אסור בשבת למצוץ דם שבין השיניים (משנ"ב סי' שצ"ח ס"ק קמ"ז).
5. ספסל שנפל רגלו אסור לטלטלו, שמא יבוא לתקנו ולתקוע בו את הרגל. אבל אם נשברה הרגל לא חיישין שיעשה רגל חדשה, ומותר לטלטל הספסל (רמ"א סי' ש"ח סעיף ט"ז, ומשנ"ב ס"ק ס"ט).
6. כתב המשנ"ב (סי' תרפ"ח ס"ק י"ח) בשם הפר"ח, פורים שחל בשבת אסור לטלטל את המגילה מאחר שאין קוראים בה, ע"י שם.
- לפ"ז כאשר ט"ו באדר חל בשבת לבני מוקפין אסור בטלטול ולבני פרוזים מותר בטלטול, (וכן אפי' בעיר אחת במקומות שיש נוהגים לקרוא בט"ו ויש שלא קוראים בט"ו, כגון בבני ברק, לאותם בתי הכנסת הנוהגים שקוראים כל שנה את המגילה בט"ו אסור לטלטל את המגילה, אבל לאותם בתי כנסת שכל שנה לא קוראים את המגילה בט"ו, מותר להם לטלטל את המגילה).
7. מותר לדרוס ע"ג נחש ועקרב להרגם דבמקום צער גדול התירו איסור דרבנן, דהוה מלאכה שאין צריך לגופו, ובכל אופן יעשה בדרך

דריסה לפי תומו כאילו לא מכוון, שלא יבוא ללמוד ולעשות כן בכל אופן (ש"ע) סי' שט"ז סעיף י', **משנ"ב** ס"ק מ"ח).

8. מי שאין לו יין או פת לקידוש בליל שבת או בליל יו"ט ימתין כמה שעות אך לא יאחר מחצות (**משנ"ב** סי' רפ"ט ס"ק י'), אבל אם הוא גם מוצי"ק שיש חיוב הבדלה לכתחילה לא יאכל עד למחרת (**משנ"ב** סי' רצ"ו ס"ק כ').

9. א. עם הארץ שאמר בשבת על פירותיו שעישורן מותרים בשבת ואסורים במוצאי"ק (**דמאי** פ"ד מ"א).

ב. חולה שאין בו סכנה שהתירו לו בשבת לאכול בשר של בישול עכו"ם, לאחר שבת שכבר יכול לבשל בשר ע"י ישראל נאסר לו לאכול אותו הבשר (**משנ"ב** סי' שכ"ח ס"ק ס"ג).

10. אשה הלוכדת ציצית של מצוה ברשה"ר או תפילין (אם מוצאו ברחוב וצריך להגביהו) ברשה"ר, יש סוברים שחייבת חטאת ויש סוברים שהוא דרך לבשה (פליגי **ראב"ד** ו**רשב"א**, וכן "**מגן אברהם**" ושאר אחרונים, **משנ"ב** סי' ש"א ס"ק קנ"ח).

11. מבוי הפתוח לרשות הרבים מותר להשתמש בפתח המבוי תחת הקורה או כנגד הלחי, אבל אם פתוח לכרמלית אסור בין תחת הקורה ובין כנגד הלחי שמצא מין את מינו (**ש"ע** סי' שס"ה סעיף ג', ו**משנ"ב** ס"ק כ"ו).

12. זרק כדור ברשה"ר והזורק עצמו רץ אחר הכדור ותפסו בידו, פטור מספק, דאולי אין ההנחה גמורה עד שינוח במקום שהיה לנוח בשעת עקירה (**שבת** ה': **משנ"ב** סי' שצ"ח ס"ק ח').

13. א. קרפץ יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה אסור לטלטל בו, בנה לידה קיר מאחורי הקרפץ יותר מעשר אמות לשם דירה עדיין לא הוסיף כלום ואסור לטלטל שם, אם בשבת נפל הקיר החיצוני כנגד כותל זה עכשיו מותר לטלטל (**ש"ע** סי' שצ"ח סעיף ח', **משנ"ב** ס"ק נ"ח, "**תוספת שבת**" שם ס"ק כ"ב).

ב. שתי חצרות שהיה פתח או חלון ביניהם ועירבו יחד לשנה, והניחו העירוב בחצר אחת, ולאחר זמן נסתם הפתח או החלון, נאסרה החצר השניה לטלטל, ואם לאחר כמה שבתות נפל הפתח או החלון שביניהם חזר העירוב להתירו ומותרים כולם לטלטל בחצר, וכן מחצר לחצר (**ש"ע** סי' שצ"ח סעיף א', ו**משנ"ב** ס"ק ו').

14. כתב אות אחת סתם פטור (רק הכותב ב' אותיות חייב), אבל אם בזה האות השלים את הספר חייב (**משנ"ב** סי' ש"מ ס"ק כ"ב ס"ק ד').

15. האחד לועס ואוכל מיד, הר"ז דרך אכילה ומותר, אבל הלועס אותו האוכל ואין לדעתו לאכול לעצמו אלא להאכילו לאחרים (כגון לתינוק) אסור מדרבנן משום טוחן (**משנ"ב** סי' שכ"א ס"ק ל"ו).

16. רק בגד שבדאי יתייבש במשך השבת מותר ללבוש, ולא אמרינן בו מיגו איתקצאי (ש"ת "**מנחת יצחק**" ח"א סי' פ"א, "**שבט הלוי**" ח"א סי' ס"ב אות ג'), ולכן חולצה וכד' שבדאי תתייבש במשך השבת לא הוי מוקצה, אבל סוודר העשוי מצמר עבה וכד' שלא מוכח שיתייבש בשבת אמרינן מיגו איתקצאי וכו' ונשאר מוקצה.

17. א. **מלאכת בישול**, מניח עכשיו על האש, אף שלוקח זמן עד שיתבשל חייב עליו משום מלאכת בישול.

ב. **מלאכת זורע**, הזורע בשבת חייב, אף שלא יקלטו הזרעים באדמה עד ג' ימים.

ג. **מלאכת מעבד**, כשמכניס את העורות בתוך הסידי, אף שיקח כמה ימים עד שישתנו.

מועדים

18. כולם עושים בצד שמאל, חנוכה מדליקים בצד שמאל, אתרוג נוטלים ביד שמאל (הלולב מימין), תפילין מניחים ביד שמאל, מצה וד' כוסות בהסיבה על צד שמאל.

19. א. כל המנחות אם עושין לשתה, או עריכתה, או אפייתה בחמץ, עוברים על "לא תעשה חמץ" (**מנחות** פרק ה' משנה ב').

ב. כל זמן שמקטירים אימורים של קרבן פסח אפילו הרבה זמן לאחר שעבר הפסח, אסור שהיה ברשותו חמץ, ועובר על הלאו "לא תשחט הפסח על החמץ" ("**מנחת חינוך**" מצוה פ"ט ס"ק י"ב).

20. א. כהן גדול בליל יום הכיפורים (משנה **יומא** פ"א מ"ז).

ב. אם מצאו זכות פטרוהו, ואם לא מעבירים אותו למחר, ומזדווגין זוגות זוגות וכו', ונושאין ונותנים כל הלילה (**סנהדרין** מ').

ג. "אמר רבי יהושע בן חנניה, כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו" (**סוכה** נ"ג).

ד. השומרים בבית המקדש, י"א שאינם ישנים כל הלילה (**ראב"ד** ריש תמיד).

ה. מעשה ברבי אלעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה ("**הגדה של פסח**").

21. שמואל הנביא (**בבא בתרא** י"ד:).

22. זקן ממרא נגד בית הדין, ממתניס לו עד הרגל וממיתים אותו

ברגל בעת שיתאספו העם, למען ישמעו ויראו (**רש"י** פי' שופטים י"ז, י"ג).

23. תשעה באב שחל ביום שלישי מי שזכר ששכח להבדיל במוצאי"ק פי' חזון, ואם ימתין עד מוצאי תשעה באב כבר אי אפשר להבדיל (שהוא ליל רביעי), יכול להבדיל בתשעה באב על כוס יין (במקום שאין חמר מדינה), ויתן לחולה לשתות, ומשום שהוא כוס של ברכה מותר לשתות (עי' **ש"ע** סי' תקנ"א סעיף י').

שאלות לפלפול

24. א. כיון שאין שום פעולה במצוה, לא תיקנו ברכה, וכעין דברי ה"בית יוסף" (סי' תל"ב) שמכיון שמן התורה מספיק ביטול לקיים מ"ע של "תשבינו" לא תיקנו ברכה כיון שאפשר בלב.

ב. מצוה שתלויה באחרים לא תיקנו ברכה, וכמש"כ **בש"ת הרשב"א** (ח"א תשי"ח) שלא מברכים על מצות צדקה או נתינת מתנות כהונה.

25. א. יכול לקדש בחצר כשיש שם אור הלבנה.

ב. יכול לקדש בתוספת שבת מבעוד יום לפני השקיעה.

ג. יכול לקדש בבית חברו ששם יש אור.

ד. יכול לקדש בשבת בבוקר קידוש של לילה.

26. א. היו צריכים פחמים כדי לבשל את הסמנים שהאש לבד לא היתה מספיקה (**תוספות** שבת צ"ד. ד"ה רבי שמעון).

ב. לומדים מלאכת שבת רק מאותן מלאכות שהיו צריכים לעצם בניית ותיקון המשכן, ומה שכיבו את האור משום שלא היו צריכים אותו אין לומדים משם.

27. א. האיסור על עצם פעולת הערבוב, אפילו אם למעשה לא הצליח, סו"ס אותה פעולה עשו במשכן (ספר "**ידוש משה**" להגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

ב. באופן שיצליח לעשות כגון ע"י כוחות כישוף עובר בלאו (מורן הגר"מ ש"ד זצ"ל).

ג. גם למי"ד שהיה נס גם מודה שאפשר ע"י שריית מים, ובאופן זה עובר בלאו (**הגר"ד** לנדו שליט"א, וספר "**יד בנימין**" עה"ת להגר"ר בנימין אלישיב שליט"א).

28. כיון שהיו מוקפים בעננים נחשבו כמחיצות ("**רוקח**" ה' עירובין סי' קע"ח, "**פנחנן רזא**" פי' יתרו בשם הר"ר יוסף).

29. גם אם עם ישראל לא יקבלו את התורה, משה ואהרן בודאי יקבלו, ובזכותם כל העולם יתקיים (**מהרש"א** ע"ז ב').

30. א. ע"י ספר "**מקראי קודש**" (**להגר"צ** **פרנק** זצ"ל) שיש סוברים שעשה סמיכה ואח"כ התוודה ולא ביחד.

ב. יסוד איסור סמיכה בשעת וידוי היות שהוא עומד לפני המלך, משא"כ בזה שעומד בחצר המלך ומתוודה על קרבן כפרתו, זהו עצמו צורה של עומד לפני המלך (בשם הגר"ר **בורוך מרדכי אזרחי** זצ"ל).

31. א. כיון שא"א לבנות סוכה בעזרה, הרי פטורים מסוכה ("**פנים יפות**" דברים ט"ז, כ"א).

ב. כיון שאינם יכולים לעמוד שם עם נשותיהם פטורים מהסוכה דאין זה "כעין תדורו" ("**בית מאיר**" ערכין ג': כמו שמבואר בגמרא שם לענין שעת העבודה).

ג. מבואר בגמרא שכל אחד קיבל כפול הלבן שהוא פחות מכשיעור חיוב סוכה (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל). ויש שהעירו שבגמרא מבואר שזה השביע מאוד וא"כ אולי יש לו חשיבות של סעודה.

ד. י"ל שנחנו את הלחם לכהנים קטנים, שאין להם חיוב סוכה.

ה. אולי נחשב "עוסק במצוה" ופטור מן המצוה "**כלי חמדה**" סוכות סי' ק"ט).

ו. החיוב לאכול בסוכה משום "תשבו כעין תדורו", כאילו שם ביתו, אבל מנחות שדינן לאכול דוקא בעזרה ולא בביתו, התורה הפקיעה אות מביתו לבית ד' ("**כלי חמדה**" שם).

ז. כיון שהיה חיוב לאכול דוקא בעזרה בלי סוכה, א"כ זהו "תשבו כעין תדורו", לאכול דוקא מחוץ לביתו בעזרה (**הגר"ד** לנדו שליט"א).

ח. היו לשכות שפתוחים לעזרה, ויש להם דין העזרה ומותר לבנות שם סוכה, ואכלו שם את לחם הפנים (ש"ת "**בית יצחק**" או"ח סי' ה' ס"ק י"ז).

ט. עשו סוכה מברזלים שאין בזה איסור משום "לא תטע עץ", ועשו סכך מעשבים שאין זה עץ כלל (ספר "**מעשי למלך**" על **הרמב"ם** ה' איסורי מזבח).

32. א. יש שני אליהו, האחד פנחס והאחר אליהו ("**ברכי יוסף**" או"ח סי' ל"ב בשם הגה"ת "**רבינו בצלאל**" גיטין שם).

ב. כשאלהיו הגיע בצורת מלאך "לא בשמים היא", ורק כשהגיע בצורת אדם היה יכול לתרץ (וע"ע "**דרך אמונה**" **ביה"ל** שביעית פ"א ה"ז), אבל עדיין צ"ב דבגמרא משמע שהגיע בצורת אדם (עי' בגמרא **ב"מ** קי"ד:).

ג. עדיין לא הגיע הזמן שהיה מותר לאלהיו לגלות את התשובה (**הגר"ד** לנדו שליט"א).

שערים מצוינים

מכתבי מורינו הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

גליון 90 | פרשת עקב

אב תשפ"ו

בדין מי ששוכר בית לנופש מגוי אם חייב לקבוע מזוזה

חשיבת בית דירה שלו, והיינו דמפרש כוונתם דאכתי לא חשיבא דירת קבע אצלו.

דעת הבית הלוי דיש לתלות בפלוגתא הנ"ל מה הטעם דהשוכר בא"י חייב מיד, ונפק"מ לשוכר מגוי

ועי' בבית הלוי שם שכ' עפ"י הנ"ל ד"ל דגם הרמב"ם מפרש דטעם הפטור בתוך ל' יום הוא משום דעד ל' יום לא חשיב דירת קבע, וס"ל דהא דאמרינן דבא"י חייב מיד משום ישוב א"י, הכוונה דמשום מצות ישוב א"י אמרינן דגם תוך ל' יום חשיב דירת קבע ולא עראי, וכמו שמצינו דשבת קובע למעשר, ומשום דכיון דכיון דאיכא מצוה באכילה חשיבא קבע, ולהאי טעמא אין נ"מ בין שוכר מישראל לשוכר מגוי, ומשום"ה סתם הרמב"ם הדברים, דליכא נפק"מ בזה דגם כששוכר מגוי בא"י חייב מיד, ומ"מ לדעת רש"י והנמוק"י עולה דפטור עד ל' יום, וצ"ע אמאי לא ביארו לנו רבותינו הפוסקים מחלוקתן בזה עכ"ד, [ועיי"ש מש"כ עוד דרך אחרת בזה בדעת רש"י דלעולם י"ל דס"ל דחייב שוכר הוי מדרבנן ומשום דנראית כשלו, ומה שפטורוהו בתוך ל' הוא משום דחששו שמא יחזור בו ויפסיד ממונו שלא יוכל ליטול המזוזה, ולזה דן דבשוכר מגוי שיכול ליטלה, ולא יבא לידי הפסד, אף בחו"ל חייב מיד, עיי"ש].

ולפי דבריו בתי' זה נמצא דדוקא להסוברים דחייב שוכר הוי מה"ת, ופטורו בתוך ל' משום דאכתי חשיב דירת עראי, לזה י"ל דבא"י שיש מצוה בישובה, המצוה מחשיבה את הדיוורין לקבע, ולכן חייב מיד, אבל להסוברים דחייב שוכר הוי מדרבנן, דמה"ת בעינן דלהוי ביתך, לכאן"ו מה דפטור בתוך ל' אינו מטעמא דעראי, רק דכל החיוב אינו כי אם לאחר ל' ומשום שנראית כשלו, ולזה ע"כ דהא דמחייבין בא"י מיד, הוא כדפירש"י והנמוק"י כדי שהדירה תהיה קבועה במזוזה ועי' זה תתיישב ארץ ישראל וכמשנ"ת, וכיון שכן נראה דאף אמנם ד"ל דהש"ך לטעמיה דחייש לדעת הסוברים דחייבו מה"ת, וכמו שיבאר להלן, מ"מ למאי דנקטינן דהעיקר לדינא דחייבו השוכר הוי מדרבנן, עולה הדין כהפאת השלחן דהשוכר בית מנכרי בא"י אינו חייב במזוזה כל ל' יום ועיין.

דעת מו"ר בפרשה סדורה דשייך טעמא דישב א"י גם בשוכר מגוי, וחייב במזוזה מיד אף למאי דקי"ל דחייב השוכר הוי מדרבנן

עוד יעויין בפ"י פרשה סדורה על מס' מזוזה למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל ס"י ס' שכ' ליישב בדרך אחרת ותו"ד עפ"י מה שהביא שם פלוגתא דרבוותא במי ששכר מגוי, והשכירה הגוי לישראל אחר שיכנס בה לאלתר לאחר שיצא ממנה הראשון, אם בכה"ג מותר לישראל הראשון ליטול המזוזה ביציאתו, וכ' שם דאף אם נימא דמותר לו ליטלה, מ"מ מסתבר דאם ירצה יכול להשאירה ואינו חייב ליטלה, וכיון שכן י"ל דמאחר שגם בשוכר מגוי לפעמים כשיצא משאיר המזוזה, משום כן שייך ביה טעמא דישב א"י לחייבו במזוזה מיד, דתדע שהרי לדעת הגאונים הו"ד בברכי יוסף אף בשוכר מישראל מותר לו ליטלה כשרוצה לקבועה בבית אחר, ודעת הריטב"א דכשאין חבירו רוצה לשלם לו דמיה מותר לו ליטלה, וע"כ צ"ל דכיון שיש הרבה פעמים דאסור ליטלה, שייך טעמא דישב ארץ ישראל לחייבו ליתן מזוזה מיד בכניסתו, שמא לבסוף ישאירנה ועי"ז תהיה א"י מיושבת, א"כ כמו כן י"ל בשוכר מגוי דסגי במה שלפעמים עשוי להשאיר המזוזה, דממילא שייך ביה טעמא דישב א"י, ושפיר יש לנו לחייבו לקבוע מזוזה מיד עכ"ד, וכוונתו דאף אמנם דמש"כ רש"י דבקושי יצא מפני טורח מזוזה אחרת לא שייך בזה, מ"מ הא מיהא שייך בה מש"כ דאפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה, כיון דע"י שיקבע

בדין השוכר בית מגוי בארץ ישראל אם חייב במזוזה בתוך ל' יום

נשאלתי במי ששכר לימי בין הזמנים בית מגוי בארץ ישראל, בכפר של דרוזים בצפון הארץ, ושאל אם צריך לקבוע מזוזה כשנכנס לדור שם, ולכאן"ו הדין מפורש בשו"ע ס"י רפ"ו סכ"ג דהשוכר בית מנכרי חייב במזוזה, ועי' בש"ך שם סקכ"ט שכתב דבארץ ישראל חייב מיד, ובחו"ל לאחר ל' יום, וכ"כ בחיי אדם כלל ט"ו סכ"ב, ובמזוזות ביתך ס"י רפ"ו סק"פ.

ברם יעויין בפאת השלחן הלכות ארץ ישראל ס"י א' ס"ד שכ' לחלק בין שוכר בית בא"י מישראל דחייב במזוזה מיד, לבין שוכר בית מגוי בא"י דכל ל' יום פטור ממזוזה, וביאר שם בבית ישראל סק"ל עפ"י מה דאמרינן במנחות מ"ד א' דהטעם דשוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר, הוא משום יישוב ארץ ישראל, ופירש"י שם דמה שמועיל ליישוב הוא משום דלאחר שקובעה שוב אינו נוטלה, וכדאיתא בב"מ ק"ב א' דכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא, הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת, ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת עכ"ד, ולזה כ' שם דמאחר דאיתא בב"מ שם דכששוכרה מנכרי נוטלה בידו ויוצא, נמצא דכששוכר מגוי לא שייך האי טעמא דישב א"י שהרי כשיצא משם יטול המזוזה, וכיון שכן הדר דינא דאף בא"י כששוכר מגוי פטור עד ל' יום עכ"ד ע"ש. וצ"ע דזה דלא כש"ך הנ"ל שכתב דאף בשוכר מגוי אם הוא בארץ ישראל חייב מיד, ויעויין בית הלוי על התורה בסופו [עמ' ק' למנחות מ"ד] שעמד בזה, דלכאן"ו לפי מה שפירש"י וכ"ה בנמוק"י עולה הדין, דבשוכר מגוי, דכשיצא ממנה רשאי ליטול המזוזה, לא שייך סברא דישב א"י, וממילא י"ל דא"י וחו"ל שוים בו ופטור בשניהם כל ל' יום, אף הק' ע"ז ממש"כ הש"ך וכנ"ל, גם הביא מהרמב"ם פ"ה מה' (תפילין) מזוזה שסתם הדברים, וכ' סתם דהשוכר בית בא"י חייב במזוזה מיד, ולא הביא כלל להטעם דישב ארץ ישראל, וצ"ע דלמה לא הביאו הא איכא נ"מ לדינא בשוכר מגוי, ומה נראה דס"ל דליכא נפק"מ בהאי טעמא, מיהו צ"ב טעם הדבר.

במה שדנו התוס' אם חייב השוכר הוי מן התורה או דחייבו מדרבנן

ויעויין בתוס' מנחות שם ד"ה טלית דלחד תי' כתבו דחייב שוכר במזוזה הוי מה"ת, דאף דכתיב בקרא וכתבתם על מזוזות ביתך, לא אתא לאפוקי בית של אחרים, אלא לכדברא דקובעה בימין בדרך ביאתך, [וכ' דהטעם דלא מסתבר לן לפרושי קרא למעט בית אחרים, דכיון דלשימור עביד לא שנא], והא דפטור כל ל' יום הוא משום דבתוך ל' יום לאו בית דירה ידיה הוא, וכדמצינו בב"ב דף ח' דרך משנשתהה שם ל' יום הרי הוא כאנשי העיר, ושוב כתבו דלעולם י"ל דחייב שוכר במזוזה הוי מדרבנן דתרי ביתך כתיבי, וממעטינן בית של אחרים, וכ"כ בפשיטות בע"ז דף כ"א א' ד"ה הא, ולזה דמה"ת ממעטינן מביתך דבעינן דליהוי שלו, כתבו [שם בע"ז] דרבנן הוא דחייבוהו לאחר ל' יום מפני שהיא נראית כשלו, מידי דהוה אטלית שאולה, דכל ל' יום פטורה מן הציצית, וה"ה לעולם מה"ת, משום דכתיב כסותך ולא של אחרים, ורבנן הוא דגזרו לאחר ל' יום מפני שנראית כשלו עכ"ל, ומש"כ התוס' דחייב השוכר הוי מה"ת, והא דפטור בתוך ל' הוא משום דבתוך ל' יום לאו בית דירה ידיה הוא, יעויין בפירש"י מנחות שם שכ' דפטור משום דשמא יחזור בו, ובבית הלוי שם כתב דנראה דסברתו הוא דלא הוית דירת רבע, דבכל עת יכול להיות שיוצא ממנה כשלא יהיה לו קורת רוח בו, ורק אחר שכבר דר בו ל' יום הרי הוכשרה בעיניו, וכ' דזה נוטה קצת כדברי התוס' בתי' הראשון דעד ל' יום לא

בתחילה פעמים עשוי להשאירה, ולזה עולה הדין דגם למאי דנקטינן דחיוב שוכר במזוזה הוי מדרבנן, יש לחייב שוכר מגוי בא"י במזוזה מיד ומטעמא דישב ארץ ישראל.

מה שיש לדון דשוכר בית בא"י מגוי הדר בין הגויים לא שייך לחייבו במזוזה מיד מטעמא דישב א"י

אולם לענ"ד יש מקום לדון דכל זה בשוכר בית מגוי ואין הגוי דר עמו שם, דרצון חכמים שתהיה א"י מיושבת ביד ישראל, ברם בנ"ד ששכר בית והגוי דר עמו בחצר, וביותר ששכרו בכפר של דרוזים דאין רצון חכמים שידור שם כדי שלא ילמד ממעשיהם לא שייך זה, דהא תנן בעירובין ס"א ב' דהדר עם הגוי בחצר הרי זה אוסר עליו, ובגמ' שם מבואר דאף דדירת עכו"ם לא שמה דירה, מ"מ גזרו חכמים דאין מועיל שיבטל הגוי רשותו, אלא צריך שישכירו ממנו, וכל זה כדי להרחיק דירת הישראל מן הגוי, דמאחר שאין הגוי רוצה להשכיר בנקל יתרחק הישראל מלדור עמו כדי שלא יאסור עליו את הטלטול, עי' בזה בשו"ע או"ח סי' שפ"ב ס"א ובמ"ב שם סק"א וסק"ה, וכיון דחזינו דגזרו חכמים להרחיקו משם כ"ש שלא יחייבוהו להשאיר המזוזה שם כדי ליישבה בישראל, ומיהו העירוני דא"כ אף בשוכר מישראל שדר בין הגויים לא יתחייב מיד כיון שלא שייך טעמא דישב א"י וצ"ע.

מה שיש אפשרות לפוטרו ממזוזה אם יניח לגוי שישאר שותף עמו בבית

עוד נראה בזה דאם יסכם עם הגוי שיש לו רשות להשתמש שם, ולהניח איזה ארון או איזה מחפציו המונחים שם, ויתנה כן על כל חדר וחדר, יש לפוטרו מטעם אחר, ומשום דהו"ל שותפות עכו"ם שכי' הרמ"א בשו"ע יו"ד סי' רפ"ו ס"א דפטור ממזוזה, וכמבואר במרדכי ספ"ק דע"ז, והדין מבואר בשו"ת רעק"א קמא סי' ס"ו דשוכר בית מנכרי ויש לנכרי רשות להניח שם חפציו חשיב כשותפות גוי, [ואף באופן שתשמיש הישראל בדירות ותשמיש הגוי באוצר והוא תשמיש טפל, לעומת תשמישו של הישראל, יעויין בדעת נוטה מזוזה תשו' קכ"ו שהשיב רבינו זצ"ל דאין נ"מ למעשה דסוף סוף יש לו שייכות עכ"ד, ור"ל דגם בכה"ג חשיב שותפות עכו"ם ופטור, ועי' מזוזות ביתך סי' רפ"ו סק"י דמיייתי מס' שדי חמד דשותפות נכרי פוטר אפילו יש לגוי אחד ממאה שבו, וכ"מ ברעק"א בדרו"ח יומא י"א א', ומיהו יעויין בשע"צ שם סקט"ו דזה דלא כדמשמע בתשו' רעק"א הנ"ל דאם רובה של ישראל חייבת לדעת רש"י].

אמנם יעויין בב"י ריש סי' רפ"ו ושם בבדק הבית דמיייתי מתשו' הרשב"א דמזוזה כיון דחובת הדר היא ולשמירה עשויה, לא דרשינן מקרא דביתך למעוטי שותפות עכו"ם, וכ' ע"ז ב"י דהכי נקטינן דאף בדאיכא שותפות עכו"ם חייבת, ודלא כהמרדכי שכי' שהיא פטורה, ועי' במזוזות ביתך סי' רפ"ו סק"י שכי' דיש אחרונים שחששו לדבריו, וכתבו שאם אין חשש סכנה מעכו"ם, ולא חשש שהעכו"ם יגנוב את המזוזה ויבזה אותה, יש לקבוע מזוזה בלא ברכה, וציין ע"ז בשע"צ סק"י להברכי יוסף ולחם הפנים מבעל קיצור שו"ע, ועי' בשדי חמד באורך עכ"ד.

אכן בתשו' הגרעק"א שם כתב דלכא' נראה דהאי דינא דשותפות עכו"ם תלוי בב' תי' התוס' במנחות הנ"ל, דאם אמרינן דשוכר חייב מה"ת, ולא בעינן שיהא ביתך ממש דחובת הדר היא, ה"נ י"ל דשותפות עכו"ם חייבת, אבל אם אמרינן דחיוב השוכר מדרבנן, דמה"ת בעינן דליהוי ביתו שלו, לזה י"ל דה"נ ממעטינן מביתך דשותפות עכו"ם פטורה, וכ' שם דלפי"ז מיושב מה דפסק הרמ"א בפשיטות דשותפות עכו"ם פטור ממזוזה כהמרדכי, והיאך לא חשש הרמ"א להחמיר לשיטת הרשב"א שהביא הב"י דחייבת, ולפמש"כ ניהא דטעמא דהרשב"א דמחייב, הוא משום דס"ל דלא בעינן דליהוי ביתך ממש, וכיון שכן למסקנת תוס' [כ"כ ברעק"א דכ"ג ממרוצת דברי התוס' דנקטו לעיקר כהתי' הב'] והרא"ש בהלכות קטנות [הל' מזוזה סי' ט"ו] דשוכר פטור מה"ת, דבעינן שיהיה הבית שלו, ממילא נמצא דלדידהו שותפות עכו"ם פטור, ומשו"ה הכריע הרמ"א כהמרדכי כיון דהתוס' והרא"ש ג"כ ס"ל כן.

עוד כתב דעפ"י יבואר מש"כ הש"ך סי' רפ"ו סקכ"ח על הא דאיתא בשו"ע שם סכ"ב דשוכר בית בחו"ל פטור ממזוזה שלשים יום, דהוא

משום שאינו נקרא עדיין דירה ע"כ, ולכא' הוא תמוה שהתוס' לא כתבו טעם זה כי אם להצד דחיוב השוכר הוי מה"ת, דאז צ"ל דמה שפטור בתוך ל' יום הוא משום דחשיב דירת עראי, אבל למאי דקי"ל דשוכר פטור מה"ת וכל חיובו אינו אלא מדרבנן ומשום דלאחר ל' ימיחזי כשלו, לזה הא דתוך ל' יום פטור הוא משום דמוקמינן ליה אדינא דשוכר פטור, ולהנ"ל כ' שם י"ל דס"ל להש"ך דמדהשמיט המחבר לדעת המרדכי דשותפות עכו"ם פטור, משמע דס"ל דיש לחוש לדעת הרשב"א דשותפות נכרי חייב, וא"כ ע"כ ממילא דחושש לדעת הסוברים דשוכר חייב לאחר ל' יום מה"ת [וכנ"ל דתלי הא בהא], ומשו"ה הוצרך הש"ך ליתן טעם לדעת המחבר דהא דתוך ל' פטור הוא משום דעדיין אינו נקרא דירה, אך רחוק הוא בכוונת הש"ך, גם נ"ל דבאמת מה שפסק הב"י בבד"ה כהרשב"א הוא משום דלא ס"ל כסברתו לתלות דין שותף נכרי בדין שוכר אם חייב מדאורייתא, דא"כ לא היה לו להכריע כהרשב"א נגד המרדכי כיון דמסתייע להמרדכי דעת התוס' והרא"ש וכו', ודברי הש"ך אינם עולים יפה לענ"ד עכ"ד, [ולזה נראה וכבר נתבאר בזה לעיל דאם נימא כמש"כ הגרעק"א בדעת הש"ך דסובר בדעת המחבר דשוכר לאחר ל' חייב מה"ת, [וע"ע בזה בשו"ת בנין שלמה הנדמ"ח ח"ב יו"ד סי' כ"ג, ובשדי חמד מערכת המ"מ כלל קי"ב] י"ל עפ"י דברי הבית הלוי דמה שפסק דשוכר בית בארץ ישראל מנכרי חייב לאלתר, אזיל לטעמיה שסובר דחיוב השוכר הוי מה"ת, ובא"י מפני מצות ישובה חשיב כדירת קבע מיד, ושייך זה אף בשוכר מנכרי, ברם למאי דנקטינן דהעיקר לדינא דחיוב השוכר הוי מדרבנן, וכמש"כ הגרעק"א שם, וכ"כ במזוזות ביתך סי' רפ"ו סקע"ג, [ועי' בשע"צ שם ס"ק קמ"ג], עולה הדין דהשוכר בית מנכרי בא"י אינו חייב במזוזה כל ל' יום וק"ל].

ועי' בשדי חמד מערכת המ"מ כלל קי"ב שהשיג על זה דלפי"ז צ"ל דהרשב"א דס"ל דשותפות עכו"ם חייבת במזוזה, ע"כ ס"ל דחיוב השוכר במזוזה הוי מן התורה, וזה אינו דהרשב"א בחי' לשבת דף קל"א ב' ס"ל דחיוב השוכר הוי מדרבנן, גם הביא מהיש"ש והלבוש דלהנ"ל יהיו דבריהם סותרים, וע"כ מוכח דלא תלי הא בהא, וכ"כ בשו"ת בנין שלמה הנ"ל ע"ש.

ולדינא אף שיש מן האחרונים שחששו לדעת הרשב"א דשותפות עכו"ם אינו פטור ממזוזה, מ"מ לענין שוכר שדעת רוב הפוסקים שהוא דרבנן, יש להקל כדעת הרמ"א דשותפות עכו"ם פטורה, וכמבואר זה בתשו' רעק"א שם, וכ"כ בפתחי תשובה סי' רפ"ו סקט"ז להקל עפ"ד הגרעק"א שם לפטור בשוכר במקום דאיכא פלוגתא דרבוותא שנזכר דעת המיקל בשו"ע ע"ש.

מה שיש לדון לחייב שוכר בית מגוי מיד אף בחו"ל, ומטעמא דעבדינן כדיניהם דשכירות ליומא ממכר הוא

ואכתי יל"ע בזה דהנה יעויין באבי עזרי סוף הל' מזוזה שהק' על מש"כ הש"ך דשוכר בית מנכרי בחו"ל דפטור ממזוזה בתוך ל' יום, ממש"כ הרא"ש בפ"ק דע"ז ובביאור הגר"י יו"ד סי' קנ"א סק"י דעבדינן כדיניהם דשכירות קניא וליומא ממכר הוא וכ"ש בישראל מעכו"ם, ומהני זה להתיר להשכיר בית לגוי אף שמכניסין לתוכה ע"ז, וא"כ למה לא יהני לחייב השוכר בית מעכו"ם במזוזה, שהרי כדיניהם עבדינן דשכירות קניא ומקרי ביתך ואמאי לא יתחייב במזוזה והניח בצע"ג, ובסו"ד כ' דנראה להחמיר להתחייב במזוזה מיד בשוכר בית מעכו"ם עכ"ד, [ועי' בדעת נוטה מזוזה תשו' שמ"ט שנשאל רבינו זצ"ל אם יש לחוש לזה לדינא, והשיב לכא' יפה העיר מרן ז"ל ע"כ], ולפי דבריו מאחר דיש לחוש דחייב משום דקרינן ביה ביתך ולא משום ישוב א"י קאתינן בה, לכא' ליתא למש"כ לדון להקל מטעם דלא שייך בנ"ד טעמא דישב ארץ ישראל, ולפ"ר מאחר דלאו משום שוכר מחייבין ליה רק דקרינן ביה ביתך, יל"ע אם יש להחמיר בזה לחוש לדעת הרשב"א דשותפות עכו"ם אינה פוטרת ממזוזה.

אכן יש להעיר דאם נימא כדעת האבי עזרי לכא' קשה דמה"ט אף בשוכר מישראל בחו"ל יתחייב מיד, דהא מבואר בביאור הגר"א שם דאף בישראל עבדינן בזמן הזה כדיניהם וכ"ש בישראל מגוי, ואמנם יעויין בנחל אשכול סוף הל' מזוזה והו"ד במנחת פתים יו"ד סי' רפ"ו סכ"ב שלא חילק בין שוכר מגוי לשוכר מישראל, וכ' דבזמן הזה שוכר בית אף בחו"ל יקבע

מה שיש לדון אם בית ששוכרין אותו לנופש דומה לפונדק

איברא דבנד"ד יש לצרף עוד בזה דאף כששוכר דירה מישראל כדי להנפש שם לא ברירא דחייב במזוזה, דאף שהשוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד ומברך עליה, בכאן שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח זצ"ל דיש לקבוע מזוזה בלי ברכה, דמאחר שדר שם בדרך עראי יש להסתפק שמא דומה לדר בפונדק דפטור ממזוזה, ואף שידוע ממרן החזו"א זצ"ל והובא בארחות רבינו מזוזה אות כ"ג שכשנסע לצפת להנפש שם, קבע מזוזות בבית שנפש שם ולא לקחם, מ"מ השיב רבינו זצ"ל לשואל דהיה זה לפחות מל' יום וקבע בלי ברכה, [עי' דעת נוטה מזוזה תשו' שמ"א ובהערה שם], גם יש לדון דכששוכר צימר שעשוי לדיויר עראי, יותר דומה למי שדר בפונדק וצ"ע בזה, ועי' בתשובות והנהגות ח"א סי' תרמ"א שכ' דשמע שמרן הגר"ז הגאב"ד דבריסק כשהיה דר בוילנא בזמן המלחמה כשהיה לו ספק בכשרות המזוזה הפקיר הזכות שיש לו בבית ע"כ, ויכול לעשות כן אחר שנכנס להפקיר זכותו, ועי' בזה במכתבי הגר"ד לנדו שבסוף ספר דעת נוטה מכתב א' שאלה ג' [עמ' תקס"ה] ומכתב ב' שאלה י"ג [עמ' תקצ"ח], ועי' מש"כ בזה בד"ן השוכר בית בא"י לנופש ואכמ"ל, ובצירוף כל הנ"ל לכאן נראה דיש לפטור ממזוזה.

מיד, כיון דהאידינא שכירות קניא והוי כמכר דמחוייב לקבוע מיד ע"ש, ועי' בדעת נוטה מזוזה תשו' של"ה שנשאל מו"ר זצ"ל אם ק"ל כהנחל אשכול, והשיב בזה"ל כמדומה דלא נקטו כן עכ"ד, ומשום כן נראה דלא כתב רבינו זצ"ל אלא דיפה העיר מרן ז"ל, אבל לענין דינא אפשר דאי"צ לחוש לזה, שהרי הש"ך והחיי אדם כתבו דפטור בתוך ל' יום, ועי' נשמת אדם כלל ט"ו סק"ב שהוכיח דע"כ צ"ל דשכירות לא קניא לגמרי, להיות כביתו של עכו"ם לענין חניה בקרקע, כיון שאין הקרקע שלו, וגם רש"י נשמר מזה, ולא כתב דשוכר חייב במזוזה משום דקרינן ביה ביתך, רק משום דהאי ביתך ר"ל דרך ביאתך ע"ש, והא מיהא לכאן נראה פשוט דאף אם אתינן לחייבו במזוזה מהאי טעמא, אינו אלא מדרבנן, וממילא י"ל דאכתי מצינו למיפטר בנד"ד משום שותפות עכו"ם, ומן הטעם הנ"ל דהוי ספק דרבנן דאזלינן ביה לקולא ועיין.

ומיהו אף אמנם דכן מבואר ברעק"א ובפ"ת וכמשנ"ת דיש להקל בשוכר בספיקות, יעויין בשדי חמד מערכת מ' כלל ק"כ ומערכת הס' כלל מ"ג דמייתי פלוגתא דרבוותא בזה, ואיכא דס"ל דלא מהני ס"ס לפטור ממ"ע, וגם אם איכא מאה ספיקי צריך לקיים המצוה אפי' היא מצוה דרבנן, וכן שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל דראוי להחמיר בספיקות.

ציוני הלכה

שו"ת ממה ששאלו בבי מדרשא

הלכות כיבוד אב ואם [י']

דהו"ל סותר את דבריו אסור אפי' שלא בפניו, וכ"מ בט"ז שם ס"ק י' וז"ל ולא יסתור דבריו, כאן אסור אפילו שלא בפניו, ומ"מ לענין פסק שרי כמו שכתב רמ"א סעי' ג' ע"ש, ולכאן צ"ע מאי שנא כבוד אביו דהאיסור לסתור דבריו הוא רק בפניו [לדעת הט"ז], מכבוד רבו דהאיסור לסתור דבריו, הוא אפי' שלא בפניו, ולשון השו"ע הכי דייקא דהתם בכבוד רבו הקדים איסור ההכרעה וכ"ע דהאיסור בפניו ואח"כ כ' לדינא דלא יסתור דבריו בלא להתנות שיהיה האיסור דוקא בפניו, ואילו בכבוד אביו הקדים איסור הסתירה ואח"כ כ' לאיסור ההכרעה, וסיים דהאיסור דוקא בפניו וצ"ע.

עוד כ' הט"ז [כאן סק"ג] וז"ל ומ"מ נ"ל דאם הוא חולק על אביו ויש עוד אחר שאמור כאביו והוא רוצה להוכיח ולכתוב דעתו כדעת החולק על אביו לא יזכיר שם אביו אלא שם האחר כיון שיוכל לעשות דרך כבוד יעשה, וזה למדתי מדברי הטור בח"מ סימן ק"ז במה שכתב כי לא קלקלו בגוף כו' ובזה הוא חולק על אביו ורמז הפלוגתא על בעל התרומות בסימן ק"ד ובזה נשא פנים לאביו וכמו שכתבתי בס"ד עכ"ד.

ומה שציין למש"כ הרמ"א בס' רמ"ב ס"ג, יעוי"ש שכ' בזה"ל הג"ה אבל מותר לחלוק עליו באיזה פסק או הוראה, אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו (פסקי מהרא"י סי' רל"ח), ומסתימת הדברים משמע דשרי לחלוק אף כשהוא בפניו, וכ"מ בבאר שבע סנהדרין דף ק' א' והו"ד להלן, והטעם דשרי, יעויין בפרישה סי' ר"מ סק"ג וז"ל לא יאמר נראין דברי פלוני, נראה דהיינו דוקא כשאומר כן בלי ראיה מוכרחת, אבל כשיש לו ראיה מוכרחת אזי אין הוא מכריע אלא הדין תורה מכריע, ומשום הכי מצינו שרבינו השיג כמה פעמים אדברי הרא"ש אביו וגם בשאר גדולים מצינו כן, וי"ל דמה"ט שרי נמי בכה"ג לחלוק, ועי' בביאור הגר"א שם ס"ק ו' שציין מקור לדין זה דבכמה מקומות מצינו שהיו חולקין על אביהם ורבים, כמ"ש בקדושין מ"ב א' ור"ג כו' וכן רבי עם רשב"ג, נראה שנתן טעם למה שמצינו שהיו חולקין על אביהם ורבים עפ"י דברי התורה הנ"ל שהיה זה בראיה מוכרחת, ומיהו יעויין בביאור הג"ה בס' ר"מ ס"ק ג' שכ' עמש"כ השו"ע דלא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו, וז"ל דהא מצינו שחולקין על אביהם ורבים, רבי עם רשב"ג [סוטה כ"א ב', גיטין כ"ב א' ועוד שם ל"ג א'] והרבה כיוצא, וכן מכריעין עכ"ד, ומזה נראה שנתן טעם למה שמצינו שהיו חולקין על אביהם ורבים, מפני שהיה זה שלא בפניו, דדעת הגר"א כהט"ז דקאי בפניו אף על ולא סותר את דבריו, ונראה דס"ל להגר"א דשני הדברים מוכרחים דפעמים משמע שהמחלוקת שחולק על אביו היתה בפניו, ואז צריך לחלק כהתורה ד"ד דכשיש לו ראיות והוכחות לדבריו שרי, ופעמים המחלוקת בסברא, ואז ע"כ מוכח הדין המבואר לדעת הגר"א בס' ר"מ דשלא בפניו שרי, וצריך לאוקמי דהיתה המחלוקת שלא בפני אביו ורבו ועיין.

עוד שם בשו"ע יו"ד סי' ר"מ ס"ב, ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו, אפילו לומר נראין דברי אבא ע"כ, הנה איתא בגמ' קידושין דף ל"א ב' ת"ר איזה מורא ואיזהו כיבוד, מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא ע"כ, ופירש"י שם וז"ל ולא מכריעו, אם היה אביו וחכם אחר חולקין בדבר הלכה לא יאמר נראים דברי פלוני, וכ"כ בתוס' ר"י הזקן שם וז"ל סותר שחולק עליו, מכריע שאם הוא ואחר חולקים, לא יאמר נראין דברי פלוני, ומסתברא דכל הני דוקא בחייו עכ"ד.

ברם יעויין בטור יו"ד סי' ר"מ דמייתי לפירש"י שפי' דולא מכריע את דבריו, ר"ל דאם היה חולק עם אחר בדבר הלכה לא יאמר נראין דברי פלוני, וכ' בשם הרמ"ה דזה אין צריך, דהיינו סותר את דבריו, אלא אפי' נראין לו דברי אביו אין לו לומר נראין דברי אבא, שנראה כמכריע דברי אביו, אלא אם יש לו תשובה להשיב על החולקין ישיב עכ"ד, ועי' בב"י שם דמש"כ הטור שהרמ"ה חולק על מה שפירש"י בלא מכריע את דבריו, וכ' דזה אין צריך דהיינו סותר את דבריו, י"ל דתרי גווני סותר את דבריו קתני, חד שהוא לבדו סותר את דבריו, וחד שהוא מכריע כדברי החולק עליו, ועוד י"ל דמש"כ רש"י לא יאמר נראים דברי פלוני על איזה מהם שיאמר שנראים דבריו נתכוין, שאפילו כשיאמר שנראים דברי אביו נראה כמכריע את דבריו עכ"ד.

ומש"כ השו"ע דלא מכריע את דבריו בפניו, אפילו לומר נראין דברי אבא, הוא כדעת הרמ"ה, ועי' בביאור הגר"א סק"ד שכ' אפי' לומר כו', דאי כפירש"י היינו סותר וכו', והטעם דאסרינן אפי' לומר נראין דברי אבא, יעויין בחי' אדם כלל ס"ז ס"ח שכ' דהוי זילותא לאביו, שמראה שדעתו מכרעת יותר מאביו, אלא אם יש לו תשובה לדברי החולק ישיב לו, ודוקא בפניו אבל שלא בפניו מותר לומר נראין לי דברי אבא, שאדבריה זה כבוד אביו עכ"ד.

ועינין בט"ז שם ס"ק ג' שהק' עמש"כ הטור שאסור לחלוק על אביו, מדינא דלא סותר את דבריו, דהא מצינו בטור שחולק עם אביו כמה פעמים, ות"י דהיינו שלא בפניו, דדוקא בפניו אסור, ומבואר בדבריו דמש"כ השו"ע דהאיסור דוקא בפניו, קאי גם על מכריע וגם על סותר דתרווייהו לא מיתסרי כי אם בפניו, ברם יעויין בשו"ע לקמן סי' רמ"ב סט"ז שכ' השו"ע בזה"ל ולא יכריע דבריו בפניו, ולא יסתור דבריו, ומשמע דדוקא על הכרעה כ' השו"ע דכל האיסור הוא כשמכריע בפניו, אבל לחלוק עליו

ציוני שי"ח

תשובות רבינו מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זללה"ה

בדיני תשעת הימים [ב']

א מי שהזמין מקרר לפני י"ז בתמוז, וקיבלו בשבוע שחל בו ט' באב, האם מותר לו להשתמש בו.

ת. נכון שלא יזכה בו ולא ישתמש בו עד לאחר ט' באב¹.

ב במוצאי שבת חזון האם יש ענין שכמה שפחות אנשים יעשו הבדלה², וכגון שא' יוציא כמה משפחות, כדי למעט באנשים שיזדקקו לשתות יין בהבדלה.

ת. לא שמענו קפידא³.

ג בן ספרד שדר עם בן אשכנז בחדר אחד, ורוצה לכבס בגדיו לאחר ראש חודש אב שלא בשבוע שחל בו, שעדיין מותר כיבוס לבני ספרד, ורוצה לצרף בכיבוסו גם את בגדי חברו בן אשכנז, האם מותר.

ת. לא⁴.

ואולי י"ל דבאמת עצה זו ליתן לתינוק לשתות יש בזה ריעותא, והוא דלדעת הגאונים (בסימן רע"א סעיף י"ד) גבי קידוש שאם לא טעם המקדש לא יצא, וכתב הטעם בט"ז (סקי"ח) משום דקידוש על היין יש סמך מדאורייתא, וא"כ לדעת הרמב"ם שגם בהבדלה הוי כמו קידוש דדרשינן זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו, א"כ לשיטת הגאונים גם בהבדלה אם לא טעם המבדיל בעצמו לא יצא, לפ"ז כיון דגם התינוק הגיע לחינוך דאבלות יש בזה תרתי לריעותא לכן אין נותנים לתינוק.

ועד"ז י"ל מה שלא הביא המחבר עצה זו בהבדלה ליתן לתינוק, משום שהוא כתב (בסימן רע"א) דנכון לחוש לדעת הגאונים, אבל הרמ"א יוכל להיות דאיהו סובר כמו שכתב בבה"ל (ד"ה שאם) בשם הא"ר דאף לכתחילה א"צ לזהר כ"כ, משום דהרבה ראשונים פליגי על הגאונים, ולכן כתב הרמ"א עצה ליתן לתינוק בט' ימים. והנה בהבדלה של מוצאי תשעה באב שחל להיות בשבת, הובא במקום אחד שאם יש תינוק יתן לתינוק לשתות, ובדגול מרובה (או"ח סימן תקנ"ו) כתב בהדיא דא"צ ליתן לתינוק, וא"כ אם יתן מיגרע גרע דנמצא דאינו שותה המבדיל בעצמו.

תשובה: הנכון, אם לא הנהיג את עצמו ליתן לתינוק, שיטעום בעצמו כפסק השו"ע מרן ז"ל, עכ"ז ע"ש.

4. הנה שאלתי לרבינו זצ"ל בדבר בחור מבני אשכנז שרוצה ליתן לחברו מבני ספרד שילבש ויכין לו בגדים מכובסים, בימים שלפי מנהגם מותרין ללבוש, האם שרי, והשיב אולי אין ראוי עכ"ד, עוד שאלתי בהנ"ל הנה כשבן אשכנז רוצה ליתן לבן ספרד שיכבס לו בגדיו, [קודם שבוע שחל בו, שלפי מנהגם מותרין לכבסו], לכאוי פשוט דאסור, דלא גרע ממה שאסור לבן אשכנז למסור בימים אלו לכובסת נכרית, אלא ששאלו אם שרי ליתן לו שיכבס וילבש לעצמו מעט, והשיב כנ"ל, והכוונה כנ"ל דאולי אין ראוי, ויש מקום לדון דדוקא בזה השיב כן, לפי שבן אשכנז מצוהו על כך, ואף אמנם שאינו מכשילו באיסור ואינו עובר בלפני עור, שהרי לפי מנהגו הדבר מותר, מ"מ כיון שלפי מנהגו הדבר אסור ס"ל לרבינו זצ"ל דאינו ראוי, אך בנד"ד נראה שהבן ספרד רוצה מעצמו להיטיב עם חברו ולכבס עבורו הבגדים, ואעפ"כ השיב רבינו שלא יכבס, נראה מזה דס"ל דמאחר שלבן אשכנז אסור הדבר אין בן ספרד יכול לכבס עבורו אף שלמנהגו הדבר מותר, ויתכן דיש לבן אשכנז חיוב מחאה למחות בו שלא יכבס עבורו ועיין.

1. כן כ' בס' אשרי האיש או"ח ח"ג סי' ס"ט ס"כ בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאם הזמין כלי חדש כגון ארון ספה וכדו' ומביאים לו את הכלי בט' הימים, אם יכול ידחם עד לאחר תשעה באב, ואם אינו יכול מותר לקבל מהם, אך יתכוון לא לזכות בזה עד אחרי תשעה באב, ויצניעם ללאחר תשעה באב וצוין בהערה שם שהוא עדות מהגרמ"מ קארפ שליט"א עכ"ד. ברם יעויין בחוט שני שבת ח"ב עמ' שכ"ה וז"ל המזמין רהיטים וכדו' לפני ר"ח מנ"א, ורוצים להביאן לביתו, מותר לקבלם ואינו צריך להשתדל לסרב לקבלם, כיון דעיקר המשא ומתן כבר נעשה בשעת הקניה עכ"ד.

2. הנה איתא בשו"ע סי' תקנ"א ס"י בזה"ל ומותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון, הג"ה ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהר"ל סי' ק"ו), אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות הבדלה. ובדעת השו"ע דשרי יעויין במ"ב סקס"ז דמיייתי מהגר"א וז"ל ומותר לשתות וכו', דבכה"ג לא קיבלו עליהו כמו לענין שאר סעודת מצוה, עוד כ' שם סקס"ח ונוהגין להחמיר וכו', כיון דאפשר למטעמיה לתינוק משא"כ בשאר סעודות מצוה עכ"ד,

3. יעויין בקונטרס הזכרונות סי' כ"ז אות ט"ז שכ' וז"ל אין להבדיל על שחר במוצאי שבת חזון דבא"י אין זה חמר מדינה והבדיל על יין, (עי' רמ"א סי' תקנ"א ס"י), וטעם קצת ואח"כ נתן לאחר לשתות, ולא הידר אחר קטנים שישתו, ואומרים שהשקה משיירי הכוס לקטנים וגם לגדולים, (עי' לעיל סי' י"ט אות ל"ה, ועי' שלמת חיים השלם סי' שי"ז) עכ"ד. מבואר דהחזו"א לא הידר אחרי קטנים, ומה"ט נראה נמי דאי"צ להדר שיעשו כולם הבדלה אחת רק יעשו כמנהגם בכל שבוע וק"ל.

ומה שציין רבינו זצ"ל לשו"ת שלמת חיים יעוי"ש שנשאל בזה"ל בהבדלה בט' ימים מר"ח אב, אם יש תינוק שכבר הגיע לחינוך דברכה וגם לחינוך אבלות חורבן ביהמ"ק, אם גם באופן זה טוב שיתן לשתות להתינוק, או שישתה המבדיל בעצמו, דלכאורה י"ל דלגבי התינוק הוי כעין תרי דרבנן ולהמבדיל שהוא גדול הוי רק כעין חד דרבנן, ועדיף יותר ליתן להתינוק, והנה אהא דכתב בהג"ה (סימן תקנ"א) סעיף י' דכוס הבדלה יתן לתינוק, כתב המג"א (סקל"א) ודוקא לתינוק שאינו יודע להתאבל על ירושלים, ומדלא סיים המג"א ואם אין תינוק כזה יתן לתינוק שהגיע לאבלות ירושלים, משמע קצת דבאופן זה ישתה המבדיל בעצמו.

עמק השבוע

פרשת עקב תשפ"ו והימים שסביבותיה

גליון קבה

עיונים וביאורים במהות ימי השבוע
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

שנה ג

סדר השירזוכין שעשו בט"ו באב וביוהכ"פ

מקור מקראי שרק בנות ירושלים עושים סדר השמחה

בט"ו באב וביוהכ"פ

בשיר השירים לחוד, לא היינו יודעים שיש להו לחול בכרמים קמ"ל. אבל צ"ב למה המשנה רק הביא הפסוק בשיר השירים ולא הביא גם הפסוק בשופטים להשלים המקור. וצע"ע בזה.

אולם יש בכל זה מקור שבנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, אבל עדיין ליכא מקור שיוצאות בכלי לבן שאולין. הנה אפשר היה לומר שזה שיוצאות בכלי לבן שאולין אינו דבר עיקרי בסדר השמחה, ולכך לית לו מקור מקראי, רק זה שיוצאות וחולות הוא דבר עיקרי בסדר השמחה ויש לו מקור מקראי. אבל עיין בזה"ק ח"ב דף קלה ע"א דאיתא זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני, זהב, ברזא דיומא דראש השנה, דאיהו יומא דזהב, יומא דדינא, ושלטא ההוא סטרא, כמה דאת אמר (איוב ל"ז: כ"ב) מצפון זהב יאתה, וכסף, דא יום הכפורים, דמתלבנן חוביהון דישראל כתלגא, כמה דאת אמר (ישעיה א' י"ח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, וכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, ונחשת, יומי דקרנבין דחג, דאינון רתיכי דעמין עכו"ם, ואנון אקרון רזא דהרי נחשת, ובגין כך מתמעטין בכל יומא ואזלין, ותכלת, דא פסח, שולטנו דרזא דמהימנותא, רזא דגוונא תכלא, ובגין דהיא תכלא, לא שלטא עד דשציאת וקטילת כל בוכרי דמצראי, כמה דאת אמר ועבר ד' לנגף

תלויים בבנין המקדש. עכ"ל. הרי דס"ל דסיום הפסוק "ביום חתונתו וביום שמחת לבו" קאים על שני הימים שהוזכרו במשנה, יוהכ"פ וט"ו באב. לפ"ז נמצא שיש מקור בפסוק לסדר השמחה הנ"ל, שיש מקור בפסוק דבנות ירושלים "יוצאות" ביוהכ"פ ובט"ו באב.

אולם לפ"ז רק יש מקור שבנות ירושלים יוצאות, אבל לא מוזכר מה עושות כשיוצאות. אמנם הנה בסוף ספר שופטים כתיב "ויאמרו הנה חג ד' בשלו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מזרחה השמש למסלה העלה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה, ויצו את בני בנימין לאמור לכו וארבתם בכרמים, וראיתם והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחלות ויצאתם מן הכרמים וחטפתם לכם איש אשתו מבנות שילו והלכתם ארץ בנימין". הרי מבואר שהיה חג אשר בו היו בנות שילה חולות בכרמים. ויש מזה מקור לסדר שמחה אשר בו בנות שילו חולות בכרמים. ולכאורה יש מזה מקור מקראי לסדר השמחה הנ"ל. ואפשר דבעינן לשני הפסוקים, דאי משום הפסוק בשופטים לחוד הו"א דכך נהגו, אבל אין ציווי לעשות כן, קמ"ל הפסוק בשיר השירים שאומר להדיא "צאינה", וכן הו"א דרך בשילו נהגו כן, קמ"ל הפסוק בשיר השירים דגם בציון יש לנהוג כן, וכן הו"א דרך פעם בשנה נהגו כן, קמ"ל הפסוק בשיר השירים שיש לנהוג כן ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ואי משום הפסוק

עיין במתני' בסוף מס' תענית דאיתא אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו כל הכלים טעונין טבילה ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומר תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

והנה לכאורה יש לומר דהלשון בסדר השמחה ד"בנות ירושלים יוצאות" מישך שייך ללשון הפסוק הנ"ל "צאינה וגו' בנות ציון". שו"ר בר"ן שם דאיתא וז"ל צאינה וראינה בנות ציון משמע שיוצאות וחולות. עכ"ל. והנה עי"ש במהרש"א דאיתא וז"ל גמ' וכה"א צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו זה מתן תורה, פרש"י יוה"כ שנתנו בו לוחות אחרונות עי"ש, והוסיף הרע"ב וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שנתחנך ביוה"כ ע"כ, ולא ידענא חנוכו ביום הכפורים ולפי עינינו נראה דאחמשה עשר באב קאי שטעמי שמחתו אמרינן בגמ'

את מצרים, בגין כך כל גונון טבין בחלמא בר מן תכלא, וארגמן, דא שבועות, רזא דארגונוא, דתורה שבכתב דאיתיהבת ביה כלילא מתרין סטרין מימינא ומשמאלא, כמה דאת אמר מימינו אש דת למו, ודא איהו ארגמן, ותולעת שני, דא איהו ט"ו באב, דבנות ישראל הוו נפקי במאני מלת, כמה דאת אמר (איכה ד':ה') האמונים עלי תולע, עד הכא שית סטרין, מכאן ולהלאה רזא דעשרת ימי תשובה, ושש, ועזים, ועורות אילים מאדמים, ועורות תחשים, ועצי שטים, ושמן למאור, ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים, ואבני שוהם, ואבני מלואים, עד הכא תשעה לקבל תשעה יומין, ויום הכפורים אשלים לעשרה, ומכל אלן אנן נטלין תרומת ד' בכל זמנא וזמנא, בגין לאשראה עלן, בראש השנה אנן נטלין תרומת ד', ואיהו רזא דראש השנה דאתיא מסטרא דזהב, ביום הכפורים אנן נטלין לה, ואיהו יום הכפורים דירתא ברתא לאימא, בסכות אנן נטלין לה, ואיהו סוכה סוככת ואגינת עלן, וכתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם, ודא איהו תרומת ד', בפסחא אופי הכי אנן נטלין לה, ואיהו פסח, והא אוקימנא רזא דגוון תכלא, בשבועות אנן נטלין לה, ואיהו שתי הלחם וכו', ט"ו באב איהו קיימא בחדוה על בנות ישראל, כל שאר יומין אינון לתקונא דילה, ועל דא אשר תקחו מאתם כתיב. הרי מבואר בזוה"ק דכל סדר השמחה דט"ו באב נקרא על שם היציאה עם בגדים מיוחדים ("תולעת שני"), וא"כ בודאי משמע דיציאה עם בגדים מיוחדים הוי דבר עיקרי בסדר השמחה. אולם מבואר בזוה"ק שיש סמך מקראי גם להיציאה עם בגדים מיוחדים, דהרי כתיב באיכה "האומנים עלי תולע חבקו אשתות".

אבל יש להעיר, דאה"נ יש מקור בהאי קרא שקודם הצרות היו לובשים בגדים מיוחדים מתולעת שני, אבל מהו המקור שזה היה בט"ו באב כחלק מסדר מיוחד. וי"ל דעיין בכלבו סימן ס"ב שביאר המהות של הסדר השמחה וז"ל ויש תמיהן איך היה טוב המנהג הזה בעיני החכמים שיחטפו איש את אשתו וחס ושלום דומה כאילו היו בנות ישראל

הפקר, ואין זה תמה כי יש לדעת שכל מי שידו מגעת להשיא בתו לא היה שולחה שם שאם היתה קטנה מה תועיל חטיפתו הרי אינה מקודשת בלתי דעת אביה ואם היתה נערה או בוגרת אם חושש לזה לא ינחנה לצאת ואם יתירנה לצאת יזהירנה שלא להתקדש אלא בהגון בה, והדבר ידוע שאינה מתקדשת אלא לדעתה, אבל המנהג בשביל הבנות שאין יד אביהן משגת להשיאן, ואולי היו יושבות עד שתלבין ראשן אם לא על ידי המנהג הזה. עכ"ל. והנה הלשון "האומנים" לבגדים אינו הלשון הרגיל, דלכאורה הו"ל לכתוב איזה לשון אחר. ועיי"ש באיכה ברש"י דאיתא וז"ל האמונים עלי תולע על בגדי צבעונין, האמונים לשון ויהי אומן את הדסה. עכ"ל. והנה עיי"ש במגילת אסתר דכתיב "ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת". ועיין במס' מגילה וברש"י שם שדרשו דמרדכי לקחה לבית, דהיינו לאשה (ולפ"ז מיושב למה הוזכר עוד פעם "במות אביה ואמה" אחרי שהוזכר "והנערה יפת תאר וטובת מראה"). וא"כ "אמן" שם היינו לקיחה לאשה במקום שאין לה אב ואם. ולפ"ז משמעות הפסוק באיכה היא שהתולע היה מגדל הנשים ללקיחת אשה במקום שאין לה אב ואם, וזהו סדר השמחה הנ"ל כפי שהסבירו הכלבו, דהנשים שלא היה באפשרותם על ידי אב ואם לינשא, סמכו על הבגדים המיוחדים. וא"ש.

[הנה כיון שיש סמך מהאי קרא לסדר השמחה א"כ לכאורה יש סמך דבזמן החורבן לא עושים סדר השמחה, דרך לפנים היו אומנים עלי תולע, אבל בזמן החורבן חבקו אשתות. והדברים מתאימים עם המבואר בעוד מקום במגילת איכה שבזמן החורבן אין עושים סדר השמחה, דבפ"א פ"ד שם כתיב "דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מור לה", ועיי"ש בתרגום דאיתא בתולתהא ספדן על די פסקו למיפק בחמשא עשר יומין באב וביומא דכפוריא די הוא

בעסרא יומין בתשרי לחינגא בחינוגין אף איהי מריר לבא לחדא. ויש להוסיף דהנה ט"ו באב הוזכר בדיק שני פעמים במשניות תענית, חדא לעיל שם מבואר שהוא היום מיוחד לקרבן עצים, ושנית שעושים בו סדר השמחה הנ"ל. והנה מבואר במשנה בתענית שם וברמב"ם בפ"ו מהל' כלי המקדש שיש לקרבן עצים ייחוד מיוחד, דביום שמביאים קרבן עצים אין נשיאת כפים בנעילת שערים, ונראה לפי פשטות המשנה שם, ועיי"ש במאירי, דהיינו מחמת רוב השמחה והכבוד דהבאת קרבן עצים, דנשיאת כפים בנעילת שערים היא בהדי ימים שמאריכים בתפילה לבקש רחמים, ומחמת השמחה השמיטו ענין זה, לפ"ז יש לפרש הפסוק, ד"כל שעריה שוממין" ושוב אין נעילת שערים ושוב אין היכר בשעת נעילת שערים שאין נשי"כ מחמת השמחה, ולכך "כהניה נאנחים", ו"בתולתיה נוגות והיא מור לה" דשוב אין סדר השמחה עם הבתולות. ולפ"ז יש להסביר גם תחילת הפסוק "דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד", דעיי"ש בספר שופטים דכתיב "ויאמרו הנה חג ד' בשלו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מזרחה השמש למסלה העלה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה וגו' ויצו את בני בנימן לאמור לכו וארבתם בכרמים, וראיתם והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחלות ויצאתם מן הכרמים וחטפתם לכם איש אשתו מבנות שילו והלכתם ארץ בנימן", הרי מאיזה סיבה יש הדגשה על הדרך להגיע להאי חג, וא"כ שפיר קאמר הקרא דדרכי ציון אבלות מבלי באים על הדרכים להאי חג שהיה בשילה ואח"כ בציון. ויש מכל זה עוד סמך מקרא לכל סדר השמחה.]

הנה כיון דילפינן כל פרטי סדר השמחה מהפסוקים הנ"ל, א"כ גם יש לילף דרך "בנות ציון" ו"בנות שילה" עושים האי סדר. ובאמת כן משמע במשנה בתענית הנ"ל, דרך בנות ירושלים עושים האי סדר. וא"ש.

הנה לפ"ז משמע דלא כולם עשו שידוכין באופן זה בזמן המקדש, רק הבנות שבמקום המשכן או המקדש עשו כן. וצ"ע בזה.

האם סדר השמחה בט"ו באב וביוהכ"פ

הוא בעצמותו משום שידוכין

הנה עיין ברש"י על המשנה דאיתא וז"ל במלך שלמה במלך שהשלום שלו, אמו כנסת ישראל. עכ"ל. והנה לפ"ז נמצא דהפסוק מיירי ב"ראיית" הקב"ה על ידי כנסת ישראל. והנה עיין לקמן בסוגיית

הני בנות ירושלים שיצאות, הרי להיפך, מבואר במשנה דהבחור רואה, וכלשון המשנה "בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה". וצ"ע.

הנה אם יש מקור בהאי קרא בשיר השירים לסדר השמחה, א"כ יש להעיר, דהרי בפסוק כתיב "צאינה וראינה", ובפשוטו י"ל דאם "צאינה" קאי על הני בנות, דגם "ראינה" קאי על הני בנות, אבל צ"ב, דמה "רואות"

פרט דמי שאין לו אשה היה נפנה לשם. ולפ"ז יש ליישב התמיהה הנ"ל, דכיון שמעיקרא לא היה נוהג הפרט דמי שאין לו אשה היה נפנה לשם, לכך מעיקרא הוצרכו ליארב בכרמים.

(אולי יש לומר דאחרי המעשה דפלגש בגבעה הוא שהוסיפו האי פרט דמי שאין לו אשה היה נפנה לשם, דעשו כן לדורות דומיא דמה שעשו שבט בנימין באותו דור.)

הנה עיין בענף הקודם שצדדנו שרק בנות ירושלים עשו האי סדר השמחה. והנה אם כל תועלת הסדר הוא משום שידוכין א"כ לא כל כך מובן למה יש בזה חילוק בין בנות ירושלים לבנות דעלמא. אבל אם עצם סדר השמחה הוא להורות על כנסת ישראל בבחינה הנ"ל, אז לכאורה יותר מובן למה זהו מיוחד לירושלים, דהא שם הוא עיקר מקום חיבור כנסת ישראל והקב"ה.

אולם יש להדגיש דאף אם עצם סדר השמחה הוא להורות על כנסת ישראל בבחינה הנ"ל, אין שידוכין דבר אחר לגמרי, אלא שידוכין הוא דומה להאי בחינה, דהקב"ה וכלל ישראל הם זוג כביכול כעין שידוך.

יהודיע בסוף מס' תענית דאיתא וז"ל עוד נראה לי בס"ד, דהצדיקים יש להם עם הקב"ה דין אשה ובעלה, וידוע מה שאמור הכתוב ירמיהו ל"א:כ"א "נקבה תסובב גבר", ולכך האשה נקראת חומה, ולכך יעשה דוגמה זו לצדיקים, לעשות להם מחול, לרמוז שהם דוגמת הנקבה אשר תסובב גבר, ולכך מראה להם לפי מראה הדמיון כאלו אור השכינה שהוא עומד באמצע, ובזה יתקיים הכתוב כי ברא ה' חדשה בארץ, נקבה תסובב גבר. עכ"ל.) ולפ"ז י"ל דזהו כוונת הקרא דצאינה וראינה הקב"ה באמצע העטרה, אלא שהיה שם גם עוד פרט, דמי שאין לו אשה היה נפנה לשם.

והנה בפסוקים בשופטים הנ"ל צו להם "וארבתם בכרמים", ותמוה למה הוצרכו לעשות כן, הרי מבואר במתני דהבנות אמרו להם "שא נא ענין וראה מה אתה בורר לך", ומוכח שהבנות ראו הבחורים והבחורים לא היו אורבים. אתמהא.

ולפי הנ"ל י"ל דמעיקרא היה חג ד' עם מחול בלי הפרט דמי שאין לו אשה היה נפנה לשם, רק עשו האי מחול דומיא דמחול הצדיקים לע"ל להורות על כנסת ישראל בבחינת עטרה וכנ"ל, ורק אח"כ הוסיפו האי

הגמ' על האי משנה (בדף לא ע"א) דאיתא בסיום הדברים אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. הרי שהגמ' מיירי בציור "דמחול", והתם הצדיקים עושים מחול מסביב, והקב"ה באמצע, וכל המשתתפים במחול "רואים" הקב"ה באמצע, והיינו ממש דומיא להמחול שבפסוק בשיר השירים לפי רש"י, דכנסת ישראל עושים מחול ו"רואים" הקב"ה באמצע. אבל צ"ב, דהרי בהמחול שבמשנה הבנות ישראל אינם עושים מחול ורואים מה שבאמצע, אלא הם עושים מחול, והבחור שהוא חוץ מהמחול רואה הבנות. והנה צ"ב למה עשו הבנות מחול, למה לא רק יצאו כדי ליראות על ידי הבחורים לשידוך. ואפשר דמוכח דהבנות עשו מחול להורות על מחול כנסת ישראל בבחינת אמו סביב למלך שהשלוש שלו (כעין עטרה), ודוקא הבנות עשו כן משום שיש בזה יותר דמיון למחול כנסת ישראל סביב הקב"ה, דכנסת ישראל הם כמו הנקיבה כלפי הקב"ה כביכול. (עיין בבן

שמחת ט"ו באב

והתחלת שנה חדשה לאילנות

אלא דלפ"ז צ"ב למה רק אילנות הנטועות בט"ז אב הם משנה הבאה ולא אילנות הנטועות בט"ו באב. וי"ל דבעצם ט"ז באב מתחיל ההסתכלות לעתיד דהא ט"ו באב הוי הגמר של השבעה דט' באב ורק משום מקצת היום ככולו שמחים כבר בט"ו באב. עוד י"ל דיש התעוררות ביום זה להענין דנטיעת אילנות חדשות ואחרי האי התעוררות מתחיל השנה חדשה לנטיעת אילנות. וצ"ע בזה.

אולם לפכ"ז עדיין צ"ב למה עשו האי סדר גם ביוהכ"פ.

זרעים וירקות). וא"כ י"ל דביום זה מתחיל המהלך דעצים חדשים שעושים פירות, וזה נוגע בין לעצים ממש, דמיום זה ואילך העצים חשיבי עצים חדשים, וגם נוגע לאדם הדומה לעץ, דביום זה עשו סדר שמחת שידוכין שזהו התחלת המהלך של עשיית פירות ע"י נשואין.

[וזה מובן לפי הנתבאר לעיל דט"ו באב הוא יום המסמל בנין ביהמ"ק לע"ל, דחזינן דט"ו באב הוא יום המרוכז על מה יה' בעתיד, ולכן עושין שידוכין ביום זה דזהו המהלך לבנות לעתיד.]

הנה עיין בסוגיא בפ"ק דמס' ר"ה (בדף ט' ודף י') דמבואר דאילן הנטועה תוך מ"ד יום קודם ראש השנה חשיב אילן של השנה הבאה, ויש מזה נפק"מ בדיני שמייטה, דלכך אסור ליטע אילן תוך מ"ד יום קודם ר"ה של שנת השמיטה. עי' ברמב"ם בהל' שמיטות פ"ג הי"א.

וי"ל שיש קשר בין שידוכין להדין הנ"ל בדיני ערלה ושביעית. דזה מבואר בהרבה מקומות דמדמים אדם לעץ, והדמיון הזה נוגע בפרט להא ששניהם עושים פירות ולא מכלים ע"י לקיחת פירותיהם (משא"כ

גלין זה מוקדש

לע"נ האשה החשובה מרת **מאשא רחל** בת רבי **אליהו צבי** ע"ה
נלב"ע כ"ג מנחם אב תשפ"א לפ"ק

עמק הפרשה

הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א

ולעבדו בכל לבבכם ונתתי מטר ארצכם וגו'

הנה מבואר בכ"מ דלועבדו בכל לבבכם, דהיינו עבודה שבלב, היינו תפילה. וא"כ היות והפסוק [בפרשה שני דקריאת שמע] מסמך "ולעבדו בכל לבבכם" ל"ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש", לכאורה מבואר דעיקר התפילה המדובר בפסוק היינו תפילה לגשמים בעתם.

לפ"ז יש מקור דכל התפילות המיוחדות המדוברות בכל אורך מסכת תענית הם מדאורייתא. ואין להקשות על הנ"ל דמגלן לדרוש האי סמיכות, דעיי"ש במס' תענית בדף ב ע"א דמפורש דשפיר דרשינן האי סמיכות.

הנה לפ"ז משמע דשאר תפילות אינן דאורייתא, וא"כ יש חילוק בין תפילה בימות הגשמים לתפילה בימות החמה, דבימות הגשמים הוא מדאורייתא ובימות החמה הוא מדרבנן.

ואף אם כוונת הגמ' הנ"ל לדרוש האי סמיכות אינה אלא אסמכתא, עדיין יש חילוק בין ימות הגשמים לימות החמה, דרק בימות הגשמים יש לתפילה חומר מיוחד שיש לו אסמכתא.

אבל יש להעיר דנחלקו הרמב"ם והרמב"ן מתי הוי תפילה מדאורייתא, דהרמב"ם סובר בכל יום, והרמב"ן סובר רק בעת צרה, וחזינן דשניהם אינם סוברים האי חילוק בין ימות הגשמים לימות החמה. וצ"ע בזה.

☆☆☆

דעת תורה

מן ראש הישיבה הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה וגו' [י"א, כ"ד]

עיין בפירוש הרמב"ן כאן שפירש ענין הכתוב על דעת רבותינו, שכל מקום אשר ירצו לכבוש בארץ שנער וארץ אשור וזולתם, יהיה שלהם, והמצות כולן נוהגות בהם, כי הכל ארץ ישראל וכו', ע"ש.

והנה במשנה בעבודה זרה דף כ"א ע"א נחלקו תנאים אם כיבוש סוריא על ידי דוד - דהוי 'כיבוש יחיד' - שמיה כיבוש, או לא שמיה כיבוש.

ועיין בפירוש רש"י בגיטין דף ח' ע"ב שפירש החסרון בכיבוש דוד, שלא היו כל ישראל ביחד כדרך שהיו בכבוש יהושע שהיו כולם וכבשוה לצורך כל ישראל קודם חלוקה, אבל דוד לא כבש אלא לצורכו, ע"ש. ומבואר דלענין שיחשב הכיבוש 'כיבוש רבים' בעינן שיהא הכיבוש נעשה על ידי כל ישראל ולצורכם.

אולם הרמב"ם בפ"ה ממלכים ה"ו כתב, וזה לשונו - כל הארצות שכובשין ישראל במלך על פי בית דין, הרי זה 'כיבוש רבים', והרי היא כארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר, עכ"ל. והמבואר מדברי הרמב"ם דסגי במה דכבשה המלך על פי בית דין לשוויי 'כיבוש רבים', ואין צריך שיהא הכיבוש על ידי רוב ישראל דוקא.

וכן נראה ממה שכתב הרמב"ם בפ"א מתרומות ה"ג, וזה לשונו - הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען, כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן, אף על פי שמלך ישראל הוא, ועל פי בית דין הגדול הוא עושה, אינו כארץ ישראל לכל דבר, ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים, אלא יצאו מכלל חוצה לארץ, ולהיותן כארץ ישראל לא הגיעו. ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל, מפני שכבש אותם קודם שיכבוש כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משבעה עממים, ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה, ואחר כך כבש ארצות אחרות, היה כיבושו כולו כארץ ישראל לכל דבר, עכ"ל. ומדנקט הרמב"ם בלשונו שם - 'אף על פי שמלך ישראל היה, ועל פי בית דין הגדול הוא עושה', ולא הזכיר גם כן שכיבושו היה מדעת רוב ישראל, משמע דבאמת לא היה כיבושו מדעת רוב ישראל, אלא דמכל מקום חשיב כיבושו 'כיבוש רבים', לפי שמלך ישראל היה, ועל פי בית דין הגדול הוא עושה.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בחדושי א"א הגרי"ז זצ"ל על הרמב"ם בפ"ה מסנהדרין ה"א כתב לבאר הדין דאין מעמידין כהן גדול אלא בית דין של שבעים ואחד, דאין זה משום דהעמידתו טעונה בית דין, ושיחול תורת 'בית דין' על מעשה זה, אלא דכיון דמינוי הכהן גדול הוי דבר השייך לכל ישראל, הוו להו הבית דין של ע"א הבעלים על זה, ועל כן צריכים הם להעמידו ולמנותו, דבהם הדבר תלוי, ע"ש.

ועל פי זה יש לומר, דהא דמהני כיבוש המלך על פי בית דין הגדול לשוויי 'כיבוש רבים', היינו משום דבדבר השייך לכל ישראל הוו להו הבית דין הגדול הבעלים על זה, ועל כן חשיבא דעת הבית דין הגדול כדעת כל ישראל, וחשיב הכיבוש הנעשה על פיהם כיבוש כל ישראל. וזהו שכתב הרמב"ם דכל שהכיבוש נעשה על ידי בית דין הגדול חשיב 'כיבוש רבים'.

אות לחופות
עימוד שהופך טקסט ליצירה
ott74041@gmail.com 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

לרכישה מוזלת של ספרי המחבר

במוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בחינם
לכתלים, ישיבות ולבתי כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)-
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת עקב
 ירושלים: 6:43 מוקדם: 6:33
 בני ברק: 6:58 מוקדם: 6:48
 מודיעין עילית: 6:52 מוקדם: 6:42
 חיפה: 6:52 מוקדם: 6:42

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק בענין תוספת שבת בזמן קבלת שבת ותפילת מנחה גדולה בערב שבת
 מרשכבה"ג מרן שר התורה רבינו הגדול הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

לע"נ הטהורה של רבינו שר התורה רבי חיים שמריהו יוסף בן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

להתרחק ולמנוע מלעשות דברים האסורים בשבת חצי שעה לפני השקיעה (ובודאי שאין הדברים אמורים לאותם המקומות אשר מקדימים להדליק נרות שבת 40 דק' קודם השקיעה), באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה. ושכר עושיה אין לשער

חזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות. אהרן יהודה ליב שטינמן ג"א מצטרף לדברים נכונים וברורים אלה חיים קניבסקי

מרן רשכבה"ג בעל ה"אילת השחר" זיע"א יחד עם מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל כתבו לפני כמה שנים וז"ל: בתו"ד: ובאנו בזה להציע להתחזק ולהרבות בלימוד התורה ברציפות, ובפרט בימים שיש בהם רפיון כגון ימי שישי ושבת, אשר הרפיון בהם רב, ולקבוע בהם סדרים שיתחזקו בהם מאד בלימוד התורה. וראשי הישיבות יעוררו על דבר זה, ובנוסף לזה עלינו להתחזק בתפילה ובתחנונים לפני אדון כל לבטל מעלינו כל הגזירות... מרן הגר"ח הוסיף בזה"ל: "כל הדברים הנ"ל פשוטים וברורים וזו הדרך היחידה לבטל הגזירה".

וכן כתבו מנהיגי הדור מרן הגר"ח קניבסקי ויבדלחט"א רבינו הגדול מרן רה"י הגר"י אדלשטיין שליט"א בעת חוליו של מרן רבנו הגרא"ל שטינמן זיע"א:

בס"ד, אור לה' טבת תשע"ז באשר רבנו מרן רבי אהרן יהודה ליב בן גיטל פיגא שליט"א שכל הדור צריכים לו, שרוי במצב קשה, וזקוקים אנו לרחמי שמים מרובים, וכבר אמרו חז"ל בת"ח שחלה, צריך שיחלה עצמו עליו שנאמר ואני בחלותם לבושי שק וגו', ועלינו להרבות בתפילה ותחנונים לרפואתו השלמה, ולהוסיף חיזוק בלימוד התורה. ובפרט ראוי לחזק הלימוד ברציפות בתחילת הסדר, ולקבוע זמן ללימוד התורה בימי שישי ושבת קודש. והקב"ה יחוס עלינו ועל שארית פליטת ישראל ויקבל תפילתנו ברחמים.

ועוד כתוב באיגרת התשובה לרבינו יונה, שזה עת רצון ומסוגל מאד שנשים יתפללו בהדלקת הנרות לזכות לבנים תלמידי חכמים וצדיקים ומאירים את העולם, ובודאי שהחיזוק במצוה רבה זו היא סגולה נפלאה לעורר רחמי שמים מרובים, ולהפקד בדבר ישועה ורחמים.

א.ל. שטינמן חיים קניבסקי י. גרשון אדלשטיין

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שנשאל מה לומר בכנסי "תוספת שבת" להקדמת זמן כניסת השבת אמר לחתנו הגר"י קולדצקי שליט"א שיאמר את המשנ"ב בסי' רנ"ו ס"ק שמבטיח שכל מי שמזרז אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה לבנים גדולי ישראל! ושיוסיף שכשהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה פסק הלכה מהחפץ חיים וודאי שזה יתקיים,

והוסיף הגר"ח זצוק"ל שלא רק מי שמזרז אחרים להוסיף ולהקדים בכניסת השבת אלא כל מי שמתחזק בזה יחד עם הציבור שמתחזקים בזה מובטח לו מהחפץ חיים שיוזכה לבנים גדולי ישראל. וכן הח"ח פעמים רבות אמר סגולה זו למחכים לזרש"ק ולרפואת חולים וכן פוסק הפרי מגדים בסי' רנ"ו, "והמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים" עכ"ל.

וידוע שרבינו היה מעורר אלפי פעמים להקדים את כניסת השבת, ולנצל את ימי השישי שבת, ונביא מדבריו בזה:

וידוע שרבינו עורר מאד גם לומר מזמור שיר ליום השבת לפני השקיעה, לחשוש לדברי השל"ה שהאומרה לאחר שקיעה גורם לסכנה רבה, ולכן הורה שבבתי כנסיות שיגמרו קבלת שבת לאחר השקיעה יאמרו בציבור מזמור שיר נוסף לפני קבלת שבת, ולכן גם מרן אמר קבלת שבת לבדו בביתו, כדי לאומרה מוקדם, ובכ"ז הורה שמיד בתחילת קבל"ש נחשב שמקבלים שבת,

וז"ל המכתב שנכתב בכתי"ק של מרן רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן זיע"א שאיליו הצטרפו רבותינו מרנן הגר"י אלישיב זצוק"ל והגר"נ קרליץ זצוק"ל, ומרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הוסיף וז"ל: ג"א מצטרף לדברים הנכונים והברורים הנ"ל חיים קניבסקי, וז"ל המכתב:

"כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים ובאים לידי קטטות, וכן מבואר בגיטין דף נ"ב, ולפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה (ובפרט בימי החורף הקצרים) אשר זה מאד חמור". וטוב מאד

שו"ת מרתק מרשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל - ע"י נאמנו הגר"א מן שליט"א

שאלה ז. לפי מה שכתב השל"ה "ומדת חסידות וקדושה יתירה היא להיות מוכנים לצורך שבת במלאכות כבדות בחצות, ומחצות ואילך יהיה העסק הכל בקדושת שבת דהיינו בהתעוררות תשובה ובתיקוני מעשים ובלימוד התורה ככה יעשו כל בני ביתו עד זמן הדלקת הנרות וסימנך ל"א תעשה כל מלאכה כי בהתחלת קדושה מחצות ואילך ובתוספת שעה במוצאי שבת שצריך להוסיף מקודש על החול הרי ל"א שעות"

שאלה ח. האם לפי השל"ה יש ענין שלא לעשות אף מלאכות שקשורות לשבת כגון הכנת מאכלים באופן שיש בזה מלאכה וכל כיוצא בזה וכן נכלל בדבריו שלא לכתוב חידושי תורה. או שכוונתו רק שלא לעשות מלאכות שלא לצורך שבת, וצורך מצוה. אבל מלאכות לצורך שבת ולצורך מצוה מותר גם לדעת השל"ה.

תשובה: מה שלצורך שבת מותר, על זה לא מדבר השל"ה. ודברי תורה מותר אם יש חשש שישכח הדברי תורה.

שאלה ט. האם מי שרוצה לקבל שבת לפני הזמן הכתוב בלוח, אבל יודע בעצמו שלא יוכל לעמוד בקבלה זו לתקופה ארוכה האם עדיף לקבל על עצמו כמה שיכול, או שעדיף שלא יקבל על עצמו כלל כי כבר אמר הסטייפלר שקבלה שיודע שלא יוכל לעמוד בו בתמידות עדיף שלא יקבל כיון שלהתחיל דבר טוב ולהפסיק, לפעמים זה יותר גרוע ממי שלא התחיל כלל.

תשובה: מה שכתוב בשם הסטייפלר זה נכון אבל אם יקבל על עצמו בלי נדר זה בסדר.

י. כתוב בסידור השל"ה "שיזהרו לומר מזמור שיר ליום השבת קודם שקיעת החמה דאי לאו הכי המזיקים שנבראו בערב שבת בין השמשות מתעוררים ממקומם להזיק עיי"ש והובא דבריו בערוה"ש רמ"ב סעי' מ', ויש לעיין בשני דברים א. האם לכתחילה יש לחוש לדברי השל"ה ב. האם זה נכון מה ששמעתי אומרים בשם מרן שליט"א שעיקר הזמן של אמירת קבלת שבת הוא קודם השקיעה ואלו שאומרים אחרי השקיעה זהו רק בגדר תשלומים כמו מי שמשלים פסוקי דזמרה אחרי התפלה.

תשובה: א. בודאי לחוש לדברי השל"ה. ב. מה שאומרים בשמי זה נכון. [הוספה מזמן אחר] אמנם בדיעבד כשלא אמר קודם שקיעה יכול לומר אחרי השקיעה שלא גרע מאמירת תהלים.

שאלה יא. מצוי מאוד שבעש"ק מחמת הלחץ מתפללים מנחה ברגע אחרון ולא מספיקים להוסיף תוספת שבת האם אפשר לומר לאברכים שראוי ביום ששי להתפלל מנחה גדולה כדי שלא יקבלו שבת ברגע אחרון.

תשובה: בודאי בלי ספק עדיף מנח"ג.

שאלה יב. המתפלל מנחה סמוך לזמן הדלק"נ שיש לקבל שבת מיד לאחר תפילת שמונה עשרה בלחש מה יעשה כשהתחיל החזן כבר חזרת הש"ץ?

תשובה: יכול לקבלו אף באמצע חזרת הש"ץ אלא שאז יקבל במחשבה ולא ידבר באמצע חזרת הש"ץ. אבל לכתחילה צריך להתפלל מנחה גדולה. בסוף דבריו אמר שוב כל מי שיקבל על עצמו תוספת שבת זה זכות גדולה להנצל מכל פגעים רעים והצלחה בחינוך יוצאי חלציו ופרנסה ושפע בכל הענינים.

דברי הגר"א מן שליט"א למרן שליט"א: כתב הזוהר הקדוש תיקון מ"ח דף פ"ה [מתורגם] צריך האדם בשבת לשנות במלבושיו ובהדלקת הנרות ובמאכלים. וצריך להיות מוסיף מחול על הקודש, וכל המוסיף [מחול על הקודש] מוסיפין לו נפש יתירה בשבת, וכל הגורע גורעין לו ההיא נפש יתרה.

עוד כתב הפרי מגדים סי' רנ"ו א"א סק"א והמוסיף מחול על הקודש, מוסיפין לו חיים עכ"ל. עוד כתב בספר רמזי שבת בשם רבי יוסף ג'קטיליה זצ"ל (לבעל ה'שערי אורה') "השבת קודש וסביבותיה יושבים חילות של חול. ולפיכך צריך אדם שלא יקצר גבול הקודש ולא יכניס טומאה בהיכל שלא יאמרו עליו 'ארור משיג גבול רעהו', אבל ירחיב גבול לשכינה, ובהיותו מוסיף בשבת בכניסתו וביציאתו מחול אל הקודש נמצא שהוא מוסיף ומרחיב גבול הקודש, ובזכות זה בהיותו קורא ה' בצרה מרחיב לו ה' גבול הקודש ומקצר גבול הצרה וזוכה לנחלה בלי מצרים עכ"ל. כתבו בספרים [משפט צדק ועו"ס] שרבנו האר"י אמר לאחד סגולה לבנים - שיזהר מאוד וגם יזהיר לאחרים על תוספת שבת בערב שבת ובמוצאי שבת.

כתב הבן איש חי [בניהו עוקצין ג, י"ב] הברכה הגשמית של ימי החול שבאה בזכות השבת הוא חלק התוספת שהוא מה שמקבלים שבת מבעוד יום נמצא ישראל זוכין לעושר וברכה בזכות השבת - אך לא מחלק שבת העיקרי שהוא מן התורה אלא מן התוספת שהוסיפו חז"ל עכ"ל.

שאלה א. האם לאור כל הדברים האלו שתוספת שבת סגולה לנפש יתירה, לבנים, לרפואה, לינצל מצרות שונות, לפרנסה, לעשירות, האם זה דווקא כשמוסיף יותר מהזמן הכתוב בלוח אבל מי שמקבל רק מתי שכתוב בלוח, שלא עשה איזה תוספת מיוחדת יתכן שאין לו את כל ההבטחות האלו.

תשובה: שתוסיף על מה שכתוב בלוח.

שאלה ב. האם באמת נכון לומר לכל מי שזקוק לישועה שמלבד מה שמקבל על עצמו להתפלל, יתאמץ יותר בתוספת שבת. תשובה: כן.

שאלה ג: האם אפשר לומר לנשים שתוספת שבת זה סגולה בדוקה וחזקה לרפואה להצלחה בחינוך הילדים לפרנסה ושלווה בית וכל מה שהוא צריך.

תשובה: כן.

שאלה ד: כמה זמן בדאי להוסיף.

תשובה: קצת יותר מהלוח כמה שיכול ולומר בלא נדר.

שאלה ה. כמה זמן נוהג מרן שליט"א לקבל שבת לפני השקיעה [דהיינו באיזה שעה מרן מדליק נרות שבת], והאם ראוי לכל אחד לנהוג כן.

תשובה: בצפירה הראשונה [של ב"ב שזה 40 דקות קודם השקיעה] וראוי לכל אחד לנהוג כן.

שאלה ו. האם הלכה למעשה בגברים ונערות שלא מדליקים נרות האם צריך לקבל בפה תוספת שבת או מספיק במה שפורש ממלאכה וחושב בלבו שלא לעשות.

תשובה: בטח בפה

זרקה תורה

לע"נ רעייתי מרת זיוה בת ר' אליעזר הכהן ע"ה

נלב"ע כ"ו בסיון תש"פ

© מאת הרב ישעיהו גלינסקי שליט"א בן לא"מ הרב יעקב יצחק זצ"ל וא"מ מרת צביה ע"ה

ובחנוני - חידות לפרשת עקב - ב' דנחמתא - אבות פ"ה

כך אמר להם הקב"ה לישראל: בני, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה. [תנא דבי אליהו רבה כח] ארחות חיים לרבינו הרא"ש אות לז: "למד פרשיותיך עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ופרוש רש"י ז"ל ותדקדק בו כאשר תוכל"

1. מיהו האחרון ואינו אדם?
ומיהו הראשון ואינו אדם?
[יא,כד]
2. פסוק בפרשה שמפרש צמד מילים מפרשת כי תבא.
[יא,כב; כו,ה; הגדה של פסח]
3. ברכה שמופיעה בפרשת משפטים מסיימת את פרשתנו.
[יא,כה רש"י; שמות כד,כז]
4. פסוק בפרשה שממנו הקשו מלאכי השרת על ברכה מפרשת נשא.
[יא,יז; ז,כו; ברכות כ:]
5. פסוק מפרשתנו שמופיע גם בפרשת ואתחנן.
[יא,כ; ו,ט]
6. מנין שאדם צריך להיזהר בתלמודו שלא ישתכח?
[יא,כב רש"י]
7. המקור לתחיית המתים מן התורה בפרשתנו.
[יא,כא; סנהדרין צ:]
8. הסימן השלישי של ישראל מפרשתנו.
[ז,יב; ירושלמי קידושין א' א; יבמות עט.]
9. המשותף למזוזה וביטול תורה.
[יא,כא; שבת לב:]
10. אחת מחמשת המגילות.
[ז,יז]
11. מנהג בפורים בפרשה.
[ט,יב]
12. היכן מצוה לישראל לעשות כשניים מתוך שלושה הסימנים של ישראל?
[יא,כב רש"י; יבמות עט.]
13. המשותף לאבנים ולברית.
[ט,ט]
14. בעל חיים המופיע בפרשת משפטים מופיע בפרשתנו.
[ז,כ רש"י; כד,כח]
15. אחת מעשרת הדברות מופיעה בפרשתנו.
[ז,כה]
16. פסוק שלם שכולו שיעורים לדיני התורה.
[ח,ח; ברכות מא.]
17. מעשה שעשה משה בפרשה שהשתבח עליו בפסוק האחרון בתורה.
[ט,יז]
18. היכן אות מ' קטנה בפרשה? רמז: שם אחד מההלכות ברמב"ם בספר שופטים.
[ט,כד]
19. היכן מלחמת אחים בפרשה?
[י,ו רש"י]
20. היכן עקב מופיע בפרשה חוץ מבפסוק הראשון?
[ח,כ]
21. מילה בפרשה שאונקלוס תירגם 'עצה'.
[ח,יח]
22. מי נוטל פרס מזומן מבית המלך?
[י,ט]
23. מה לא בידי שמים?
[י,יב רש"י]
24. מה היה קשה כיום שעשו בו את העגל?
[י,יז רש"י]
25. כיצד מבערים עבודת כוכבים? מנין מפרשתנו?
[ט,כא; ע"ז נד.]
26. מדוע נקבע יום הכיפורים ליום מחילה וסליחה?
[ט,יח רש"י]
27. כלי שנצטוו לעשותו בפרשת תרומה מוזכר בפרשה.
[י,א רש"י]
28. במי אין נוהגים מנהג בזיון?
[י,ב; מנחות צט.]
29. מנין שלוי קודם לישראל?
[יח; הוריות יג.]
30. שני פסוקים רצופים המסתיימים במילה הנקראת בשווה משני צדדיה. ואחד מהם גם פותח בכזאת מילה.
[י-ז,ח]

31. מי ביקשו לפרוח ומי תפס אותם? [ט,יז; ירושלמי תענית ד' ה']
32. למי היו צאצאים למעלה משישים ריבוא? [ט,יד; דברי הימים א' כג,יז; ברכות ז.]
33. מה משקים ברגל ובכתף? [יא,י רש"י]
34. את מי המוזכר בפרשתנו הרג משה? [ט,יט; נדרים לב.]
35. מי גדול יותר ממשה רבינו? [ט,יט; ב"ב ט:]
36. מה נעשה במשפך? [יא,ו רש"י]
37. מנין שתפילה עושה מחצה? [ט,כ רש"י]
38. איזה ד' אמות יש להקב"ה? [י,יב; שבת לא:]
39. היכן מזכיר רש"י את עוג מלך הבשן? [יא,כה רש"י]
40. למי לא היה ממי ללמוד? [יא,יז]
41. בפרשת ניצבים בלשון רבים ובפרשתנו בלשון יחיד. [י,טז; ל,ו]
42. בפסוק שמתחיל באות א' - איזו מילה חסרה האות א'? [יא,יב]
43. פסוק בפרשה שרשב"י מפרשו כשאין עושים רצונו של פסוק. [יא,יד; ברכות לה:]
44. שני פירושים למילה 'יורה' ושלושה למילה 'מלקוש'. [יא,יד; תענית ו.]
45. למה התקינו נביאים הראשונים מעמדות? [יא,יד; ירושלמי תענית ד' ב]
46. איזו פעולה צריך לעשות לפני שאוכל? [יא,טו; ברכות מ.]
47. מנין לתפילין של יד שמניחים בגובה של יד? [יא,יח; מנחות לז; וצ"ע מהרמב"ם תפילין ד' ב]
48. מצוה בפרשתנו בשביל הבנים ובפרשת ואתחנן לנכדים. [יא,יט; ד,ט]
49. ספר תורה שבלה קוברים אותו אצל תלמיד חכם. מדוע? [י,ו בעל הטורים]
50. שני פסוקים הפותחים באות מ' ומסתיימים באות מ' מוסברים בבעל הטורים. [ט,כד; יז]
51. פסוק שיש בו מאה אותיות - מקור למאה ברכות. [י,יב בעל הטורים]
52. מילה הנקראת בשווה משני צדדיה 'לא תאמר לחברך'. [י,יט]
53. על מה כתב הרמב"ן בשם האבן עזרא 'והוא סוד גדול'? [יא,כב רמב"ן]

54. הפטרה:

- א. חמש מילים רצופות מסתיימות באות ה'. [ישעיהו מט,כא]
- ב. צמד מילים זהה. [ישעיהו נ,ד]
- ג. למי קרא ה' 'אחד'? [ישעיהו נא,ב]
- ד. אותה מילה בת שתי אותיות הפותחת שלושה פסוקים בהפטרה, ופותחת פסוק בפרשה. ובמסילת שירים כתב עליה שמשמעותה ביוונית היא 'אחת'. [ישעיהו מט,טז; ישעיהו נ-ט,יא; יא,יד; מסילת שירים בהקדמה; שבת לא:]
- ה. פסוק המסיים את הקינות ונאמר ב'ויתן לך'. [ישעיהו נא,ג]

כתיבה וחתימה טובה!

לרפואה שלימה ולישועה לר"ר ישעיהו בן צביה שיחי, ולגיס, הרה"ג ר' חיים בן ראשא רייזל שליט"א, ולאבנר בן רחמה סוניה שיחי ולמרת תמר בת גולדה זהבה תחי, ולמרת מרים בת בלומה תחי, ולמרת שמחה בת גלוריה תחי, ולמרת רוחמה בת רבקה בתושח"י.

לע"נ הרה"ג רבי יעקב ישראל בן הרב חיים פרץ קניבסקי זצ"ל. נלב"ע כ"ג מנחם אב תשמ"ה.

לע"נ חברי מזכה הרבים ר' מרדכי יוסף בן ר' אליהו זיידל טובל, נלב"ע י"ג בטבת תשפ"ד ללא זש"ק. ואחיו הק' ר' משה יצחק הי"ד.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין פיפשה המקום ירחם עליהם
ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן:

© להערות ולשליחת חידות [ת"ק]: 03-6166107 | ניתן להשיג: 053-3182722 | להוריד מ'דרשו' dirshu.co.il

לקבלת הגליון במייל: 9960316@gmail.com בשורת הנושא יש לרשום 'גליון'.

פנינים וחידושי דינים מדרשכבה"ג מרן שך התורה זצוק"ל

בעניני ארץ ישראל בגליון החדש 'שיח אמונה'

ספר א' כ' תמוז הרב מנחם אלדד י-ם בדרכו 8 דף | 100 א' כ' תמוז הגב / התלמידה נחמה ריינהולד ירושלים כהנהגות | ספר א' כ' תמוז הרב חיים ישראל פדר מו"ע בדרכו 8 דף | ספר א' כ' תמוז הרב זאב מלבסקי בתורתו | 300 א' כ' תמוז הרב לוי יצחק מגיד ירושלים שיח ההלכה | ספר א' כ' תמוז הרב דניאל גרבי קרית אתא דף היומי במשניות | ספר א' כ' תמוז הרב אברהם עידה בני ברק בתורתו | 100 א' כ' תמוז התלמיד ראובן חיים לשינסקי דף היומי במשניות | ספר א' כ' תמוז הרב יחזקאל ארנון בני ברק דף היומי במשניות | ספר א' כ' תמוז הרב איסר זלמן בדרכו 8 דף | 500 א' כ' תמוז הבה"ח זלמן אליעזר איצקוביץ כ"א תמוז הרב אפרים פישמן אשדוד בדרכו 8 דף | 500 ב' כ"א תמוז הרב מאיר ברנס במשניות | ספר ב' כ"א תמוז הרב יהושע רייזמאן בית שמש בדרכו 8 דף | ספר ב' כ"א דף היומי במשניות | ספר ב' כ"א תמוז הרב שלמה חיים ירושלים ירושלמי | ספר ב' כ"א בני ברק תהילים | 100 ב' כ"א תמוז התלמיד דוד אלטשולר בני ברק דף היומי במשניות הרב אריה נויעז ירושלים בתורתו | ספר ב' כ"א תמוז הרב מאיר רוטנברג אופקים דף היומי התלמיד שמואל אלדד ירושלים בתורתו | ספר ג' כ"ב תמוז הרב יצחק ברלוביץ בני ברק כ"ב תמוז הרב אלעזר ברונשטיין מודיעין עילית בתורתו | ספר ג' כ"ב תמוז הרב עזריאל ראה ג' כ"ב תמוז הרב יהודה לידר ירושלים שיח ההלכה | 100 ג' כ"ב תמוז הרב דניאל גרבי קרית

ספר ג' כ"ב תמוז הבה"ח יואל צבי בלוק אלעד בדרכו 8 דף | ספר ג' כ"ב תמוז הרב ברוך קיון ירושלים בדרכו 8 דף | ברק דף היומי במשניות | ספר ג' כ"ב תמוז הרב מנחם פטמן שמעון יהודה פרידמן חיפה דף היומי במשניות | ספר ג' כ"ב ספר ד' כ"ג תמוז הרב גד פרוסקין ביתר עילית ירושלמי | ספר ספר ד' כ"ג תמוז הגב / התלמידה סימה גלזר חיפה כהנהגות | בתורתו | ספר ד' כ"ג תמוז הרב אליהו קליינר בני ברק בדרכו 8 משה חשין מו"ע בדרכו 8 דף | ספר ד' כ"ג תמוז הבה"ח שלמה | 100כרטיספר ד' כ"ג תמוז הבה"ח ברוך סירוטה מודיעין עילית התלמיד יצחק אנסבכר חיפה דף היומי במשניות | ספר ד' כ"ג תמוז הגב / התלמידה הדסה שפירא אלעד תהילים | 500 ד' כ"ג תמוז הבה"ח גרשון טורק במודיעין עילית דף היומי במשניות | ספר ד' דף היומי במשניות | ספר ה' כ"ד תמוז הרב יצחק ברלוביץ בני ברק בדרכו 8 דף | ספר ה' כ"ד תמוז הרב שרגא שטיינמן בני ברק בדרכו 8 דף | 100 ה' כ"ד תמוז הגב / התלמידה יהודית נימן בני ברק תהילים | 500 ה' כ"ד תמוז הרב ירושלים בדרכו 8 דף | ספר ה' כ"ד תמוז הרב אברהם עידה בני ברק בדרכו 8 דף | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אהרון שטרסברג בני ברק בדרכו 8 דף | 100ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב מנחם תמוז הרב שמעון שליזינגר מו"ע שיח ההלכה | היומי במשניות | 100כרטיספר ה' כ"ד תמוז

ספר ה' כ"ד תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ה' כ"ד תמוז הרב אליעזר רוזנברג בדרכו 8 דף | ספר ה' כ"ד תמוז הרב חיים יעקב שטרנפלד שיח ההלכה | 300 ה' כ"ד תמוז הרב נתנאל שפירא אלעד שיח ההלכה | 100 ה' כ"ד תמוז הבה"ח דוד אברהם דף היומי במשניות | ספר ו' כ"ה תמוז הרב בנימין מובשוביץ בית שמש בתורתו | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אהרון שטרסברג בני ברק בדרכו 8 דף | 100ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב מנחם תמוז הרב שמעון שליזינגר מו"ע שיח ההלכה | היומי במשניות | 100כרטיספר ה' כ"ד תמוז

ספר ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אליעזר רוזנברג בדרכו 8 דף | ספר ו' כ"ה תמוז הרב חיים יעקב שטרנפלד שיח ההלכה | 300 ו' כ"ה תמוז הרב נתנאל שפירא אלעד שיח ההלכה | 100 ו' כ"ה תמוז הבה"ח דוד אברהם דף היומי במשניות | ספר ו' כ"ה תמוז הרב בנימין מובשוביץ בית שמש בתורתו | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אהרון שטרסברג בני ברק בדרכו 8 דף | 100ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב מנחם תמוז הרב שמעון שליזינגר מו"ע שיח ההלכה | היומי במשניות | 100כרטיספר ה' כ"ד תמוז

ספר ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אליעזר רוזנברג בדרכו 8 דף | ספר ו' כ"ה תמוז הרב חיים יעקב שטרנפלד שיח ההלכה | 300 ו' כ"ה תמוז הרב נתנאל שפירא אלעד שיח ההלכה | 100 ו' כ"ה תמוז הבה"ח דוד אברהם דף היומי במשניות | ספר ו' כ"ה תמוז הרב בנימין מובשוביץ בית שמש בתורתו | ספר ו' כ"ה תמוז הרב אהרון שטרסברג בני ברק בדרכו 8 דף | 100ו' כ"ה תמוז הגב / התלמידה בתיה פרידמן בני ברק תהילים | ספר ו' כ"ה תמוז הרב מנחם תמוז הרב שמעון שליזינגר מו"ע שיח ההלכה | היומי במשניות | 100כרטיספר ה' כ"ד תמוז

תמוז הבה"ח משה ירחמיאל הלטובסקי בני ברק דף היומי במשניות | |

מכון להאדרת ספרי חשבונות מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

יש לבדוק ביום ההגעה בקו שיח אמונה
שלוחה 2-3 האם המשרד פתוח לחלוקה
באותו היום

חלוקת הזכויות במשרדי 'שיח אמונה'
רחוב חפץ חיים 7 בבני ברק בימים ראשון, שני ורביעי
בין השעות 7 ל-9 בערב

שמות הזוכים מתפרסים בקביעות
'שיח התורה' שבגדרים פלוס

פרטי 106 ההגדרות ב'שיח התורה' בכל שבוע

- 1000 ש"ח בכל שבוע בין לומדי 'בדרכו'
- 7 זוכים ב-500 ש"ח, זוכה בכל יום
- 7 זוכים ב-300 ש"ח, זוכה בכל יום
- 14 זוכים ב-100 ש"ח, זוכה בכל יום
- 7 זוכים ב-כרטיס ספר ע"ס 100 ש"ח, זוכה בכל יום
- 70 זוכים בספר מספדי מרן זיע"א, 10 זוכים בכל יום

ניתן להצטרף לכלל סדרי 'שיח התורה'

בטלמסד של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמודות 'גדרים פלוס'

הלילה

בסייעתא דשמיא

בלי ספקות, בלי לבטים

פשוט רואים שם ניסים.

הלילה - ליל ט"ו באב

ליל המאורסים הגדול

ניסים ברינה של תורה

הסגולה הפלאית וסדר כדיון נפש
בראשות מרנן ורבנן שליט"א בעמוקה

ראש הכוללים הגאון הצדיק
רבי מרדכי ליבר כהן שליט"א

ליבם של ישראל מרן הגאון
רבי בנימין פינקל שליט"א

רבינו ראש הישיבה מרן הגאון
רבי שרגא שטינמן שליט"א

אלפים נושעו בסגולת רינה של תורה.
בס"ד הפעם זה הנס שלך!

0722-600-200